

SANCTÆ HILDEGARDIS

LIBER

DIVINORUM OPERUM SIMPLICIS HOMINIS.

(BALUZ. *Miscell.* edit. Mansi, t. II, p. 337.)

JOANNES DOMINICUS MANSI
LECTORIBUS.

In restato codice bibliothecæ meæ eleganti, et auro ac coloribus exornato, sæculi XII, vel saltem inæurtis XIII, nactus sum volumen istud cum inscripto hoc titulo: Liber divinorum operum simplicis hominis; nec operosa disquisitione inquirendum mihi fuit de auctore, cum in ejus lectione offenderim vocem Scivias, quam peculiarem esse S. Hildegardis, virginis Germanæ, et divinis revelationibus sæculo XII celebris; ac reipsa sub eo titulo ab ea scriptum indicari a Trithemio De Scripti. Eccles. comperi. Affert etiam idem Trithemius scripti illius initium, quod etiam in nostro totidem verbis recurrit. Ac de auctore nihil ultra ambigendum supererat; sed et erat adhuc, de quo suscitaret, num scilicet idem fuerit opus quod plus vice simplici lucem asperxit; consului ea de re editionem Parisiensem, anno 1513, Jacobo Fabro curante, vulgatam; factaque collatione agnovi aliud esse illud ab hoc nostro, cum præsertim aliis utrinque sit titulus, aliud initium libri; ac denique editiones jam vulgatas ab auctore suo scripta fuisse cum ætatem ægeret annorum XLIII; istud vero dedisse se eadem sanctissimæ virgo anno ætatis suæ LXV, testatur; illud demum; etinet ad annum 1141; hoc vero ad annum 1163; demum opus excusum in libros distinguitur tres; quod vero modo a me vulgatur unicus est quidem liber, ut et Trithemius indicat, sed in partes tres distinctus.

Ambiguitatis tamen aliquid adhuc remaneret, cum in exordio operis hic vulgati legantur hæc verba: Et factum est in sexto anno postquam mirabiles verasque visiones, in quibus per quinquennium laboraveram vera visio indeficientis luminis, etc. Qui primus annus exordium presentium visionum fuit; hunc vero annum illigat cum millesimo centesimo sexagesimo tertio Christi, ætatis vero suæ XLV. Si prior visio duravit quinquennio, et post illam antequam secunda inciperet sexennii spatium interjacuit, recte hinc deducimus prioris visionis exordium collocandum fuisse anno 1152, ætatis vero Hildegardis LV. Quomodo vero ista cohaereant cum epocha prioris visionis excusæ, signantis exortum illius anno 1141 ætatis vero Hildegardis XLII? Anno 1141, ætatisque XLII, junge undecim, pertinges ad annum Christi 1152, ætatis vero LIII.

Nodus iste vix ac ne vix quidem solveretur, nisi visiones tres stat erimus. Prior, quæ excusa est, cepit anno 1141; quando autem desierit ignoramus. Successit vero altera, cœpta anno Christi 1152, ætatis vero Hildegardis LIII, eademque indicatur in visione modo typis vulgata. Altera hæc duravit quinquennio, id est ad annum Christi 1157, Hildegardis LVIII. Hanc excepit causa annorum VI, quæ nos perducit ad exordium hujus visionis, optime illigatum cum anno Christi 1163, ætatis vero Hildegardis LXX inceptorum.

Ita chronologicis tricis expeditis, pauca nunc de opere ipso dicenda sunt. Mirum quantum abundat physicis rebus, sive harum figuris, imaginibus et similitudine ad explenda, tum divini fidei canonicæ dogmata, et sacrosancta mysteria, tum humana, quæ ad nostros mores componendos regendosque spectant, vultorum fugi, atque exercitatione virtutum omnium. Hic passim Dei gloria enarratur, ejusque attributa ac perfectiones celebrantur, bonitas, misericordia, sapientia, omnipotentia, proceritas, iustitia in creandis, conservandis, ac ad suum singulis finem dirigendis rebus omnibus; in reparatione humani generis, in sanctificatione ac remuneratione justorum, atque impiorum pœnis et in altera æterna vita pro culparum modo suscipiendis.

Hoc opus tanto in pretio semper habitum est, ut æqui rerum aestimatores semper opinati fuerint in hoc opere perlegendo meditatioque non estiam qualemcumque ac laborem, suavissimi fructus ubertate tanta levari, ut se omnino tolli aut vix sentiri videntur. Quid de S. Hildegarde ejusque revelationibus, ac scriptis non decrevit Trevirensis concilium ab Eugenio III. S. pontifice præsertim habitum? Ut enim Trithemius ait in Chronico Hirsangensi: Aderat ibi S. Pater Bernardus, quo med ante summus pontifex cum cæteris movebatur omnibus ne tam insignem lucernam silentio tegi pateretur; sed gratiam tamam, quam Dominus suo tempore manifestasset, ipse sua auctoritate confirmaret. Ad hæc sanctus pontifex benigno favore consentiens, devotam Christi virginem literis saluatoris visitantem, in quibus et illam auctoritate apostolica proterendi et scribendi quæcumque per Spiritum sanctum cognovisset, gloriose concessit; eamque ad

sine timore revelata sibi conscriberet, animavit. *Ejusmodi autem litteras Eugenii PP. ad Hildegardem habet Severinus Binius in concilio Trevirensi, ex quo refert Marriques in Annal. Ciserciens., ad an. Christi 1148, pag. 101. Eadem fere legas apud Baronium Annal. eccl., tomo XII, an. 1148, et Srium in Vita S. Hildegardis. Quid plura? Et ipse Guillelmus Cave in Historia literaria scriptorum ecclesiasticorum ad an. 1170, pag. 684, de S. Hildegarde hæc dicit: Raris animi dotibus prædita et egregia erga Deum pietate, erga religionem zelo insignis, visionibus divinitus concessis et prophetiis inclarescere quadragenaria jam ætatæ. Cujus rei fama excitati Eugenius III papa, ac primores Galliarum Germaniarumque episcopi ac abbates, et in his S. Bernardus visiones illas propheticas anno 1148 acriori examini subjecerunt, et infuitas deprehenderunt, et in concilio Trevirensi confirmaverunt. Eandemque postea sententiam ratam habuerunt Anastasius IV et Adrianus IV pontifices, qui datis ad illam litteris, et se ipsos et Ecclesiam Romanam precibus ejus commendarunt. Quidquid igitur Casimirus Oudinus in Comment. de scriptoribus eccl., tom. II, col. 1571 et seq., et similes salfuris homines effutiant, in lucem prodeat opus dignissimum, quod in eruditorum omnium manibus deducatur, ab iisque tandem aliquando majori cum fructu perlegatur attentius et veritatis amore.*

INCIPIT

LIBER DIVINORUM OPERUM SIMPLICIS HOMINIS.

Et factum est in sexto anno postquam mirabiles verasque visiones, de quibus per quinquennium laboraveram, vera visio indeficientis luminis mihi homini diversitatem multiplicium morum quammaxime ignorantem demonstraverat, qui primus annus exordium præsentium visionum fuit, cum sexaginta quinque annorum essem tanti mysterii et fortitudinis visionem vidi, ut tota contremiscerem, et pro fragilitate corporis mei inde ægrotare inciperem. Quam visionem tandem per septem annos scribendo vix consummavi. Itaque in millesimo centesimo sexagesimo tertio Dominice Incarnationis anno, pressura apostolicæ sedis nondum sopita, sub Friderico Romanæ dignitatis imperatore vox de cælo facta est ad me, dicens: O pauperula forma, quæ es plurimorum laborum filia, multisque et gravibus corporis infirmitatibus excocta, sed tamen profunditate mysteriorum Dei perfusa, hæc quæ interioribus oculis vides, et interioribus auribus animæ percipis, stabili scripturæ ad utilitatem hominum commenda, quatenus et homines per ea Creatorem suum intelligant, eumque digno honore venerari non refugiant. Itaque scribe ista non secundum cor tuum, sed secundum testimonium meum, qui sine initio et sine

vita sum, nec per te inventa, nec per alium hominem præmeditata, sed per me ante principium mundi præordinata, quoniam ut ante creatum hominem ipsum præcivi, sic etiam illa quæ ei necessaria sunt prævidi. Ego igitur pauperula et imbecillis forma, testificante homine illo, quem velut in prioribus visionibus meis præfata sum, occulte quæsieram, et inveneram, testificante et iam eadem puella, cujus in superioribus visionibus mentionem feci, quamplurimis infirmitatibus contrita, manus tandem ad scribendum tremebunda converti. Quod iam facerem sursum ad verum vivensque lucens, exi quid scribere deberem, quoniam omnia quæ a principio visionum mearum scripseram, vel quæ postmodum sciebam, in cælestibus mysteriis vigilans corpore et mente, interioribus oculis spiritus mei vidi, interioribusque auribus audivi, et non in somnis, nec in extasi, quemadmodum in prioribus visionibus meis præfata sum, nec quidquam de humano sensu veritate teste protuli, sed ea tantum quæ in cælestibus secretis percepi. Iterumque vocem de cælo sic me docentem audivi, et dixit: Scribe ergo secundum me in modum hunc.

PARS PRIMA.

PRIMA VISIO.

Mirificæ visionis, de qua sequens opus pendet, positio, et in ea divinæ cujusdam imaginis in hominis forma apparentis, et habitus vel circumstantiæ ipsius subtilis descriptio.

I. Et vidi velut in medio australis aeris pulchram mirificamque in mysterio Dei imaginem, quasi hominis formam, cujus facies tantæ pulchritudinis et claritatis erat, ut facilius solem quam

ipsam inspicere possem. Circulus amplus auricque coloris caput ejusdem faciei circumdederat. In eodem autem circulo supra idem caput alia facies velut senioris viri apparuit, cujus mentum et barba verticem capitis hujus tangebant. Et ex utraque parte colli ejusdem formæ ala u a præcedebat, quæ supra præfatum circulum ascendentes se ibi invicem con-

jungebant. In summitate autem arcuate recurvationis hujus dexteræ alæ quasi caput aquilæ, quod igneos oculos habebat aspicebam, in quibus fulgor angelorum velut in speculo apparebat. In summitate vero arcuatæ recurvationis sinistrae alæ quasi facies hominis erat, quæ sicut fulgur stellarum radiabat. Et facies istæ ad orientem versæ erant. Sed ab utroque humero imaginis hujus ala una usque ad genua ipsa extendebatur. Tunica quoque fulgori solis simili induebatur, et in manibus suis agnum velut lucem diei splendidum habebat. Quoddam autem monstrum horribilis formæ venenosi, nigrique coloris, et serpentem quemdam sub pedibus suis conculcabat, qui os suum dextræ auri ejusdem monstri infixerat, quippe reliquum corpus suum in transversum capitis ipsius incurvans, caudam suam in sinistra parte illius usque ad pedes ejus extenderat. Et imago hæc dicebat.

Verba ejusdem imaginis, per quam charitas intelligitur, igneam ritam substantiæ Dei se nominantis, et multifurios potentia sue effectus in diversis creaturæ naturis vel qualitatibus enarrantia.

II. Ego summa et ignea vis, quæ omnes viventes scintillas accendi, et nulla mortalia efflavi, sed illa diducio ut sunt, circumeuntem circulum cum superioribus pennis meis, id est cum sapientia circumvolans, recte ipsum ordinavi. Sed et ego ignea vita substantiæ divinitatis super pulchritudinem agrorum flamma, et in aquis luceo, atque in sole, luna et stellis ardeo, et cum aereo vento quadam invisibili vita, quæ cuncta sustinet, vitaliter omnia suscitavit. Aer enim in viriditate et in floribus vivit, aquæ fluunt, quasi vivant; sol etiam in lumine suo vivit, et cum luna ad defectum venerit a lumine solis accenditur, ut quasi denuo vivat; stellæ quoque in lumine suo velut vivendo clarescunt. Columnas etiam quæ totum orbem terrarum continent constituit; item ventos illos qui pennas sibi subditas, scilicet leniores ventos, habent, qui lenitate sua ipsis fortiores sustinent, ne cum periculo se ostendant, quemadmodum corpus animam tegit et continet, ne exspiret. Sicut etiam spiramen animæ corpus firmando colligit, ut non deficiat, sic quoque fortiores venti sibi subjectos animant, ut officium suum congruenter exercent. Ego itaque vis ignea in his lateo, ipsique de me flagrant, velut spiramen assidue hominem movet, et ut in igne ventosa flamma est. Hæc omnia in essentia sua vivunt, nec in morte inventa sunt, quoniam ego vita sum. Rationalitas etiam sum, ventum sonantis verbi habens, per quod omnis creatura facta est, et in omnia hæc efflavi, ita ut nullum eorum in genere suo mortale sit, quia ego vita sum. Integra namque vita sum, quæ de lapidibus abscissa non est, et de ramis non frondavit, et de virili vi non radicavit, sed omne vitale de me radicatum est. Rationalitas enim radix est, sonans vero verbum in ipsa floret. Unde cum Deus rationalis sit, quomodo fieri posset ut non ope-

retur, cum omne opus ipsius perfloreat, quem ad imaginem et similitudinem suam fecit, et omnes creaturas secundum mensuram in ipso homine signavit. In æternitate namque semper fuit, quod Deus opus suum, scilicet hominem, fieri voluit, et cum idem opus perfecit, omnes creaturas ut cum ipsis operaretur ei dedit, quemadmodum etiam ipse Deus opus suum, id est hominem, fecerat. Sed et officialis sum, quoniam omnia vitalia de me ardent; et æqualis vita in æternitate sum, quæ nec orta est, nec finietur, eademque vita se movens et operans Deus est, et tamen hæc vita una in tribus viribus est. Æternitas itaque Pater, Verbum Filius; spiramen hæc duo connectens Spiritus sanctus dicitur, sicut etiam Deus in homine, in quo corpus, anima et rationalitas sunt, signavit. Quod autem super pulchritudinem agrorum flamma, hoc terra est, quæ materia illa est de qua Deus hominem fecit; et quod in aquis luceo, hoc secundum animam est; quia, sicut aqua totam terram perfundit, ita anima totum corpus pertransit; quod vero in sole et in luna ardeo, hoc rationalitas est; stellarum autem innumerabilia verba rationalitatis sunt. Et quod cum aereo vento quadam invisibili vita, quæ cuncta sustinet, vitaliter omnia suscitavit, hoc est, quoniam aere et vento ea quæ in incremento procedunt, vegetata subsistunt a nihilo remota in id quod sunt.

Quod in homine ad imaginem et similitudinem suam facta, omnem creaturam Deus signavit, et eum post lapsum ex sola benignitatis charitate per incarnationem suam reparavit in beatitudine, quam prolapsus angelus perdidit, collocaverit, et quia hoc mystica præscriptæ visionis significationis monstratur.

III. Et iterum audivi vocem de cælo mihi dicentem: Deus, qui omnia creavit, hominem ad imaginem et similitudinem suam fecit, et in ipso tanto superiores quam inferiores creaturas signavit, eumque in tanta dilectione habuit, ut in locum de quo ruens angelus ejectus erat, destinaret, et ad gloriam et honorem, quem ille in beatitudine perdidit, ordinaret; hoc visio hæc quam vides demonstrat. Nam quod vides velut in medio australis aeris pulchram mirificamque in mysterio Dei imaginem quasi hominis formam, hoc est quod in fortitudine indeficientis divinitatis, pulchra in electione, et mirifica in donis secretorum superni Patris charitas est, hominem ostendens, quia cum Filius Dei carnem induit, in charitatis officio hominem perditum redemit. Unde ejus facies tantæ pulchritudinis et claritatis est, ut facilius solem quam ipsam inspicere possis, quoniam largitas charitatis in tanta eminentia et coruscatione donorum suorum est, ut omnem intellectum humanæ scientiæ, quæ in anima diversas res intelligere potest, ita transcendat ut eam nullo modo in sensu suo capere valeat. Sed hic in significatione ostenditur ut per ipsam ille in fide cognoscatur, qui visibilibus oculis visibiliter non videtur.

Quod devota fides excellentiam divinæ charitatis complectatur, et per hanc Deus in trinitate unus agnoscat; quodque ejusdem fidei merito ipse Deus homines protegendo ad cœlestia reducat.

IV. Et circulus amplius aureique coloris caput ejusdem faciei circumdat, quia fides catholica per totum orbem terrarum diffusa, in prima aurora eximii fulgoris surgens, excellentiam largitatis veræ charitatis omni devotione complectitur, ubi Deus in humanitate Filii sui hominem redemit, et per infusionem Spiritus sancti illum confirmavit, ita ut unus Deus in Trinitate cognoscatur, qui sine tempore initii ante ævum Deus in divinitate fuit. Quod autem in eodem circulo supra idem caput alia facies velut senioris viri apparet, hoc est quod fidelibus omnia excellens benignitas Divinitatis, quæ sine initio et fine est, succurrit, ita ut ejusdem faciei mentum et barba verticem capitis hujus tangat, quoniam Divinitas disponendo et protegendo omnia celsitudinem summæ charitatis obtinet, ubi Filius Dei in humanitate sua perditos homines ad cœlestia reducet.

Quod dilectio Dei et proximi virtute fidei roborata separari non possit.

V. Et ex utraque parte colli ejusdem formæ alia una procedit, quæ supra præfatum circulum ascendentes se ibi invicem conjungunt, quia dilectio Dei et proximi per virtutem charitatis in unitate fidei procedentes, et per summum desiderium eandem fidem intra se comprehendentes ab invicem non separantur, cum sancta Divinitas innumerabilem splendorem gloriæ suæ hominibus obnubilat, quando in umbra mortis, cœlestis vestimenti, quod in Adam perdidit, expertes sunt.

Quod quilibet Deo humili devotione subditus, Spiritu sancto juvante ignitus, et se ipsum in eo quod vitiosus est et diabolus superet, et quod angeli de bonis justorum exultantes, Dei omnipotentiam collaudent.

VI. In summitate autem arcuatæ incurvationis hujus dexteræ alæ, quasi caput aquilæ, quod igneos oculos habet aspicias, in quibus multitudo angelorum velut in speculo apparet, quoniam in celsitudine triumphantis subjectionis, cum quilibet Deo subjectus se ipsum et diabolus superat, celsus in beatitudine divinæ protectionis efficitur. Et cum mentem suam sursum erigit, Spiritu sancto ignitus, intentionemque suam ad Deum agit, in ipsa beati spiritus perspicue apparent, ac Deo devotionem cordis illius offerunt. Nam in aquila spirituales homines designantur, qui omni devotione cordis sui in contemplatione Deum frequenter velut angeli intuentur. Quæpropter beati spiritus Deum assidue intuentes, de bonis operibus justorum gaudent, eaque ipsi in semetipsis ostendunt, ac sic in laude Dei perseverantes, nunquam extædiantur, quia eum ad finem nunquam perducere poterunt. Innumerabilia etenim miracula quæ Deus in potentia suæ possibilitatis facit, quis dinumerare posset? Nemo. Angelis quippe fulgor quasi multorum speculorum adest

A in quo vident quia nullus ita operatur, nec tantæ potentia est, sicuti Deus, unde et nullus ei similis est, quoniam nec tempus habet.

Quod ab æterno inlocaliter in Deo erant universa quæ ipso creante numero, et ordine, et loco et tempore distincta processerunt.

VII. Omnia quidem quæ Deus operatus est, ante principium temporis in præsentia sua habuit. In pura enim et sancta Divinitate cuncta visibilia et invisibilia absque momento et absque tempore ante ævum apparuerunt, quemadmodum arbores vel alia creatura aquis vicina in ipsis videntur, quamvis in eis corporaliter non sint, sed tamen omnis formatio earum in ipsis apparet. Quando autem Deus dixit: *Fiat*, statim formatione induta sunt, quæ præscientia ipsius ante ævum nulla corpora habent intuebatur. Sicut enim in speculo omnia quæ coram ipso sunt radiant, sic in sancta Divinitate omnia opera ejus sine ætate temporum apparuerunt. Et quomodo Deus præscientiæ suæ opere vacuus esset, cum omne opus ipsius postquam corpore induitur, in officio quod ei adest plenum sit, quod ipsa sancta Divinitas sciendo, cognoscendo, ministrando sibi adesse præscivit. Nam quemadmodum etiam radius cujusque luminis quancumque formam creaturæ per umbram ostendit, sic pura præscientia Dei omnem formationem creaturarum, antequam incorporate essent, intuebatur, quoniam opus quod Deus facturus erat in præscientia ipsius antequam idem opus incorporaretur, secundum similitudinem hanc enituit, velut homo splendorem solis aspiciat, priusquam substantiam ipsius intueri possit. Et sicut splendor solis ipsum indicat, ita etiam angeli Deum laudando ostendunt; et quemadmodum fieri non potest ut sol absque lumine suo sit, sic nec Divinitas sine laude angelorum est. Præscientia etenim Dei præcessit, et opus ipsius subsequutum est; et si præscientia Dei non præcessisset, opus ejus non apparuisset, quemadmodum si facies hominis non aspiciatur, corpus ipsius non cognoscitur: cum autem facies hominis videtur, corpus ejus laudatur. Itaque præscientia Dei et opus ejus in ipso sunt.

Quod diabolus et angeli desertores justitiæ, cum prius magnæ essent potentia, propter ingratitude vel superbitiam suam ad hoc redacti sunt, ut in omni creatura nihil possint nisi quantum superbo nutu permittuntur.

VIII. Quædam autem innumerabilis multitudo angelorum erat qui a se ipsis esse voluerunt, quoniam cum claritatem suam magnam et gloriosam in maxima coruscatione viderent, Creatorem suum in oblivionem duxerunt. Et priusquam etiam eum laudare incæpissent, in semetipsis computabant quod fulgor honoris eorum tantus esset, ut nullus eis resistere valeret; quapropter et Deum obfuscare volebant. Nam cum viderent quod eum in miraculis suis nunquam ad finem perducere possent, ipsum abhorruerunt, et cum eum laudare deberent, per fallacem opinionem dicebant quod in

magna claritate sua alium deum eligerent. Unde A in tenebras ceciderunt, ad tantam impossibilitatem redacti, ut in nulla creatura quidquam facere possint, nisi quantum eis a Creatore suo permittitur. Cum enim Deus primum angelum, qui Lucifer dictus est, cum omnibus ornamentis creaturarum quæ omnibus creaturis dederat, ita ornasset, ut etiam totum agmen ejus inde splendorem haberet, ipse in contrarium vadens, horribilior cunctis horribilibus factus est, quoniam sancta Divinitas in zelo suo illum in locum qui sine luce est eiecit.

Quod homo ad imitationem Creatoris sui se dirigens, quasi ex quadam bestiali irrationabilitate abstractus, fulgore rationalis naturæ radiare incipiat.

IX. Quod vero in summitate arcuatæ incurvationis, sinistrae aë quasi facies hominis est, quæ sicut fulgor stellarum radiat, hoc est quod in apice B vincentis humillationis, cum homo terrenas causas, velut in sinistra sibi adversantes, in humilitate conerit, et ad defensionem Creatoris sui se convertit, aspectum hominis habet, quia non secundum pecus, sed secundum quod humana natura eum docet, in honestate vivere incipit. Unde etiam in his justis operibus bonam intentionem cordis sui, ut eximium splendorem radiare ostendit.

Quod in verbo Dei dicentis « Fiat lux, » rationalis lux, id est angeli creati sunt, et quod ex his a beatitudine quibusdam cadentibus, Dominus aliam rationabilem vitam, quæ carnis legeretur, id est hominem, qui locum et gloriam lapsorum obtineret, fecerit.

X. Nam quando Deus dixit: *Fiat lux*, rationalis lux exorta est, scilicet angeli, tam illi qui cum eo in veritate perstiterunt quam illi qui in tenebras exteriores sine omni luce ceciderunt, quoniam verum lumen quod ante ævum absque initio in claritate erat, Deum esse negaverunt, et quia quemdam quod esse non potuit, illi similem facere voluerunt. Tunc Deus aliam vitam, quam corpore textit, exurgere fecit, quod homo est, cui et locum et gloriam perditum angeli dedit, quatenus iste in laude Dei perliceret quod ille facere noluit. In facie autem ista hominis illi demonstrantur, qui sæculo corporaliter dediti, spiritu tamen Deo continue serviunt, nec propter hoc quod in sæculo sæculariter detinentur, ea quæ spiritus sunt in famulatu Dei obliviscuntur. Et facies istæ ad orientem versæ sunt, quia et spirituales et sæculares, qui Deo famulari animasque suas in vita conservare desiderant, ad ortum sanctæ conversationis et beatitudinis se convertere debent.

Quod Deus in fortitudine charitatis suæ prædestinatos ad se colligens, infusione munerum Spiritus sancti eos de quibusque necessariis erudiat.

XI. Sed et ab utroque humero imaginis hujus alæ usque ad genua ipsius extenditur, quoniam in fortitudine charitatis Filii Dei justos et peccatores ad se collegit, ac eos, et humeris, quia juste vixerant, et genibus quoniam eos a via injustitiæ revocaverat, sustentavit, consortesque supernorum civium fecit, velut etiam homo tam genibus quam

humeris illa quæ portat sustentat. Nam in scientia charitatis homo est anima et corpore ad plenitudinem integritatis perductus, quamvis a stata recte stabilitatis multoties moveatur. Quem cum dona sancti Spiritus desper in pura et sancta largitate perfundunt in cœlestibus et in spiritalibus abundanter eum docent. In terrenis quoque ad utilitatem corporalis necessitatis alio modo eum erudunt, in quibus tamen se debilem et infirmum et mortalem intelligit, quamvis multiplicibus donis istis munitus sit.

Quod Filius Dei naturam humanitatis absque peccati labe suscipiens, et in carne apparens, publicanos et peccatores ad penitentiam vocaverit, et eos ex fide sua justificaverit.

XII. Quod autem tunica fulgori solis simili induitur, hoc est quod Filius Dei in charitate humanum corpus absque omni contagione peccati in similitudine pulchritudinis solis induit, quia ut sol præ aliis creaturis in tanta altitudine luceat, ut a nemine hominum tangi possit, ita etiam humanitatem Filii Dei quomodo sit, nullâ humana scientia nisi credendo capere valet. Et in manibus suis agnum velut lucem diei splendidum habet, quoniam charitas in operibus Filii Dei mansuetudinem veræ fidei super omnia luceantem protulit, ubi de publicanis et peccatoribus martyres et confessores atque penitentes elegit, et ubi de impiis justos fecit, quemadmodum de Saulo Paulum, quatenus super pennas ventorum, hoc est in cœlestem harmoniam C volarent. Sic charitas opus suum paulatim et distincte perfecit, ita ut nulla imbecillitas, sed omnis plenitudo in eo esset, quod homo non facit, quia cum ille modicam possibilitatem aliquid faciendi habuerit, vix sustinet, quousque illud perficiat, quin ab aliis videatur. Hæc homo intra se consideret, quia etiam volatile de ovo egrediens, et pennis carens, volare nondum properat, sed postquam pennas acceperit, volat quo sibi congruum viderit.

Quod imitatio charitatis Filii Dei cruce sua diabolum conterentis etiam nunc in suis fidelibus discordiam et cætera vitia, ipsumque humani generis antiquum deceptorem conculcet et ad nihilum redigat.

XIII. Quod vero quoddam monstrum horribilis D formæ, ac venenosus nigrique coloris, et serpentem quemdam pedibus suis conculcat, hoc est quod vera charitas injuriam discordiæ plurimis vitiis distortam, multisque perversitatibus horribilem, ac in deceptione venenosam, et in perditione nigram, antiquumque serpentem quibus, ut fidelibus insidiantem, per vestigia Filii Dei conerit, cum etiam idem Filius Dei illum in cruce ad nihilum deduxerit. Qui os suum dextræ auri ejusdem monstri insigit, et reliquum corpus suum in transversum capitis ipsius incurvans, caudam suam in sinistra parte illius usque ad pedes ejus extendit, quoniam diabolus deceptionem suam se bene facere interdum simulans, discordiæ insigit, totumque genus vitiorum hac et illac initio illius leviter apponens, in fine tamen il-

torum perversitatem pessimæ consummationis discordiæ se habere ostendit. Serpens enim cæteris vermibus in dolo callidior existens, in eadem calliditate omnia quæ potest destruit, et in id quod pessimum est se convertit. Quod etiam varii colores qui in ipso sunt designant. Sic et Satan fecit, quoniam cum pulchritudinem suam cognosceret, Creatori suo se similem esse voluit, et hoc etiam homini per auditum quasi per caput serpentis immisit, et nec hoc usque ad novissimam diem facere desinet, quod velut cauda ipsius est. Caritas itaque in rota æternitatis sine tempore est, quemadmodum calor in igne. Deus enim in æternitate sua omnes creaturas præcavit, quas in plenitudine charitatis, in protulit, quatenus homo nulla refectione vel servitio in eis careret, quoniam ipsas ad hominem velut flammam ad ignem conjunxit. Primum autem angelum Deus cum plurimis ornamentis, ut etiam prædictum est, constituit, sed ubi ille se ipsum conspexit, Dominum suum odio habuit, et Dominus esse voluit, sed Deus in puteum abyssi illum projecit. Tunc idem transgressor homini malum consilium intulit, cui homo consensit.

Quod Adam et Eva suasionem diaboli invidentis eis, consentiendo gloriam cælestis vestimenti, id est immortalitatem, perdiderunt.

XIV. Nam cum Deus hominem crearet, cælesti vestimento eum induit, ita ut in magna claritate fulminaret. Sed diabolus mulierem inspiciens, matrem cujusdam magni mundi eam futuram esse cognovit, ac in eadem malignitate qua a Deo recessit, effecit ut ipsum in hoc opere suo superaret, ita ut idem opus Dei quod homo est in societatem suam converteret. Tunc mulier in gustu pomi se aliam esse sentiens, pomum viro suo dedit, et sic ambo cælesti vestimentum perdiderunt.

Quod Deus, eorum misertus, ad puniendam transgressionis culpam de paradiso eos in exilium istud expulerit; et quod quisquis matrimonii fidem inter illos a Deo institutam violaverit, ultione gravi, nisi poeniteat, plectendus sit.

XV. Sed quod Deus deinde dixit: *Adam ubi es*, per hoc præsignavit quod memor esset quia ipsum ad imaginem et similitudinem suam fecerat, et quod cum ad se retrahere vellet. Nuditatem quoque ipsius de servili ministerio suo operuit, cumque in exilium misit, ita ut pro lucida veste ovinam pellem acciperet, quemadmodum paradysum exilium isto permutavit. Deus etenim mulierem viro cum juramento fidei adjunxit, ita ut fides hæc in ipsis nunquam destruat, sed ut in unum consentiant, sicut corpus et anima, quæ Deus in unum conjunxit. Quapropter quicumque fidem hanc destruxerit, et ita impoenitens sine emendatione perduraverit, in terram Babylonis convertetur, videlicet in terram confusionis et ariditatis, quæ sic absque pulchra viriditate agri, id est benedictionis Dei, permanebit, atque ultio Dei super illum cadet, usque ad ultimam lineam consanguinitatis, quæ de ferventi sanguine ipsius præcessit, quoniam peccatum istud hominem illum tangit.

A Quod in prædicatione incarnati Filii Dei spirituali populo ex oriente completa sit promissio Dei dicens ad Abraham, quia secundum numerum stellarum cæli semen ipsius multiplicaretur.

XVI. Et quemadmodum Adam genitor omni humani generis est, ita etiam per Filium Dei, qui in virginea natura incarnatus est, spiritualis populus processit, qui ita ascendet, ut Deus Abraham per angelum repromisit, scilicet quod semen ejus sicut stellæ cæli fieret, ut scriptum est: *Suspice cælum, et numera stellas si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum. Creditur Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam (Gen. v).* Quod sic intellectui patet. Tu qui bona voluntate Deum adoras et veneraris, inspice secreta Dei, et discute remunerationem meritorum illorum, qui ante Deum die ac nocte lucent, si hoc tamen possibile est homini corporali onere gravato, quia quandiu homo ea quæ carnis sunt sapit, illa quæ spiritus sunt ad plenum capere non valet. Et veraci ostensione dicitur illi qui Deum in recto suspirio cordis sui colere laborat. Hoc modo erit semen cordis tui multiplicatum et elucidatum, quod seminasti in bonum agrum gratia Spiritus sancti perfusum, quod etiam coram summo Deo in beatis virtutibus multipliciter exsurgit et lucebit, quemadmodum stellæ in firmamento clarescunt. Quapropter quicumque fideliter crediderit divinæ promissioni, celsitudinem veræ fidei ad Deum habens, ita ut omnia terrena despiciat, et ad cælestia sursum tendat, computabitur justus inter filios Dei, quoniam veritatem dilexit, et quia dolum in corde suo non habuit.

Quod Deus de genere Abraham credentis et obedientis sibi virginem Mariam elegerit, de qua Christus instituit et rector novellæ, id est spiritualis generationis, corporaliter nasceretur.

XVII. Nam et Deus animum Abraham absque dolo serpentis esse cognovit, quoniam ea quæ operabatur ad nullius læsionem faciebat; unde et de genere ipsius dormientem terram Deus elegit, quæ ex toto ignara gustus illius fuit in quo idem antiquus serpens primam mulierem decepit. Terra autem ista, per virgam Aaron præsignata, Virgo Maria erat, quæ clausum cubiculum regis in magna humilitate exstitit, quia cum ipsa nuntium hoc a throno acciperet, quod summus Rex in clausura ipsius habitare vellet, terram, de qua creta fuit, inspexit, et se ancillam Dei esse dixit. Quod prima decepta mulier non fecit, cum illud habere desideraret quod habere non debuit. Obedientia quoque Abraham, in qua Deus fidem illius probavit, cum ei arietem in spinis pendente ostendit, obedientiam beatæ Virginis præsignavit, quæ verbo nuntii Dei credens, ut sibi secundum verbum ejus sem nuntii fieret optavit, ideoque et Filius Dei in ipsa carne induit, quem aries in vepribus pendens præfiguraverat. Sed et quod Deus secundum stellas cæli genus ejusdem Abraham multiplicandum dixit, in hoc genus illud prævidebat, quod in plenum numerum cælestis consortii computandum erat. Et quoniam ille Deo fideliter in omnibus credidit, ideoque etiam pater

illorum qui hæredes regni cælorum erunt appellati. A ea et ad salutem corporum et animarum bonorum, non quidem ab homine, sed per me qui sum prælati sciat.

VISIO SECUNDA

Descriptio spæræ totius mundi cum circulis, et planetis, et ventis suis in modum rotæ in pectore imaginis, quæ in prima visionis descripta est apparentis.

1. Deinde in pectore præfatæ imaginis, quam velut in medio australis aeris conspexeram, ut prædictum est, rota mirificæ visionis apparuit cum suis signis hujus fere similitudinis, ut instrumentum illud, quod ante viginti octo annos, velut in figura ovi significative videram, quomodo in tertia visione libri *Sciæntiæ* ostenditur, ita ut in ejus summa parte per circuitum rotunditatis suæ circulus in similitudine lucidi ignis, et sub illo circulus alius sicut circulus nigri ignis demonstraretur, ubi et idem circulus lucidi ignis eundem circulum nigri ignis bis densitate sua superabat. Et hi duo circuli quasi unus circulus essent sibi invicem conjungebantur. Sub eodem autem circulo nigri ignis, alius circulus in similitudine puri ætheris erat, ubique tantæ densitatis quantæ circuli duorum præfatorum ignium apparebant. Sed sub ipso circulo puri ætheris alius velut circulus aquosi aeris tantæ densitatis in rotunditate sua, quantæ etiam densitas circuli prædicti lucidi ignis manifestabatur. Et sub eodem circulo aquosi scilicet aeris, alius circulus quasi fortis et albi lucidique aeris hujus similitudinis in rigore suo existens, ut nervus in corpore hominis est, ostendebatur, ubique in circuitu suo ejusdem densitatis, cujus densitas, circuli præfati nigri ignis apparet. Illi quoque duo circuli sibi invicem ita copulabantur, ut velut unus circulus essent, apparerent. Sub hoc autem circulo videlicet fortis et albi, lucidique aeris, quasi alius aer tenuis signatus erat, qui ut nubes interdum elatas et lucidas, interdum inclinatas et umbrosas videbatur superius portare, et se quasi per totam præfatam rotam diffunderet. Omnes vero isti sex circuli absque omni interstitio ad invicem conjuncti erant. Supremus vero circulus, velut igne suo cæteros circulos perfundebat; aquosus autem alios omnes quasi humore suo rigabat. Et quasi a principio orientalis partis ejusdem rotæ velut ad finem occidentalis partis ipsius linea versus septentrionalem ejus partem extendebatur, quasi septentrionalem plagam a cæteris plagis discernens. Sed etiam globus in medio signi prædicti tenuis aeris signatus erat, qui ubique in circuitu suo æquali spatia a signo fortis et albi lucidique aeris distabat, tantæ latitudinis quidem in transversum, quanta profunditas spatii a summitate supremi circuli usque ad extremitatem nubium, seu ab extremitate

nubium usque ad summitatem ejusdem globi existit. In medio quoque rotæ istius imago hominis apparebat, cujus vertex superius et plantæ subterius ad præfatum circulum, velut fortis et albi lucidique aeris pertingebant. A dextro autem latere summitas digitorum dexteræ manus ejus; a sinistro quoque summitas digitorum sinistræ manus ad ipsum circulum hinc et hinc in rotunditate designatam porrecta erat, quoniam eadem imago brachia sua sic extenderat. Sed et versus easdem partes quatuor capita, scilicet quasi caput leopardi et lupi, ac velut caput leonis et ursi apparebant. Nam supra verticem prædictæ imaginis in signo puri ætheris, quasi caput leopardi, ex ore suo velut flatum emittens videbam, qui etiam in dextrali parte ejusdem oris se aliquantum in longum recurvans, in caput cancri cum duabus forcibus, quasi, cum duobus pedibus formabatur; in sinistrali autem parte oris ipsius aliquantum etiam in longum regirans in caput cervi desinebat. Ex ore autem capitis hujus cancri quasi alius flatus exiens usque ad medietatem spatii quod inter capita leopardi et præfati leonis erat procedebat; ex ore vero capitis cervi velut alius flatus veniens usque ad medietatem spatii, quod erat inter caput leopardi et ursi tendebat. Et flatus qui a dextera parte oris leopardi usque ad caput cancri procedebat, flatus etiam qui a sinistra parte ipsius oris usque ad caput cervi exibat, flatusque qui ex ore capitis cervi usque ad medietatem spatii inter capita leopardi et leonis exstantis tendebat. Flatus quoque qui ex ore capitis cervi usque ad medietatem spatii, quod inter capita leopardi et ursi erat prolongabatur, æqualis longitudinis erant. Omnia quoque capita hæc in præfatam rotam et ad imaginem hanc hominis spirabant. Sub pedibus autem ejusdem imaginis hominis in signo aquosi aeris velut caput lupi quasi flatum ex ore suo producens apparebat, qui etiam a dextera ipsius oris aliquantum in longum erumpens in medio medietatis spatii, quod inter capita lupi et ursi erat fornam capitis cervi accipiebat, ex cujus etiam ore velut alius flatus veniens in eandem medietatem fluebat. A sinistra vero oris ejusdem lupini capitis, flatus qui ab ipso ore procedebat se prolongans in medio etiam medietatis spatii, quod inter capita lupi et leonis erat, in caput cancri cum duabus forcibus quasi cum duobus pedibus surgebat, de cujus quoque ore quasi alius flatus exiens in ipsa medietate residebat. Qua autem spatiorum mensura capita hæc ad invicem distabant, eadem mensura et forma flatus eo-

rum hinc et hinc in longitudine extendebatur, ut et de aliis superius dictum est, ipsaque in rotam præmonstratam, et ad imaginem hominis in ea stantem, spiramina sua mittebant. Sed ad dexteram imaginis ipsius in signo lucidi ignis velut caput leonis aspicebam, ex cujus ore quasi flatus egrediens ab utraque parte oris ejusdem aliquantum prolongabatur, ac sic etiam in dextra parte in caput serpentis, in sinistra autem in caput agni formabatur. Et caput serpentis in medio medietatis spatii, quod inter caput leonis et lupi erat se ostendens velut flatum emittebat, qui se ad eandem medietatem extendebat, ac flatus qui de capite cancri egrediebatur, quod inter caput lupi et leonis erat se conjungebat. Caput autem agni in medio medietatis spatii, quod inter caput leonis et leopardi existebat apparens quasi flatum producebat, qui se ad ipsam medietatem prolongans, flatus qui de capite cancri, quod inter caput leopardi et leonis erat, in conjunctione occurrebat. Sed secundum spatia quibus capita hæc a se separata, erant, longitudo flatum eorum procedebat, quemadmodum et de superioribus capitibus flatibusque eorum præmonstratum est, et in præfata rotam, et ad prædictam humanam imaginem, ipsa flare se ostendebant. Ad sinistram vero ejusdem imaginis in signo nigri ignis, quasi caput ursi apparebat, quod velut flatum ex ore suo dabat, qui etiam ad dextram et ad sinistram oris ipsius aliquantum se in longum extendens, ad dextram in caput agni desinebat, ad sinistram vero formam capitis serpentis accipiebat. Ex ore autem capitis agni hujus quemadmodum alius flatus usque ad medietatem spatii, quod inter capita ursi et leopardi existebat se prolongabat, sed ex ore capitis serpentis istius sicut alius flatus usque ad medietatem spatii quod inter capita ursi et lupi erat, se extendendo procedebat. Sed similitudo flatus istius qui a dextra parte oris ursi usque ad caput agni veniebat, similitudo quoque ejusdem flatus, qui a sinistra parte ipsius oris usque ad caput serpentis procedebat. Flatus etiam qui ex ore capitis agni usque ad demonstratam medietatem spatii, quod inter capita ursi et leopardi videbatur exibat, flatusque qui ex ore capitis serpentis usque ad medietatem spatii inter capita ursi et lupi exstantis prolongabatur unius et æqualis longitudinis erant. Capita quoque hæc omnia in supradictam rotam, atque ad præfata imaginem hominis flatus dabant. Sed et super caput imaginis hujus septem planetæ sursum ab invicem signati erant, tres in circulo lucidi ignis, unus etiam in subjecto illi circulo nigri ignis, tres autem in subjecto illi circulo puri ætheris, ita ut etiam versus austrum ad latus ejus, nec non et sub pedibus ipsius, sol eodem modo ac ordine signatos et distinctos in circulo suo apparet. Et a medio signi summi primique planetæ, qui super caput ejusdem imaginis signatus erat, velut radii quidam exibat, quorum unus ad signum solis descendebat, et unus ad dextrum pedem capitis prædicti cancri,

A quod a capite leopardi procedebat radiabat, unus vero ad dextrum cornu cervini capitis, quod etiam ab eodem capite leopardi exibat se tendebat. A medio quoque signi planetæ secundi, ut radius quidam super signum solis se declinabat, atque alius ad caput agni, quod a signo capitis leonis veniebat egrediebatur, et alius ad prædictam lineam, quæ a principio orientalis partis præfate rotæ, velut ad finem occidentalis partis ipsius, versus septentrionalem ejus plagam extendebatur, capite agni illic superius posito, quod a signo capitis ursi exibat dirigebatur. Signum etiam tertii planetæ a medio sui quemadmodum radium unum ad signum solis extendebat, alium autem ad caput serpentis, quod a signo capitis leonis procedebat dirigebat; sed alium ad præfata lineam versus caput serpentis, quod a signo capitis ursi egrediebatur prolongabat. Solis quoque signum quasi quosdam radios de se emittens, alio signum capitis leopardi, alio signum capitis leonis, alio signum capitis lupi, non autem signum capitis ursi tangebatur; alium autem radium super signum lunæ, alium velut super cerebrum, et usque super utrumque calcaneum præfate imaginis extendendo tangebatur. Et a medio signi planetæ quinti qui proximus sub sole est, quasi radius quidam sursum ad signum solis ascendebat, quidam vero ad caput cancri quod a signo capitis lupi exibat se extendebat; sed quidam ad sinistram cornu signi lunæ se dirigebat. De medio etiam signi planetæ sexti, qui proximus super lunam est, velut radius unus sursum ad signum solis tendebat, et alius ad dextrum cornu signi lunæ dirigebatur, alius autem ad caput cervi, quod a signo capitis lupi procedebat extendebatur. A signo quoque lunæ quasi radius super utrumque superciliium, ac super utrumque talum præfate imaginis radiabat. Sed et quomodo supra dictum est, signum solis eodem etiam modo et ordine quo supra verticem imaginis hujus radiis suis ad præfata loca designatum erat, versus quoque dextrum latus ejus, necnon et sub pedibus ipsius in circulo suo ad eadem loca signatum apparebat. In circulo quoque circuli, in quo similitudo lucidi ignis videbatur, sedecim etiam principales stellæ apparebant, quatuor videlicet inter caput leopardi et leonis, quatuor quoque inter caput leonis et lupi, quatuor inter caput lupi et ursi, quatuor etiam inter caput ursi et leopardi. Quarum octo quæ mediæ sibi utrimque astantium stellarum inter capita hæc erant, scilicet duæ inter duo capita quasi radios suos in signum tenuis aeris sibi oppositi extendebant; reliquæ autem octo, quæ ex utraque parte harum mediarum præfatis capitibus proximæ videbantur, velut radios suos tantum ad nigrum ignem dirigebant. Circulus quoque puri ætheris, circulus quoque fortis et albi aeris lucidique, quasi stellis pleni erant, quæ fulgores suos ad sibi oppositas nubes mittebant. Unde et ille in dextra parte præfate imaginis, quemadmodum duas linguas ab invicem separatas de se proferentes, ab eis ut quosdam rivulos in sua,

prædictam rotam, et versus eandem imaginem dirigebant. A sinistra vero parte illius a signatis ibidem nubibus, velut etiam duæ linguæ a se aliquantum separatae, in eandem rotam, et ad ipsam imaginem, quasi quibusdam rivulis de se profluentibus se convertiebant. Hoc modo imago hæc signis istis impleta et circumdata erat. Vidi etiam quod ex oræ prædictæ imaginis in cuius pectore rota apparebat, lux clarior luce diei, in similitudine florum exhibat, quibus signa circulorum, signaque cæterarum figurarum, quæ in eadem rota discreta erant, singulaque signa membrorum formæ hominis, scilicet ejusdem imaginis, quæ etiam in ipsa rota apparebat, recta et distincta mensura metiebatur: quemadmodum in præcedentibus, et subsequentiis verbis suis manifestatur.

Quia Divinitas instar rotæ integræ nec initium, nec finem habens, nec loco vel tempore circumscripta omnia in se comprehendat.

II. Et iterum audivi vocem de cælo mihi dicentem: Deus qui ad gloriam nominis sui mundum elementis compilavit, ventis confirmavit stellis innectens elucidavit, reliquis quoque creaturis replevit, hominem in eo omnibus his circumdans et muniens, maxima fortitudine ubique perfudit, quatenus ei in omnibus assisterent, operibusque ipsius interessent, ita ut cum illis operaretur, quia homo absque illis nec vivere, nec etiam subsistere potest, quemadmodum in præsentî visione tibi manifestatur. Nam in pectore præfatæ imaginis rota mirificæ visionis apparet cum signis suis hujus fere similitudinis, ut instrumentum illud quod ante viginti octo annos velut in figura ovi significative videras quomodo in prioribus visionibus tuis tibi ostensum est, quoniam absque oblivione in scientia veræ claritatis quæ Deus est forma mundi existit, insolubiliter volubilis, humanaque naturæ mirabilis, ita ut nec ulla vetustate consumatur, nec ulla novitate augetur, sed ut a Deo primum creata est, sic usque ad finem sæculi perdurabit. Divinitas etenim in præscientia et in opere suo velut tota integra est, et nullo modo divisa, quoniam nec initium nec finem habet, nec ab ullo comprehendi potest, quia sine tempore est. Et sicut circulus ea, quæ intra ipsum latent, comprehendit, ita sancta Divinitas infinite omnia comprehendit et superexcellit, quia ipsam in potentia sua nullus dividere, nec superare, nec ad finem perducere potuit.

Quare in libro Scivias sphaera mundi in figura ovi, et in isto in similitudine rotæ ostensa, vel descripta sit.

III. Sed quod supradictum instrumentum in prioribus visionibus tuis in figura ovi denotatum est hoc ostendit, quod distinctio elementorum in eadem similitudine solummodo significatur, quoniam mundo elementis distincto discretiva forma ovi similitudinis distinctionis ipsius, qua elementis distinctus est, aliquantum assimilatur; hic autem in rota circuitio et

A recta mensura eorumdem elementorum tantum ostenditur, cum neutrum ipsorum similitudinem figuræ mundi per omnia teneat, quoniam illa undique integra, rotunda, et volubili existente globus aliquis qui integer et volubilis existit, formam ipsius in omni parte potius imitatur.

De duobus circulis lucidi et nigri ignis, quare alter alteri subpositus sit, et quomodo sibi invicem cooperentur, et quid significant.

IV. Quod autem in ejus suprema parte per circuitum rotunditatis suæ circulus in similitudine lucidi ignis apparet, hoc est quod primum elementum quod ignis est primum existit, quia levis est, cæteraque elementa comprehendit, et illuminat, ac omnes creaturas pertransit eisque gaudium luminis sui subministrat, significans potentiam Dei, qui super omnes est, et qui omnibus vitam tribuit. Sub quo circulus alius sicut circulus nigri ignis demonstratur, quia ignis iste sub potestate prioris existens, judicialis est fere gehennalis est ad vindictam malorum factus, nec ulli rei parcat super quam iusto iudicio cadit, quoniam in eo ostenditur, quod omnis qui se Deo opponit, in casum nigredinis multarumque calamitatum vertetur. Nam in æstate cum sol sursum ascendit, idem ignis vindictam Dei in combustionem fulguris exercet, cum vero in hieme sol deorsum descendit, ille judiciales plagas in gelu et grandine, ac in frigore ostendit, quoniam quodque peccatum seu igne, seu frigore, seu aliis quibusdam plagis secundum motum suum examinatur. Et idem circulus lucidi ignis eundem circulum nigri ignis bis densitate sua superat, quia niger ignis iste tantæ fortitudinis et amaritudinis in nigredine sua existit, ut superiorem lucidum ignem obumbraret et dissiparet, si ille hunc densitate sua non superaret dignans quod vindicta peccatorum hominum tot pericula peccatorum in se habet, ut homo durare non posset si gratia et clementia Dei illa non præveniret. Et ii duo circuli quasi unus circulus sint sibi invicem conjunguntur, quia in ardore ignis flagrant, et quoniam potestas et iudicium Dei in una rectitudine se continentes ab invicem non separantur.

De circulo puri ætheris, qui tertius est, ad quid in constitutione sua valeat, et quid significet, et quare tantæ densitatis sit quantæ duo superiores.

V. Sub eodem autem circulo nigri ignis alius circulus in similitudine puri ætheris est, ubique tantæ densitatis, quantæ circuli duorum præfaktorum ignium apparent, quoniam sub præfatis ignibus tam lucido quam nigro rotunditate sua mundum comprehendens purus æther est ab ipsis procedens velut fulgora flammante igne, quando ignis flammam suam expandit demonstrans puram penitentiam peccatorum, quæ per gratiam Dei velut a lucido igne, et per timorem ejus quasi a nigro in homine excitatur. Et ejusdem densitatis est, ut duo supradicti ignes sunt, quia ipse ab hoc utroque igne resplendens, densitatem utriusque in se habet, nec lenior in fulgore lucidi, nec severior in repercussione nigri existit, quam

justum iudicium Dei dijudicat, quoniam nec dies nec A nox aliud in se demonstrant, quam quod divina voluntas disponit. Idem quoque æther superiora et subteriora retinet, ne terminum suum excedant, nec super ullam creaturam iudiciali iudicio cadit, sed subtilitate et æquitate sua multoties illi restitit, quemadmodum pœnitentia vindictam peccatorum constringit. Quod vero densitatem ignium istorum habet, hoc est quod pœnitens homo casum primi angeli, qui lucidus fuit, in lucido igne attendat, et quod in densitate nigri ignis casus hominum in incredulitate et temeritate peccantium consideret, ac sic potentiam iustumque iudicium Dei inspiciens pure digneque pœniteat.

De quarto circulo, qui in modum aquosi aeris videtur, et quantæ densitatis sit, et quid significet. B

VI. Sed et sub ipso circulo puri ætheris alius circulus velut circulus aquosi aeris tantæ densitatis in rotunditate sua, quantæ etiam densitas circuli prædicti lucidi ignis manifestatur, significans quod sub præfato æthere per circuitum firmamenti aquæ illæ sunt, quæ super firmamentum esse noscuntur ejusdem videlicet densitatis in circuitu suo, ut densitas supradicti lucis ignis existit. Et aquosus aer iste sancta opera in exemplis justorum ostendit, quæ velut aqua perlucida sunt, et quæ immunda opera mundant, quemadmodum aqua quæque sordida abluit hujus capacitatis in perfectione sua existentia secundum quod divina gratia in igne sancti Spiritus ea accendit.

De circulo fortis albi et lucidi aeris quanta utilitate quintum locum obtineat, et quantæ densitatis sit, et quid et ipse significet, vel quare superiori, ut velut unus sint, copuletur. C

VII. Sub eodem autem circulo, aquosi scilicet aeris, alius circulus fortis, et albi lucidique aeris hujus similitudinis in rigore suo existens, ut nervus in corpore hominis est, ostenditur, qui periculis superiorum aquarum oppositus, fortitudine et tenacitate sua inundationes illarum retinet, ne repentina et incongrua effusione terram obruant, significans etiam, quod discretio sancta opera in hujusmodi temperamento confirmat, ut homo corpus suum ita constringat, ne injuste constrictum in ruinam vadat. Qui ubique in circuitu suo ejusdem densitatis, cujus densitas circuli præfati nigri ignis apparet, quoniam iste ad utilitatem hominum æquali modo, sicut et ille ad vindictam peccatorum eorum positus est. Sed quoties inferiores aquæ ad vindictam malorum iusto Dei iudicio in nimietate sursum per nubes trahuntur, quidam humor de aquoso aere per istum fortem et album lucidumque aerem, velut potus hominis in vesicam ipsa integra permanente transsudat, qui eadem aquas periculosa inundatione descendere facit. Unde et discretio opera hominum ad salutem eorum ubique justa moderatione discernit, cum iudicia Dei peccata illorum in vindicta non transcendunt, sed cum ea iuste dijudicant, quoniam protector et rector

justa æquitate se invicem continent. Hi quoque duo circuli sibi invicem ita copulantur, ut velut unus circulus sint appareant, quia in humore madescunt, et aliis humorem infundunt, quemadmodum et discretio bona opera in moderatione sua continet, ne in ruinam vadant.

De sexto circulo, qui in similitudine tenuis aeris a superioribus procedere videtur, quid in suo loco, valeat, et quid in mystica ratione per eum figuretur.

VIII. Et sub hoc circulo, videlicet fortis et albi lucidique aeris quasi alius aer tenuis signatus est, qui de superioribus circulis seu elementis, velut sufflatum aerem se procedentem demonstrat, qui et ab ipsis elementis non separatur, quemadmodum halitus hominis ab ipso egreditur, nec tamen ab eo separatur. Idem etiam aer ut nubes interdum elatas et lucidas interdum inclinatas et umbrosas videtur superius portare, quas supradictus aquosus aer expuit, et recolligit, sicut follis fabri flatum emittit, et retrahit, ita ut dum quædam stellæ in præfato elemento ignis positæ, in circuituionibus suis sursum ascendunt, nubes istas sursum trahant, unde et lucidæ sunt. Sed cum in circuituionibus suis descendunt, illas deorsum remittunt, et sic umbrosæ sunt et pluvias serunt. Et præfatus tenuis aer videtur se quasi per totam prædictam rotam diffundere, quoniam omnia quæ in mundo sunt ab eo vegetantur et sustentantur. Sed et sub defensione discretionis recta desideria fidelium hominum in subtilitate justitiæ degentia de superioribus virtutibus et confortationibus per Spiritum sanctum se processisse demonstrant, cum se ab illis non averunt, sed cum omni devotione ipsis sine intermissione adhærent, firmam mentem in ipsis fidelibus nunc in fiducia clarescentem, nunc in humilitate trementem, ad Deum habentia quæ de sanctis operibus et exemplis justorum oritur, et ad ipsa recolligitur, quemadmodum operarius de opere suo remuneratur. Nam dum in hominibus bona scientia Spiritu sancto ignita in justificationibus suis ad cœlestia se tollit, mentes illorum secum trahit, easque puras ibi facit, et dum in eisdem justificationibus ad corporales necessitates se declinat, mentes eorum ad ipsas remittit, ita ut in curis istis quasi turbidæ sint appareant, imbrem lacrymarum tamen ferentes, quia terrenis se inhærere prorsus gemunt, quamvis se totos divinæ potentiæ committendo inferant.

Quare isti sex circuli sine intervallis sibi invicem jungantur, et quid per hanc connexionem innuuntur.

IX. Omnes vero isti sex circuli absque omni interstitio ad invicem conjuncti erant, quia si divina dispositio ista conjunctione eos sic non solidasset, firmamentum dirumperetur, nec consistere posset, ostendentes quod perfectæ virtutes in fideli homine sibi consociatæ per inspirationem Spiritus sancti ita confortantur, ut contra vitia diaboli pugnantes, quæque bona opera unanimiter perficiant.

Quod primus circulus igne suo alios inflammet, quartus eos inmine suo temperet, et quod hoc in nobis figuratiter ostendat.

X. Supremus vero circulus velut igne suo ceteros circulos perfundit, aquosus autem alios omnes quasi humore suo rigat, quoniam superius elementum quod ignis est, cetera fortitudine et candore suo roborat, aquosum vero alii viriditatem humectatione sua immittit, quemadmodum et potentia Dei in mirabilibus gratiæ suæ fideles homines sanctificat, opera autem fidelium Creatoris sui pietatem in vera humilitate sanctitatis magnificat.

De linea in præscriptam rotam quasi a primo solis ortu usque in extremum ejus occasum protensa apparente, et quid hoc idem gerat mystice.

XI. Et quasi a principio orientalis partis ejusdem rotæ, velut ad finem occidentalis partis ipsius linea in firmamento versus septentrionalem ejus partem extenditur quasi septentrionalem plagam a cæteris plagis discernens, quia a primo ortu orientis, scilicet ubi sol primum oritur, cum dies prolongari incipiunt usque ad ultimum occasum occidentis, videlicet ubi sol ultra non procedit, linea, id est via solis septentrionalem plagam devitans reflectitur, quoniam sol eisdem partibus se non immergit, sed eas velut in neglectu habet, ubi antiquus seductor eodem mansionis sibi elegit, unde et illas Deus accessu solis privavit. Sic etiam ab initio bonorum operum in potestate Dei existentium usque ad bonam consummationem eorum fidelis homo rectitudinem justitiæ iniquitati opponit, diabolicas artes a bonis et sanctis operibus discernens, quia qui Deo fideliter adherere voluerit, ea quæ animam suam lædunt devitare studebit, ut illud audiat quod scriptum est.

Testimonium de Apocalypsi, et quomodo intelligi debeat ad idem exprimendum.

XII. « Vincenti dabo manna absconditum, et dabo illi calculum candidum, et in calculo nomen novum, quod nemo scit nisi qui accipit (Apoc. 11). » Quod sic intellectui patet: Quicumque sinistram partem fugit, hic magnum prælium contra tortuosum serpentem habet, qui semper querit, ut illum ad sinistram partem secum trahat. Et si ille in pugna ista perseverans Satanam fugaverit consilio illius non consentiens, ego qui sum, ei dabo pacem vivam qui de cælo descendit, qui ab omni humilitate voluntatis viri, et ab omni dolo antiqui serpentis absconditus erat, ac etiam dabo ipsis participationem illius, qui lapis angularis existens in candida claritate Deus et homo est, et in ipso nomen novæ regenerationis, quod Christus est, a quo et Christiani sunt, quod nemo dum in caduca et temporali vita est ad perfectum intelligit, nisi qui vitam æternæ beatitudinis in remuneratione cælestium præmiorum adipiscitur.

Quod moles terræ instar globi infra prædictos sex circulos aequali distantia a quinque superioribus remota, in medio sexti, id est tenuis aeris immobiliter fundata sit, et quid inde significationis colligatur.

XIII. Sed etiam globus in medio signi prædicti te-

A nois aeris signatus est, qui ubique in circuito suo æquali spatio a signo fortis et albi lucidique aeris distat, terram ostendens quæ in medio reliquorum elementorum existit, quatenus ab omnibus temperetur. Unde etiam hinc et hinc æquali modo ab illis sublata, illisque conjuncta, viriditatem et fortitudinem ad sustentationem sui ab eis assidue recipit. Activa quoque vita velut terram designans, et quasi in medio rectorum desideriorum conversans, et circumquaque discurrens, æquo moderamine devotionis ad vires discretionis se continet, cum nunc spiritalibus officiis, nunc corporalibus necessitatibus per fideles homines temperate insistit, quoniam qui discretionem amant, omnia opera sua ad voluntatem Dei dirigunt. Et tantæ latitudinis quidem in trans-

B versum est, quanta profunditas spatii a summitate supremi circuli, usque ad extremitatem nubium, seu ab extremitate nubium usque ad summitatem ejusdem globi existit, quoniam a supremo Creatore terra hac mole conglobata et roborata est, ne a strepitu superiorum elementorum, aut vi ventorum, seu inundatione aquarum dissolvi possit. Nam etiam quilibet fideles dilatato corde magnitudinem potentiæ Dei considerant, atque instabilitatem mentis, debilitatemque carnis suæ inspiciunt, et sic omnia quæ agunt temperant, ne vel in superioribus vel in inferioribus necessariis causis justum modum excedentes deficiant, quemadmodum et Paulus fideles exhortatur, dicens:

C *Verba Pauli ad eandem significationem competentia et quomodo intelligenda sint.*

XIV. « Omnia autem facite sine murmurationibus et hæitationibus, ut sitis sine querela, et simplices filii Dei sine reprebensione, in medio nationis pravæ et perversæ, inter quas lucetis sicut luminaria in mundo verbum vitæ continentes (Philip. 11). » Quod sic intellectui patet: Homo quasi in bivio est, ita ut si in luce salutem a Deo quaesierit, illam recipiet; si autem malum elegerit, diabolus ad penam sequetur, et ideo homo humanam naturam ac omnia opera sua sine murmurationibus, id est sine gibbis peccatorum, ac sine hæitationibus, scilicet fidem perfectam habens portet, ita ut non dubitet cum bonum amat et malum odit, in futuro judicio liberari, et a perditis separari, qui a bono malum amplectendo declinant. Et qui hæc faciunt, nullum lædentes, sine clamore quinquemacis querimoniarum erunt, in simplicitate quoque bonorum operum filii Dei existentes, et absque omni dolo deceptionis irreprehensibiles coram æstimatione illorum manentes qui in pravis et perversis actibus se fortes esse gloriantur. Inter quos in perfectione veræ fidei sic lucent, quemadmodum luminaria, quæ in officio suo secundum quod Creator omnium disposuit, mundum illuminant, cum ipsi doctrina sua quæ ad vitam respicit, quam plurimos ad Deum convertunt, ut etiam Filii Dei sine peccato omnibus in mundo lucebat. Nam et Deus duo luminaria videlicet solem et lunam in firmamentum posuit, quæ scientiam

boni et mali in homine designant, quia sicut firmitas A mentum sole et luna confirmatur, ita et homo scientia boni et mali hac et illac versatur. Sed et ut sol cursum suum perficit, circulum suum non minuens, ita et bona scientia cursum suum facit, malum non desiderando, sed malam scientiam deprimendo et increpando, eamque corripiendo, quoniam nulla utilitas in ipsa est, et eam gehennalem vocando, cum illa concupiscentias suas compleverit, et ut luna deficit et crescit, sic et mala scientia bonam despicit; ipsamque stultam et quasi nihilum esse dicit, sed tamen eam novit, quemadmodum diabolus Deum scivit, quamvis se illi opponeret.

De imagine in forma hominis in medio prædictæ rotæ apparentis vertice pedibus et manibus distentis, circulum fortis albi et lucidi neris contingentis, et quid, et ipsa imago, et tertia positio ejus designet.

XV. Quod autem in medio rotæ istius imago hominis A apparet, cujus vertex superius, et plante subterlus ad præfatum circulum velut fortis et albi lucidique æris pertingunt, a dextro autem latere summitas digitorum dextræ manus ejus, a sinistro quoque summitas digitorum sinistræ manus ad ipsum circulum hinc et hinc in rotunditate designatum porrecta est, quoniam eadem imago brachia sua sic extenderat, hoc designat, quod in structura mundi quasi in medio ejus homo est, quia cæteris creaturis in illa degentibus potentior existit, statura quidem pusillus, sed virtute animæ magnus, caput sicut sursum, pedes vero deorsum, ad elementa tam superiora quam inferiora movendo, necnon a dextris et a sinistris operibus, quæ manibus operatur, illa penetrando, quoniam in viribus interioris hominis potentiam hanc operandi habet. Quemadmodum enim corpus hominis cor suum magnitudine sua excedit, ita et vires animæ corpus hominis virtute sua superant, et ut cor hominis in corpore ejus latet, sic corpus hominis viribus animæ circumdatum est, cum illæ per totum orbem terræ se extendunt. Sed et in scientia Dei fidelis homo existens, et in spiritalibus, ac in sæcularibus necessariis causis ad Deum tendit; in prosperitate quoque et adversitate factorum suorum ad ipsum anhelat, cum in illis omnem devotionem suam ad eum incessanter expandit. Nam ut homo corpora- B libus oculis quasque creaturas undique videt, sic in fide Dominum ubique inspicit, ipsumque per creaturas cognoscit, cum eum Creatorem illarum esse intelligit.

De quatuor capitibus bestiarum in quatuor partibus ejusdem rotæ apparentium, et quid tam in mundo quam in homine significant.

XVI. Sed et versus easdem partes quatuor capita scilicet, quasi caput leopardi et lupi, ac velut caput leonis et ursi apparent, quia in quatuor partibus mundi quatuor principales venti sunt, non tamen sic in formis suis existentes, sed in viribus suis naturam denominatarum bestiarum imitantes. Homo quoque quemadmodum in quadrivio secularium

curarum existens, quamplurimis tentationibus appetitur, in quibus etiam quasi in capite leopardi, id est cum timore Domini velut in lupo infernalium poenarum recordatur, et quasi in leone iudicium etiam Dei metuens, cum velut in urso in corporali tribulatione quamplurimis tempestatibus angustiarum quatitur.

Quare principalis ventus orientalis in modum capitis leopardi super caput imaginis hominis in circulo puri ætheris videntur, cur etiam duo collaterales ejus venti alter in specie capitis cancri, alter in star capitis cervi ostendatur.

XVII. Supra verticem vero prædictæ imaginis in signo puri ætheris, quasi caput leopardi ex ore suo velut flatum emittens vides, quod principalem orientis ventum de puro æthere, velut leopardum venientem designat, non quod ventus iste in forma sua ut leopardus sit, sed quia ut leopardus ferocitatem leonis absque scientia habet, et ut leopardus lenior et debilior leone est, sic ventus iste in ferocitate timoris exurgit, ac deinde in lenitatem versus flare cito desistit. Nam de superiore nigro igne ferocitatem, de puro autem æthere in quo est lenitatem habet. Et etiam in dextrali parte ejusdem oris se aliquantum in longum recurvans in caput cancri cum duabus forcibus quasi cum duobus pedibus formatur, quia ad partes illas idem ventus tendens, naturam cancri sibi illic assumit; in sinistra autem parte oris ipsius aliquantum etiam in longum regirans in caput cervi desinit, quoniam in partibus illis cervum qui velox est imitatur. Ex ore enim capitis hujus cancri quasi alius flatus exiens usque ad medietatem spatii, quod inter capita leopardi et præfati leonis est procedit, quia secundum naturam cancri collateralis ventus surgens flatus suos ut turbo dissimiliter profert, ita ut interdum hac interdum illac in instabilitate discurrat, sicut cancer qui nunc procedit, nunc retrocedit, et sic usque ad medietatem quæ inter orientem et austrum est pervenit. Sed ex ore capitis cervi, velut alius flatus veniens usque ad medietatem spatii, quod est inter caput leopardi et ursi tendit, quoniam juxta naturam cervi alius collateralis ventus procedens, in flatu suo fortis et celeres strepitus emittit, et in hoc cito cessat, quemadmodum cervus fortiter pungit, et celeriter currit, nec in hoc diu durat, talique modo usque ad medietatem, quæ est inter orientem et septentrionem properando se continet. Et flatus qui a dextra parte oris leopardi usque ad caput cancri procedit, flatus etiam a sinistra parte ipsius usque ad caput cervi exit; flatusque qui ex ore capitis cancri usque ad medietatem spatii inter capita leopardi et leonis ex tantis tendit; flatus quoque qui ex ore capitis cervi usque ad medietatem spatii quod inter capita leopardi et ursi est prolongatur, æqualis longitudinis sunt, quia principalis ventus orientalis ex utroque latere suo ad collaterales sibi ventos æquali longitudine extenditur, ipsique collaterales venti tam versus austrum, quam

versus septentrionem eadem longitudine ad fines suos pertingunt.

Quare capita ista in rota ad imaginem hominis spirant et morales descriptionis significationis eorum.

XVIII Omniaque capita hæc in præfatam rotam, et ad imaginem hanc hominis spirant, quoniam venti isti flatibus suis mundum temperant, hominemque ministerio suo ad salutem conservant. Nam nec mundus subsisteret, nec homo vivere posset, si flatibus ventorum istorum non vegetarentur. Sed et cum homo in intentione animæ suæ se sursum erigit, ita ut malefactorum suorum meminerit et quando deinde pœnitere disponit, quasi supra verticem illius cum eadem intentione in signo puri ætheris, id est in ipsa pœnitentia sicut leopardus timor Domini exsurgit, qui quasi ex ore suo, id est de virtute sua contritionem educens, cum mentem hominis tangit in prosperitate eam prolongat usque dum ad caput cancri scilicet fiducia, de qua velut dux fortis id est duo pedes videlicet spes et dubium extenduntur perveniat, in adversitate quoque mentis illius eandem contritionem extendens in caput cervi quod fides est perducit. Nam cum homo pondera peccatorum suorum reminiscitur, pœnitentiam aggreditur, in qua Deum timere non desistit, quamvis prospera mundi quasi altera parte habeat, quousque fiduciam, de qua sicut duo pedes spes et dubium oriuntur, apprehendat. De fiducia enim spes surgit, cui tamen dubietas interdum se conjungit, quia dum homo in Deum confidit, remissionem peccatorum suorum velut procedendo se adipisci sperat, dum autem multitudinem et gravedinem illorum considerat, multoties utrum peccata sua sibi remittantur an non quasi retrocedendo dubitat, quamvis in Deo confidat. Sed dum aliquando inter adversa quasi in altera parte corporalem contritionem patitur, ad divitias fidei se convertit, quæ in cornibus veræ consolationis infidelitatem dubietatis in illo ad nihilum deducit. Unde velut ex ore cancri, id est de fiducia alius flatus quod constantia est exiens usque ad plenitudinem perfectionis procedit, ibique inter timorem Domini et iudicium Dei consistit, quoniam cum quilibet in Deum confidens in bonis operibus constans et perfectus est, timorem Domini ad se colligit, ne gravius delinquat, iudicium Dei etiam inspicit, ne peccatis peccata adjiciat. Et quasi ex ore cervi, scilicet de fide alius flatus qui sanctitas intelligendus est veniens, usque ad plenitudinem perfectionis quæ inter timorem Domini et corporalem tribulationem est extenditur, quia fidelis homo in sanctitate pollens in perfectione ista durat, ita ut veraciter Deum timeat, et ut etiam ob hoc corpus suum castigare non cesset. Itaque flatus, videlicet contritio in prosperitate a timore Domini ad fiduciam procedens, flatus etiam scilicet eadem contritio in adversitate ab eodem timore Domini ad fidem exiens, flatusque id est constantia de fiducia ad plenitudinem perfectionis, quæ inter timorem Domini et iudicium Dei est, tendens; flatusque vile-

licet sanctitas a fide ad plenitudinem perfectionis quæ inter timorem Domini et corporalem tribulationem est se prolongans, ut supra dictum est, uno modo æqualique studio expirationis virtutum suarum hominem ad beatitudinem provocant, quia quamvis diversas operationes habeant, ad unam tamen beatitudinem tendunt. Nam virtus altera ab altera in operatione rectitudinis procedit. Omniaque capita hæc, id est virtutes istæ in scientia Dei sunt, scientiamque Dei attendunt, hominique tam in corporalibus, quam in spiritualibus necessariis causis assistunt. Timore enim Domini hominem inspirante, homo ipse Deum vereri incipiens, sapienter incedit bona et recta opera perficiendo. Fiducia quoque qua homo in Deum confidit, cum constantia ipsam tangit, quatenus in Deum constanter confidat, cogitationesque ad Deum erigat, quoniam mentes fidelium a virtute constantiæ roborantur. Fides autem cum sanctitate ea quæ in infidelitate dijudicanda sunt dijudicat, seque velociter dilatans, credentes cito imbuat, cum auditus illorum omnes tumultus perversarum cogitationum deserens, lubricas etiam voluptates interius evertit. Quod si homo viriditatem virtutum istarum deserens in ariditatem negligentiae vertitur, ita ut humore et viriditate bonorum operum careat, vires animæ ipsius deficiunt et arescunt; si vero luxu voluptatum quasi incongrua inundatione nimis perfunditur, mens ipsius lubricis incedens liquescit. Si autem recto tramite incedit, omnia opera ipsius ad prosperitatem diriguntur, velut in Cantico canticorum scriptum est:

Testimonium de Cantico canticorum ad eadem conveniens, et quomodo intelligendum sit.

XIX. « Introduxit me rex in cellaria sua. Exsultabimus et lætabimur in te memores uberum tuorum super vinum; recti diligunt te (Cant. 1). » Quod sic intellectui patet: Quia ego anima fidelis hominis, gressu veritatis Filium Dei, qui per humanitatem suam hominem redemit, secuta sum, introduxit me ille, qui cunctorum rector existit, in plenitudinem donorum suorum, ubi omnem savoritatem virtutum invenio, et ubi de virtute in virtutem fiducialiter ascendo. Unde et nos omnes qui per sanguinem ejusdem Filii Dei redempti sumus, toto corpore exsultabimus, totaque anima lætabimur in te, o sancta Divinitas, per quam subsistimus, ad memoriam revocantes dulcedinem supernorum præmiorum super omnes passiones et tribulationes quas ab adversariis veritatis passi sumus, ita ut illas quasi pro nililo ducamus, dum delicias quas nobis in ostensione mandatorum tuorum proponis degustamus. Et sic qui in operibus sanctitatis recti sunt diligunt te vera et perfecta dilectione, quoniam omnia bona te diligentibus concedis, et quia etiam tandem vitam æternam eis tribuis. Sed et sapientia cellariis, id est mentibus hominum infundit et apponit justitiam veræ fidei per quam verus Deus cognoscitur, ubi eadem fides hiemem et omnem hu-

miditatem vitiorum ita comprimit, ut nequaquam ulterius virecere aut crescere possint, et ubi ipsa omnes virtutes etiam sibi attrahit et adiungit, ut vinum vasi infunditur, quod ad bibendum hominibus datur. Quapropter et fideles in vera fiducia æterni præmii exsultantes et gaudentes manipulos bonorum operum quæ operati sunt portant, justitiamque Dei sitiunt, et sanctitatem de uberibus ejus sugunt, nec hoc modo extædiari poterunt, quin semper in contemplatione Divinitatis delectentur, quoniam sanctitas omnem humanum intellectum præcellit. Cum enim homo rectitudinem recipit, se ipsum relinquit, virtutesque gustat et bibit, ac per illas confortatur, sicut venæ bibentis vino implentur, nec in vitis infidelitatis officialis et immoderatus est, quemadmodum ebrius a vino extra se est, non attendens quid faciat. Sic recti diligunt Deum, quia tædium in illo non est, sed perseverantia in beatitudine.

Quare principalis ventus occidentalis in effigie capitis lupi sub pedibus supradictæ imaginis in circulo aquosi aeris appareat; cur etiam duo collaterales venti, alter in cervi, alter in forma capitis cancri demonstrantur.

XX. Quod autem sub pedibus ejusdem imaginis hominis in signo aquosi aeris velut caput lupi quasi flatus ex ore suo producens appareat, hoc est quod sub potestate illius, qui propter homines homo factus est, in plaga occidentis de aquoso aere quemadmodum lupus principalis occidentalis ventus spirans venit in formam lupi, qui in silva latet, et qui rapax est, eum cibos quærit, significans quod ventus iste de latibulo suo scilicet de aquoso aere exiens, viriditatem herbarum nunc educit, nunc repente arefaciendo opprimit. Qui etiam a dextra oris ipsius aliquantum in longum erumpens in medio medietatis spatii, quod inter capita lupi et ursi est, formam capitis cervi accipit, ex cuius etiam ore velut alius flatus veniens in eadem medietate finitur, quoniam partes illas ventus iste petens, in medio medietatis, quæ inter occidentem et septentrionem est, ad naturam cervi se convertit, ita ut ibi collateralis sibi ventus exiens, quemadmodum cervus fortiter pungendo, velociterque currendo, flamina sua usque ad medietatem ipsam emittat. A sinistra vero oris ejusdem lupini capitis flatus, qui ab ipso ore procedit, se prolongans, in medio etiam medietatis spatii quod inter capita lupi et leonis est, in caput cancri cum duabus forcibus quasi cum duabus pedibus surgit, de cuius quoque ore quasi alius flatus exiens, in ipsa medietate residet, quia in partibus illis idem ventus officia sua exercens, in medio medietatis, quæ inter occidentem et austrum est, ad naturam cancri ante et retro incidentis revertitur, quoniam ibi collateralis ejus ventus procedens, in instabilitate ut cancer nunc hac nunc illac flando ad prædictam medietatem se diffundit. Qua autem spatiorum mensura capita hæc ab invicem distant, eadem mensura et forma flatus eorum hinc et hinc in longitudine extenditur, ut et de alijs superius di-

Actum est, quia mensura qua venti isti a se separati sunt, illa etiam et spiramina flatum suorum emittunt, quoniam ventus ad ventum flatus suos dirigit, ipsique in occurso illo metam suam non transcendunt, nec ventus ventum flando supergreditur, nisi hoc ex judicio Dei fiat. Quod si divino examine judicante, interdum acciderit, terrores ibi sunt, plurimæque adversitates malorum illic insurgunt.

Quare et hæc sicut superiora capita ad hominis imaginem spiramina sua dirigant, et moralis horum intellectus.

XXI. Ipsaque in rotam præmonstratam, et ad imaginem hominis in ea stantem spiramina sua mittunt, ita ut iidem venti mundum et hominem omniaque quæ in mundo sunt viribus et officiis suis retineant. Itaque cum quilibet fideles caduca terrenarum cupiditatum justis exemplis quasi sub pedibus suis bona operando conculcant, quasi de aquoso aere ex ipsis sanctis operibus ut lupus infernales pœnæ denudate prodeunt, quia cum illi peccare desistunt, ad viam rectitudinis tendentes, infernales pœnas, quæ animas devorant se pertimuisse demonstrant. Quæ cum quasi flatus scilicet contritionem in corde hominum ex ore suo quod est a voracitate sua perducunt, quoniam fideles illas abhorrent, eadem contritio quamvis homo prospere in actibus suis incadat, secundum Deum se prolongans, in plenitudine perfectionis quæ inter infernales pœnas et corporalem tribulationem est, formam capitis cervi, id est fidei accipit, ex cuius etiam ore, id est virtute, alius flatus videlicet sanctitas veniens, in eadem perfectione permanet. Cum enim homo infernales pœnas timet, corpus suum variis tribulationibus miseriarum tandiu multoties conterit, quousque ad perfectionem illam pertingat, in qua totus in fide ardeat, credens quod Deus eum ab infernalibus pœnis eripiat, sicque sanctitas in eo surgit, cum sæcularia opera abiciens spiritualibus se totum immergit. Cum vero a sinistra adversitate voracitatis prædictarum infernalium pœnarum homo permissione Dei quamplurimis calamitatibus corporaliter castigatur, contritio quoque in cor illius ascendit, et cum se nullam prosperitatem præsentis vitæ habere considerat, se ab inde extendens, et sic ad plenitudinem perfectionis quæ inter infernales pœnas et iudicium Dei est pertingens, in caput cancri, videlicet fiducia, quæ nunc spem nunc dubium habet, surgit, quia homo opera sua in Deum ponens, modo remissionem delictorum suorum se obtinuisse sperat, modo dubitat, sed tandem de fiducia alius flatus qui constantiam designat exiens, illum ad perfectionem hanc virtutum perducit, ut deinceps de bonitate Dei nihil hæsitet. Tenore autem quo assertiones istæ a se discretæ sunt illo etiam et efficacia operationum ipsarum protelatur, quoniam infernales pœnæ, quamvis metuendæ sint, cum homo propter timorem illarum se in contritione affigit, hanc tamen cum sanctitate, fiduciam quoque cum constantia robustiores reddunt. ita ut cum iu-

fernus timetur, homo in omnibus cautior judicetur. Et hæc omnes visionem Dei, qui cuncta comprehendit, inspicientes, hominem etiam ut voluntatem Dei perficiat, virtute virium suarum impellunt. Nam infernales pœnæ, ut Deus timeatur, faciunt, quia cum homo pœnas veraciter timet, peccare desistit, atque cum bona exempla in aliis hominibus videt, plurimas indignationes in semetipso multoties suffert, ita ut cum illas patienter portat, in omnibus operibus suis sanctitatem demonstret. Sed cum per sustentationem bonorum operum prospere incedit, nulla adversa patiens, virtute illorum ad velocitatem rectitudinis se conjungit, ita ut prosperitatem temporalium habens, gratiæ Dei nihil hæsitans, fiducialem se commendat, quatenus etiam caducis rebus velut in ante gradiens sic nitatur, ne æternis in cœlestibus post se vadens privetur. Qui autem viriditate Spiritus sancti caret, in infidelitate suffocatur, in pravisque actibus consumitur, subnersionemque tartaream incurrit, quoniam gratiæ Dei se commendare non studuit. De hoc loquitur Isaias servus meus, dicens :

Verba Isaiæ ad idem pertinentia, et quomodo accipi debeant.

XXII. « Auferam sepem ejus, et erit in direptionem, diruam maceriam ejus, et erit in conculcationem, et ponam eam desertam. Non putabitur, et non fodietur, et ascendent super eam vepres et spinæ, et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem (Isa. v). » Quod sic intellectui patet: Omnis qui in Deum non confidit, nec attendit quomodo a Deo creatus sit, sed eum reprehendit tanquam in peccatis ipsius culpabilis sit, et quasi recta itinera in eo non constituerit, nec vult aspicere ortum et occasum solis et lunæ ac stellarum, quas Deus in cœlum posuit, nec ventum cum aere, nec terram cum aquis, et cæteris creaturis, quæ omnia Deus propter hominem creavit, quatenus in omnibus his cognosceret ad quantum honorem creatus esset, me qui sine initio, et sine fine sum contemnit, atque omnem creaturam destruit, nec illam, nec seipsum perfecte cognoscit. Unde et ego auferam defensionem ejus, quoniam alium adiutorem non habet, et alieni a vita eum diripient, diruam quoque minutionem ipsius, et a dæmonibus conteretur, et sic a bonis angelis deseretur. Nam omnis connexio concupiscentiarum illius auferetur, et canibus bestiisque distribuetur, quia minus quam animalia me cognovit, cum illa ut creata sunt faciant, quapropter etiam ut stercus conculcabitur, atque ab omni beatitudine deseretur. Sed et in numerum filiorum Dei non ponetur, nec sarcula fidei de peccatis suis evertetur, quia idum imitatus est, qui similitudinem Dei habere voluit, qui a nullo processit, et sine fine est. Et ideo quoque per superbiam insurgunt in eo dissensiones et iræ, furores, qui eum omnino ab omni gloria supernæ hereditatis scindunt, atque hoc modo Spiritus sancti rore et gratia carens, in tam

am ariditatem vertitur, ut nullum fructum bonorum operum præferat. Sed ut homo a Deo quaerit, quatenus horrida potestas sedetur, et ea quæ sibi necessaria sunt concedantur, sic etiam a Deo postulet, ut mala scientia in ipso superetur.

Quare principalis ventus australis in dextera parte ejusdem imaginis velut caput leonis in circulo lucidi ignis ostendatur; cur etiam duo collaterales venti ejus alter in serpentis, alter in figura capitis agni conspiciatur.

XXIII. Sed ad dexteram prædictæ imaginis hominis, in signo lucidi ignis, velut caput leonis aspicias, quod ab australi plaga ad prosperitatem hominis directum, de supradicto elemento lucidi ignis leonem quasi principalem australem ventum exeuntem demonstrat, quoniam ut leo fortis est, et in fortitudine sua voluntatem suam exercet, ita et ventus auster in igne et ab igne fortis et præceps existit, atque cum dies in longitudine se protrahunt potens est, et in eadem potentia collisionem et disruptionem nubium, ac pericula in repentina emissionem imbrium parat. Et ejus ore quasi flatus egrediens ab utraque parte oris ejusdem aliquantum prolongatur, quia de plaga hac australi idem ventus procedens se in utramque partem sui, videlicet hac et illac extendit, et sic etiam in dextera parte in caput serpentis, in sinistra autem in caput agni formatur, quoniam in dextrali parte ventus iste naturam serpentis sibi assumens, qui leniter supplicat, acriter autem insidias ponit, quemadmodum serpentes aliquando lenes flatus producit, sed interim etiam fortes punctus et ictus emittit; in sinistra autem in agnum qui mitis et lenis est vertitur, quia in eisdem partibus suavem et non periculosum se ostendit. Et caput serpentis in medio medietatis spatii quod inter caput leonis et lupi est se ostendens, velut flatum emittit, qui se ad eandem medietatem extendit, ac flatus qui de capite cancri egreditur, quod inter caput lupi et leonis est se conjungit, quoniam juxta naturam serpentis, ut supra demonstratum est, ventus iste principali vento austri collateralis, in medio medietatis longitudinalis illius, quæ inter austrum et occidentem existit emergens, spiramina sua usque ad eandem medietatem, quæ inter austrum et occidentem est extendit, nec terminum hunc quemadmodum nec alii nisi ex judicio Dei transgreditur, ibique flatum de collateralis vento surgentem, qui inter occidentem et austrum est excipit. Nam si longitudo spatii quæ inter austrum et occidentem est, in partes quatuor dividitur, terminus ab austro partis primæ, qui et initium est partis secundæ, medius est inter initium partis primæ, ac terminum partis secundæ, terminusque partis secundæ, qui et initium est partis tertiæ, medietas longitudinalis illius est, quæ inter austrum et occidentem est. Eodem quoque modo finis ab occidente e contra partis primæ, qui et initium est e contra partis secundæ, medius est inter initium ibidem partis primæ, ac finem illic partis secundæ, terminusque ibidem partis secundæ, qui et initium illic est partis tertiæ, medie-

tas longitudinis hujus est, quæ e contra inter occidentem et austrum existit, ubi et collaterales venti sibi occurrunt. Sicque venti isti tam principales quam eorum collaterales inter orientem et austrum, inter austrum et occidentem, inter occidentem et septentrionem, ac inter septentrionem et orientem æquali modo ad invicem connexi, ab invicemque discreti sunt, ut præfatum est. Caput autem agni in medio medietatis spatii quod inter caput leonis et leopardi exstat apparens, quasi flatum producit, qui se ad ipsam medietatem prolongans, flatui qui de capite cancri quod inter caput leopardi et leonis est, in conjunctione occurrit, quia secundum naturam agni, ut supra ostensum est, alius collateralis ventus in partibus istis, id est in medio hoc spatio quod inter austrum et medietatem hanc longitudinis, quæ inter austrum et orientem existit, oritur. Is etiam flatum suum ad eandem medietatem dirigit, ibique spiramini, quod de vento naturam cancri imitantis, qui inter orientem et austrum exsurgit, strepitu suo obviam venit, ita ut ibi multoties quamplurimum terrores et collisiones ex congressu eorum fiant. Sed et eecundum spatia quibus capita hæc a se separata sunt, longitudo flatuum eorum procedit, quemadmodum et de superioribus capitibus flatibusque eorum præmonstratum est, quoniam juxta longitudinem, qua initia ventorum istorum a se discreta distant, et spiramina flatuum suorum usque ad loca illa emittunt, in quibus exsurgunt, in quibus etiam spiramina eorum sibi occurrunt.

Quare hæc, ut et anter ora capita, in rotam et in imaginem eandem flatus suos emittant.

XXIV. Et in præfata rotam, et ad prædictam humanam imaginem ipsa flare se ostendunt, quia venti, tam principales quam isti qui eis collaterales sunt, mundum universum ac hominem, in quo omnes creaturæ latent, fortitudine sua conservant, ne in defectum cadant. Collaterales enim venti pennæ principalium ventorum sunt, et assidue quamvis leniter cum aere flare non cessant; principales vero venti in fortissimis viribus non nisi ex judicio Dei ad vindictam circa finem mundi provocantur. Nam auster et septentrio judicio Dei collateralibus ventis suis secundum quod voluntas Dei est immittunt, auster scilicet magno calore, magnaque inundatione; septentrio autem in fulgure, in tonitru, in grandine et frigore. Venti namque principales, videlicet orientalis et occidentalis, collaterales ventos suos ad judicia Dei faciendâ, remissius et tardius provocant; sed tamen cum eos per voluntatem Dei ad hæc excitant, hoc in æstate aut per frigus, aut per siccitatem, seu in hieme aut per calorem, aut per pluviam, aut per similia mala faciunt, quæ terræ et hominibus contraria et nociva sunt. Et sicut venti orbem terrarum viribus suis tenent, ita etiam in officiis suis faciunt hominem scire et intelligere quid operaturus sit. Cum autem iidem venti flatus suos super terram emittunt, eos etiam sub terra dispergunt, atque ibidem in quibusdam locis

A quasdam subterraneas cavernulas intrantes cum exitum non habent terram movent; sed ubi exitum habent, ibi oriri a quibusdam hominibus videntur, cum illic non oriantur, sed in superioribus elementis, ut præfatum est, se tam sub terra quam super terram dispergentes.

Quod homini diligenter investigandum sit quomodo hæc omnia ad salutem animæ suæ, et ad Dei judicia peragenda nihil inexamintum relinquendis respiciant.

XXV. Quomodo autem omnia hæc ad salutem animæ respiciant homo intelligat, quia quod in signo lucidi ignis divinam potentiam designantis, velut caput leonis, id est judicium Dei, quod terribile est, aspicitur, hoc ideo est, quoniam Deus B justa æquitate omnia dijudicans, nihil inexamintum relinquit. Idem enim judicium in virtute sua ad rectitudinem se hinc et hinc extendens, homini prospere incedenti, caput serpentis, quod prudentiam significat, proponit, in adversitate autem laboranti, caput agni, scilicet formam patientiæ demonstrat. Nam necesse est ut homo in prosperitate judicium Dei prudenter timeat, quatenus dolositatem astutiamque malorum fugiens, in vana securitate viam veritatis non deserat, et in adversitate sub eo judicio patientiam habeat, sciens quod Deus tortuositatem in operibus hominum dissimulando multoties tolerat. Et caput serpentis, videlicet prudentia in plenitudine perfectionis, quæ inter judicium Dei et infernales pœnas est apparens, velut C flatum, id est providentiam, de se procedere facit, quia dum homo per judicium Dei exterritus, prudenti animo infernales pœnas metuit, ne illas ex merito patiat, per bona opera studiose providet, quæ se hoc modo ad perfectionem rectitudinis extendens, constantiæ, quæ de capite cancri, id est de fortitudine fiducia, oritur, quæ inter infernales pœnas et judicium Dei est conjungitur, quoniam fidelis ut ad vitam æternam sibi quælibet bona providet, in hoc constans esse studet. Caput autem agni, quod patientiam designat, in plenitudine perfectionis, quæ inter judicium Dei et timorem Domini est, apparens, quasi flatum, scilicet mansuetudinem producit, quæ etiam ad rectam perfectionem perveniens, constantiæ quæ de vera fiducia D quæ inter timorem Domini et judicium Dei est se associat, quia beatus homo cum patiens ad opprobria est, et etiam mansuetum se in his ostendit, constantiam ut bono fine consummetur, amplecti debet.

Quia nulli ordo virtutum a se vel in se discretus negligendus sit, quoniam virtutis effectus hominem ad justitiam vel rectitudinem coæstium perducit.

XXVI. Sed secundum quod ordo earundem virtutum a se et in se discretus est, ita quod virtus hæc vires istas, illa vires illas ostendit, sic et operationes eorum in hominibus sunt, quemadmodum et de cæteris virtutibus intelligendum est, quoniam voluntatem bonam opera bona sequuntur, eodem-

que modo ad scientiam Dei declinantes, quia in scientia Dei sunt, hominem ad quamque justitiam, et ad rectitudinem cœlestium pariter perducunt. Omnes enim virtutes ad salvationem hominis festinanter currunt, quamvis in uno homine pariter non appareant. Nam iudicium Dei hominem exteret, ipsumque examinat, nec opus hominis relinquitur, quod iudicio Dei non excutiat, quia iudicium Dei justum omnia juste dijudicat. Sed et prudentia vires suas cum providentia homini immittit, quatenus luxum sæculi prudenter abiciens, castitatem amplectatur; patientia vero cum mansuetudine ipsum tangit, ut tentationes carnis patienter quoque sufferat, quoniam in utroque sexu, viri scilicet et feminæ, ardor carnalis concupiscentiæ virtutibus istis sine tadio negligentia sopiendus est. Quapropter nullus fidelium ipsas negligenter habeat, ne eum in ariditate desiccatum, aut in concupiscentiis carnalibus suffocatum relinquat, sed eas bonis operibus imitetur, quatenus ipsum in omni sanctitate conservent. Si autem homo Deum negligit, iusto iudicio ipsius etiam corporales castigationes, ut prædictum est, sæpius incurrit, ita ut tam de superioribus quam de subterioribus elementis, et creaturis, et in calore et frigore, in siccitate et humiditate, ac in aliis multimodis pressuris, flagello Dei subiaceat, quia constantiam virtutum non inspiciens, intelligere noluit quid facere deberet. Cum enim virtutes in spiritualibus causis homines inveniunt, in carnalibus quoque prudentes illos faciunt, ita ut cum nondum in illis palam apparent, ad timorem Domini ipsos silenter multoties concutiant. Sed cum se in eis manifestant, ita ut illi virtutes aperte per charitatem colant, tunc timorem Domini prius ipsi in temporalibus habuisse videbuntur, cum nunc magis propter desiderium cœlestium quam propter metum infernalium pœnarum a carnalibus se subtraxerint, et ad spiritualia converterint per fortitudinem beatarum virtutum roborati, quemadmodum David testatur, ubi in voluntate mea dicit :

Testimonium de psalmo cxvii ad hoc consonans, et quomodo intelligendum sit.

XXVII. Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem. Non moriar sed vivam, et narrabo opera Domini. Quod sic intellectui patet : Homo primitus per timorem Dei et gehennalium pœnarum a sinistra declinat, ac postea per amorem Dei ad dexteram, id est ad desideria cœlestium bonorum ascendit. Quod dum facere incœperit, fortissima arma sibi induit, quia bonam scientiam a mala separavit. Unde et huic duplici scientiæ oculus comparatur, qui aquosum circumulum infra albedinem suam situm habet, quemadmodum et vas speculum in se continet, quoniam mala scientia, quæ per sinistram intelligitur, est velut vas bonæ scientiæ quæ per dexteram accipitur. Nam dexter oculus bonæ scientiæ ubique circumspicit et considerat quod carnalis

A concupiscentia inutilis est, et lucem veritatis non inspicit, et quod cum incestis operibus exultat, post per tristitiam quasi aquosa submersione suffocatur. Itaque dextera pars bonæ scientiæ ad Deum se levat, et malam delectationem conculcat, atque tristitiam abstrahit. Sic ergo dextera Domini, id est fortitudo ejus facit virtutem hanc, ut homines eum per fidem cognoscant, et opera sua in timore ipsius operentur, atque eadem dextera per pœnitentiam exaltat me, qui prius in peccatis sordueram, necnon et ipsa facit virtutem post pœnitentiam peccatorum meorum, ita ut tanto desiderio in amore Dei ardeam, quatenus inde satrari non possim. Unde etiam in peccatis non moriar, quando per pœnitentiam eorum resurgo, sed per veram et puram pœnitentiam quam ad Deum habeo, in æternitate vivam, et sic de morte ereptus, narrabo mirabilia Domini in timore et amore ipsius, quoniam morti me non tradidit, sed me de infernali perditione eripuit.

Quare principalis septentrionalis ventus a sinistra parte illius humanæ imaginis quas caput ursi in circulo nigri ignis apparet; cur etiam duo collaterales ejus venti alter in agni, alter in forma capitis serpentis videatur.

XXVIII. Ad sinistram vero præfatæ imaginis in signo nigri ignis quasi caput ursi apparet, quod a septentrionali plaga multoties contrarium homini de nigro igno velut ursum principalem ventum, scilicet septentrionalem, in periculis tempestatum sæpius prodire ostendit, quoniam ex nigro igne est. Et ideo etiam quemadmodum ursus in ira submurmurat, et ut ille in natura sua nequam existit, ita et ventus iste quasi submurmurando commotiones et strepitus ac pericula in tempestatibus aliquando parat. Sed quod velut flatus ex ore suo dat, qui etiam ad dextram et ad sinistram oris ipsius aliquantum in longum se extendens, ad dextram in caput agni desinit, ad sinistram vero formam capitis serpentis accipit, hoc designat quod ventus hic a præfata septentrionali plaga exiens, et ab utraque parte sui in longum procedens, ad dextram in lenitate naturæ agni, qui lenis et non periculosus est, transit, quoniam in partibus illis ventus idem se interdum mitem ostendit. Ad sinistram autem serpentem imitatur, qui leniter quidem primum labitur, sed postmodum præcipitanter movetur, et cum sic nihil prævalet, hominem timens, supplicare incipit, quia et ventus iste illic quasi deceptuose sine strepitu in primordio progreditur, sed tandem cum periculo velut dolosum et knnitem se demonstrat, et cum homines se jam perire putant, iterum in lenitatem revertitur. Ex ore autem capitis agni hujus, quemadmodum alius flatus, usque ad medietatem spatii quod inter capita ursi et leopardi exstat, se prolongat, quoniam ad similitudinem agni ventus iste principali vento, qui de plaga septentrionis procedit collateralis, usque ad medietatem extensionis quæ inter septentrionem et orientem est, vires suas flando emittit, quia in par-

tibus illis velut agnum se mitem ostendit, quamvis A alibi quasi in ira grassetur. Sed ex ore capitis serpentis istius, sicut alius flatus, usque ad medietatem spatii, quod inter capita ursi et lupi est, se extendendo procedit, quoniam ut natura serpentis est, sic ventus iste, vento septentrionali in latere vicinus, ad partes illas pervenit ubi medietas longitudinis illius existit, quæ inter principalem ventum septentrionis ac principalem ventum occidentis extenditur, nunc vires suas blande, nunc velut in dolo præcipitantes exercens. Sed similitudo flatus illius, qui de dextra parte oris ursi usque ad caput agni venit, similitudo quoque ejusdem flatus, qui de sinistra parte ipsius oris usque ad caput serpentis procedit; flatus etiam qui ex ore capitis agni usque ad demonstratam medietatem spatii, quod inter capita ursi et leopardi videtur exit, flatusque qui ex ore capitis serpentis usque ad medietatem spatii inter capita ursi et lupi exstantis prolongatur, ùnius et æqualis longitudinis sunt, quoniam septentrionalis ventus, scilicet principalis, ex utraque parte sui ad ventos qui sibi in subjectione collaterales sunt, pari extensione prolongatur. Venti quoque ipsi collaterales, et ad orientem et ad occidentem vergentes, eodem longitudinis tenore finem accipiunt, quo et principalis ventus, qui initium eorum existit, ut supra dictum est, finitur.

Quare etiam ista sicut et superiora capita in rotam et ad imaginem eundem impetus flatum suorum convertant.

XXIX. Capita quoque hæc omnia in supradictam rotam atque ad præfatam imaginem hominis flatus dant, quia prædicti venti flatibus viriam suarum circuitum orbis continent, et hominem in eo degentem, ne in defectu pereat, ad utilitatem suam respicere instigant. Itaque cum quilibet ventus omnium prædictarum qualitatum, sive naturaliter sive per dispositionem Dei flatus suos extulerit, nullo obstaculo obsistente, corpus hominis penetrat, illumque anima suscipiens ad interiora, ad quodlibet membrum corporis quod naturæ illius convenit, naturaliter ducit; sicque per flatus ventorum homo aut confortatur, ut supra dictum est, aut destituitur. Sed et homo cum prosperitatem sæcularium habet, a judiciali igne, qui vindicta Dei est, quemadmodum ursus, corporalis tribulatio egrediens illum constringit; nec eum secundum voluptates suas procedere permittit, sed velut flatum, scilicet miseriam, de tenore suo tam in prosperitate quam in adversitate ipsius protelans, in humilitate paupertatem spiritus eum desiderare et habere facit, ita ut ille hoc modo juste incedens, quasi in capite agni patientiam amplectatur, mala quoque devitans; velut in capite serpentis prudentiam imitetur. Nam per corporales tribulationes homo multoties pervenit ad divitias spirituales, atque per easdem divitias superna regna adipiscitur. Ex ore autem capitis agni, patientiam, ut supra dictum est, demonstrantis, alius flatus, id est mansuetudo, ad

perfectionem quæ inter corporalem tribulationem et timorem Domini est, perveniens; sed ex ore capitis serpentis, prudentiam designantis, alius flatus, videlicet providentia, ad perfectionem, quæ inter corporalem tribulationem et infernales pœnas existit, procedens, hominem per vindictam Dei castigatum, ut terrena contemnat, et ut ad cœlestia anhelet, quomodo etiam superius de eis ostensum est, commentent. Nam et principia et fines præfatorum mysteriorum in factis et in significationibus suis unius et æqualis studii ad eruditionem hominis existunt, quamvis diversa opera habere videantur; et omnia quæ scientia Dei saluti animæ convenientia demonstrat, ad ereptionem illius perducunt, hominemque ut corpore et anima Creatori suo fideliter adhæreat, viribus suis impellunt. Quapropter homo seipsum ad sanctitatem confortet, ita ut carnalia desideria fugiat, et ut luxus fetentium vitiorum abneget; Deoque, qui continentiam et castitatem diligit, sapienter deserviat; nec supremum aridus, nec supramodum humidus in opere virtutum sit, quoniam qui carnem suam nec castigare nec constringere voluerit, in interitum animæ ibit. Qui vero seipsum domando virtutes amaverit, et amando retinuerit, animam suam in vitam æternam collocabit, cum a Domino corripitur et castigatur, sicut et David per me inspiratus loquitur dicens :

Verba David in eodem psalmo cxvii, ad eadem competentia, et explanatio ipsorum.

C XXX. « Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me. » Quod sic intellectui patet : Homo casualis et indisciplinatus multoties existit, nec timidus est, nisi omnes venæ ipsius doloribus infundantur. Unde et diabolus primum hominem decepit, cum magnam vanitatem iniit, esse cupiens quod esse non debuit, et idcirco etiam magna tristitia cum dolore illi infusa est. Nam ex labore homo timorem habet, ex vanitate autem oblivionem, et ex prævaricatione legis stultam fiduciam. Sed omnia hæc timor Domini excellit, quia homo per timorem coram Deo tremiscit, et quod in multis aliis nulla utilitas sit veraciter cognoscit. Timor enim in homine præcurrit, ac postea charitatem amplectitur, ubi homo Deum diligit, considerans D quomodo eum placare possit, quatenus iniquitatis suæ non recordetur, Sed cum homo Deum in an. ore quærit, Deus illum sæpe cum laboribus castigat, ita ut ille fiducialiter dicat : Flagellis suis castigans castigavit me peccatorem ille qui Dominus omnium est; sed tamen in eadem castigatione, qua me flagellat, morti infernalium pœnarum non tradidit me, quia illum amando quæsi, et peccata mea illi confessus sum, atque in ipsa patiens et prudens sum, quando judicia ejus super culpas meas recta cognosco, et cum duabus aliis, scilicet scientiæ boni et mali, ad illum volare studeo, ita ut cum dextra ala sinistram mihi subjiciam, quatenus recto et æquali tramite incedam.

De septem planetis in diversis circulis rotæ prædictæ imaginis distinctis intervallis apparentibus.

XXXI. Sed et super caput prædictæ imaginis septem planetæ sursum ab invicem designati sunt; tres in circulo uno lucidi ignis, unus etiam in subjecto illi circulo nigri ignis, tres autem in subjecto illi circulo puri ætheris, quoniam ab oriente initia sua quilibet eorum sumens, alterque alterum in altitudine circuitus sui transcendens, cum cursum suum compleverit, iterum versus orientem, ut currere possit, ortum suum repetit. Et tres in prædicto lucido igne, unus etiam in subjecto illi circulo nigri ignis; tres autem sub ipsis in puro æthere cursus suos habent, quoniam hi qui in eodem igne currunt, ab ipso igne ad ignes suos excitantur, idemque ignis a viribus illorum ad ardorem suum confortatur, quemadmodum ligna ab igne incenduntur, et ut ignis per ligna ad ardorem roboratur. Et tres sunt, quia si plures essent, eundem ignem nimis ardere facerent, eumque circuitionibus suis confunderent; vel si pauciores forent, idem ignis, conveniente juvamine destitutus, in ardore suo torpesceret. Et primus splendore suo splendorem solis illustrat, secundus vero ardore suo ardorem soli administrat; tertius autem cursu suo cursum solis ad rectitudinem retentat. Cum his enim sol circumdatur, dirigitur et retinetur, quatenus firmamento omnique mundo rectum temperamentum calore et splendore suo tribuat. Sed tres qui in prædicto æthere, puritatem a superiore igne et a subteriore aqua habente, discurrunt, ab eodem ad puritatem splendoris examinantur, puritateque sua ipsum perfundunt. Et non plures nec pauciores quam tres sunt, quoniam ad confortationem puritatis illius nec superabundant, nec minus sufficiunt, sed congruenti temperamento ei assistunt, nec superfluitate ipsum aggravant, nec tenuitate destruunt. Et qui in eodem æthere primus super lunam est, illi ad incrementum succurrit, eamque protegit, ne supramodum accendatur; secundus autem, qui proximus ipsi existit, eam in detrimento conservat, ne tota dissolvatur. Isti lunam quasi ministerio suo percurrunt, et subsequuntur, eamque ad totius mundi temperamentum distincte et convenienter exhortantur.

Quomodo iidem planetæ a Deo mundi conditore in firmamento dispositi sint, et de variis ipsorum efficientiis.

XXXII. Versus austrum autem ad latus ejusdem imaginis, nec non et sub pedibus ipsius, sol eodem modo ac ordine signatus et distinctus, in circulo suo apparet, quia et ad austrum et ad occidentem currit, non tamen ita ut sub pedibus hominis sit, sed quod in occidente cum revolutione firmamenti occidua mundi petens, a plaga septentrionali declinet, et iterum in oriente cum eodem firmamento resurgat. Et a medio summi signi primique planetæ, qui supra caput ejusdem imaginis signatus est, velut radii quidam exeunt, quorum unus ad signum solis descendit, significans quod a fortitudine principalis

A hujus planetæ, qui in oriente primitus ostenditur, quoniam ibi lux diei procedit, radii fortitudinis prodeant, quorum unus ad solem dirigitur, illi succurrens cursumque ipsius temperans, ne ignes suos supramodum excutiat. Sed unus ad dextrum pedem capitis cancri quod a capite leopardi procedit radiat, quia a parte illa cui ventus iste obvius est idem planeta surgens, radium ad robur egressionis illius ante et retro incedentis, et a principali vento orientis, cui collateralis est, procedentis mittit, cum stabilitate sua retinens, ne plus procedat quam sibi a Deo permissum est. Unus vero ad dextrum cornu cervini capitis, quod etiam ab eodem capite leopardi exit, se extendit, quoniam ab hac parte ejusdem planetæ radius alius veniens, fortitudini venti hujus, qui illic principali vento egreditur resistit, impulsus illius compescens, quatenus flatus suos ad rectitudinem conveniens necessitatis emittat, quemadmodum vir qui brachia inimici sui retinet, ne aut se aut alios occidat; sic creatura per creaturam continetur et unaquæque ab alia sustentatur. A medio quoque signi planetæ secundi, ut radius quidam super signum solis se declinat, quia vires suas planeta iste demonstrans radio suo solem contingit, eum ad lenitatem demulcens. Atque alius ad caput agni, quod a signo capitis leonis venit, egreditur, quoniam a forti parte ejus claritatis, radius ad initium collateralis venti mansuetudinem designantis, qui de majori vento australis plagæ procedit, extenditur, C illum tenens ne lenitatem suam ad ferocitatem immutet, sed ut in ea sine petulantia perseveret. Et alius ad prædictam lineam quæ in firmamento a principio orientalis partis præfatæ rotæ, velut ad finem occidentalis partis ipsius, versus septentrionalem ejus plagam extenditur, capite agni illic superius posito, quod a signo capitis ursi exit, dirigitur, significans etiam quod a robusto splendoris illius tenore radius veniens, ad excursum alterius collateralis venti, qui de supradicto majore vento septentrionalis partis exit, ducitur, temperamento suo illi resistens, quatenus æquali modo flatus suos emittat. Signum etiam tertii planetæ a medio sui, quemadmodum radium unum ad signum solis extendit, quia hic planeta ut superiores, robore fortitudinis suæ et splendore proprii ardoris soli assistit, ei que in temperamento ministrat, velut servus domino suo deservit, cum ad omnem voluntatem illius celeriter promptus et paratus est. Alium autem ad caput serpentis, quod a signo capitis leonis procedit, dirigit, demonstrans quod a virtute sua radius ad principium collateralis venti nunc astutiam, nunc prudentiam ostendentis, quia de principali vento australi oritur se extendit, flatusque illius comprimendo retinet, ne supramodum in motibus suis grassetur. Sed alium ad præfatam lineam versus caput serpentis, quod a signo capitis ursi egreditur; prolongat, significans quod etiam a strenua parte ardoris sui in quo ipse viget, splendor quoque ad initium collateralis venti, velut versutiam et acritatem in motione sua sæpius exercentis, qui

etiam de principali vento septentrionalis plagæ procedit, extenditur, fortitudini illius resistens, ne ampliores lationem et periculum hominibus faciat, quam iudicium divini examinis ipsum permittit, quemadmodum et de aliis superius ostensum est. Et prædicti planetæ suffraganei solis sunt, et sine ipsis sol esse non posset, caloremque soli addunt, quemadmodum visus, auditus et odoratus cerebro calorem et vires subministrant.

Ut autem vides, solis quoque signum quasi quosdam radios de se emittens, alio prædictum signum capitis leopardi, alio signum capitis leonis, alio signum capitis lupi, non autem signum capitis ursi tangit, quoniam sol maximus planetarum existens, totum firmamentum igne suo calefacit et roborat, orbemque terrarum splendore suo illuminat, principalique vento orientali, necnon australi ac occidentali, viribus fortitudinis suæ resistit, ne terminos ipsis a Deo constitutos excedant. Ventum autem septentrionalem non tangit, quoniam ille quasi inimicus solis existens, omnem splendorem luminis dedignatur, quapropter et sol eum velut contemnens non radium de se procedentem, sed tantum illi viam itineris sui opponit, per quam furorem ipsius reverberat, nec ad partes illas accedit, quia diabolus ibidem Deo repugnando nequitiam suam demonstrat. Alium autem radium super signum lunæ, quia eam calore suo incendit, quemadmodum sensualitate et intellectu hominis totum corpus ipsius tegitur. Alium velut super cerebrum, et usque super utrumque calcaneum præfatæ imaginis ipsum extendendo figit, quoniam sol a summo usque deorsum omni corpori hominis fortitudinem et temperamentum immittit, cerebrum præcipue confortans, ita ut intellectu vicens, cunctas vires corporis retineat; et ut etiam superior pars hominis existens, cum sensualitate omnia viscera ipsius perfundat, ut sol terram illuminat. Sed cum aliquando elementa sub sole tempestatibus diffunduntur, ignis solis obnubilatur, velut eclipsis sit, quæ errores significans tunc ostenditur, cum corda et mentes hominum in errorem vertuntur, ita ut recte in lege non ambulent, sed invicem plurima certamina exercent. Et præfatæ radius calcaneus hominis tangit, quoniam ut cerebrum corpus reliquum regit, ita calcaneus totum corpus hominis portat, et sic sol viribus suis omnia membra hominis temperat, quemadmodum et reliquas creaturas vegetat. Et a medio signi planetæ quinti, qui proximus sub sole est, quasi radius quidam sursum ad signum solis ascendit, quia fortitudine ministerii sui idem planeta soli subiectus eum delinire contendit, ne ignes suos supra modum emitat. Quidam vero ad caput cancri, quod a signo capitis lupi exit, se extendit, designans quod a robore ejusdem planetæ radius ad initium collateralis venti, qui a principali vento occidentalis plagæ egreditur, se expandit, instabilitatem illius retinens, velut etiam de aliis supradictum est. Sed quidam ad sinistrum cornu signi lunæ se dirigit,

A ostendens quod etiam a vigore suo radium ad debiliorem partem lunæ mittit, sive in augmento, sive in detrimento sit; in augmento quidem ipsi subveniens, ut tanto citius et fortius lumen suum recipiat; in detrimento vero, ut tanto lenius absque periculo decreseat. De medio etiam signi planetæ sexti, qui proximus super lunam est, velut radius unus sursum ad signum solis tendit, quoniam a forti robore ejus contiguam vicinitatem lunæ habentis, radius ad solem ascendit, ardorem illius lenitate subjectionis suæ ne in iniectate erumpat retinens. Et alius ad dextrum cornu signi lunæ dirigitur, quia fortitudo ejus radium ad fortiorem partem lunæ mittit, ipsam retinendo, quatenus septentrionalem plagam devitet, et ordinate in defectu suo ad solem accedat, incensaque ab illo distincte recedat. Alius autem ad caput cervi, quod a signo capitis lupi procedit, extenditur, quoniam a robusto claritatis illius splendore radius ad principium collateralis venti, qui de principali vento occidentis ebullit, se prolongans, repentinam velocitatem ipsius reverberat, ne metam illam quam divina ordinatio ipsi proposuit transeat, sed in recta extensione procedat.

At signo quoque lunæ, ut vides, quasi radius super utrumque supercilium, ac super utrumque talum præfatæ imaginis radiat, quia luna naturali virtute sua corpus hominis temperat, ita ut sicut supercilium oculum ad visum conservat, et ut talus hominem portat, sic per dispositionem Dei viribus lunæ membra hominis a sursum usque deorsum temperantur, non tamen tanta perfectione, quanta solis fortitudine, quoniam sol corpus hominis perfectius, luna vero parcius ministerio suo tangunt. Et luna cursum suum in calore et frigore peragit, quoniam crescendo calida est, decrecendo autem frigida; sol vero ab oriente usque in austrum in ardore est, sed postea frigiditatem usque in occidentem sibi attrahit. Luna quoque prius defectum suum lumen de sole accipit, quia sol extinctum circulum lunæ cum scintilla quasi eum lampade ex ipso spirata accendit, et tunc illa in alto est; sed postquam accensa fuerit in locum suum descendit. Et ut sol circulum lunæ accendit et illuminat, sic etiam omnia subteriora, tam firmamenti quam eorum quæ sub firmamento sunt, firmat, et luna adjuvatrix illius est, subteriora illuminando, quemadmodum et ipse superiora et inferiora illuminat. Sed et luna de aquosa humiditate, ac de nube quæ sub ipsa est, et de aere qui super terram est, multo frigidior sole est; et sol multa perireret, si luna illi non resisteret, quoniam ardorem solis luna frigido humore suo temperat.

Sol itaque et luna hoc modo divina ordinatione homini serviunt, eique aut sanitatem, aut debilitatem secundum temperiem aeris et auræ inferunt, quemadmodum ostenditur ubi signum solis velut a cerebro usque ad calcaneum; signum autem lunæ quasi a supercilio usque ad ta-

lum præfate imaginis hominis radios suos mittant. Nam cum luna in incremento est, cerebrum et sanguis hominis in ipso augmentatur; cum vero luna in detrimento est, cerebrum et sanguis in homine minuuntur. Si enim cerebrum hominis in uno statu esset, homo frenesim incurreret, ita ut etiam magis quam bestia indomitus appareret; et si sanguis in homine secundum modum unum foret, ita ut nec incrementum nec detrimento in se sentiret, homo citissime scinderetur, nec vivere posset. Et cum luna plena est, cerebrum etiam hominis plenum est; et tunc homo sensatus est; sed cum vacua est, cerebrum quoque hominis vacuatur, et tunc etiam homo vacuus sensu aliquantum est. Cum autem luna ignea et sicca est, cerebrum quorundam hominum igneum et siccum est, et ideo illi in cerebro infirmantur, ac minus sensati sunt, ita ut plenum sensum ad quælibet opera tunc non habeant. Sed cum illa humida est, cerebrum etiam eorumdem hominum supramodum humidum fit, et sic illi in cerebro dolent ac sensu evacuantur. Cum vero luna temperata existit, homo in cerebro et in capite sanitatem habet, et in sensu viget, quia per temperiem exteriorum elementorum humores qui in homine sunt in quiete subsistunt, et per commotionem ac inquietudinem illorum humores hominis multoties disturbantur, quoniam absque temperamento et servitio eorum homo vivere non posset. Sed et, quomodo supradictum est, signum solis eodem etiam modo et ordine quo supra verticem imaginis hujus radiis suis ad præfata loca designatum est, versus quoque dextrum latus ejus, nec non et sub pedibus ipsius in præfato circulo suo ad eadem loca signatum apparet, quia sol eodem statu et circuitu quemadmodum in orientali plaga consistit, et splendores radiorum suorum ad loca quæ præmonstrata sunt emittit, sic etiam in australi ac in occidentali plaga, in supra demonstratis distinctionibus et circuituibus ad ipsa loca fulget fortitudine circumvolutionis firmamenti, ab oriente per austrum, in obliquo ad occidentem impulsus, quamvis in itineribus suis contra motionem firmamenti currere nitatur. Nam prædicti planetæ contra firmamentum ab occidente ab orientem circumferuntur, quatenus igne suo ignem illius retineant, et ad incendium instaurant, quoniam si cum illo ab oriente in occidentem volverentur, ignis illius dum ad anteriora festinaret, a retro instauratione carens, torpesceret; quapropter contra illud paulatim feruntur, ut ipso ad anteriora properante, ignem ejus a torpore velut in dorso excutiant. Sed plagam septentrionalem devitant, quia ibidem locus tenebrarum in aquilone est, quoniam lux et tenebræ sibi invicem non concordant. Hoc itaque modo præfati planetæ a Conditore mundi in firmamento dispositi sunt.

Tu autem, o homo qui hæc vides, intellige quod ad interiora animæ ista etiam respiciant.

A *Quid significet quod eorumdem planetarum tres in circulo lucidi ignis, unus in spatio nigri ignis, tres item in ambitu puri ætheris conspiciantur.*

XXXIII. Super caput enim imaginis hujus septem planetæ sursum ab invicem signati sunt, tres in præfato circulo lucidi ignis, unus etiam in subjecto illi circulo nigri ignis; tres autem in subjecto illi circulo puri ætheris, significantes quod omnem intellectum hominis, septem dona Spiritus sancti excellentia per tria tempora mundi, videlicet ante legem, in lege, et in Evangelio. Sol etiam in subjecto illi circulo nigri ignis positus Deum omnipotentem designat, qui solus justo judicio contra inimicos suos pugnavit et eos potenter superavit. Tres autem in subjecto illi circulo puri ætheris constituti demonstrant quod tres personæ Divinitatis in bono affectu subjectionis puræ positionem homini veraciter colendæ sint, ubi homo se totum Deo subjectit, ita ut etiam versus dextrum latus ejus, nec non et sub pedibus ipsius, sol eodem modo ac ordine signatus et distinctus in circulo suo ad prædicta loca apparet, quia in judicio Dei, ac in salute animarum, et in exemplo bonorum operum, eadem dona ipsa exhibitione, ut præmonstratum est, in significationibus suis se declarant, quoniam ut Deus timeatur pureque colatur, judicium Dei salusque animarum ac exempla justorum exhortantur.

C *Quorsum tres primi planetarum radios, qui in hac visione ex eis procedere cernuntur, dirigant; et quid tam per ipsos planetas, quam per radios eorum designetur.*

XXXIV. Quod autem a medio signi summi primique planetæ, qui super caput ejusdem imaginis signatus apparet, velut radii quidam exeunt, quorum unus ad signum solis descendit, hoc est quod ab exoptabili præcellentique dono Spiritus sapientiæ, totam altitudinem intellectus hominis transcendentes virtutes prodeunt, ex quibus exspiratio sancta ad signum solis, id est ad Spiritum fortitudinis descendit, illi se associans, quatenus in fidei homine fortitudo sanctitatis sapienter incedat, ne insipienter præsumat hoc facere quod complere non possit. Sed unus ad dextrum pedem capitis cancri, quod a capite leopardi procedit radiat, ostendens quod in salute animarum exspiratio Spiritus sapientiæ propalata, ad rectum incesum fiduciæ, quæ a timore Domini exsurgit, se dilatat, illam muniens ita ut cum timore Domini in Deum confidat, nec frivole misericordiam ipsius velut pro nihilo habeat. Unus vero ad dextrum cornu cervini captus, quod etiam ab eodem capite leopardi exit se tendit, quia in castigatione exspiratio rectitudinis se demonstrans, ad fortitudinem fidei, quæ etiam a timore Domini oritur, se expandit, illam ad rectam viam ducens, quatenus a diabolicis artibus se avertat, cum hominem pro ignorantia veritatis castigare non cessat. A medio quoque signi planetæ secundi, ut radius quidam super signum solis se de-

climat, significans quod ex abundantia plenitudine spiritus intellectus effusio intelligentiæ ad spiritum quoque fortitudinis accedit, in hoc etiam manifestans, ut quilibet fidelis homo subtiliter intelligat, forti animo se Creatori suo servire debere, ac diabolo abrenuntiare. Atque alius ad caput agni, quod a signo capitis leonis venit, egreditur, quoniam ut homo ad Creatorem suum prospere incedat, exspiratio de spiritu intellectus ad patientiam quæ ex iudicio Dei procedit, extenditur, ostendens quod cum homo patientiam imitatur, prosperitatem et tribulationem æquo animo ferre debeat. Et alius ad prædictam lineam, quæ in firmamento principio orientalis partis præfatæ rotæ velut ad finem occidentalis partis ipsius, versus septentrionalem ejus plagam extenditur, capite agni illic superius posito, quod a signo capitis ursi exit, dirigitur; quia ut quilibet fidelis contraria animæ suæ deviet, exspiratio iterum a spiritu intellectus veniens ad rectitudinem justitiæ quæ ab exordio bonorum factorum in virtute Dei manentium usque ad finem ipsorum diabolicas insidias de justis operibus segregans, patientia illi a sursum assistenti, quæ de corporali tribulatione productur, se extendit, hominem monens ut cum iudicium Dei ipsum castigat, castigationem illam patienter sufferat, ne acrius feriat. Signum etiam tertii planetæ a medio sui quasi radium unum ad signum solis extendit, quod designat spiritum consilii a virtute sua expirationem ad spiritum fortitudinis dirigere, quia quamvis hæc dona Spiritus sancti diversa nomina habeant, uno tamen studio et opere hominem ad beatitudinem perducunt, sicque spiritus consilii fortitudinem temperat, ut homo ad Deum bene et ordinate se erigat. Alium autem ad caput serpentis, quod a signo capitis leonis procedit, dirigit, quoniam in prosperitate veræ salutis spiritus consilii expirationem suam ad prudentiam, quæ ex iudicio Dei progreditur, dilatat, innuens quatenus homo prudenter corpus suum castiget, ne si illud sine discretionem turbaverit, victus per stultam contritionem in labore succumbat. Sed alium ad præfatam lineam versus caput serpentis, quod a signo capitis ursi egreditur, prolongat, quia ne homo adversitatem animæ incidat, prædictus spiritus consilii expirationem suam iterum ad rectitudinem justitiæ prudentia superius apparente, quæ de corporali tribulatione extenditur, se convertit, hominem qui iudicium Dei metuit, per hoc docens ut provideat, ne supramodum illud timens, in desperationem cadat, sed ut prudenter per consilium bonæ inspirationis illud evadat.

Quare sol medius eorum plures quam ceteri radios emittere videatur, et vel quid ipse vel radii ejus significent.

XXXV. Ut autem vides quod solis quoque signum, quasi quosdam radios de se emittens, alio signum capitis leopardi, alio signum capitis leonis, alio signum capitis lupi, non autem signum capitis

A ursi tangit, hoc est quod spiritus fortitudinis expirationes suas effundens, quadam timorem Domini, quadam iudicium Dei, quadam infernales pœnas tangit, ostendens ut homo propter timorem Domini peccare metuat, et propter tremendum iudicium ejus peccata sua deserat, et propter crudelissimas infernales pœnas consuetudinem peccatorum abjiciat. Non autem signum capitis ursi tangit, quia spiritus fortitudinis corporali tribulationi quæ simpliciter propter Deum non fit, se subtrahit (ursus enim interdum humanos mores, interdum bestiales in se ostendit); quoniam dum homo corpori suo tribulationem sine discretionem infert, corpus ipsum, labore et tædio affectum, multoties fatigatum, succumbit, et dum se in his perseverare posse dubitat, quasi in ira velut bestia submurmurat. Unde nec tribulatio illa quæ homini per semetipsum sine recto moderamine infertur, nec illa quæ ab aliis ipsi etiam nolenti indigitur, spiritum fortitudinis advocat, quia æquitate discretionis caret. Nam quoniam instabilis est, ita quod nunc sursum, nunc deorsum extra rectum modum quasi volando movetur, fortitudinem habere non potest, scilicet ut in uno statu permaneat, quoniam fortitudo nec hæc nec illac vacillando fortis semper persistit. Homo autem qui propter timorem seu amorem Dei cum moderamine discretionis et rectitudinis corpus suum affigit, in interiori spiritu quemadmodum in epulis gaudet; quapropter contritio hæc non afflictio, sed potius quemadmodum benedictio habenda est, et hic spiritus fortitudinis operatur, quatenus fidelis iste in his operibus rectitudinis permaneat, quia cum Deo sunt. Alium autem radium sol super signum lunæ mittit, quoniam spiritus fortitudinis ad timorem Domini se conjungit, videlicet ut quilibet fidelis in timore quo Deum timere debet fortis sit, ne per levitatem victus a loco beatitudinis dejiciatur. Alium quoque velut super cerebrum, et usque super utrumque calcaneum præfatæ imaginis extendendo figit, quia idem spiritus fortitudinis ut intentionem et initium boni operis ad rectam consummationem homo perducatur, ipsum inspirat, quoniam beatus est qui seipsum ad bonum finem constringit.

D *Quorsum tres infimi radios suos intendant, et quid etiam tam per ipsos quam per radios eorum figuratur.*

XXXVI. Sicut autem vides quod a medio signi planetæ quinti, qui proximus sub sole est, quasi radius quidam sursum ad signum solis ascendit, hoc est quod a virtute spiritus scientiæ, qui per vicinitatem rectæ operationis spiritui fortitudinis adesse debet, exspiratio sursum ad eandem fortitudinem tendit, quia scientia ut a fortitudine roboretur, ne in insipientia vertatur ad ipsam se elevat. Quidam vero ad caput cancri, quod a signo capitis lupi exit, se extendit, quoniam a virtute virium scientiæ exspiratio ad fiduciam quæ a corporali tribulatione egreditur se dilatat, quia cum homo scienter et

simpliciter ac cum munimine discretionis corpus suum castigat, peccata sua punita et purgata esse confidit. Sed quidam ad sinistrum cornu signi lunæ se dirigit, quoniam cum a temporalibus scientia se subtrahit, expirationem suam, temporalia postponens, ad timorem Domini diffundit, eumque ut terrorem hominibus fideliter incutiat apprehendit. De medio etiam signi planetæ sex I, qui proximus super unam est, velut radius unus sursum ad signum solis tendit, ostendens quod de munimine spiritus pietatis, qui suavitate sua vicinus timori Domini est, exspiratio sursum ad spiritum fortitudinis ascendit, sibi que confortatus, ut malignitati resistere possit se munit. Nam quicumque pie incedere disponit, fortitudinem sibi associet, ut in pietate perseverare valeat. Et alius ad dextrum cornu signi lunæ dirigitur, demonstrans quod prospere incedens, spiritus pietatis prosperitatem timoris Domini aggreditur, hominibus etiam ut cum pietate timorem Domini habeant innotescens. Alius autem ad caput cervi, quod a signo capiti lupi preedit, extenditur, significans quod adversitatem spiritus pietatis abiciens, expirationem suam ad fidem quæ ab infernalibus pœnis egreditur producit, quatenus homo, pietate et fide munitus, infernales pœnas sic effugiat, ne supernam felicitatem per impulsum contomaciæ amittat. Quod vero vides qualiter a signo lunæ quasi radius super utrumque supercilium, ac super utrumque talum præfate imaginis radiat, hoc ostendit quod a timore Domini exspiratio salutifera veniens, hominem ut aciem mentis suæ custodiat, ne cæcitatem animæ incurrat monet, et, ut robur gressuum interioris spiritus ad viam rectitudinis sic dirigat exhortatur, quatenus in veritate gradiens æternam beatitudinem adipiscatur. Nam sicut supercilium oculum tuetur, et sicut talus corpus hominis portat, ita timor Domini interiorem visum ne Dei obliviscatur informat, interioremque fortitudinem, per quam homo ad quælibet utilia et recta defertur, conservat.

Quod fidelis quilibet quamvis virtutibus emineat, eisdem tamen al quando quasi destitutus salubriter tentationibus pulsetur, ne præsumptione elationis seductus pereat.

XXXVII. Sed et, quomodo supra dictum est, signum solis eodem etiam modo et ordine quo supra verticem imaginis hujus radiis suis ad præfata loca designatum est, versus quoque dextrum latus ejus nec non et sub pedibus ipsius in circulo suo ad eadem loca signatum apparet, quia supradictum spiritus fortitudinis mysticum donum eodem moderamine et effusione quemadmodum intentionem hominis expirationibus suis perfundit, sic et perfecta opera ejus exempla que ipsius, quibus proximos suos ædificat, in plenitudine beatitudinis ad desideratam sanctitatem recte inceptio inspirat. Cum enim virtutes fidelem hominem eis que bona voluntate consentientem, ea que recta sunt incipere faciunt, illa etiam ut ad profectum perducant, et

ut in eis exemplum justitiæ bona consummatione cæteris exhibeat exhortantur. Sed tamen eadem virtutes quamvis hominem diversis modis inspirationis suæ protegant, tentatione tamen carnis diabolicisque artibus quasi versus aquilonem illum multoties tentari permittunt, quatenus per hæc cognoscat quomodo se ab his defendat, ne præsumptione elationis injustum modum elatus, postmodum in deterius corruat et pereat, quemadmodum et illi in præsumptione elati perierunt, de quibus in verbis Isaïæ prophetæ scriptum est.

Testimonium de libro Isaïæ ad hæc insinuanda appositum, et quomodo intelligendum sit.

XXXVIII. Propterea infernus dilatavit animam suam, et aperuit os suum absque ullo termino, et descendent fortes ejus, et sublimnes ejus, gloriosique ejus ad eum, et incurvabitur homo et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur (Isa. v). Quod sic intellectui patet: Deficienti lunæ, quæ obscurum circulum habet, cum tota deficit, et reaccenditur, homo in peccatis manens assimilatur, quia cum se tenebrosus videt, per gratiam Dei sæpius excitatur, ut digne gratiam Dei quærat; et cum digne gratiam Dei invocaverit, Spiritus sanctus ad intuendum verum lumen ipsum accendit, velut luna a sole reaccenditur. Sed postquam bonis operibus ita confortatus fuerit, ut illis saturari non possit, omni studio caveat ne hæc sibi metipsi ascribat; velut a se et non a Deo sint, in hoc etiam quasi Deum se faciens, et se posse facere quæ voluerit computans, sicut et Satan putabat, qui in proprietate sua ut Deus esse voluit, unde et claritatem suam in oblivionem duxit. Propterea quoque infernus dilatavit animam suam, id est pœnas quas in se habet, et aperuit voracitatem suam indesinenter, quoniam absque omni gaudio est, et ideo etiam in cupiditate absorptionis suæ non saturatur, quia ut immunda volatilia animalium cadavera vorare cupiunt, ita infernus in nequitia sua fortes qui contra Deum pugnant, et sublimes qui se injuste exaltant, atque gloriosos qui gloriam suam et non gloriam Dei quærun ad se trahit ac devorat. Unde etiam incurvabitur homo qui præfatis malis consentit, sicut et supradicti infelices spiritus cum principio suo incurvati sunt; et humiliabitur ille, qui virilem fortitudinem habere deberet, cum de bono ad malum declinat, atque oculi, id est scientia illorum qui in sublimitate superbiæ se sapientes esse putant ad nihilum deducetur, quoniam mercedem gloriæ humilitatis amittunt, quia gloriam a populo pro bonis operibus impendentibus quærun. Nam si exinde pœnituerint, in sanguine vituli velut pœnitentes suscipientur.

De sedecim principalibus stellis, in circulo lucidi ignis ad solidandum firmamentum et temperandos ventos in circuitu ipsius firmamenti aqua distinctione constitutis.

XXXIX. Ut autem vides in circuitu quoque circuli, in quo similitudo lucidi ignis videtur, sexde-

cim etiam principales stellæ apparent, ostendentes A quod per circulum superioris igni firmamenti, maximæ stellæ, ut præfatum est, positæ sunt, quatuor videlicet inter caput leopardi et leonis, quatuor quoque inter caput leonis et lupi, quatuor inter caput lupi et ursi, quatuor etiam inter caput ursi et leopardi; id est quatuor inter ventum orientalem et australem, quatuor quoque inter ventum australem et occidentalem, quatuor inter ventum occidentalem et septentrionalem, quatuor etiam inter ventum septentrionalem, et orientalem, viribus suis easdem partes firmamenti confirmantes, ipsosque ventos contemperantes. Sed si istæ in numerositate superabundarent, superfluitate sua firmamentum aggravarent, vel si in paucitate essent, penuria paucitatis suæ firmamentum consolidare non vale- B rent, quia unicuique creaturæ Deus et superfluum nimietatem, indignamque penuriam subtrahit. Et quatuor inter duos ventos existunt, quoniam æquo et necessario, et non superfluo numero rectitudinis suæ easdem partes firmamenti ubi positæ sunt, in- simul viribus suis tenent, quemadmodum clavi parietem, cui infixi sunt, nec de locis suis moventur, sed cum firmamento circumvolvuntur, illud soli- dantes. Quarum octo, quæ mediæ sibi utrumque astantium stellarum inter capita hæc sunt, scilicet duæ inter duo capita, quasi radios suos in signum tenuis aeris sibi oppositi extendunt, quia stellæ, istæ quæ mediæ quatuor stellarum inter præfatos ventos sunt, quoniam quatuor inter duos ventos consi- C stant, ut prædictum est, radios suos in tenuem aerem prolongant, quemadmodum venæ a capite hominis usque ad pedes descendunt. Et ut eadem venæ totum corpus hominis confortant, ita etiam stellæ istæ totum firmamentum viribus suis consoli- dant, et ventis qui ipsis proximi sunt resistunt, ne firmamentum extra modum suum commoveant, aeremque ad rectum temperamentum perducunt, si- bique æquali modo vicinæ sunt, quatenus altera ab altera ad confortationem ejusdem firmamenti sus- tententur. Reliquæ autem octo, quæ ex utraque parte harum mediarum præfatis capitibus proximæ viden- tur, velut radios suos tantum ad nigram ignem diri- gunt, quia iste in medio sui alas tenentes, ventis- que ut supra ostensum est vicinitate assistentes, D radios de se procedentes solummodo ad nigram ignem mittunt illi repugnant, ne furorem ardoris sui immoderate emitant. Et stellæ istæ per circulum firmamenti æquali moderamine a se positæ, et separatæ sunt, quatenus idem firmamentum æquali modo viribus suis sustineant.

Quod aliarum discreta numerositas stellarum in duobus circulis scilicet puri ætheris et albi lucidi aeris positarum firmamentum calefaciat et nubes ne suas transant terminos coerceat.

XL. Quod autem vides quod circulus puri ætheris, circulus quoque fortis et albi lucidique aeris, quasi stellis pleni sunt, quæ velut fulgores suos ad sibi oppositas nubes mittunt, hoc est quod superior,

purus æther, et sub eo fortis, et albus lucidusque aer stellis majoribus et minoribus plenter perfusi et firmati sunt, quia in nulla superfluitate existentes, ignibus suis totum firmamentum calefaciunt, et confortant, radiisque suis nubes sub forti et albo lucidoque aere infundentes pertranseunt et tenent, ne metas a Deo ipsis constitutas excedant.

De quatuor statibus in modum linguarum propter mobilitatem suam dextro latoque imaginis apparentibus quid utilitatis habeant.

XLI. Unde et eadem nubes in dextra parte prædictæ imaginis tanquam duas linguas ab invicem separatas de se proferentes, ab eis ut quosdam rivulos in supradictam rotam, et versus eandem imaginem dirigunt, quoniam ad salutem hominis, velut duæ munitiones ab invicem disjunctæ, sicut et duo principales venti in eisdem partibus a se distant, de ipsis nubibus quæ versus australem partem appa- rent exeunt, ita ut etiam de ipsis nubibus quedam spiramina in communem aerem, per quem diver- sæ creaturæ vegetantur, procedant, ad hominemque se dirigant, quia et ille scilicet homo, quemadmodum et aliæ creaturæ, superiori adjutorio ac ministerio carere non potest. In sinistra vero parte illius a signatis ibidem nubibus, velut etiam duæ linguæ a se aliquantum separatæ, in eandem rotam et ad ipsam imaginem, quasi quibusdam rivulis de se fluentibus se convertunt, quoniam ut contraria quæque ab homine amoveantur, scilicet tam de sinistra quam de dextra illius a nubibus quæ versus septentrionalem partem sunt, etiam duo retentacula munitionum ab invicem separata procedunt, velut et principales earundem partium venti a se separati sunt, sicut et de aliis superius dictum est, quæ illa, quæ in mundo subsistunt, videlicet et hominem et reliquas creaturas quemadmodum Deus ipsis disposuit conser- vant. Istæ autem quatuor linguæ de quatuor prin- cipalibus ventis procedunt, quia eas ad retentationem nubium expirant, quoniam ut principales venti totum firmamentum confortant et tenent, ita et isti status eorum qui ut linguæ propter mobilitatem suam apparent, nubes quæ sub firmamento sunt continent, ne hac aut illac diffundendo, modum suum excedant.

Mystica et luculenta ratio de numero et ordine vel positione sedecim principalium stellarum.

XLII. Hoc modo, ut præfatum est, imago hæc signis istis impleta et circumdata est, quia homo fortitudine elementorum ac juvenine cæterarum creaturarum ita confortatus et munitus existit, ut nullo impulsu adversitatis de statu suo evelli possit, dum ipsum divina potestas custodit. Hæc autem omnia et alio modo intelligenda sunt. Nam quod in circuitu circuli, in quo similitudo luoidi ignis videtur, sexdecim etiam principales stellæ apparent, hoc est quod in integritate divinæ potentis prin- cipales doctores sunt, qui decem præcepta legis per sex sæculos mundi compleri docuerunt, et docent, quatuor videlicet inter caput leopardi et leonis,

quatuor quoque inter caput leonis et lupi, quatuor inter caput lupi et ursi, quatuor etiam inter caput ursi et leopardi, quoniam iidem doctores per quatuor partes mundi timorem Domini, iudiciumque ejus et infernales pœnas cum corporali tribulatione quoslibet fideles expavescere hortantur, quatenus per formidinem istorum, etiamsi dilectionem Dei postposuerunt, peccare desistant. Quarum octo quæ mediæ sibi utrinque astantium stellarum inter capita hæc sunt, scilicet duæ inter duo capita quasi radios suos in signum tenuis aeris sibi oppositi extendunt, designantes quod octo beatitudines in perfectione prædictarum virtutum degentes, dilectionemque Dei et proximi pronuntiantes, cum summo studio expirationes suas desiderii fidelium hominum infundunt, quatenus illi quamvis sæculo plurimis modis dediti sint, temporalibus postpositis, ad cœlestia festinent. Reliquæ autem octo, quæ ex utraque parte harum mediarum præfatis capitibus proximæ videntur, velut radios suos tantum ad nigrum ignem dirigunt, ostendentes quod eadem beatitudines et in prosperitate et in adversitate veræ perfectioni cæterarum virtutum assistentes, acumen expirationum suarum ad judiciale ignem mittunt, his qui Deo in spiritu deservire debent innuentes, quod nulla peccata quamvis levia in neglectum ducantur, quin per iudicium et vindictam Dei examinentur.

Item mystica ratio de discreta multiplicitate et constitutione aliarum communium stellarum.

XLIII. Quod autem vides quod circulus puri ætheris, circulus quoque fortis et albi lucidique aeris, quasi stellis pleni sunt, quæ velut fulgores suos ad sibi oppositas nubes mittunt, hoc est quod integritas veræ pœnitentiæ, integritas quoque discretionis sanctorum operum, in rationalitatis multiplici splendore vigent, quoniam ut stellæ diversæ et multiplices sunt, sic etiam et pœnitentia, discretioque sanctorum operum quamplurimas vires beatitudinis in se demonstrant, ac rationabiles splendoribus suis mentes fidelium faciunt, quoniam eis infundunt, quatenus omnia opera quæ agunt, rationalia coram Deo appareant.

Item mystica ratio de utilitate quatuor flatuum in dextra seu læva parte imaginis instar linguarum se commoventium.

XLIV. Unde et eadem nubes in dextra parte prædictæ imaginis, tanquam duas linguas ab invicem separatas de se præferentes, ab eis ut quosdam rivulos in supradictam rotam et versus eandem imaginem dirigunt, quia mentes beatorum hominum ad prosperitatem suam duo testamenta, alterum quidem secundum carnem, alterum vero secundum spiritum a se distantia, a se directa ostendunt, ita ut tamen illa in unum consentiant, velut linguæ istæ formam unam habent, quorum testificationibus orbis terrarum repletus, hominem ad Creatorem suum respicere docent. In sinistra vero parte illius a signatis ibidem nubibus, velut etiam duæ linguæ

a se aliquantum separatæ, in eandem rotam, et ad ipsam imaginem quasi quibusdam rivulis de se profluentibus se convertunt, significantes ut cum homo per diabolicas tentationes impugnatur, ad mentem suam quemadmodum duo testamenta, videlicet dilectionem Dei et proximi colligat, quæ a se aliquantum distant, quoniam dilectio ad Deum tendens major dilectione proximi est, ac sic rotam sæcularium curarum, nec non concupiscentiam carnalium impugnationum irrigatione justæ admonitionis exstinguat.

Quod fidelis quisque vestigia Filii Dei devote sequens munimine virtutum inter tentationes roboratus ad gaudia superna perveniat, et verba Isaia ad idem approbandum congruenter exposita.

B XLV. Et hoc modo, ut præfatum est, imago hæc signis istis impleta et circumdata est, quoniam homo fidelis, qui vestigia Filii Dei fideliter subsequitur, claritate beatarum virtutum defensus et ornatus, hoc modo circumdatur, quatenus eum diabolicis insidiis ereptum, ad beatitudinem supernorum gaudiorum feliciter perducant, ubi in æternum gaudebit, Isaia servo meo attestante qui dicit: « Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas ejus, panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt. Regem in decore suo videbit, oculi ejus cernent terram de longe (Isa. xxxiii). » Hoc sic intellectui patet: Qui de sinistra parte ad dexteram declinat, attendens quia Deus requiescit super humilem et quietum corde, superbum diabolum superat, cum se ipsum conterit dicens: Deus oculis duobus me illuminavit, quibus considero quantum gloriam lux in tenebris habet, ubi eligere possum qua via incedam, quoniam aut videns, aut cæcus ero, cognoscens etiam quem doctorem ad diem vel ad noctem invocem. Ego enim in tenebris me abscondendo, lasciva opera facere possum, quæ in luce perpetrare non valeo, quia ab omnibus ibi astantibus inspicio; sed tamen in tenebris nullum præmium, sed damnabilem pœnam consequar, et ideo cordis pressuram, qua peccatis oblector vulnerabo, vivumque Deum invocabo, quatenus in viam lucis me ducat, et ut ulcera mea curet, ne in luce pro his erubescam. Quod dum fecero, funes captivnis meæ rumpentur, quoniam inimicum meum, captum cujus suggestioni in tenebris consenseram, captum hoc modo tenebo, quia in me illusus est. Ille namque qui sic operatur in excelsis cœlorum habitabit, atque munimentum saxorum, quod Christus est, sublimitas ejus erit, ubi panis vitæ ei datur, cujus nunquam refectionem fastidire potest, quoniam in dulci gustu veræ charitatis semper delectatur. Quapropter et sic fluens rivulus de vivente aqua efficitur, et per donum sancti Spiritus omnia opera sua in sanctitate ita fluunt, ut columbini oculi Spiritus sancti illa inspiciant, unde et aquæ istæ fideles sunt, quia nec evacuabuntur, nec exsiccabuntur, nec homo eis saturabitur, quoniam ab oriente fluunt, nec altitudinem eorum homo quando in

corpore manet, videbit, nec profunditatem ipsarum inveniet, quia etiam aquæ in quibus homo ad vitam renascitur Spiritu sancto perfunduntur. Isto quoque modo fidelis homo regem in decore beatitudinis videbit, et in scientia sua cernet terram viventium cum de peccatis corde et corpore longe segregat se, unde etiam consideret quid eligat.

De luce clarissima ex ore imaginis rotam in pectore gestantis in similitudine florum procedente, quibus signa ipsius imaginis et rotæ et circulorum præostensorum dimetiri videtur, et mystica horum ratio.

XLVI. Vides etiam quod ex ore prædictæ imaginis, in cujus pectore præfata rota apparet, lux clarior luce diei in similitudine florum exit, quoniam ex virtute veræ charitatis, in cujus scientia circuitus mundi est, elegantissima ejus ordinatio super omnia lucens, omniaque continens, et constringens procedit. Quibus filiis signa prædictorum circulorum, signaque cæterarum figurarum, quæ in eadem rota discreta sunt, et singula signa membrorum formæ hominis, scilicet ejusdem imaginis, quæ etiam in ipsa rota apparent, ut præfatum est, recta et distincta mensura metitur, quemadmodum in præcedentibus et subsequenter verbis illius manifestatur, ubi per eam vires elementorum aliorumque superiorum ornamentorum, quæ ad munimentum et ad ornatum mundi spectant, omnesque compagine membrorum hominis, qui in illo scilicet mundo dominatur, decenter distinguit, convenienterque justæ mensuræ coaptat, ut tibi multoties propalatum est. Sed etiam de vera charitate, quæ tota divina est, bonum quod omni desiderabili pretiosius existit, omnes ipsum quærentes ad se colligens et trahens venit, atque cælestium desideriorum spiritualiumque gemituum divino instinctu procedentium, merita, nec non et omnia hominis opera, pro Dei amore prolata, recto judicio pensat, sicut et omnibus qui Deum perfecte diligunt patet, velut per Jeremiam servum meum loquor, dicens :

Verba Jeremiæ prophetæ ad eandem rationem spectantia, et quomodo intelligenda sint.

XLVII. « Ego Dominus scrutans cor et probans renes, qui do unicuique juxta viam suam, et juxta fructum adinventionum suarum (Jer. xvii.) » Quod

sic intellectui patet : Qui Deum diligunt, per nullam clausuram falsæ occasionis alium quam ipsum quærent, nec ullas susurrations concupiscentiarum carnis suæ cum alio habere volunt ; cum tamen homo voluntates suas multoties perficiat, sicut et Adam tentavit quid facere posset. Homo autem Deo et diabolo simul servire non potest, quoniam quod Deus diligit, diabolus odit, et quod diabolus diligit, Deus negligit, quemadmodum in homine est, quia caro in peccatis delectatur, et anima justitiam sitit, atque in his duobus pugna magna est, quoniam pars altera parti alteri contraria existit. Sed tamen opus quod homo incipit, hoc modo in magna contentione perficitur, sicut et servus domino suo servire cogitur, quoniam caro cum anima sibi subjecta peccatum aggreditur, animaque cum carne illi substrata opus bonum operatur. Cum autem homo secundum desideria animæ currit, se ipsum propter amorem Dei repudiat, atque peregrinum in concupiscentiis carnis se facit, quod justus et sancti faciunt, et etiam Abel fecit, qui in Deum asperxit; et in cujus sanguinis effusione tota terra contremuit, ita ut postmodum vidua nominata sit, scilicet integritate sanctitatis per homicidium Cain privata, velut mulier solatio viri in viduitate destituitur. Nam et ego Dominus cunctorum scrutor corda contrita, quæ peccata negligunt, proboque renes, qui de gustu concupiscentiarum se continent, qui reddo homini mercedem secundum laborem gressuum viarum suarum, et secundum quod fructus in liberatione cogitationum suarum profert, quia omnes fructus hominis coram me scriptos habeo. Homo enim qui voluntates suas concupiscentiarum suarum deserit, justus est; qui vero omnem voluntatem suam in concupiscentiis sequitur, justus nominari non poterit; sed tamen si ad bonum conversus fuerit, cicatrices ejus in sanguine Agni abluntur, et tunc etiam cælestis exercitus illas curatas videns in admirabilem laudem Dei excitatur. Omnis itaque homo qui Deum timet et diligit, verbis istis devotionem cordis sui aperiat, eaque et ad salutem corporum et animarum hominum, non quidem ab homine, sed per me qui sum prolata sciat.

VISIO TERTIA.

Simplex collectio quarundam visionum physicam tangentium de ventis superius et inferius firmamentum circumagentibus, de circulo superiore ad planetas ab occasu in ortum regradandos, et in cursu suo moderandos emittentes; de humoribus humanis qualitates aeris et ventorum invicem concurrentium suscipientibus; de venis et de intestinis totius humani corporis, quomodo sibi in diversis officiis cohæreant et cooperentur, et quibus de causis ab æqualitate vel temperie sua interdum dissideant.

I. Vidi et ecce ventus orientalis ventusque au-

stralis cum collateralibus suis per flatus fortitudinis suæ firmamentum moventes, illud ab oriente usque ad occidentem super terram circumvolvi faciebant, ibique ventus occidentalis, nec non et ventus septentrionalis et collaterales ipsorum illud suscipientes, spiraminibusque suis impellentes, ab occidente usque ad orientem sub terra rejiciebant. Vidi quoque quod a die quo dies prolongari incipiunt, præfatus australis ventus cum collateralibus suis, idem firmamentum in australi pla-

ga sursum versus septentrionem usque in diem quæ ultra non prolongantur, quasi fulciendo paulatim attollebat, et quod ab eodem die quo dies abbreviari incipiunt, septentrionalis ventus cum collateralibus suis ipsum firmamentum claritatem solis abhorrens a septentrione ad austrum repellendo paulatim deprimebat, usquedum auster illud iterum a longitudine dierum erigere incipiebat. Sed et vidi quod in superiori igne circulus apparebat, qui totum firmamentum ab oriente versus occidentem circumcingebat, de quo ventus ab occidente ad orientem contra circumvolutionem firmamenti ire compellebat, et iste sicut alii præfati venti in mundum flatus suos non emittebat, sed tantum cursum planetarum, ut prædictum est, temperabat. Deinde etiam vidi quia per diversam qualitatem ventorum et aeris cum sibi invicem concurrunt, humores qui sunt in homine commoti et immutati, qualitatem illorum suscipiunt. Unicuique enim superiorum elementorum aer qualitati illius conveniens, per quem illud scilicet elementum vi ventorum ad circumvolutionem impellatur, inest, alioquin non moveretur, et de quolibet istorum cum ministerio solis, lunæ et stellarum, aer qui mundum temperat expiratur. Cum autem aliquando aut per ardorem cursus solis, aut per iudicium Dei, quodcumque elementum versus quamlibet plagam mundi tangitur, illud ibi cum aere se movente commotum, ex eodem aere flatum qui ventus dicitur, in subteriore præfatum aerem emittit, qui se mox illi intermiscet, quia etiam ex aliqua parte ex ipso est, et aliquantum ei consimilis existit, sicque hominem tangit, unde et humores qui in ipso sunt, secundum qualitatem ipsius venti et aeris, cum ejusdem qualitatis sunt, seu ad debilitatem, seu ad fortitudinem sæpius immutantur.

Et iterum vidi cum quispiam ventorum omnium prædictarum qualitatum in qualibet plaga mundi aut diverso cursu solis et lunæ aut iudicio Dei, ut prædictum est, excitatur, ita ut illic aere commoto, sibi que contemperato, flatum suum emittat, quod idem aer per mundum spirans, et ex quæ in mundo sunt temperando conservans, secundum eundem flatum hominem in humoribus suis aliquantum mutabilem reddit, quoniam cum ille scilicet homo cujus naturalis qualitas eidem flatui convenit, aerem hunc sic immutatum in se inducit et emittit, eo quod anima illum suscipiens ad interiora corporis transmittat, humores qui in ipso sunt etiam immutantur, eique aut infirmitatem aut sanitatem, ut supra demonstratum est, multoties inducunt. Humores enim sicut leopardus in hominem ferociter interdum insurgunt, sed tamen deinde leniores fiunt, et ut cancer nunc procedendo, nunc retrogradiendo mutationem sæpius in se ostendunt; atque velut cervus saliendo et pungendo diversitatem in se aliquando manifestant, et etiam quemadmodum in rapacitate lupi, et cum ipso velut in qualitate cervi et cancri, ut prædictum est,

A hominem interdum invadunt; interdum quoque ut leo fortitudinem suam in illo non cessando demonstrant, atque ut serpens nunc levitatem nunc acritatem in se proferunt, et quemadmodum agnus, se mites aliquando simulant, sed etiam ut ursus interdum velut in ira submurmurant, interdum quoque cum illo qualitatem agni et serpentis, velut supra ostensum est, manifestant. Nam humores in homine hoc modo sæpius immutantur. Quapropter et multoties ad jecur ipsius sic immutati transeunt, in quo scientia ejus probatur, quæ de cerebro per vires animæ temperata procedit, et quod humiditas cerebri tangit, ita ut illud pingue et forte ac sanum sit. In dextera enim parte hominis jecur et magnus calor corporis est, idcirco et dextra velox ad erigendum se et ad operandum est, in sinistra autem cor et pulmo sunt, quæ illa ad onera confortant, et calorem de jecore quemadmodum de fornace habent. Sed venæ jecoris commotis humoribus istis tactæ, venulas auditus hominis concutiunt, auditumque illius aliquando confundunt, quoniam per auditum homini multoties seu sanitas, seu infirmitas infertur, scilicet cum de prosperis supramodum in gaudio concutitur, sive cum de adversis supramodum in tristitia contrahitur. Vidi quoque quod interdum humores isti ad umbilicum hominis tendunt, qui quasi caput viscerum exstans illa leniter claudit ne dissipetur, et qui itinera caloremque eorum et venarum ad rectum temperamentum conservat, licet multoties suis impulsibus inquietus sit, alioquin homo vivere non posset. Sed et lumbos hominis aliquando petunt, qui in viribus suis velut ludendo deceptuosi et periculosi sunt, et qui a nervis et a cæteris venis retinentur, in quibus etiam rationalitas floret, ita ut homo sciat quid faciat, vel qui devitet; unde et delectationem ad opera illa habet, et quæ in dextera parte corporis de flatu spiraminis hominis, et de jecore ejus calefiunt, et roborantur, unde et sic homo discretionem disciplinamque recipit, quomodo procellas aliorum humorum compescat, quatenus opera sua disciplinate perficiat.

Idem quoque humores venas renum et aliorum interdum tangunt, quæ ad venas splenis, pulmonis et cordis tendunt, et hæc omnia cum visceribus in sinistra concutiuntur, cum illa pulmo calefacit, dextram vero partem corporis jecur accendit. Et venæ cerebri, cordis, pulmonis et jecoris, cæteræque renibus fortitudinem afferunt, et venæ renum ad suras descendunt, easque confortant, et ita cum venis earumdem surarum sursum redeunt, sequæ aut in virili fortitudine, seu in muliebri matricæ ad invicem connectentes, quemadmodum stomachus cibos comprehendit, locis illis vires ad gignendum prolem immittunt, velut per lapidem ferum acuitur. Lacerti enim musculi brachiorum, et suræ, tumores quoque crurium sunt pleni venis et humoribus, quoniam ut venter viscera et cibos in se retinet, sic lacerti brachiorum, et suræ cru-

rium venas et humores in se conservant, et fortitudine sua hominem roborant et portant, quemadmodum venter illum nutrit. Sed cum homo inter- dum festinanter currit, seu incedendo iter facit, nervi qui sub genibus existunt, et venulæ quæ in genibus sunt supramodum distentæ, venas in suris, quæ ut rete sibi connexæ et plurimæ sunt, tangunt, et sic in fatigatione ad venas jecoris redeunt, illas cerebri venas tangere faciunt, et hoc modo totum corpus in fatigationem mittunt. Venæ autem renum suram sinistram illi subvenientes magis tangunt quam dextram, quia sura dextra a calore jecoris confortatur. Ad venas quoque renum atque illorum venæ suræ dextræ ascendunt, illarumque venæ jecoris venas tangunt, et jecur renes in pinguedine quæ ex humoribus est jacentes calefacit ita ut extendantur, velociter delectationem inducentes, et educentes citoque cessantes, quia cum jecur homini calorem dat, ille joculatur et lætus est. Itaque humores qui in homine sunt in justo modo commoti, cum venas jecoris illius aliquando tangunt, ut supra dictum est, humiditas illius minuitur, humiditas quoque pectoris attenuatur, unde etiam hominem sic exsiccatum in infirmitatem impellunt, flegma etiam in eodem homine aridum et venenosum sit, illudque ad cerebrum ejus sic ascendit, caputque in dolorem ducit, oculos quoque dolere facit, medullaque in ossibus illius marcescit, ita ut interdum ille caducum morbum incurrat, cum luna in defectu est. Humiditas etiam quæ in umbilico illius est, per eosdem humores fugata, in siccitatem aliquando vertitur et indurescit, unde et caro ipsius ulceroza, et squamosa fit, velut leprosus sit, cum lepram non habeat. Venæ etiam lumborum ipsius, per illos injustæ tactæ cæteras eodem modo commovent, ita ut recta humiditas in ipso exsiccetur; sicque humore relicto, impetigines in illo exsurgunt. Venæ quoque renum ejusdem hominis a præfatis humoribus injuste commotis interdum tactæ, alias venas quæ ipsis in suris, aut in reliquo corpore adhærent, ut prædictum est, concutientes, medullas ossium et venas carnis illius in siccitate arefaciunt, et sic homo diu languet, in languore isto vitam diu trahens. Sed aliquando præfati humores in pectore hominis supramodum in humiditate mundant, illique jecur ejus humiditate ista humectant, unde quamplurimæ et variæ cogitationes in eumdem hominem insurgunt, ita ut se nunc nimis stultum esse putet, et deinde iidem humores ad cerebrum ascendentes, illud inficiunt, atque ad stomachum descendunt, febresque in eo generant, sicque homo ille diu infirmatur. Venulas quoque aurium cum superfluitate flegmatis interdum angunt, illæque venas pulmonis cum eodem flegmate ita inficiunt, ut homo tussiat, et vix suspirare possit, et eadem superfluitas flegmatis de venis pulmonis ad venas cordis transiens, illud in dolorem ponat, dolorque iste ad latus ejusdem hominis vadens, pleurisiim excitet, eumque ita con-

cutiat, quasi caducum morbum in defectu lunæ habeat. Superflua etiam inundatione viscera in umbilico hominis movent, atque sic ad cerebrum illius ascendunt, eumque freneticum multoties faciunt, venasque in lumbis illius concutiant, melancholicam quoque in ipso tangunt, ita ut ille hoc modo conturbetur, tristisque sine discretionem efficiatur. Interdum quoque iidem humores inconvenienti humectatione venas renum hominis tangunt, illæque sic commotæ venas surarum illius, et cæteras venas corporis ipsius superflua inundatione inficiunt, et si etiam idem homo superfluis cibis et potibus tunc superabundaverit, pinguem lepram illi aliquando inferunt, quoniam carnes ejus ingrossescunt. Quod si præfati humores nec supramodum humidi, sed æquali et congruo modo temperati per membra hominis diffunduntur, in corpore suo ille sanus permanet, et in scientia sive ad bonum sive ad malum vigens.

Quod omnes creaturæ non minus in anima quam in corpore utilitati deserviant, et quid significet quod venti orientalis et australis cum collateralibus suis firmamentum ab oriente in occidentem circumvolvare conspiciantur.

II. Et iterum vocem de cælo ad me sic dicentem audivi: Omnes creaturas quas Deus tam in superioribus quam in inferioribus fecit, utilitati hominis adjunxit; quas si ille pravis actibus evertit, judicium Dei ipsa cum vindicta super illum inducit. Quæ quamvis homini in corporali necessitate assistant, ad salutem quoque animæ illius respicere non minus intelligendæ sunt. Nam ut vides quod ventus orientalis ventusque australis cum collateralibus suis flatibus fortitudinis suæ firmamentum moventes, illud ab oriente usque ad occidentem super terram circumvolvi faciunt, hoc designat quod exspiratio timoris Domini exspiratio quoque judicii Dei, cum cæteris virtutibus fortitudinis sanctitatis suæ inferiorem spiritum hominis tangentes, cum velut in oriente bona incipere, et in his usque ad bonam consummationem, quasi ad occidentem carnalia convincentem, conversari et perseverare faciunt, quoniam cum homo Deum timet, judicium ejus pro excessibus suis incurrere pertimescit. Unde cum sic bona incipit ut in illis perseveret, pro æterna remuneratione studet. Ibi ventus occidentalis, necnon et ventus septentrionalis ac laterales ipsorum illud suscipientes, spiraminibusque suis impellentes, ab occidente usque ad orientem sub terra rejiciunt, quoniam exspiratio rectitudinis infernalibus peccatis, exspiratione castigationis corporalibus tribulationibus et cæteris flagellationibus spiritum hominis exterrentes, terroribusque suis concutientes, cum jam in tædio lassitudinis bona operari velut ad occidentem declinans desinit, ad ortum justitie sub terrena calamitate reducant, illum exhortantes, ne quasi in fine justorum operum tepida facilitate victus succumbat, sed ut strenuus ad initium sanctitatis redeat, quia non incipienti et negligenti,

sed incipienti et perficienti merces beatitudinis dabitur.

Quid significet quod idem ventus australis, sed et septentrionalis diversis anni solatitiis, alter ab austro in septentrionem attollat, alter a septentrione in austrum paulatim deprimat.

III. Vides quoque quod a die illo quo dies prolongari incipiunt, præfatus australis ventus cum collateralibus suis idem firmamentum in australi plaga sursum versus septentrionem usque in diem quo usque ultra non prolongatur, quasi fulciendo paulatim attollat, quia cum in luce veritatis bona opera per fidelem hominem extenduntur, ab igne justitiæ exspiratio rectitudinis cum aliis virtutibus veniens, interiorem spiritum ipsius in ardente justitia, sursum contra concupiscentiam carnis, quamplurimis tentationibus attritum et probatum, usque ad bonam fidem erigendo, bene et ordinate attollit. Quod autem ab eodem die quo dies abbreviari incipiunt, septentrionalis ventus cum collateralibus suis claritatem solis abhorrens, ipsum firmamentum a septentrione ad austrum repellendo paulatim deprimit, usque dum auster illud iterum ad longitudinem dierum erigere incipiat, hoc est quod cum hominem in bonis operibus lædium et tarditas apprehendendo in fatigationem duxerunt, tribulatio etiam corporalis, qua se idem homo diabolicæ persuasioni resistens, multis modis prius amixerat, et claritatem eorumdem operum lædio affectus neglexerat, spiritum illum contrariis cogitationibus interius tangit, ipsique immittit, quatenus se in his afflictionibus contineat, rigoremque, quem in eis habuit, deponat, quoniam gratia Dei velut in austro benigne et clementer ipsi peccata sua indulgeat, sicque illum paulatim decipit, quosque ignis donorum Dei hæc recte dijudicans, spiritum ipsius in carne hoc modo certamen, iterum ad pristinum vigorem virtutum reducat.

Quid circulus in superiori igne apparens significet tam totum firmamentum cingens, quam ventum superiora perfluentem et planetarum cursum regrediendo temperantem emittens.

IV. Sed et vides quod in superiori igne circulus appareat, qui totum firmamentum ubique circumcingit, de quo ventus egrediens septem planetas ab occidente ad orientem contra circumvolutionem firmamenti ire compellit, quoniam in divina potentia integritas sanctitatis est, quem interiorem spiritum hominis ex omni parte munit, qui se Deo conjungit. Unde et de ipsa exspiratio veniens, mystica sancti Spiritus dona illum ubi in lædio torpescere incipit, tangere facit quatenus a torpore se excutiat, et ad justitiam strenue exsurgat; quod tamen multoties grave spiritui hominis est, quia corpus, in quo per divinam dispositionem positus manet ut sibi obediat, vix interdum perducere potest, quoniam illi sapius tanquam habitaculo suo in carnalibus desideriis consentit, sicque exspiratio donorum Dei multoties voluntati hominis resistit. Et istæ sicut

A ceteri præfati venti in mundum flatus suos non emittit, sed tantum cursum planetarum, ut prædictum est, temperat, quia præmonstrata exspiratio ex integritate sanctitatis procedens, sicut ceteræ virtutes quæ hominem sæculo deditum a malo ad bonum convertunt, se non manifestat, quoniam eum homo per donum Dei bona facere incipit, nondum in plenitudine sanctitatis perfectus existit; sed tandem cum ad perfectionem eorum veraciter pervenerit, exspiratio sanctitatis in plenam et perfectam sancti Spiritus donis ipsum tenet, nec hac, nec illac eum vacillare permittit. Nam ut columna sanctitatis inferius supra Christum fundata, superius ad caelestia erigitur, sic in Christo eum tenente, super quem septem bona sancti Spiritus requieverunt, tempestatibus variarum tentationum quassatus ruere non poterit, dicitque quemadmodum, me inspirante, per Habacuc scriptum est.

Verba Habacuc propheta ad eandem significationem declarandam apposita et expositio eorum.

V. « Dominus Deus fortitudo mea, et ponet pedes meos quasi cervorum, et super excelsa mea deducet me victor in psalmis cauentem (HABAC. III). » Quod sic intellectui patet: Deus qui me creavit, et ut Dominus, potestatem super me habet, fortitudo mea est, quoniam sine ipso nihil boni facere valeo, quia per ipsum vitalem spiritum quo vivo et moveor habeo, et quo omnia itinera mea cognosco. Unde et idem Deus et Dominus cum ipse veraciter invocavero, ponet gressus meos in velocitatem mandatorum suorum, quemadmodum cervus properat cum fontem desiderat, atque hoc modo super altitudinem illam, quæ in præceptis ejus mihi ostensa et injuncta est, deducet me terrenas concupiscentias in victoria fortitudinis mihi substernens, ita ut laudes indefessas ipsi referam, cum ad beatitudinem caelestium pervenero. Nam ut sol in firmamento caeli positus terrenæ creaturæ dominatur, nec aliquid cum obruere valet, sic etiam nec quilibet fidelis, cor et animum suum in Deo figens ab ipso evelli poterit. Et quoniam in ipso fixus est, omnia terrena veraciter despicit, quapropter et nullus in ipso scandalizatur. In nullo enim strepitu timore mortis movetur, nec in ullo labore tempus ipsius lamentabile esse cognoscitur, nec in speluncis latronum, id est in doloso odio invenitur, in quo homo multoties decipitur, nec etiam in turbine instabilitatis ambulat, secundum instabiles mores hominum qui Creatorem suum non inspiciunt, opera sua secundum libertatem voluntatis suæ perficientes. Unde et cancro retro incedenti et turbini qui herbas arefacit assimilatur.

Quid significet quod secundum diversam qualitatem ventorum et aeris invicem in se concurrentium humores qui sunt in homine commoti permulentur.

VI. Quod autem deinde vides quia per diversam qualitatem ventorum et aeris, cum sibi invicem con-

currunt, humores qui sunt in homine commoti et immutati qualitatem illorum suscipiunt, hoc designat, quod per diversos modos expirationis virtutum, necnon et per qualitatem desideriorum hominum cum sibi invicem concordant, atque homo vult ea quæ Dei sunt, cogitationes hominum a Deo remotæ, et ad bonum conversæ dignitati virtutum et sanctorum desideriorum se substernunt. Unicuique enim superiorum elementorum aer qualitati illius conveniens, per quem illud scilicet elementum ventorum ad circumvolutionem impellatur, inest, alioquin non moveretur, significans quod quibusque superioribus virtutibus et confortationibus desiderium fidelis hominis conveniens, per quod expiratione virtutum ad eversionem mali confortatur, adest; alioquin ad bonum non converteretur, et de quolibet istorum cum ministerio solis, lunæ et stellarum, aer, qui mundum temperat, expirat, ostendens quod de omnibus superioribus virtutum confortationibus, de spiritu quoque fortitudinis, de spiritu timoris Domini, cum cæteris bonarum expirationum illuminationibus, desideria quæ in cordibus fidelium ad supernam beatitudinem anhelant incenduntur. Quicquid enim boni homo operatur, non de merito ipsius, sed de dono gratiæ Dei procedit. Cum autem aliquando aut per ardorem cursus solis, aut per iudicium Dei quodcumque elementum versus quamlibet plagam mundi tangitur, illud ibi cum aere se movente commotum, ex eodem aere flatum qui ventus dicitur, in subteriore præfatum aerem emittit, quoniam cum per spiritum fortitudinis et per divinam dispositionem superiorum virtutum, vires ad salutem hominum excitantur, ubi desideria fidelium hominum ad Deum ascendunt, Deumque invocant, illæ cum superno desiderio advocatæ, ab ipso expirationem ad mentes eorum hominum dirigunt, quatenus ad quælibet bona convertibiles sint. Nam cum homo Deum pure et fideliter invocat, iusto iudicio Deus illum munimine circumdat, quia malo affecto ad bonum festinat properare. Qui se mox illi intermiscet, quia etiam ex aliqua parte ex ipso est, et aliquantum ei consimilis existit, significans quod mentes justorum expirationi virtutum concordant, quia dum id quod iustum est amant ex virtutibus est, quapropter et se illis similes hoc modo faciunt. Sicque idem aer hominem tangit, unde et humores qui in ipso sunt secundum qualitatem ipsius venti et aeris cum eisdem qualitatis sunt, seu ad debilitatem, seu ad fortitudinem sæpius immutantur, quoniam eadem mentes beatorum ad iustitiam conversæ carnales concupiscentias in illis domant, cogitationesque ipsorum expirationi virtutum et devotioni superiorum desideriorum infligunt, debilitatem vitii fortitudinemque virtutibus addentes. Cum enim homo propter Deum carnem suam rationabiliter constringit, spiritum interiorem sursum ad beatitudinem attollit, Sapientia attestante quæ ait :

A *Testimonium de proverbii Salomonis ad hanc significationem elucidandam insertum, et quomodo intelligendum sit.*

VII. « Domus iusti plurima fortitudo, et in fructibus impii conturbatio (*Prov. xv.*) » Quod sic intellectui patet : Sicut sol cum in meridie sursum ascendit, in calore suo maximo ardet, ita etiam domus, id est mens iusti huius, qui omnia opera sua hoc modo operatur, quasi iudicio Dei assistat, plurimam fortitudinem in se ostendit, cum de virtute in virtutem ascendendo proficit, nec in hoc minuitur, quemadmodum nec sol propter ascensum suum, nec propter distributionem caloris sui in circulo suo attenuatur, quoniam beatus homo quanto plus in bono calefit, tanto plus felici studio inardescit.

B Nam mansiones istius in supernis locis sunt, in quibus tota intentione et toto desiderio versatur, nec eorum dulcedine saturari poterit. Fortitudo quoque ejus altior firmamento est, et usque ad profundum abyssi pertingit, quia homo cum omni creatura fortissimus est, et omnis creatura ei deservit. Terra etiam de motione firmamenti aliquando concutitur et movetur, ac firmamentum terræ deservit, eam pluvia perfundendo ne ab invicem separatur, et ut per aerem et rorem fructus suos laudabiliter proferat; beatus autem homo omnia terrena sibi abstrahit, nec propter contritionem, nec propter metum terrenarum concupiscentiarum desistit quin in supernam altitudinem ascendendo, bona opera ædificet cum gaudio æternæ vitæ. Sed in fructibus illis quos impius in malis et perversis operibus proferat, conturbatio est, quoniam ille in conturbatione sæculi inundando titubat, nec in die ambulat, nec in æterna luce sperat, sed siliquas porcarum comedit, in eis vitam non inveniens, quia carnalia desideria non abjicit

C *Quod ex multifaria necessitudine ventorum et aeris, ex diverso cursu solis et lunæ, seu iudicio Dei accedente, homo quoque immutationem suscipiens variationes sanitatis et infirmitatis nonnunquam incurrat, et quid per hoc in spiritali ejus vita figuretur.*

VIII. Sed et iterum vides, cum quispiam ventorum omnium prædictarum qualitatum in qualibet plaga mundi, aut diverso cursu solis et lunæ, aut iudicio Dei, ut prædictum est, excitatur, ita ut illic aere commoto, sibi que temperato, flatum suum emittat, quod idem aer per mundum spirans, et ea quæ in mundo sunt temperando conservans, secundum eundem flatum hominem in humoribus suis aliquantum mutabilem reddit, significans quia cum exspiratio virtutum plurimorum donorum, ubicunque Spiritus sanctus eas exspirat, et per inspirationem spiritus fortitudinis et humilitatis, spiritusque timoris Domini animique contriti, et per dispositionem divinæ considerationis in fidei homine exsurgit, ita ut recto desiderio illius quod ipsi concordans est per effluentem inspirationem assistat, idem desiderium quæque utilia perscrutans, sequæ ad illa cum devotione reclinans, eidem inspirationi se co-

aptat. Et sic idem quoque desiderium cor ejusdem hominis concutit, quoniam cum ille scilicet homo cujus naturalis qualitas eidem flatui convenit, aerem hunc sic immutatam in se inducit et emittit, eo quod anima illum suscipiens, ad interiora corporis transmittat, humores qui in ipso sunt etiam immutantur, eique aut infirmitatem, aut sanitatem, ut supra demonstratum est, multoties inducunt, cum ipse cujus voluntas bona expirationi huic concordat, desiderium hoc a malo separatim ruginando discutit, et quia anima illum per seipsam secretius excribat, procellæ cogitationum quæ in ipso inundant etiam immutantur, ita ut ei nunc adversitatem, nunc prosperitatem promittant.

Quia humores in homine etiam secundum modum complexionis quorundam animalium vel bestiarum nunc acrius, nunc levius moveantur, et quod juxta mutationem vel impulsionem eorumdem humorum affectus et cogitationes, in ipso scilicet homine frequenter alternatione variantur.

IX. Humores enim, sicut leopardus, in homine ferociter interdum insurgunt, sed tamen deinde leniores fiunt, et ut cancer nunc procedendo nunc retrogradiendo mutationem sæpius in se ostendunt, atque velut cervus saliendo et pungendo, diversitatem in se aliquando manifestant, quoniam quantumlibet homo timorem Domini habeat, cogitationes tamen in eo aliquando surgunt, quæ deinde lædio affectæ ad vanitatem se deponunt, aliquando velut in caucro per fiduciam bonæ consummationis illum procedere exhortantur; sed deinde illum retrorsum trahentes, inmittendo [*f. inuendo*] sic eum perseverare non posse, decipiunt, aliquando quasi in cervo per fidem eum securum faciunt, postmodo autem in fide vacillantem pungunt. Et etiam quemadmodum in rapacitate lupi, et cum ipso velut in qualitate cervi et cancri, ut prædictum est, hominem interdum invadunt, quia aliquando quemadmodum in lupo infernales pœnas homini offerunt, ita ut solommodo quasi per cervum, id est per fidem, et velut per cancrum, id est per fiduciam, absque aliis justis operibus eas evadere possit, ipsi fallaciter promittunt, deinde autem illum multoties in desperationem ducunt. Interdum quoque ut leo fortitudinem suam in illo non cessando demonstrant, atque ut serpens nunc lenitatem, nunc acritatem in se profert, et quemadmodum agnus, se mites aliquando simulant, ubi iudicium Dei homini exponunt; sed postmodum ne illud metuat ei persuadent, quia velut serpens prudenter incedens, qualiter illud leni astutia evadat ipsi deceptuose suggerunt, cum etiam quasi agnum in patientia eum nihil timere exhortantur, velut peccatis obligatus non sit. Sed etiam ut ursus interdum velut in ira submurmurat, interdum quoque cum illo qualitatem agni et serpentis, velut supra ostensum est, manifestant, quoniam aliquando, quemadmodum ursus, corporalem tribulationem pro Deo hominem sufferre submurmurant, per quam velut in agni patientia, et quemadmodum serpentis prudentia, ipsum castigatum et a peccatis emunda-

tum esse demonstrant, iterumque eum in hoc incertum per plurimas varietates reddunt. Nam humores in homine hoc modo sæpius immutantur, quia cogitationes hominis huiusmodi turbinibus aliisque modis permutatæ, illum nunc in justam securitatem, nunc in desperationem ducunt, interdum etiam per rectam devotionem eum sursum attollunt. Quapropter et multoties ad jecur ipsius sic immutati transeunt, in quo scientia ejus probatur, quæ de cerebro per vires animæ temperata procedit, et quod humiditas cerebri tangit, ita ut illud pingue et forte ac sanum sit, significantes quod cogitationes hominis sæpius quasi ad jecur ejus, scilicet ad fortitudinem justitiæ, in quo iustus per scientiam operatur, se dirigunt, quia scientiam boni et mali vires animæ ostendunt, quæ per justitiam in credentibus vitam comprehendit, quemadmodum Filius Dei peccatores et publicanos ad se collegit, quos etiam in abundantia Spiritus sancti robustos fecit.

Quod homo in dextra sui parte, eo quod jecur, in quo fons caloris est, dextrorsum habeat, ad operandum expeditior sit; in sinistra vero pro corde vel pulmone sinistrorsum in se locatis et pulmonum respirationis habentibus ad onera ferenda habilior; et quid ista spiritualiter in ipso designent.

X. In dextra enim parte hominis jecur et magnus calor corporis est, idcirco et dextra velox ad erigendum se et ad operandum est; in sinistra autem cor et pulmo sunt, quæ illam ad onera confortant; et calorem de jecore quemadmodum de fornace habent, quæ designant quod in dextra, id est in prosperitate salutis boni et recti hominis, justitia cum Spiritu sancto operatur, ita ut ille prospere a Deum se erigens, quælibet bona perficiat; in sinistra autem ut adversa devitet, Deum recto corde confitendo se confortari per robur justitiæ exoptat. Sed venæ jecoris commotæ, humoribus istis tactæ, venulas auditus hominis concutiunt, auditumque illius aliquando confundunt, quoniam per auditum homini multoties seu sanitas seu infirmitas inferitur, scilicet cum de prosperis supramodum in gaudio concutitur, sive cum de adversis supramodum in tristitia contrahitur, ostendentes quod tenor justitiæ cogitationibus rectis provocatus, hominem a malo auditu avertit, et ad bonum dirigit, qui animæ illius interdum, et ea quæ sancta sunt, et ea quæ turpia existunt infert, ita ut homo nec in bonis, nec in malis sibi aliquando modum imponere scire velit. Nam bona scientia sine bono auditu muta est, quia quod bona scientia scit, bonus auditus recipit, illeque magnum studium habet tractare et dictare, quod sibi per bonam scientiam fertur. Qui postquam omnia hæc congruenter composuerit, aliquantum ab ipsis cessando quiescit, velut homo qui thesaurum in arcam suam ponit, scilicet cum bonum et malum intelligit, bonum in secreto cordis sui recondens, et in malum a se prorsus abiciens, quemadmodum Isaias dicendo exhortatur:

Verba Isaïæ prophetæ ad horum astruendam significationem congrua, et quo sensu accipienda sint.

XI. « Solve vincla colli tui, captiva filia Sion, quia hæc dicit Dominus : Gratis venundati estis, et sine argento redimemini (Isa. XLII). » Quod sic intellectui patet : Contere per pœnitentiam vinculum primæ captivitatis et transgressionis, o homo, qui inter filias supernæ pacis in paradiso computatus eras, quoniam illo perditio, multis malis subjugatus es. Quapropter dicit ille, qui Dominus cunctorum est, vobis qui spontaneæ peccatis involuti estis. Tali modo absque pretio venundati estis, sicut Deus primæ mulieri dolorem promisit, quæ propter prævaricationem divini præcepti paradiso caruit, atque nomen quod est *filia Sion* amisit; sed sine argento terrenæ cupiditatis redimemini, ubi in virginea natura Redemptor noster surrexit, et nos per Spiritum et aquam renasci ad vitam constituit, ac si in hæreditarium locum nos reduxit. Qui autem in natiuitate ista iuste perseveraverit, a celsitudine Sion non movebitur. Fidelis igitur homo ad Deum se erigat, peccata sua abijciendo, omniaque mala relinquendo, atque in desiderio suo ad cœlestia anhelet, auxilium honorum operum a Deo petens. Qui si in petitione hac stabilis perseveraverit, quemadmodum cæcus sedens secus viam fecit, mox gratia Dei ad ipsum aspicit, et si tunc illa eum lumen attendentem, et a tenebris semetipsum erigentem viderit, in omnibus illi aderit, ea quæ justa et sancta sunt ipsi inspirans. Iste namque a malo declinans, in bonis et sanctis operibus delectatur, et dulcedinem eorum gustat, quia a Deo recedere non vult, sed a serpentino dolo se avertit.

Quid designet in homine quod humores qui in eo sunt, umbilicum, qui caput viscerum existit, et lumbos, in quibus petulantia est, comapergentes, venas quoque renum, et iliorum interdum tangunt, et per hus ad venas etiam splenis, pulmonis et cordis ascendunt.

XII. Vides quoque quod interdum humores isti ad umbilicum hominis tendunt, qui quasi caput viscerum exstans, illa leniter claudit ne dissipentur, et qui itinera caloremque eorum et venarum ad rectum temperamentum conservat, licet multoties impulsibus suis inquietus sit; alioquin homo vivere non posset: quoniam cum fidelis homo malum auditum excludit, bonis cogitationibus suis umbilicum diversarum concupiscentiarum constringit, quatenus ad vitam veræ beatitudinis pertingere valeat, quia ille eum sæpius ad inquietudinem malorum provocat. Sed et lumbos hominis aliquando petunt, qui in viribus suis velut ludendo deceptuosi et periculosi sunt et qui a nervis, et a cæteris venis retinentur; in quibus etiam rationalitas floret, ita ut homo sciat quid faciat, vel quid devitet; unde et delectationem ad opera illa habet, et qui in dextra parte corporis de flatu spiraminis hominis, et de jecore ejus calefunt, et roborantur; unde et sic homo discretionem disciplinamque recipit, quomodo procellas aliorum humorum comescat, quatenus ope-

ra sua disciplinate perficiat, quia lumbos, in quibus luxus est, præcingit, et hoc ad salutem animæ per virtutem justitiæ confortatur discrete et honeste complet. Idem quoque humores venas renum et iliorum interdum tangunt, quæ ad venas splenis, pulmonis et cordis tendunt, et hæc omnia cum visceribus in sinistra concutiuntur, cum illa pulmo calefacit; dextram vero partem corporis jecur accendit, quoniam homo eisdem rectis cogitationibus renes, quæ per injustam concupiscentiam cor suum sæpius tangunt, et ad malum concutiunt, fortissime constringit, cum levitas carnis illos tangit, hocque per vias justitiæ incedendo facit.

Quod venæ cerebri, cordis et jecoris, renes confortando, venæ quoque renum suras descensu suo roborando, et cum venis ipsarum sursum redeundo locis opportunis invicem conjunctæ utrique sexui vires ad gignendum conferunt, et quod lacerti, brachia et crura venis et humoribus plena sint, et brevis horum exemplificatio.

XIII. Ut venæ cerebri, cordis, pulmonis et jecoris, cæteræque renibus fortitudinem afferunt, et venæ renum ad suras descendunt, easque confortant, et ita cum venis earundem surarum sursum redeunt, seque aut in virili fortitudine, seu in muliebri matrice ad invicem connectentes, quemadmodum stomachus cibos comprehendit, locis illis vires ad gignendum prolem immittunt, velut per lapidem ferrum acuitur; quia postquam, concupiscentia sopita, per pudicitiam eosdem renes homo constrinxerit, per bonam quoque scientiam, quæ in ipso est, illos in castitate mundat, tenoreque justitiæ et continentiæ eos circumdat, et sic in his in quibus continentia prius erat, ad continentiam se inclinans, ipsam etiam solidat, ne ad levitatem corruat. Unde et cum in eadem continentia ad Deum tendit, se et in virili et in muliebri sexu per eam nutrens, diversis virtutibus suffultus prolem sanctitatis profert, cum recto tramite discretionis incedit. Lacerti enim, musculi brachiorum et suræ, immores quoque crurium sunt pleni venis et humoribus, quoniam ut venter viscera et cibos in se retinet, sic lacerti brachiorum, et suræ crurium venas et humores in se conservant, et fortitudine sua hominem roborant et portant, quemadmodum venter illum nutrit, quia etiam abstinencia comprehensio fortitudinis ac sustentationis justificationum in homine est, circumdata tenore genituum bonarum cogitationum, interiora quoque animæ ad plenitudinem retinens, et ad perfectionem salutis conservans, totumque hominem corpore, scilicet et anima, in sanctitate nutriens.

Quod ex nimia nervorum et venarum totius corporis distentione homini currenti fatigatio accidat, et quarum venarum complexione vel impulsione delectatio illa momentaneæ concitetur, et moralis utilisque in ipso homine horum assignatio.

XIV. Sed cum homo interdum festinanter currit, seu incedendo iter facit, nervi qui sub genibus existunt, venæque quæ in genibus sunt supramo-

dum distentur, venas in suris quæ ut rete sibi connexæ et plurius sunt, tangunt, et sic in fatigatione ad venas jecoris redeuntes, illas cerebri venas tangere faciunt, et hoc modo totum corpus in fatigationem mittunt. Quoniam et cum homo interdum viam rectitudinis indiscrete arripit, immoderatio tenoris hujus illum ad quæque inconuenientia flectens, abstinentiam quoque in ipso in injustum modum scientiæ ducit, ita ut cum ille a licitis se immoderate abstinat, in aliis virtutibus tedium incurrit; et cum se ad justitiam redire, et superabundantem scientiam habere putat, laqueum fatigationis sibi paret, quia per hanc incongruentem abstinentiam audaciæ et præsumptionis temeritatem parvipendens, se hoc modo perseverare posse solummodo dubitat, sicque in laqueum desperationis corruit. Venæ autem renum suram sinistram illi subvenientes magis tangunt quam dextram, quia sura dextra a calore jecoris confortatur, ita videlicet sicut et tenor concupiscentiæ per abstinentiam cum incongrua et indiscreta est magis augmentatur, quam per eam minuatur, quoniam nec secundum Deum, nec propter Deum est, quia abstinentia quæ cum discretione operatur, virtute justitiæ roboratur. Ad venas quoque renum, atque illorum venæ suræ dextræ ascendunt, illarumque venæ jecoris venas tangunt, et jecur renes inpinguedine, quæ ex humoribus est, jacentes calefacit, ita ut extendatur velociter delectationem inducentes et educentes, citoque cessantes, quia cum jecur homini calorem dat, ille

luculatur et lætus est, quoniam et tenorem concupiscentiæ abstinentia quæ in Deo vera est, transit, illamque ad iudicium justitiæ pertrahit, et ibidem discutit, quatenus omnino pereat. Sed justitia ipsam quæ in pinguedine sordium jacebat ad nihilum ducens, igne Spiritus sancti comburit, ita ut mala quæ in ea fuerunt, ad contritionem et ad amaritudinem extendantur, cum prius delectationem quamvis breuem in se ostenderent, quia homo peccator justificatus in gaudio mercedem metet.

Quibus de causis flegmate et humoribus interdum in homine corruptis, ipse homo in corpora vel caducum morbum vel alias infirmitates incurrat, et quibus malis secundum horam significantias in anima plerumque corr. piatur.

XV. Itaque humores qui in homine sunt, injusto modo commoti, cum venas jecoris illius aliquando tangunt, ut supra dictum est, humiditas illius minuitur, humiditas quoque pectoris attenuatur, unde etiam hominem sic exsiccatum in infirmitatem impellunt. Flegma etiam in eodem homine aridum et venenosum fit, illudque ad cerebrum ejus sic ascendit, caputque in dolore ducit, oculos quoque dolere facit, medullaque in ossibus illius marcescit, ita ut interdum ille caducum morbum incurrat, cum luna in defectu est. Cum enim cogitationes hominis ferocitatem et duritiam tyrannidemque in se assumunt, ac sic ad quamque vanitatem declinant, justitiam quæ rore Spiritus sancti perfusa sanctitate bonorum operum in ipso germinare

A deberet, hac tyrannide opprimunt, reliquasque virtutes in illo debilitant et arefaciunt. Scientiam quoque illius principium et intentionem, ac fortitudinem justæ operationis, quæ prius in ipso vigeabant, velut in caducum morbum in desperationem ducunt, quoniam Invenit veritatis, quod illi lucebat, jam attenuatur. Humiditas etiam quæ in umbilico illius est, per eosdem humores fugata, in siccitatem aliquando vertitur et indurescit, unde et caro ipsius ulcerosa et squamosa fit, velut leprosus sit, cum lepram non habeat; venæ etiam lumborum ipsius per illos injuste tactæ, cæteras eodem modo commovent, ita ut recta humiditas in ipso exsicceetur, sicque humore relicto impetigines in illo exsurgunt, quia humiditas continentis, quæ quasi in umbilico ejus concupiscentiam destruere deberet, per has feroces ac duras illicitasque cogitationes fugata, rore Spiritus sancti in illo non perfunditur. Unde cum illum deserit, peccata ipsius per malam consuetudinem putrescunt, ita ut omnibus velut lepra fetendo manifesta fiant; lumbique illius castitate non præcincti per easdem cogitationes commoventur, ita ut, germine bonorum fructuum in ipso exsiccato, quemadmodum impetigines prava exempla in eo attollantur, sicut etiam Osee per Spiritum sanctum demonstrat, dicens:

Verba Osee prophætæ ad hæc competentia, et quo sensu accipienda sint.

XVI. « In domo Israel vidi horrendum, ibi fornicatione contaminatus est Israel (Osee., v.). » Quod sic intellectui patet: In latibulis illis, in quibus iste, qui Deum puro corde inspicere deberet, quasi quiescendo in peccatis jacebat, ego qui omnia ocula delictorum perscrutor, vidi abominationem nefandissimam, scilicet quod fornicatione immundissimam et setentium prævaricationum ille involutus est, se in his polluens velut porcus luto involvitur, qui munditiam querere et intueri atque amplecti debuit, cum se in omnibus contemptibilem et dissolutum fecit. Immunditia enim hominem enervat, eumque quasi a mente sua eliminat, ita ut nec illa quæ ad sæculum, nec ea quæ ad Deum respiciunt, cum perfectione honestatis attendere valeat, quia carnis incendium cum voluntate ipsius superbiam, vanamque gloriam, et omne malum quasi insufflando suggerit.

Quod venæ renum hominis ab humoribus injuste aliquando commotis nonnunquam tactæ alius venas concutiendo etiam medullas ossium arefaciunt, et quæ incommoditas per hæc designata interius hominem apprehendat.

XVII. Venæ quoque renum ejusdem hominis a præfatis humoribus injuste commotis interdum tactæ, alias venas quæ ipsis in suris, aut in reliquo corpore adhærent, ut prædictum est, concutientes, medullas ossium et venas carnis illius in siccitate arefaciunt, et sic homo diu languet, in languore isto vitam diu trahens, quoniam cum homo umbilicum lumbosque suos constringere negligit, ita ut etiam

cogitationes suas per tyrannidem et per quæque inutilia vagari permittat, tenorem virtutum quæ abstinentiæ adhærent, ipsamque abstinentiã, quæ pro conservanda pudicitia discrete et ordinate tenenda est, contemnit. Quapropter et reliqua opera infusione superni roris carentia, in ariditatem vertuntur, animamque illius languescere faciunt quousque ad vigorem virtutum redeat.

Quid humores in pectore hominis superflue abundantes, jecur et venas aurium vel renam moventes, et ex umbilico ad cerebrum ascendentes, in spiritualibus ejus designent.

XVIII. Sed aliquando præfati humores in pectore hominis supramodum humiditate inundant, illicque jecur ejus humiditate ista humectant, unde quamplurimæ et variæ cogitationes in eodem homine insurgunt, ita ut se nunc nimis sapientem, nunc nimis stultum esse putet; et inde idem humores ad cerebrum ascendentes illud inficiunt, atque ad stomachum descendunt, febresque in eo generant, sicque homo ille diu infirmatur. In his quoque ostenditur, quia si diversæ cogitationes hominis feritate deposita, mollitiæ, et facilitate lubricaque vanitate se diffundunt, justitiam in illo levitate ista suffocare nituntur. Unde et cum in eo sic insurgunt, eum nunc velut in sapientia attollunt, nunc quasi in stultitia deprinunt, scientiamque illius confundentes, voracitatem illi immittunt, ita ut anima illius his malis velut diuturno languore irretita, multoties periculosam oppressionem patiatur. Venulas quoque aurium cum superfluitate slegmatis, interdum tangunt, illæque venas pulmonis cum eodem slegmate ita inficiunt, ut homo tussiat, et vix respirare possit, et eadem superfluitas slegmatis de venis pulmonis ad venas cordis transiens, illud in dolorem ponat, dolorque iste ad latus ejusdem hominis vadens, pleurism excitet, eumque ita concutiat, quasi caducum morbum in defectu lunæ habeat. Hæc etiam designant, quod aliquando variæ cogitationes tantam tumultuationem in eodem homine faciunt, ut auditum animæ ipsius ita confundant, quatenus nec bonum intelligere, nec in se colligere valeat, sed illud quasi tussiendo pro fastidio habeat. Cor etiam ejus per amentiam hoc modo conturbant, ut nullam quietem ad utilitatem animæ suæ recipere possit, sed ut hac et illac in rectitudine titubans, quasi moribundus incedat, quia lumen rectitudinis illi jam obnubilatur. Superflua etiam inundatione viscera in umbilico hominis movent, atque sic ad cerebrum illius ascendunt, eumque freneticum multoties faciunt, venasque in lumbis illius concutiant, melancoliam quoque in ipso tangunt, ita ut ille hoc modo conturbetur, tristisque sine discretione efficiatur, quoniam immoderata etiam perturbatione lubricæ effusionis cogitationes in illo concupiscentiam ad libitum suum movent. Scientiam quoque ipsius, ut in pravis actibus sordescat discindunt, eumque quasi vesanum, et in impudicitia incontinentem reddunt; tristitia quoque, cum voluptatem

A carnis suæ perficere non potest, ipsam obfuscat. Interdum quoque iidem humores in inconvenienti humectatione venas renum hominis tangunt, illæque sic commotæ, venas surarum illius, et cæteras venas corporis ipsius superflua inundatione inficiunt, et sic etiam idem homo superfluis cibus, et potibus tunc superabundaverit, pinguem lepram illi aliquando inferunt, quoniam carnes ejus ingrossescunt. Per quod demonstratur quoniam aliquando cogitationes immunda et lubrica voluptate hominem tangunt, et ad turpem mollitiem trahunt, fortemque abstinentiã, quæ carnem illius domare deberet, ab eo depellunt, et in voracitatem, quæ libidinis flammam accendit, ipsum molliter inducunt; unde et velut lepra putredine peccatorum illum inficiunt, qui voluptati corporis sui non resistit. Nam qui carnem suam per congruentem abstinentiã non macerat, sed eam cum vitiiis et concupiscentiis nutrit, pinguedinem peccatorum sibi met accumulatur, et sic coram Deo se in sordibus fetere facit.

Quid etiam profectus in interioribus cogitationum significent iidem humores in corpore hominis æqualiter et temperati, et testimonium de Canticis canticorum ad hoc consonans cum expositione sua.

XIX. Quod si præfati humores nec supramodum sicci, nec supramodum humidi, sed æquali et congruo modo temperati per membra hominis diffunduntur, in corpore suo ille sanus permanet, et in scientia sive ad bonum sive ad malum vigens. Quod significat etiam quia si cogitationes hominis nec nimis in feritate duræ, nec nimis in facilitate lubricæ sunt, sed quod tam secundum hominem quam secundum Deum in honestate morum bene et decenter compositæ existunt, ipsum in corpore per mansuetudinem quietum, in scientiaque subtilem reddunt, ita ut nec ad dextram nec ad sinistram favorem mundi fugiens declinet, sed quamplurimis virtutibus suffultus, ad cœlestia gaudia anhelet, ut in Canticis canticorum (cap. vii) scriptum est: « Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia principis. » Quod sic intellectui patet: Tu qui in corde tuo delectaris bonis operibus ad Deum anhelando, per quem spem æternæ vitæ habes, quæ tibi in gaudio resplendet, velut cum sol exoritur, pulcherrimos gressus in itinere Filii Dei cæteris exhibens, cum mortificationem carnis quasi in calcamentis tibi imponis, nuditatem videlicet peccatorum tuorum tegens, ubi in bona voluntate Deum magis quam te diligis. Et tunc etiam anima *filia principis* dicitur, principis scilicet illius qui Princeps pacis vocatur, qui etiam antiquum serpentem superans, populum suum liberavit, et omnem inimicitiam, quæ inter Deum et hominem fuit, in sanguine suo abluit. Pacem istam angeli in humanitate Filii Dei hominibus nuntiabant; et de ipsa multum gaudebant, quoniam Deus terræ ita se adjunxerat, ut eum homines in humana forma conspicerent, et angeli ipsum hominem e Deum perfecte vident. Omnis itaque homo

qui Deum timet et diligit, verbis istis devotionem **A** et animarum hominum, non quidem ab homine, sed cordis sui aperiat, eaque et ad salutem corporum per me qui sum prolata sciat.

VISIO QUARTA.

Visiones diversæ sub uno capitulo breviter comprehensæ. De firmamento, quantæ cum universis sibi adherentibus densitatis sit, et de incommoditatibus aliquorum circularum, quomodo aliorum oppositione repellantur, vel temperentur, et de lactea zona instar arcus incurvati apparente.

I. Et vidi firmamentum cum omnibus sibi adherentibus tantam spissitudinem a summo usque ad summum super terram habere, quantam terra a summo usque ad summum habebat. Vidi quoque quod superior ignis firmamenti interdum commotus, quasdam squamas velut favillas ex se in terram emittebat, quæ stigmata et ulcera hominibus et animalibus et fructibus terræ inferebant. Vidi etiam quod de nigro igne quædam nebula aliquando ad terras descendens, viriditatem terræ arefaciebat, et humiditatem agrorum exsiccebat; sed purus æther et squamis istis et nebule huic resistebat, ne supra modum prædictis creaturis plagas inferret. Et etiam vidi quod de fortis et albo lucidoque aere alia quædam nebula ad terras se interdum extendebat, magnam pestilentiam hominibus et pecoribus incutiens, ita ut exinde multi diversis infirmitatibus subjacerent, quamplurimi quoque mortem incurrerent, cui tamen nebulae aquosus aer se opponebat, eandem nebulam temperans, ne creaturis ultra modum læsionem inferret. Vidi quoque quod tenui aere humor super terram ebulliens, viriditatem terræ suscitabat, omnesque fructus germinando procedere faciebat, et qui etiam quasdam nubes superius ferebat, quæ omnia superiora sustentabant, et ab omnibus superioribus confortabantur. In eodem quoque aere quamdam nubem candidi coloris videbam, quæ in utraque parte sui ubi finem habebat, hinc et hinc aliis nubibus firmamenti velut infixæ erat, et cujus mediæ ut arcus incurvata manens in prædictum aërem extendebatur. Iterumque audivi vocem de cælo dicentem mihi :

Quod Deus omnium Creator rerum per superiora inferiora confirmet, et per ea etiam peccatores puniendo emundet, et quid firmamenti spissitudo undique æqualis terræ in homine designet.

II. Deus, qui omnia creavit, superiora ita constituit ut per illa etiam subteriora confirmet et mundet, et in forma hominis illa assignata ad salutem quoque animæ introducat. Nam vides firmamentum cum omnibus sibi adherentibus tantam spissitudinem a summo usque ad summum supra terram habere, quantam terra a summo usque ad summum habet; quia, o homo, quemadmodum tibi ostenditur, et dicitur, firmamentum et terra æqualis spissitudinis sunt, et quanta vacuitas aeris supra terram ad superiora obstacula est, tanta quoque

vacuitas aeris sub terra ad inferiora obstacula consistit, tantaque versus austrum versusque septentrionem inter terram et ibidem opposita obstacula firmamenti vacuitas aeris est. Quod designat, quia interior spiritus hominis vires suas tam in cælestibus quam in terrenis ita manifestat, prout corpus hominis fortitudine sua in eisdem modis versari contendit. Ubi enim anima et corpus in rectitudine sibi consentiunt, superna præmia in gaudio uno adipiscuntur.

Item de firmamento a Conditore ad quaslibet habitates igne, æthere, aquis, stellis, ventis congrue disposito, et unde creantur aquæ a lucido igne superioris circuli in modum favillarum decedentes, et tam terram quam ejus incolæ lædentes, et quid per hoc interioris ultionis demonstratur.

III. Vides quoque quod superior ignis firmamenti, interdum commotus, quasdam squamas velut favillas ex se in terram emittit, quæ stigmata et ulcera hominibus et animalibus et fructibus terræ inferunt, quoniam Deus firmamentum igne firmavit, ne diffunderet, æthere alleviavit, ut moveri posset, aquis perfudit, ne aresceret, stellis illuminavit, ut claresceret, ventis quoque sustinet, quatenus cursum suum assidue peragat. In quatuor enim plagis, scilicet in oriente, in austro, in occidente, et in septentrione firmamentum ad circumvolutionem per ventos impellitur. Sed lucidus ignis ejus, dum ab humore subterioris aquæ per dispositionem et judicium Dei superatur, ita ut a recto modo ardoris sui cesset, squamas de ardore fervidas, de aqua humidam ad ultionem emittit, ut supra dictum est. Hoc ostendit, quod potentia Dei spiritum hominis in potestate sua habens, justo judicio provocata, ultionem suam perversis actibus hominum immittit, ita ut illi confundantur, et dejiciantur, quia non humanos, sed pecuales mores nullum fructum bonorum operum habentes in se ostendunt.

D *Quod niger ignis secundo comprehensus circulo vel judicio Dei, vel ventorum collisione excitatus nebulam viridiam terræ exsiccantem emittat, et nunc calore, nunc membrorum inundatione periculosus fiat, et quid ista significet.*

IV. Et de nigro igne quædam nebula aliquando ad terras descendens, viriditatem terræ arefacit et humiditatem agrorum exsiccat, quia cum in eodem igne ardor et frigus per voluntatem Dei commoventur, nebula, quemadmodum præfatum est, descendit, quæ de periculoso ardore fumosa, et de nocivo algore humida, ad vindictam peccantium existit. Niger enim ignis iste vento austri excitatus ardet, de vento autem aquilonis nimietatem frigiditatis in grandine habet, sed utrumque ventus orientalis sedat; ventus vero occidentalis in aquoso aere sa-

liens, cum niger ignis interdum commovetur, periculosam inundationem facit, significans quod etiam de judiciali examinatione, alia vindicta ad carnales concupiscentias se extendens, eas in ariditatem contemptus evertit, atque pinguedinem earum omnino consumit, quia Deus hoc quod se ipsi opponit ad nihilum deducit.

Quod circū'us puri aetheris suavitate sua, superiora et inferiora temperet, et squamis prioris et nebulæ secundi circuli ne terras nimium lædant resistat, et quid fumus ab aquis superioribus cælesti igne ferresfacilis procedens, vel utilitatis vel significationis habeat.

V. Sed purus æther et squamis istis et nebulæ huic resistit, ne supramodum creaturis plagas inferant, quia idem æther inter ignes et aquas medius existens, puritate et suavitate sua superiora mitigat, subteriora quoque temperat, nec plagas de se producit, quoniam si singula elementa creaturas ferirent, nec aliquid illis subveniret, nec durare, nec subsistere possent. Aquæ vero secundum divinam dispositionem aliquando per ignem comprimuntur, ne incongrua effusione diffuant. Unde et illæ quendam fumum emittunt, qui tamen nocivus non est, sicut nec halitus hominis ullum lædit. Idemque fumus convenienti humore subteriora temperat, ne plagas suas plus quam debent extendant, ut et pura poenitentia divinam ultionem et vindictam mitigat, Deumque creaturæ suæ placabilem facit.

De nebula pestifera a circulo fortis et albi aeris ad terras se extendente, unde creetur, et quod ei densitas aquosi aeris ne supramodum noxia sit resistat, et quod plagæ quævis nunquam nisi Dei iudicio super homines inducuntur, et quid hæc omnia designent.

VI. Et etiam vides quod de forti et albo lucidoque aere alia quædam nebula ad terras se interdum extendit, magnam pestilentiam hominibus et pecoribus incutiens, ita ut exinde multi diversis infirmitatibus subiaceant, quamplurimi quoque mortem incurrant, quia cum de ipso aere nebula, ut præfatum est, interdum procedit, aquæ superiores, quibus idem aer pro vicinitate subus adhæret, per voluntatem Dei a superiori igne supramodum commoventur, quæ de inquieto ardore nunc fervent, et de pessimo frigore quod in nigro igne est, nunc algent, et sic nebula ab utroque perfusa, in utraque parte nociva existit. Plagæ autem istæ non procedunt, nisi cum, peccatis hominum provocatæ, justo Dei iudicio super ipsos inducuntur, demonstrantes quod de discretione sanctorum operum, vindicta ad operationes, quæ sine discretione sunt, procedit, contritionem hominibus immoderatam in peccato moderationem non habentibus indigens, ita ut in ipsis ea quæ indiscreta secundum corpus hominis sunt, debilitet, et illa quæ ad salutem animæ discretione carent, omnino mortificet. Discretio enim omnia quæ tam corpori quam animæ utilia sunt, temperat. Cui tamen nebulæ aquosus aer se opponit, eandem nebulam temperans, ne creaturis ul-

tra modum læsionem inferat, quoniam aquositate sua vires fortitudinis illius attenuat, quia sancta opera in exemplis justorum vindictæ huic quæ de discretione procedit, demonstrant quibus modis illa quæ immoderata sunt feriat.

De humore a tenui aere emanante, cujus utilitatis sit, et quod guttæ pluviarum superiori frigore in nivem vertantur, et quod idem tenuis aer a superioribus terram muniat, eamque secundet.

VII. Quod autem de tenui aere humor supra terram ebulliens viriditatem terræ suscitatur, omnesque fructus germinando procedere facit, et qui etiam quasdam nubes superius fert, quæ omnia superiora sustentant, et ab omnibus superioribus confortantur, hoc ideo est, quoniam idem tenuis aer nivem ex se emittit, quæ quasi volando in terram sternitur, cum per descensum solis in terra frigus est, quia guttæ aquæ de superiore frigore in nivem convertuntur. In ardore autem ascensus solis idem aer rorem supra terram cadentem in similitudine favi mellis exsudat, qui de suavitate orientalis venti in suavem pluviam interdum liquescit. Et aer iste superiora pericula comprimit, atque velut scutum ad defensionem terræ est, quemadmodum scutum de plurimis icibus virum defendit, atque de suavissimo et temperato calore solis rorem benedictionis quem Jacob filio suo dedit supra terram emittit. Interdumque aer iste de ascensione aquæ, et de humiditate roris fumat, quod tamen nocivum non est, sed unamquamque fructuositatem terræ lambit, ipsam a squalido fetore mundans, a quo per aliquam temperatam tacta est.

Quomodo nubes in eodem aere superno vel ignis, vel frigore modificatæ, nunc lucidæ, nunc umbrosæ appareant, et pluviam quasi a quibusdam mammis expressam non repente, sed sensim diffundant, et quid in nobis designent.

VIII. Ipse quoque prædictas nubes, quæ interdum lucidæ et interdum umbrosæ sunt, super se portat, et sustentat, quæ velut singulares mammæ habent, per quas pluvias in terram mittunt, quemadmodum de mammis lac extrahitur; istæque aliquando ad superiora se extendunt, et de singulis vim accipiunt. Per ignem enim confortantur, æthere alleviantur, aquis perfunduntur ac frigore coagulantur, ne sparsio pluvix per singulas mammæ supramodum grossa super terram diffundatur. Sed et eadem nubes speculositas illa sunt, quam homines cælum nominant, quoniam localia instituta solis, lunæ et stellarum per eas quasi formæ aliquæ per speculum videntur, ita ut homines constitutionem illorum se videre existiment, quod tamen ita non est, quia ipsæ nubes officia tantum earundem constellationum, velut in umbraculo speculi ostendunt, atque quemadmodum aqua fluunt, in qua omnia opposita conspiciuntur, designantes quia de recto desiderio fidelis hominis cogitatio ad fructiferam utilitatem bona opera præferentem exiens, viriditatem illius tangit, quatenus multiplices fructus sanctitatis producat, et mentes hominum ad cælestia elevet,

ita ut ad illa anhelent; et ab ipsis roborentur. A tur. Thronus etenim Dei æternitas ipsius est, in qua solus sedet, omnesque viventes scintillæ radii splendoris ejus sunt, velut radii solis ab ipso procedunt. Et quomodo Deus vita esse cognosceretur, nisi per vitalia, quæ ipsum glorificarent, quoniam gloriam ipsius laudantes ab ipso procederent? Quapropter viventes et ardentes scintillas ad claritatem vultus sui posuit, quæ ipsum nec initium, nec finem habere conspiciunt, et ideo nullum tædium aspicere incum habentes, studiose absque fastidio ipsum intuentur, nec studium hoc unquam præteribit. Quomodo autem cognosceretur quia solus æternus est, si ab angelis ita non consideraretur? Quod si scintillas istas non haberet, quomodo gloria ejus plena appareret? Et quomodo æternus esse innotesceret, si nulla claritas ab ipso procederet? Nulla enim creatura est, quin aliquem radium habeat, videlicet aut viriditatem, aut semina, aut flores, aut pulchritudinem, alioquin creatura non esset. Sed et si Deus possibilitatem omnia facere non haberet, ubi esset potentia ipsius?

De nube quæ lactea vocatur, quod aerem extensione vel incurvatione sua comprehensum roboret, et quid per hoc significet.

IX. In eodem quoque aere quamdam nubem candidi coloris vides, quæ in utraque parte sui ubi finem habet, hinc et hinc aliis nubibus firmamenti velut infixæ est, et cujus mediætas ut arcus incurvata manens, in prædictum aerem extenditur, quoniam in eisdem nubibus, quas aer iste superius ferendo sustentat, alia nubes velut lacteum colorem habens dirigitur, quæ eundem ærem firmat, sicut B columna donum sustentat, quemadmodum et in præfato ordine recti desiderii mentes quorundam hominum ita constituti sunt, ut tam in sæcularibus quam in spiritualibus causis mercedem finis operum suorum præstentur, quia et terrena et cœlestia negotia quatenus superno judici placeant, perficiunt, et quamvis perfectio mentium ipsorum aliquando fragilitatem carnis velut incurvata sentiat; in recto tamen desiderio perseverat ut etiam servus meus Job ostendit dicens:

Verba Job ad idem consona, et quo sensu accipienda sint.

X. « Et tenebit justus viam suam, et mundus manibus addet fortitudinem (Job xvii). » Quod etiam sic intellectui patet: Homo qui justitiam diligit, hinc vera rectitudinis conatu fortitudinis tenebit, et qui a sordibus mundus existit, bonis operibus acquireret sanctitatem, cum se a malis abstinens, ad omne quod Deo placet se convertit, quatenus vitam illam quæ sine fine est adipiscatur. Justus enim sapientiam capit, et sapientia in rationalitate illa est quæ vitale et mortale scit et recta itinera docet. Obcæcatio autem cordis, quæ ex gustu carnis exoritur, puram scientiam obnubilat, cum se eundem voluntatem suam quæcumque vult, se facere posse tentat. Unde et tandiu cæcatur quousque ipsa et vulnera sua sentiat, ita ut sibi metipsum displiceat, reputans quomodo stare possit si a Deo recesserit.

Quia homo instar firmamenti cujusdam in Deo roboretur, ipsum et opera ejus sedulo semper considerare debeat, quoniam ad cognoscendum et glorificandum se inter omnia maxime rationalem creaturam fecit Deus.

XI. In his cogitationibus homo omnipotentem Deum sicut sigillum inspiciat, omnia miracula et signa ipsius affirmando, atque in similitudine firmamenti domum suam hoc modo confortando, quo per nullum terrorem seu timoris seu amoris a Deo avellatur: firmamentum itaque Deus in scabellum throni sui posuit, illudque circumeuntem circumulum habet, in similitudine potentie Dei, quæ nec initium, nec finem habet, quemadmodum nullus intueri potest, ubi circueiens rota incipiat, vel finis

itur. Thronus etenim Dei æternitas ipsius est, in qua solus sedet, omnesque viventes scintillæ radii splendoris ejus sunt, velut radii solis ab ipso procedunt. Et quomodo Deus vita esse cognosceretur, nisi per vitalia, quæ ipsum glorificarent, quoniam gloriam ipsius laudantes ab ipso procederent? Quapropter viventes et ardentes scintillas ad claritatem vultus sui posuit, quæ ipsum nec initium, nec finem habere conspiciunt, et ideo nullum tædium aspicere incum habentes, studiose absque fastidio ipsum intuentur, nec studium hoc unquam præteribit. Quomodo autem cognosceretur quia solus æternus est, si ab angelis ita non consideraretur? Quod si scintillas istas non haberet, quomodo gloria ejus plena appareret? Et quomodo æternus esse innotesceret, si nulla claritas ab ipso procederet? Nulla enim creatura est, quin aliquem radium habeat, videlicet aut viriditatem, aut semina, aut flores, aut pulchritudinem, alioquin creatura non esset. Sed et si Deus possibilitatem omnia facere non haberet, ubi esset potentia ipsius?

Quia Deus pulchritudinem operum suorum in primo angelo signaverit, et quod ad demonstrandum in qua mundi parte infernus sit, tribus partibus solis et lunæ presentia illustratis, quarum partem, id est septentrionalem vacuum lumine reliquerit, et quod fulgore lucis tenebræ arguantur, et oppositione tenebrarum lux gratior sit.

XII. Omnem quippe pulchritudinem operum possibilitatis suæ Deus in primo angelo signavit, ipsumque stellis et pulchritudine viriditatis, omnique genere fulgentium lapidum, quasi stellatum celum ornavit, et eum Luciferum nominavit, quoniam ab ipso, qui solus æternus est, lucem portavit. Ego enim qui sum in tribus parietibus opera mea ostendi, videlicet in oriente, in austro et in occidente; quartum autem parietem in septentrione vacuum dimisi, in quo nec sol nec luna lucet. Quapropter et in illa plaga extra firmamentum infernus est, qui neque superius tectum, nec inferius fundum habet, et etiam ibi tenebræ existentes, ministerium omnium lucidorum laudis meæ sunt, quia quomodo lux cognosceretur nisi per tenebras? Et quomodo tenebræ cernerentur, nisi per radiantem fulgorem ministrorum meorum? Si hoc non esset, potestas mea picnitudine careret, ita ut omnia miracula mea non nominarentur. Sed nunc potestas mea plena et perfecta est, nec ullus defectus in miraculis meis est. Quoniam enim lumen absque tenebris est, ideo lux nominatur. Vivens quippe oculus lux est, cæcitas autem tenebræ sunt. In his etenim duobus partibus omnia cognoscuntur, sive bona, sive mala sint; per lucem quidem opera Dei, per tenebras vero fuga a Deo quæ lucem non tangit, in illis scilicet qui per superbam partem ipsum confiteri volunt.

De superbia vel tumore primi angeli et sequacum ejus in Deum, et de præcipitatione eorum in locum tenebrarum et clamor beatorum angelorum illos detestantium.

XIII. Imnumerabilis quidem turba scintillarum,

quæ primo perduto angelo aderant, in fulgore omnium ornamentorum ejus resplenduit, ut mundus per lucem illustratur. At cum ille sensit quia in omni ornatu suo Deo servire deberet, ab amore ipsius recessit, atque in tenebras tetendit, et intra se dixit: Valde gloriosum mihi est ut a me ipso operer, et opera faciam, quemadmodum Deum facere video. Cui omnis comitatus ipsius consensit dicens: Thronum Domini nostri ad aquilonem contra Altissimum ponemus. Atque intra se deliberabant, quod cum ministris Dei errorem et schisma semper facere vellent, quia dominus ipsorum tantæ potentiae, tantæque magnificentiae foret, quantæ Altissimus illorum. Tunc oculi unicæ æternitatis inflammati sunt, et ipsa in magno tonitruo insonuit, atque per ministeria angelorum primum transgressorem cum omni exercitu suo dejecit. Et angeli Dei in voce tonitruæ clamabant: « Quæ iniqua præsumptio Deo creatori nostro, qui a se ipso est, æquari potest? Quia autem tu qui ex præcepto ipsius es, hanc æstimationem in te habuisti, ut ei similis esse velles, in ruinam ibis. » Qui statim cum cæteris sibi adherentibus in locum prædictarum tenebrarum quasi vehemens plumbum retrorsum corruit, quoniam contra Deum præliator esse voluit, cujus opera in tenebras lucere non vidit.

Quia Deus in arcano consilii sui ab æterno habens quod homo ipse fieret, hominem qui semper diabolo mysterium hoc deprehendere non valenti repugnaret, et ejus locum oblineret, ad imaginem et similitudinem suam fecerit, in quo etiam anima ossibus et carne compacto omnes majoris mundi creaturas capitulavit.

XIV. Quapropter ipse Deus manifestum prælium contra illum fecit, ita scilicet ut ad indumentum suum, quod in scientia sua absque initio habuerat respiceret, in quo eum Satan qui ab eo fugerat, nunquam perfecte intueri poterit, donec omne prælium suum adversus illum perferat, et tunc ipsum in maximo dolore confusionis suæ videbit, cum ab eodem justo iudice in fine sæculorum totus confundetur. Et in antiquo consilio suo quod semper cum ipso fuit ordinavit, quomodo opus illud perficeret, et de lutulenta terra hominem formavit, sicut formam illius ante ævum ordinaverat, quemadmodum cor hominis rationalitatem in se claudit, et omnia sonantia verba ordinat, quæ postmodum emittit. Sic etiam Deus in verbo suo fecit, cum omnia crearet, quoniam in Patre Verbum, quod Filius est, latuit, velut cor in homine latet. Et Deus ad imaginem et similitudinem suam formam hominis fecit, quia etiam ut forma illius sanctam divinitatem tegetet voluit; ideoque et omnes creaturas in homine signavit, quemadmodum etiam omnis creatura per verbum suum processit. In capite itaque hominis, videlicet in circumeunte rota, cerebri vertex est, ad quem scala posita est, quæ gradus ascensionis habet, scilicet oculis videndo, auribus audiendo, naribus odorando, ore loquendo, in quibus homo omnes creaturas videt, cognoscit, discernit, dividit,

et nominat. Deus enim hominem formavit, eumque cum viventi spiramine, quod anima est, vividavit, carne quoque et sanguine coagulavit, et ossibus exaggerans firmavit, quemadmodum terra per lapides firmata est, quia sicut terra sine lapidibus non est, ita nec homo sine ossibus esse posset. Firmamentum etiam, solem, lunam et stellis absque locorum suorum constitutionibus, in quibus cursum suum peragunt non habet, quoniam constellationes istæ sine designatione locorum suorum nequaquam firmari possent, unde omnia eorum loca recta mensura constituta sunt, quatenus circulus rotæ firmamenti recte circuire valeat, sicut etiam omnia hæc in forma hominis signata sunt, quamvis non eo ordine, nec ea perfectione, ut in exsuperioribus existunt; hæc quoque ad animam prospiciunt.

Quomodo exterior habitudo, vel forma hominis animæ secundum interiorem profectum vel defectum assignetur.

XV. Summitas namque capitis incoptionem operis animæ designat, quæ cum circumeunte rationalitate omne opus hominis disponit et ordinat, et ipsa anima ut vertex existens, ea in corpore hominis discernit, quæ corpus postulat et desiderat, illaque operatur quatuor gradus ascendendo et descendendo, qui sunt visus, auditus, odoratus et gustus, in quibus etiam præaturas intelligit et sentit, atque carneum vas ejus cum ipsa ad creaturas se extendit, illas secundum velle suum sibi attrahens. Cum omni etiam crescente creatura, velut aer in omnibus desideris corporis ea perficiendo volat, atque in cognitione nominum creaturarum secundum corpus, seu in amorem, seu in odium illorum elevatur. Nam longitudo staturæ hominis latitudoque ipsius, brachiis et manibus æqualiter a pectore extensis, æquales sunt, quemadmodum etiam firmamentum æqualem longitudinem et latitudinem habet, quia etiam per mensuram longitudinis et latitudinis hominis, quæ in ipso æquales sunt, scientia boni et mali intelligitur, quæ in utilitate bonum, in inutilitate vero malum scit. Per gustum enim carnis et sanguinis cæterorum membrorum anima irretitur, sicut et per venatorem bestia capitur, ita ut anima vix suspirare possit, antequam corpus concupiscentias suas perficiat, et postmodum corpus multoties secum suspirare facit.

Quod in constitutione sua firmamentum et homo multam similitudinem ab opifice suo Deo acceperunt, et quid per hoc in anima ipsius hominis demonstretur.

XVI. Sed et in rotunditate capitis hominis rotunditas firmamenti ostenditur, et in recta æqualique mensura ejusdem capitis, recta et æqualis mensura firmamenti demonstratur, quia idem caput rectam mensuram ubique habet, ut etiam firmamentum æquali mensura constitutum est, quatenus ex omni parte rectum circuitum habere possit, et ne ulla pars ejus partem alteram injusto modo excedat. Deus enim hominem secundum firmamentum pla-

smavit, et fortitudinem illius cum viribus elementorum confortavit, viresque ipsorum interiora hominis consolidavit, ita ut homo illas spirando inducat et emittat, velut sol qui mundum illuminat radios suos de se expandit, iterumque ad se retrahit. Sic etiam rotunditas et æqualitas capitis hominis designant quoniam anima secundum voluntatem carnis operatur in peccatis, et iterum in suspiriis eadem anima ad justitiam se reparat; unde et in hoc æqualitas est, quia sicut in delictis delectata est, ita et pro illis dolendo se affligit, et hoc per verecundiam habet. Anima quippe in verecundia stat, nec in peccatis delectatur, sed per gustum carnis illa eum carne operatur, quia cum homo in peccatis usque ad tedium illorum vixerit, per verecundiam animæ multoties superata, ab illis revocatur; quemadmodum etiam anima per naturam carnis vivitur, et ideo etiam quando in corpore et anima simul vivunt, tandiu fortem conflictum simul habent, quoniam unde caro in peccatis delectatur, inde anima dolet. Et ex hoc malignis spiritibus magna confusio est, quia ipsi in animabus justorum poenitentiam nunquam delere potuerunt, cum ipsi in casu suo propter magnum odium quod contra Deum habent, nunquam poenitendo considerent quid fecerint. In his enim modis anima rotunditatem et æqualitatem in se ostendit, quoniam scientia boni scientiæ mali repugnat, et scientia mali scientiæ boni resistit. Nam alia ab alia probatur. Sed scientia boni ut plena luna est, quando bene operando carnem superat; cum autem ipsa superatur, tunc est ut luna quæ in defectu est, cuius circulus umbrosus videtur.

Quia in capite hominis per tres æqualium distinctiones mensurarum, scilicet a vertice usque ad guttur superiores firmamenti tres circuli cum duobus sibi interpositis deputentur, et qualiter eorumdem circuitorum densitas in circuitu capitis æquali divisione assignetur, et quomodo hæc etiam viribus animæ per significationem coaptentur.

XVII. In capite quoque hominis tria superiora elementa designata sunt, scilicet a superficie calvariæ usque ad frontem lucidus ignis cum subteriori nigro igne; a fronte autem usque ad extremitatem nasi, purus æther; et de naso usque ad guttur aquosus aer cum sibi subposito forti et albo lucidoque aere. Et loca ista æquali inensura ab invicem discreta sunt, quemadmodum et densitas superioris ignis cum nigro igne, densitas etiam puri ætheris, necnon densitas aquosi aeris cum forti et albo lucidoque aere æqualis mensuræ existunt. Nam et in anima tres vires sunt, videlicet comprehensio, qua in potentia Dei cœlestia et terrestria comprehendit; et intelligentia, qua plurima intelligit, cum etiam peccata mala esse novit, ubi ea per poenitentiam negligit; ac motio, qua in se ubique movetur, cum sancta opera in exemplis justorum cum habitaculo suo perficit; comprehensioque ista et intelligentia ad motionem animæ se in unum conjungunt, ita ut si anima plus comprehenderet quam intelli-

A gere aut movere posset, in injusta mensura esset. Atque eadem vires in anima hoc modo unanimes sunt, nec alia aliam excedit. Comprehensio enim animæ totum corpus cum omnibus appendiciis suis circumdat, omnia scilicet in ipso recta mensura movens ad illa quæ caro sentiendo et gustando concupiscit, velut fabricator ædificium suum hominitus ad habitandum recte metitur, corpusque per animam movetur, nec anima omittere potest, quin corpus ad diversa opera moveat, quia intelligit illa quæ caro concupiscit, quoniam et caro per eam vivit. Et anima vita existens etiam vivens ignis in corpore est, corpus autem factum opus, et ideo se continere non valet, quin in duabus viis operetur, videlicet aut secundum gustum carnis, aut secundum desiderium animæ. Bonum autem opus animæ quasi pulcherrimum ædificium coram Deo et angelis est, sed malum opus illius velut ædificium ex luto factum et plurimo stercore infectum apparet. Quapropter et anima quæ bona opera facit ab angelis Dei laudatur, et quæ mala opera secundum gustum carnis operatur, a laude repudiatur. Sed et in recta æqualique mensura, quæ a summo capitis hominis in ante usque ad supercilia, et usque in utramque aurem ejus, et retro usque ad initium colli ipsius est, æqualis densitas elementorum cum sibi adhaerentibus constitutionibus designatur. Hoc etiam modo pares in anima tres vires sunt, id est exspiratio, scientia et sensus, cum quibus perficit opera sua. Per expirationem enim hæc incipit quæ facere potest, et hoc quasi anterior pars capitis est, atque per scientiam velut ad utramque aurem se dilatat, et per sensum quasi retro usque ad initium colli se reflectit. Istæ namque vires hoc modo æquales sunt, scilicet quoniam anima exspirando non plus facere incipit quam scientia comprehendere aut quam sensu sufferre possit, et sic unanimiter operantur quia nulla istarum aliam excedit, quemadmodum et caput rectam mensuram habet.

Descriptio quarundam mensurarum, quæ in labiis, in auribus, in humeris, in gutture hominis inveniuntur, et qualiter secundum ista interior homo in opere Dei vel poenitentia se agere debeat; quodque maligni et impœnitentes sæpe valde confunduntur, quod poenitentiam homini abstrahere non possunt.

XVIII. Superius quoque ac inferius labium, quæ utraque pariter flegma capitis et ventris eiciunt, in ore hominis unius mensuræ sunt, sicut etiam niger ignis purgationem in vindicta Dei faciens, fortisque et albus lucidusque aer illa temperando moderans æqualis densitatis sunt. Quod etiam in mensura, quæ ab aure hominis ad alteram aurem a retro per obliquum capitis, et a foraminibus aurium usque ad humeros, ab humeris quoque ad finem gutturis æqualiter procedit manifestatur. In his ergo ostenditur quod homo et in superioribus, id est in cœlestibus, et in inferioribus, videlicet in terrenis, mala tam animæ quam corporis de se abiciens, ore suo Deum æquali studio laudare debeat, quoniam

ipse conservator et animarum et corporum est. Quod etiam ab aure ad alteram aurem, et ab auribus ad humeros, atque ab humeris ad finem gutturis, una mensura, ut prædictum est, existens, significat quod homo præcepta Dei auribus percipiens, humerisque suis illa fideliter imponens, et quasi gutture suo ea in se trahens, in omnibus æqualem et discretum modum habere debet, quatenus ad æquitatem illam perveniat, ubi nulla fortitudo est. Nam quando corpus peccat, tandiu anima in corpore peccatis dedita conturbatur, et quantum corpus per abinentiam in pœnitentia affligitur, tantum anima de præmio æternæ gloriæ gaudet, quoniam sicut homo initium operum suorum inspicit, ita etiam finem eorum et merita diligenter consideret. Anima itaque adeo in formam hominis mittitur, quatenus eadem forma per ipsam vivificetur, et quia a Creatore suo se venisse consentit, idcirco etiam homo tam in secta aliqua, quam in fide recta positus, Deum nominat, quoniam hoc ex bonis viribus animæ sibi insitum habet. Quapropter et ipse nomen Dei querendo in altitudinem ascendit, atque per quamdam legem disciplinam excribrat, qua illum quem nominat veneretur. Sed et anima iudicium Dei supra prævaricationem legis casurum cognoscit, unde et pro criminibus suis quæ thesaurizavit cum dolore, tegimen suum aliquando lacrymas educere facit, sicut etiam flegma per labia ejicitur, atque cum dolore isto corpus in quo latet ita capit, ut illud de injustis operibus suis erubescere faciat. Attamen corpus gustum carnis sequitur, animæque multoties resistit, ne in altitudinem illam ascendat, in qua Deum sentit, et eam sic excæcat, sed tamen ita opprimere non valet, quin pro peccatis doleat, quamvis homo in ipsis delectetur, et huiusmodi pœnitentiam maligni spiritus nunquam habuerunt, unde et valde erubescunt quia eam homini abstrahere non possunt.

De duabus viribus animæ, quarum altera in his quæ ad Deum spectant juvat, altera in vivificando vel regendo corpore suo fungitur.

XIX. Et anima duas vires habet, quibus laborem et quietem studiorum suorum æquali fortitudine temperat, ita ut cum altera in altitudinem Deum sentiendo ascendat, et cum altera totum corpus in quo est possideat in illo operando, quia in corpore operari delectatur, quoniam illud a Deo formatum est, et ipsa opus corporis ad perficiendum velox est. Ipsa etiam in cerebrum, et in cor, ac in sanguinem, et in medullam, et in totum corpus illud implendo ascendit; nec illud ultra nec plus quam possibilitas ipsius corporis valet levat, quia quamvis anima in corpore manens plurima bona operari studeat, plus tamen procedere non potest quam divina gratia ei concedit. Ipsa quoque multoties secundum gustum carnis tandiu operatur, quousque sanguis per fatigationem in venis aliquantum exsiccat, et sudor per medullam emittatur, et tunc per quietem se subtrahit, usque dum sanguinem carnis calefaciat et nec-

A dullam repleat. Et sic corpus ad vigilandum excitat, et ad laborem recreat, quia dum aliquando carnalibus concupiscentiis insistit, tædium illarum sæpius incurrit, sed dum exinde vires suas reparaverit, ad servitium Dei se totam refert. Cum autem secundum desideria sua operatur, ad Deum se levans, verba David sequitur, qui me inspirante dicit:

Verba David et sensus quo accipi debent ad diversam animæ et corporis exercitationes pertinentia.

XX. « Sub umbra alarum tuarum protege me a facie impiorum qui me affixerunt (Psal. xvi). » Quod sic intellectui patet: Tu qui defensor omnium fidelium es, sub quiete fortissimarum virium tuarum defende me, qui sub potentia tua sum te adorans, te colens, et non ad alienum et illusorem deum respiciens; et libera me a pessimis et turpissimis concupiscentiis malignorum spirituum, quæ in delectatione carnis me affligunt. Unde et anima in perfectione huius victoriæ dicit: « O caro, et o membra, in quibus habito, quamplurimum gaudeo, quoniam in vos missa sum, quia cum mihi consentitis, ad æterna præmia me mittitis. » Anima autem quæ sentit quod prava opera ipsam tangant, sic dicit mœrendo: « Ach! quia in huiusmodi habitaculum missa sum, quod in umbram mortis me trahit, quoniam delectatio ejus quemadmodum molendinum me currere facit, et opera mortis operari. »

Quod sicut per firmamentum et varias circularum ejus qualitates terræ officia complentur, ita et per caput et sensus qui in eo maxime vigent totum corpus regitur; et quia etiam secundum ista principale quiddam, id est ratio, quo cœlestia appetat et vires aliæ quibus corpus administret animæ attributæ sunt.

XXI. Et totum corpus hominis capiti suo adjunctum est, sicut et terra cum omnibus appendiciis suis firmamento adhæret; atque homo per sensualitatem capitis totus regitur, quemadmodum et per firmamentum quæque officia terræ complentur. Ita etiam eodem modo experientia cœlestium et terrestrium animæ adest, et rationalitas, qua cœlestia et terrestria sentit, ipsi indita est. Nam et sicut verbum Dei omnia pertransivit creando, ita et anima totum corpus pertransit cum ipso operando. Anima quoque virtutis carnis est, quoniam corpus hominis per illam crescit et proficit, quemadmodum terra per humiditatem fructifera est; et etiam eadem anima humiditas corporis est, quia illud humectat ne areseat, sicut imber terram infundit. Si enim humiditas imbrum recte et ordinate et non superflue descendat, eam germinare facit; si autem inordinate defluat, illam suffocando cum germine suo destruit. Ab anima quoque vires quædam corpus hominis vivificando procedunt, quemadmodum humiditas ab aqua, quapropter et anima cum corpore delectatur operari. Quod si homo secundum desiderium animæ operatur, omnia opera ejus bona sunt, si vero secundum carnem, mala erunt. Caro namque humiditatem per animam exsudat, quoniam spiramen animæ carnem movet, secundum quod

natura ipsius expostulat; homoque ex spiramine animæ desiderium ad quæque habet. Nam anima ad cælestia ascendit, et sentiendo cognoscit qualiter quælibet opera secundum merita ipsorum iudicet; et ut per sensualitatem corporis totum corpus regitur, sic et rationalis anima omnia opera membrorum hominis ad se colligit, considerando quod secundum desideria sua operari possint, et hoc modo membra hominis quemadmodum humilitas terram germinare facit, quia per totum corpus hominis, sicut humiditas per totam terram diffusa est. Et ut terra utilia et inutilia germinat, ita et homo suspirium sursum, et gustum peccati in se habet.

De intervallis et vicaria cooperatione septem planetarum, et quomodo a summitate humani cerebri usque ad imum frontis per septem loca æquali mensura iidem planetæ determinandi sint; et qualiter juxta hæc anima se et corpus suum quinque subsistens sensibus secundum septem dona sancti Spiritus bonis et affectibus et operibus exercere debeat.

XXII. A superiori etiam summitate vasis cerebri usque ad ultimam extremitatem frontis hominis, septem loca æquali mensura a se discernuntur, per quæ septem planetæ æquali spatia a se in firmamento distantes, signati sunt, ita ut in prædicta summitate summus planeta notetur, et in prædicta frontis extremitate luna ostendatur, et in medio spatia istorum sol demonstratur, reliquis planetis ex utraque parte loci hujus scilicet duobus superius, duobus quoque inferius in eundem locum notatis, et a se, et a termino loci solis et aliorum planetarum pari mensura a se distantibus, quoniam spatia hæc in capite hominis æquali mensura a se differunt, sicut et planetæ isti in firmamento aqua mensura spatiorum a se distant. Et in summitate capitis summus planeta signatur, quia ipse aliam ampliorem circumferentiam habet; fronti autem luna imponitur, quoniam ut in fronte hominis verecundia notatur, ita etiam in luna, quæ in aperto velut frons apparet, tempora et qualitates temporum discernuntur. In medio autem horum sol locatur, quoniam ipse quasi princeps aliorum est, super se planetarum duorum defensionem, velut scutum contra superiorem ignem habens; sub se vero aliorum duorum substantiationem tam sui quam lunæ retinens. Sed quanto spatia summus planeta in superiori gradu suo a sole distat, tanto etiam luna in infimo gradu circuitus sui ab ipso differt, aliis æqualia spatia, ut supra dictum est, inter se habentibus. Superior itaque et inferior pars firmamenti, ut crater tornatilis rotunda est, in superiori rotunditate sol positus est, qui idem firmamentum superius inferiusque pertransit, splendoremque suum emittit, velut et vinum de craterem funditur. Hæc autem designant quoniam anima in humano corpore ab inceptatione operum suorum usque ad finitionem eorum septem dona sancti Spiritus æquali studio

venerari debet, ita ut in initio operationis suæ sapientiam adeat, et in fine ejus timorem habeat, et ut in medio illius fortitudinem ponat, intellecta et consilio in cælestibus se nutiens, scientia quoque et pietate in terrenis se circumdans, quæ pari devotione illi in auxilium sui amplectenda sunt. Proinde curandum illi, id est animæ, ut primitus sapienter se dilatet, in ultimo autem timide cum verecundia se constringat, et inter hæc fortitudinem se cum decore intellectus et consilii exorret, atque etiam scientia et pietate, ut supra dictum est, se communiat. Et unumquodque istorum alii se conjungit, quodlibet opus bonum in honestate perficiendo. Spiritus enim sapientiæ, spiritus quoque fortitudinis, ac spiritus timoris Domini, animam hominis hoc modo imbuunt, ut in vera fortitudine sapienter incedat, et in illa timorem habeat, et etiam in aliis ejusmodi quinque donis æquo animo ad supernum Creatorem se contineat. Motus enim rationalis animæ, et opus corporis cum quinque sensibus ejus, quod totus homo est, parem modum habent, quoniam anima corpus non plus movet quam illud operari potest, nec corpus plus operatur quam per animam moveatur, nec discreti sensus ab invicem se separant; sed in alta fortitudine ad invicem se continent, et totum hominem, tam in superioribus quam in inferioribus, ad quælibet bona elucidant.

Quia cerebrum hominis, tribus divisum cellulis, et sensualitatem toti subministrans corpori, vicem solis obtinet, qui tres mundi partes perlustrans, omnia quæ in terris sunt temperando vel fovendo confortat, et etiam igne suo unam accendit.

XXIII. Cerebrum quoque hominis, in tribus cellulis constans, nec plures habens, humiditati etiam subjacens, omnique corpori sensualitatem virilitatemque præbens, vires solis demonstrat, qui orientalem et australem occidentalemque plagam perlustrat, septentrionalem autem devitat, atque terræ viriditatem per bonam suavitatem roris, et pluviarum multoties immittit, et creaturas totius orbis virtute sua temperando confortat, quia etiam cerebrum in fortitudine calvariæ continetur, ut etiam vires solis ardore superioris lucidi ignis roborantur. Cum autem sol cursum suum in longitudine dierum facit, majus periculum ab igne suo in terra est, quam cum se declinat, quasi faciem suam abscondat. Nam cum se declinat (28), atque cum sideribus ipsi occurrunt, eumque cum aere sustentant, sed ipse hoc modo sub scabellum pedum Domini descendens, ibi in statu suo permanet, et omnia quæ sub terra sunt regit, quemadmodum gallina pullos suos fovet, ac deinde per lætum dieni super terram ascendens, cuncta quæ super illam sunt confortat, velut etiam gallina pullos suos de ovis provocat. Et homo in die operatur, et in nocte dormit, ut scilicet prædictis duobus modis super terram et sub terra operatur, dum in die super terram lucet, et

(28) Videtur deesse aliquid.

In nocte cum descensu illius terra superius obtenebratur. Sed et sicut per vires animæ caro hominis in defectu suo reviviscit, quoniam ipsa carnem et sanguinem illius sustinet ne deficiat, ita etiam de igne solis luna accenditur quoties deficit.

Quod eodem modo anima viribus suis et corpus suum regens, et Deum in Trinitate unum colens, eundem planetam quasi imitando quamdam vel diem, vel noctem vicissim facere videtur, dum modo spiritus fortitudinis, quem sol significat roborata, et sublimata sanctorum luce operum refulget, modo concupiscentiis carnis succumbens operatur.

XXIV. Sic quoque anima scienter in viribus suis corpus hominis regit, cum ille in bonitate et perfectione et sanctitate intelligit et sentit, et scit ea quæ ad Deum pertinent, verum Deum in Trinitate colens, nec alium Deum in fallacia quærens, sicut etiam eadem vires animæ se in unum conjungunt simul operantes. Quæ cum spiritu fortitudinis ita tangitur, ut initium operum perfectionemque eorum cum fine ipsorum ubique contempletur, ab illis quæ mala sunt declinat, et sic corpori in quo habitat suavitatem superiorum donorum inducit, per quæ omnia membra illius ad honestatem inducit, quoniam vires ejus per fortitudinem potestatis Dei in unum coadunatæ sunt. Sed cum eadem fortitudo animam hoc modo roborat, dominio illius totum corpus hominis servire facit, ita ut illuc lacrymas cum gemitibus multoties educat, et tunc ipsum hominem in tanta humilitate et quiete continet, ut et in sæcularibus et in spiritualibus se regere valeat, et in omnibus bonis decenter instructus. Unde etiam anima ipsius per bonum studium velut in die bona operando in altum ascendit; sed dum concupiscentiæ carnis consentiendo superatur, quasi in nocte sopore deprimitur, nunc quidem fortitudine se muniens, nunc autem desidiâ sibi conjungens. Per bonum namque studium, velut dies est omnia considerando, per desidiâ vero quasi nox nihil providendo; sed sicut nox per lunam aliquando illuminatur, eaque subtracta iterum obtenebratur, sic opera hominis permista sunt, ita ut nunc lucida, nunc obscura existant. Cum enim anima per corpus coacta malum cum ipso operatur, tunc virtus ipsius luce veritatis carens obtenebratur; sed cum deinde in peccatis se gravari senserit, contra voluntatem carnis se sursum tollit carnem affligendo, et quæque mala opera ipsi improperando. Sicque lux beatitudinis nocte peccatorum superata exoritur, ita ut per animam mala scientia cum carne superetur, et caro in poenitentia et emendatione pravorum operum deinde castigetur. Et cum caro hoc modo constringitur, anima quoque illam secum cœlestia appetere facit, quia spiritu fortitudinis tecum roboratam, timori Domini etiam celeriter illam subjicit. Anima quippe carnem adjuvat, et caro animam, quia per animam et per carnem unumquodque opus perficitur, unde etiam anima cum carne bona et sancta opera faciendo reviviscit. Sed caro multoties lædium patitur, quando cum anima operatur; qua-

A propter anima tunc carni condescendit, illamque in aliquo opere delectari permittit, quemadmodum mater flentem infantem ridere facit. Atque hoc modo caro cum anima aliqua bona opera, quibusdam tamen peccatis intermista, operatur, quod anima tolerat, ne caro obruatur, quoniam sicut caro per animam vivit, ita etiam anima cum carne bona operando reviviscit, quia in opere manuum Domini collocata est. Sicut enim sol noctem superando usque ad mediam diem ascendit, ita quoque homo prava opera vitando sursum incedit; et quemadmodum sol post mediam diem inclinatur, sic et anima carni consentit; et ut luna per solem recenditur ne deficiat, ita et viribus animæ caro hominis sustentatur ne in interitum eat.

Quod sicut cerebro, humiditatem a visceribus trahenti, omnes corporis venæ calorem administrant, ita et soli rorem et pluviam interdum diffundenti superiores circuli ne a calore deficiant ignibus suis assistunt, et quod secundum ista concordia: vel dissonantiæ inter animam et carnem inveniantur.

XXV. Et quoniam cerebrum humidum est et lene, frigus habet, omnes venæ cunctaque membra corporis calorem ei subministrant, sic etiam soli, qui interdum rorem et pluviam ad terras descendere facit, omnia superiora in igne lucentia ne in calore deficiant ignem subministrando ei assistunt. Sed et quia humore humectatur, caloreque confortatur, totum corpus sustentat et regit, quemadmodum humor et calor conjuncti omnem terram germinare faciunt. De corde enim et pulmone, et jecore, et de omnibus visceribus hominis, humiditas ad cerebrum ascendit, illudque adimplet; et cerebro humiditate istorum adimpleto, de eadem humiditate aliquid ad reliqua interiora descendit, eaque replere festinat. Similiter scientia animæ humiditatem lacrymarum educit, cum peccata in ipsa frigescent, et tenor rectitudinis cum cæteris bonis operibus calorem superiorum desideriorum ei infert, velut etiam fortitudini, quæ humectationem sanctitatis cuilibet fidei homini immittit, reliquas virtutes in adjutorio subveniunt. Et cum tali modo anima rore et calore sancti Spiritus infunditur, carnem sibi subjicit, eamque Deo secum servire cogit. De bonis itaque cogitationibus et rectis confessionibus de utilitate justitiæ, atque plenitudine interiorum desideriorum vigor sanctitatis ad scientiam animæ tendit, illamque ita confortat, ut etiam per eundem virorem totus homo contra omnia adversa tantis tuitionibus patientiæ muniatur, quatenus deinceps in diversa vitiorum moveri non possit. Sicut enim superiora sidera soli ignem ministrant, ita quoque omnia interiora hominis animæ vires ad officia sua afferunt, et dum illa ad perficiendum justitiæ peccata neglexerit, cum rationalitate sursum ascendit; sed cum deinde corpus in defectu esse senserit, illi condescendit ne deficiat. Ipsa namque vivens spiraculum est totum corpus hominis excitando, sed tamen delectationi carnis contra voluntatem suam multoties subjacet. — Et in bono persi-

stere volens, velut sol est, caro autem in gustu suo permanens, quasi luna est; unde cum ipsa peccando deficit, quemadmodum luna detrimentum sentit, sed tamen eadem anima contra voluntatem carnis quasi sol se sursum sæpius erigit, et ita homo per querelam ipsius, hoc modo resurgit, sicut et luna per solem reaccenditur. Per humiditatem itaque caro in peccatis delectatur, et per calorem pœnitendo luget, quia humiditas ex carne, et calor ex anima est; atque per hæc duo omne opus, scilicet malum et bonum, perficitur, quemadmodum et per ea fortitudo terræ omnia inutilia et utilia germinat. Condictus etenim iste in homine est, videlicet quia caro in peccatis delectatur, et anima in ipsis affligitur, ita ut carne et anima omnia opera hominis perficiantur, quoniam animæ mala displicent, quæ carni placent, quia caro mortalis est, anima vero immortalis, animaque absque carne vivit, caro autem sine anima vivere non potest. Anima nempe rationale spiramen est, atque in habitaculo cordis sapientia ipsius est, qua omnia computat, et disponit, velut paterfamilias in domo sua omnes res suas ordinat, atque inde etiam habet prudentiam, qua vasi suo cuncta utilia recte constituit, sicut et cor a pulmone legitur, et ex hoc quoque discretionem ad se colligit, omnia iuste dividendo, ut etiam viscera hominis recte et discrete sibi conjuncta sunt. Nam anima ignea est, unde et omnia itinera quæ cordi deputat calefacit, et in unum coquit, insimul ea retinens, ne alia ab aliis disjungantur, eaque implens, ne ulli eorum quidquam desit, atque sic etiam cum sapientia in cogitationibus prudenter omnia officia corporis ordinat: in bona quoque et sancta intentione per fidem ad Deum ascendens, quoniam ab ipso se missam cognoscit. Sicut enim humiditas ab inferioribus corporis ad cerebrum ascendit, ita et anima cum sancto desiderio Deum cognoscendo omnia officia corporis hominis sursum trahit, et ut iterum eadem humiditas descendit, inferiora corporis implendo, sic etiam anima corpori condescendit, ne officia illius in offensione Dei opeantur.

Quod sicut cerebrum et intestina dum humoribus redundant purgatione indigent, ita etiam aer et terra tempore autumnii, ille per fila longa et coagulata, hæc per spumam sordidam quibusdam locis purgari videantur, et quod eodem modo caro veneria exsudatione exsiccari, anima pœnitentiæ labore expiari comprobatur.

XXVI. Cerebrum etiam impletum ex se rheuma spatat, visceraque cum impleta fuerint egestionem faciunt, et ista frequenter in homine sunt, sicut et humor et calor super terram descendunt, eamque germinare faciunt, sed postquam fructus ipsius maturitatem pleniter acceperint, humor et calor sursum retrahuntur. Quapropter in initio frigoris cum hiems appropinquare videtur, aer sursum tendit, et de calore solis aliqua parte coagulatur, qui sicut fila se prolongando volare, et tunc etiam de superiori humiditate terra mollescit, et sordidam spumam evomit; similiter cum officia carnis implentur, caro

A sudorem emittit; et sic in ipsa delectatio exoritur, et deinde homo per gustum delectationis operari incipit. Sed cum anima in scientia sua senserit secundum voluntatem et concupiscentiam carnis se opera fecisse, carni multoties afflictionem peccatorum inspirat, quia malum operata est, et deinde a concupiscentia carnis se subtrahit, ne peccatum sciat, et ita etiam corpus optat a peccatis abstinere. Et anima nequaquam omittit quin corpus affligat, et asperitatem de factis peccatis ei inferat, et ideo in afflictione homo semper est, ita scilicet ut anima querelam contra carnem habeat, et caro delectationem nutriat; quapropter et in opere peccati velut in egestionem malum cognoscitur. Anima quippe multoties in delectatione carnis operatur, quam postea repudiat, sicut etiam humore et calore terra tacta inutilis et utiles herbas germinat. Ac etiam cum peccatorum diuturna consuetudo peccata homini infesta facit, tunc anima corpori multoties inspirat, quatenus pœnitentiam illorum a Deo querat, velut etiam humor et calor sursum sæpius retrahuntur, et sic in medio istorum homo et malum et bonum operatur. Aliquando etiam cum caro hominis delectationem suam inspicit, anima ad calorem rationalitatis se extendit, quamvis per terrenam inhabitationem sæpius impediatur, quoniam cum per fortitudinem corpus coagulationem conceptionis suæ retractat peccando, tunc rationalis anima refrigerescit carni consentiendo. Sed tamen deinde eadem anima ad rationalitatem se sursum extendit, cui et prava opera exponens cor hominis etiam tangit, et illud genere et lacrymari facit, et hoc modo carnem superat, ita ut corpus pro viribus animæ effectum peccatorum non perficiat, sed de superiore rore sancti Spiritus tactum pristinam duritiam deponat, et peccata sua considerans, illa quasi pro luto computet.

Quia vas cerebri superioris ignis solem accendentis vicem teneat, et humor aquosi aeris ejusdem solis et calori temperamentum, et cursui terminum ne subjecta concremet præbeat, et quomodo secundum hæc anima sub potestate Dei et iudicio posita, et rationalitate sibi indita discrete et se et corpus suum in omnibus regere debeat.

XXVII. Vas itaque cerebri, quod cum fronte ad oculos extenditur, superiorem ignem notat, sub quo sol ardet, cujus ignis cum leni humiditate aquosi aeris permistus est, idemque humor punctum est solis, per quod ille terminum loci sui transire non potest; et humor iste per puritatem ætheris ad solem ascendens ardorem illius mitigat, ne ea quæ in terra sunt nimio fervore suo consumat. Sic et anima scientiam et rationalitatem cum manifesta verecundis et salubri circumspectione in se habens, potentiam Dei ostendit, sub qua fortitudo illa est quæ felicia suspiria mentibus fidelium hominum immittit; eademque suspiria iudicium fortitudinis Dei retinent, ne in multa severitate se demonstrat, atque per veram pœnitentiam ejusdem fortitudinis examinationem ita delinunt, ut peccata hominis

quando ille pōnitet oblivioni tradat. Sed et quemadmodum ventus ignem ardere facit, ita et rationalitas animam hominis movet et illuminat. Rationalitas enim in anima est quasi ventus, et quasi lumen in igne; et anima spiraculum est a Deo in homine missum, quod indeficiens et rationale est, et sicut ignis sine ardore ignis non esset, ita et anima sine rationalitate intelligibilis non esset, cum cætera creatura irrationalis velut ventus pertranseat, quia flammans ignis non est. Nam rationalitas animam cum scientia ubique ducit, mille modis ea considerando: et cognoscendo quæ homo facit, unde etiam e ipsa anima bonum in scientia sua intelligit, in gaudio sicut sol ardet, et celestis est. Sed tamen in hoc ardore cœlestium anima semper manere non potest, quoniam caro hominis deficeret, et ideo anima refrigerium in aliqua re corpori infert, quemadmodum Filius meus in mundo corporaliter manens modo oravit; modo laboravit, et deinde corpus suum recreavit, et hoc absque peccato fecit, quia sine peccato conceptus fuit. Quemadmodum etiam punctum solem retinet, ne metam suam trauseat, sic et anima corpori consentiendo illud temperat, ne deficiat; et hoc in magna puritate facit, quatenus corpus hominis pravis operibus non derideatur, et ne etiam pro nimia cœlesti intentione exterminetur, velut humiditas solem temperat ne consumatur. Anima itaque discretionem in omnibus amat, et ideo quoties corpus hominis absque discretionem aut comedit, aut bibit, aut aliud quid tale indiscrete fecerit, vires animæ scinduntur, quoniam omnia cum discretionem agenda sunt, quia homo in cœlestibus semper esse non potest. Et ut per nimietatem æstus solis terra scinditur, et per incongruentem pluviam germen utiliter non exurgit, sed per rectam conjunctionem caloris et humoris terra quæque utilia germinat, ita etiam et per justam temperantiam omnia opera cœlestium et terrestrium discrete et bene ordinantur et perficiuntur. Hanc autem discretionem illi cum quibus cœlum illuminatum est dilexerunt, et adhuc diligunt; sed diabolus eam habere voluit, nec habere vult, quoniam vel in nimiam altitudinem, vel in nimiam profunditatem tendit, unde cadens non resurget.

Quod sicut nigredo cerebri calore et humore coagulata flegma vel livorem corpori hominis diffundit, sic et niger ignis, qui in secundo circulo est, tempestates et fulgura mundo inducat, et in hunc etiam modum anima elatione et caro concupiscentiis corrupta, diversa ad invicem altera alteri resistendo certamina habeant.

XXVIII. Sed et cerebrum quamdam nigredinem superius habet, quia anhelitus hominis humidus existens humiditatem illam sursum mittit, quæ in fine suo ubi ultra non procedit, nigredinem facit, et nigredo hæc ardori resistit, ne idem cerebrum in fervorem erumpat, velut etiam niger ignis lucidum ignem retinet, ne terminum suum transeat; eademque nigredo cerebri flegma et livorem reliquo corpori immittit, quemadmodum et niger ignis iste

A tempestates, tonitrua et grandinem multoties super terram producit. Isto modo anima cum scientiam suam in favore elationis sursum extendit, per illum eam quasi superius denigrat, quoniam suspiria hominis ibi in elationem extenta puritate veræ lucis carent. Unde etiam et ipsa turbulentia supernæ fortitudini hoc modo repugnat, quod eadem fortitudo calore cœlestium desideriorum eamdem scientiam non excitat, sicut et vindicta Dei, quæ peccata hominum paulatim examinat, potentiam ejus multoties retinet, ne peccantem hominem omnino conterat. Et tenebrositas ejusdem scientiæ concupiscentiam et temeritatem peccatorum negligenti homini superius infert, quia supernum iudicium non inspicit, ut etiam idem iudicium in vindicta diversos excessus delinquentium conterit. Anima utique quoniam amplexionem dilectionis ad corpus cum quo operatur habet, sæpe illi consentit, et cum iterum nigredinem consensus istius in ignea rationalitate agnoverit, carnem per pœnitentiam se affligere facit, et iterum illam confortat, ne homo in sensibus suis deficiat. In corpore namque hominis anima manet, secundum quod illud in humoribus suis invenit, ut etiam apud favum cum melle in vase suo operatur, nunc scilicet purum, nunc autem turbidum. Quando enim anima cum ignea rationalitate sursum hoc modo ascendit, ut corpus ascessum illum tolerare non possit, tunc iterum descendit, et corpus confortat, quia caro velut terra fragilis est, et sic anima et corpus diversa certamina inter se habent, quoniam homo lucida et tenebrosa opera cum anima et carne operatur.

Quod ita cerebro totum corpus hominis quemadmodum sole, qui medius planetarum est, superiora et inferiora roborantur, et de eo quod tribus partibus mundi a sole illustratis, quartam Deus tenebrosam et frigidam reliquerit, et mystica horum ratio secundum interiorem hominem.

XXIX. Et sicut præfatum est, per vires cerebri totum corpus hominis retinetur, quemadmodum et per solem superiora et inferiora roborantur. Sol namque in superiora et subteriora lucet, totumque firmamentum, excepta plaga aquilonis, circuit. Cum enim Deus totam terram cum creaturis roboravit, unum locum vacuum dimisit, quatenus creatura cognosceret quæ et qualis claritas Dei esset, quoniam per tenebras lux honoratur, et lucidæ parti tenebrosa pars ministrat, vacuum locus existens, quia Lucifer illum elegit quando Domino suo æquari voluit. Sol quoque in oriente oritur, et in meridie in ardore suo magis et magis fortior est; sed post meridiem in occasum se declinat, et sic cursum suum usque in mane perficit. Et quia in partem aquilonis non procedit, ideo in mane et circa vesperam frigiditas in terra est. Ego autem qui sine initio sum ignis sum, per quem omnia luminaria accenduntur, lux quæ tenebras oblegit, nec tenebræ lucem comprehendere valent. Itaque lux tenebris se non admiscet, nec tenebræ a luce transire possunt. Sicut enim homo in bona scientia, quæ le-

men veritatis existit, a Deo constitutus est, et ut in mala scientia, quæ vacuum locum habet in quo nulla constitutio meritorum aut præriorum est, ad malum declinat, sic etiam in homine cælum et terra, lux et tenebræ signantur. Per scientiam utique omnia opera hominis reguntur, ut etiam per spiritum fortitudinis cæteræ virtutes continentur, quia idem spiritus et in spiritalibus et in sæcularibus causis viget, hominemque ab insidiis antiqui serpentis defendit, qui vacuus ab omni felicitate, claritatem Dei demonstrat, ut per malum id quod bonum est cognoscatur, quoniam servus domino suo subiectus esse debet. Fortitudo enim in inceptione et in actione bonorum operum robusta existens, post completionem eorum in illo mala devitat, et sic ad initium suum recurrit, nec malum appetit, quia tam in initio quam in fine perversitatis calor Spiritus sancti non adest, sed torpor et negligentia hominem ad nociva pertrahens. Sed ille qui sine principio est lumen hoc existit, quod omnia lucenia incendit, et omnes adversitates tenebrarum depellit quoniam ab ipsis exterminari non valet. Et ut fidelis homo a Deo regitur, et sicut perversus ab eo alienatur, ita et in homine quælibet elementa ordinate distincta sunt. Anima quoque velut ignis apparet, sed rationalitas in ipsa quasi lumen est, et rationalitate quæ lucida est, hoc modo perfunditur, quemadmodum mundus sole illuminatur, quia per rationalitatem omnia opera quæ in homine operatur, prævidet et cognoscit. Homo quippe gustum et desiderium in se habet, atque per hæc duo sanguis in venis ipsius cum calore medullarum movetur; et sic idem homo operatur, quemadmodum rota cursum suum peragit, cum ad currendum impellitur, quoniam corpus gustum et desiderium habens animam hæc illic impellit, ita ut secundum eosdem impulsus illa gressus suos multoties dirigat.

Quid significet in actibus hominis ortus vel occasus solis, et quid nunc nubibus vel nimietate et tempestatum occultatus non apparet, nunc his absteris lumen suum terris restituit.

XXX. Sol etiam nigra nube obscuratus, atque fulgure et tonitru, et nimietate pluviarum obrutus non apparet, sed illis omnibus cessantibus iterum lumen suum effundit, in hoc animam hominis demonstrans, quia cum illa per corpus ita premitur, ut secundum concupiscentiam carnis operetur, rationalitatis lumen in ipsa obnubilatur, quoniam ira sicut fulgor, et avaritia velut tonitrus, et illicita carnis desideria, quemadmodum nimietates pluviarum sunt. Sed cum deinde per penitentiam ab his se purgaverit, iterum in claritate veri luminis illustratur, sperando quod liberari et salvari possit. Rationalitatem itaque anima exspirat, velut ignis scintillas emittit, et per eam cælestia et terrena discernit. Quapropter etiam si corpus per eam ita superatur, ut iusta et bona opera operetur, de æterna vita gaudebit; vel si hoc modo per corpus

A opprimitur, quatenus bona negligens id quod malum est faciat, semetipsam tartareis locis immitit. Diabolum quoque repudiat, qui Deo similis esse voluit, et per hoc a parte aquilonis separatur, quod sive bonum sive malum operetur, Deum se non nominat, sed a Deo creaturam per rationalitatem cognoscit. Ipsa quoque terrenum vas suum multoties docet et opera quæ cælestia sunt faciat, iterum concupiscentiis carnis consentit, de quibus se iterum extorqueus, vas suum affligit, cum ad officia sua ascendit, omnia mala in eodem vase suo per penitentiam excubans, sicut hordeum a tritico eicitur. Hæc animæ opera sunt, quoniam quando illa bona operatur, est quasi sol cum in meridie ardet; cum autem ad malum anhelat, est velut sol cum a occasum declinat; sed cum deinde per penitentiam resurgit, est ut sol cum a tempestatibus splendorem suum avertit. Sed tamen homo per vires animæ crescit, venis et medullis suis nondum impletis vel roboratis, propter teneritudinem corporis ea quæ cælestia sunt nondum cognoscere potest, nec etiam pœnas infernales discernere valet, quia corpus suum ad perfectionem nondum excoctum est; unde etiam anima cum vase suo tunc vacat, quoniam idem homo timorem tunc non habet, quemadmodum et homines in prima ætate mundi timore legis carebant. In plena vero ætate hominis anima cum corpore roboratur, illudque bona opera facere cogit; sed corpus a voluntate ipsius declinat, vires suas secundum concupiscentias carnis exercens, et hoc quandiu vivit facere satagit, nisi per penitentiam viribus animæ refrenetur.

Quia frons inter cerebrum et oculos consistens, ita infirmitates quæ de cerebro et stomacho nascuntur colligit, quemadmodum luna ea quæ de superioribus descendunt et de inferioribus ascendunt recipit; et quod oculi albugine et pupillis in humore suo purum ætherem, stellas et vaporem de subjacentibus aquis ascendentem insinuent, et multiplex horum in qualitatibus animi consideratio.

XXXI. Ut autem prædictum est, a fronte usque ad extremitatem nasi puro æthere designato, frons inter cerebrum et oculos existens constitutionem cerebri et oculorum sustinet, et infirmitatem quæ de cerebro et stomacho nascitur in se continet, velut etiam luna sub sole stellis circumdata, ea quæ de superioribus descendunt, et quæ de inferioribus ascendunt, multoties recipit. Oculi enim, qui plurima conspiciunt, stellas firmamenti, quæ unisque lucent, ostendunt. Nam albugo eorum puritatem ætheris, claritas quoque ipsorum splendorem illius, pupilla vero stellas, quæ in eodem æthere sunt, designat; humor vero eorum, humorem quo item æther a subterrioribus aquis humectatur, ne a superiori igne lædatur, demonstrat. Hoc itaque est, quod inter scientiam et circumspectionem animæ in vera penitentia locata, vas suum per gratiam Dei ad penitentiam impellit. Verecundia quoque inter scientiam et circumspectionem degens, viam illam notat, quia recte incedit, cum pudicitiam amara, at-

que noxia quæque in se occultando ad nihilum redigit, ne in palam prorumpant, sicut et timor Domini fortitudine cælestium virtutum vallatus, æterna et caduca in semetipso bene moderatur. Circumspectio namque, qua fidelis homo quælibet bona sibi prævidet, ardens desi erum ipsius quod ad superna habet demonstrat. Consideratio enim circumspectionis, qua homo ea diligenter considerat quæ animæ suæ utilia videt, sinceritatem veræ poenitentiae appetit; perspicacia autem ejusdem considerationis decorem ipsius poenitentiae diligit, cum homo a peccatis se purgatum aspicit. Intentio quoque ejus, quæ quasi pupilla oculi est, ardentia et luculentia opera quæ in illa sunt clarificat, sed indulgentia peccatorum, gemitus et suspiria, quibus poenitentia humore lacrymarum discutitur, ne potenciali judicio Dei feriat, exornat. Anima etenim undique circumspicit, unumquodque opus incipiens et operans, quoniam ignea est, et cum aere spirat, atque cum scientia et rationalitate omnia peragit et discernit. Nam anima in corpore roborata fortiter operari incipit, et hoc facere desiderat; sed quamplurimæ infirmitates, carnis videlicet, in medullis, in sanguine et in stomacho ei occurrunt. Ex calore namque medullæ sanguis hominis æstuat, et ex pondere ciborum stomachi sanguis ardet; istæque infirmitates viribus animæ quoddam obstaculum sunt, quia de ardore carnis incestus, quem Satan dolose texuit, pullulat, atque ad animam de terrenis ascendit, illique proponit quia homo caro sit et eum secundum carnem vivere oporteat. Unde et ipsa per corpus quod deorsum est, multoties cogitur mala cum illo operari. Opera quippe animæ cum mobili corpore sunt, quemadmodum luna stellis circumdata est, ipsaque anima per scientiam artificiosa cum reliqua creatura est, ita ut opera artis ejus, sive de superioribus, sive de inferioribus sint, in vase suo videantur et cognoscantur, velut stellæ aut lucidæ aut obscuræ in firmamento lucent. Candida etiam scientia quasi albugo oculorum in homine apparet, intellectusque velut claritas eorum in eo fulget, et rationalitas quemadmodum pupilla ipsorum in eo lucent. Quapropter etiam homo sic ad cælestia tendere gemendo et flendo cogitur, ubi se indignum præmio æternæ remunerationis æstimat, quoniam multis peccatis se oneratum novit, ideoque ut poenae judicii tantum evadat, contendit.

Quibus ex causis et lacrymæ de humoribus corporis collectæ ab oculis, et pluviam ab aquis inferioribus sursum tractæ et nubibus defuant, et diligens horum secundum affectiones animæ expressio.

XXXII. Et cum homo aut lætitia aut tristitia in corde suo commovetur, venulæ cerebri ejus, pectorisque, et pulmonis ipsius etiam concutiuntur, unde et venulæ pectoris et pulmonis humores sursum ad venulas cerebri mittunt, illæque eos suscipientes oculis infundunt. Sicque hominem ad lacrymas perducunt, quemadmodum cum aut in initio augmentati seu detrimenti lunæ firmamentum per

A ventos commotum strepitu suo mare aliasque terrarum aquas concutit, illæ funum et humorem de se producant. Sed nubes ipsas, funum scilicet et humorem, excipientes ad lunam extendunt, quos illa velut sitiit ebibens, iterum ad nubes remittit, pluviamque congruentem illas producere facit, quoniam hoc modo de subterioribus aquis quas nubes sursum trahunt, iterumque remittunt, pluvia super terram descendit. Sic etiam cum anima in homine aliquando, vel ex securitate salvationis suæ gaudet, vel quasi de pressura peccatorum suorum mœret, scientia hominis cum conscia confessione poenitentiae per timorem movetur, atque cum his suspirando sursum erigitur, operaque illius circumspeciendo, lacrymas ab ipso educit, cumque B plangere facit, quia cum timor Domini hominem concutit, ipsum sitibunde in gemitibus flere compellit. Unde fit ut cum homo interdum multoties ad appetitum cælestium, neglectis sæcularibus, retorqueat. Nam cum homo a Deo recedit, et eum in oblivionem ducit, mox anima ejus contremiscit; unde et omnia membra hominis, quæ viribus illius impleta sunt, in alienam viam commoventur, quasi Deus venerandus et timendus non sit; sed illa vasi suo verecundiam et confusionem peccatorum proponit, illudque suspirare facit, ita ut suspiria hæc lacrymas educant. Et sic de suspiriis et lacrymis istis viriditas poenitentiae exurgit. Quapropter et ipse in operibus bonis denuo suscitatus, gravamina C peccatorum suorum in tanta diligentia et poenitentia examinat, ut carnes membrorum suorum aliquantulum exsiccentur, et tanta amaritudo in corde ipsius crescit, ut intra se multoties dicat: Utquid ad tanta crimina natus sum? Cum anima mea in Deum percavi, et cum ea poenitentiam ago ad Deum suspirando, qui formam Adæ de Virgine dignatus est suscipere. Unde et ego confido quod me non despiciat, sed a peccatis meis absolvat, et etiam per vultum sanctæ humanitatis suæ, in vera fide me poenitentem suscipiat. Tunc anima et corpus in unum se conjungunt, et concordēs ad Deum anhelant, quoniam animæ peccata nequaquam placent, sed tantum ex stupore carnalis concupiscentiæ carni cogitur consentire, quia si delectationem D anima ad peccatum haberet, homo in luto peccatorum semper sordesceret. Nam in peccatis anima non delectatur, quamvis illa cum corpore operetur, ut etiam elementa quæ hominem sustinent, ipsum ad peccatum non cogunt, sed tamen eum per judicium Dei in peccatis dijudicant, in operibus autem bonis suavitatem et lenitatem super illum ostendunt. Et quoties anima cum corpore mala operari cogitur, illud tristitia replet, quoniam eadem opera sibi metipsi displicent, sed cum id quod bonum est cum corpore perfecerit, idem corpus gaudere facit. Quapropter etiam homo qui bonum operatur, per gratiam Dei, ipso nesciente, ab hominibus diligitur; qui aliquando in tantum pro

scit, et bona inexp'ibilliter operari appetat, quemadmodum etiam angeli vultum Dei inspiciendo, contemplatione ejus extædiari non possunt. Anima quoque ipsius gaudium bonæ operationis habens corpori condescendit, illudque a peccatis concutit, atque per humilem pœnitentiam suspiria et lacrymas ei immittit, quatenus ad virtutes virescat, velut etiam nubes aquas sursum trahunt et iterum remittunt.

Quia sicut nulla forma visibilis sine nomine, ita nec sine mensura sit; et quid in interiori homine æqualis exteriorum mensura oculorum significet.

XXXIII. Ut autem nulla forma visibilis sine nomine est, sic nulla sine mensura est. Unde etiam ambo oculi hominis æqualem mensuram habent, atque speculativa vasa eorum in circuitu suo æqualia existunt. Deus enim virtutes a vitis, sancta quoque opera a peccatis separavit, velut creaturas quæ homini notæ sunt formis et nominibus suis ab invicem discrevit, ita ut etiam homo in circumspeditione quæ sibi, quemadmodum in oculo, quælibet bona prævideat, et etiam in consideratione bonæ intentionis suæ, sinceram æqualemque discretionem habeat, ne si in bono modum excesserit, in profundum corruat, aut ne si in malo nimietatem apprehenderit, in desperatione omnino pereat.

Quia iudicium rationalis animæ et bono præmium et malo pœnam debeat constituere, et quod ad comparationem æternæ retributionis nulla pœnitentia sufficeret, etiamsi arenam omnem et maris guttas transcenderet.

XXXIV. Anima quoque in rationalitate ostendit quæ et qualia peccata sint, modumque peccandi et pœnitendi demonstrat. Ex viribus enim animæ homo ad pœnitentiam imbuatur, cum omni studio peccata sua per pœnitentiam affigit, velut pluvia ignem exstinguit; sed tamen, ad comparationem æternæ gloriæ et ineffabilis retributionis, vix considerare poterit quomodo salvandus sit. Nam si pœnitentia hominis supra arenam et supra aquas maris esset, salvationem tamen gaudii sui pro ineffabili gloria æternæ vitæ vix considerare posset. Et o ubi invenitur iste qui concupiscentiæ carnis suæ non impleat, a peccatis declivando? Scientia namque rationalis animæ in duobus modis est, quia bonum cognoscit, et malum sentit, bono scilicet præmium, et malo pœnam constituens; atque hæc officia animæ sunt, quibus corpori adest multoties operando, secundum quod illud exposulat. Unde et homo ut dies est in bonis, et ut nox in malis.

Quia sicut homo oculis et cæteris sensibus confortatur, et cælum sole, luna et stellis, vicaria sibi luce subvenientibus, illustratur, ita et anima veræ operibus pœnitentiæ illuminetur, et suspiriis vel lacrymis cito a peccatis diluatur.

XXXV. Homo quoque per oculos videt, per nasum odorat et per os gustat; sicut etiam per vinum solis et lunæ a summis stellis, quæ ipsis cum mi-

A misterio assunt, quidam radii aliquando in cætera sidera mittuntur, ita ut alterum lumen ab altero excitetur. Anima quippe, cum prava et turpia opera videt, tristatur, et cum ea per malum rumorem quasi per odorem intellexerit, suspirat, atque cum ea quasi per gustum cum corpore perferat, hominem lacrymas effundere facit, illique pœnitentiam immittit per scientiam, suspiria per rumorem peccatorum, lacrymas autem per effectum eorum. Illuminatrix vero animæ pœnitentia est, et in ipsa suspiria et lacrymæ sunt, et velociter culpas in homine diluit, in qua suspiria et lacrymæ generantur, quæ veræ pœnitentiæ adsunt, quemadmodum etiam per spiritum fortitudinis et timoris Dei cæteræ virtutes excitatæ fidelem hominem efficaciter illuminant.

Quod sicut mento caput et superiora per nubes sustentantur, sicut etiam ossa in homine per ignem durantur, et per frigus medullæ congelantur, et in mundo terra per æstatem et hiemem ad fructificandum excolitur, ita et mentes fidelium igne Spiritus sancti et rore compunctionis ad quælibet bona corroborantur, et inertia torporis et negligentia debilitantur.

XXXVI. Ut omnia quæ in capite hominis sunt per mentem continentur, tali etiam modo cueta prædicta in statutis locis suis per nubes sustentantur, quod designat ut mentes fidelium stabilitatem bonorum operum ita arripiant, ut in bonis perseverantes ad cælestia perveniant. Æstus etiam ossa et frigus medullam in homine significant, quoniam anima per ignem ossa coquit, et per frigus quod in vas suum trahit medullam coagulat; sic etiam per æstatem, et hiemem tota terra probatur, ita ut fructus ejus per frigus firmamenti sub terra coquatur, et per calorem illius solvatur. Calor etenim solis et humor de aquis in nubibus ita se conjungunt et admiscunt, ut per hæc omnis fructus in terra regatur et firmetur, quia calor solis et humiditas aquarum totam terram quasi colendo ita fructificant et perficiunt, sicut tornator vasa sua ad perfectum perducit, tanta quoque firmitate in nubibus ab invicem copulantur, ut nequaquam ante novissimum diem intrando et exeundo, nec hac nec illac se spargendo dissipentur aut separentur. Et anima in homine per ignem sancti Spiritus ad quælibet bona roboratur, atque per frigus torporis et negligentia debilitatur. Ignis quippe fortitudinis et compunctio mentis hominis se in invicem admiscentes, bonum fructum in homine proferunt, hominemque in omni utilitate ita confortant et exornant, ut nequaquam a servitio et dilectione Dei separari possit. Nam cum homo molestiam et tædium peccatorum incurrerit, per eandem molestiam peccata in ipso ita constringuntur velut per densum fumum ignis deprimitur, ne in viribus suis ardeat. Cum enim per vires animæ, voluptas carnis in mente hominis dirumpitur, mox suspiria ad cælestem patriam in eo texuntur, quemadmodum per apem favus cum melle

in vase ipsius ædificatur, ubi etiam nova et vetera ejusdem hominis opera simul admista, cum vera humilitate regantur, ne per calorem superbiæ combusta arecant. Per ignem itaque Spiritus sancti, et per humiditatem humilitatis fructiferæ virtutes in vase Spiritus sancti, in quo sapientia mansionem sibi ædificat, perficiuntur, ita ut idem homo virtutes quæ serenissimæ coram Deo et angelis ejus sunt, ad se colligat, quasi in odore omnium aromatum, ubi deinceps non deficiunt.

Item de utilitate sensuum in homine et siderum in mundo, et quod dolus diaboli, quo Evam decepit, et originale peccatum toti per eam posteritati transfudit, quasi nebula sit, quæ de nocivo aere consurgens terram obtegendo et fructus lædit, et ne claritas diei cernatur visum præpedit.

XXXVII. Sed et per visum oculorum, auditus, odoratus rationalitasque oris et tactus reguntur et cognoscuntur, sic utique ut sciatur vel quid sint, vel quomodo sint, sicut et per solem ac lunam et per stellas omnis constitutio firmamenti regitur et illuminatur. Homo enim per oculos videt, quæ cum sapientia cognoscit, eademque per auditum, odoratum et per gustum capit. Quæ autem in pectore sua congregat, ea per scientiam scit, sed ea per oculos non videt. Nam et serpentinus dolus occultus erat, qui se tunc manifestavit, cum Evam primo interrogavit quod illa nesciebat, eamque decepit, quoniam ipsa sine dolo fuit. Istud initium in primo originali peccato per deceptionem diaboli exortum est, ipsumque est quasi nebula quæ de nocivo aere surgit, totam terram obtegens, ne purus dies inspicere possit, et quæ opera sapientiæ quasi designando corrodit. Sic quoque dolus nec jocunditatem, nec gaudium habet, nec in ulla parte in quiete est. Hæc etiam designant, quod ad intentionem hominis quilibet sensus ipsius declinat, sicut et virtutes ad correctionem ipsius festinant, cum hoc a Deo poposcerit. Quo enim intentio hominis eum ducit, illum quoque et sensus suos dirigit, sed tamen cogitationes cordis ipsius quando in occulto manent nesciuntur. Sic etiam nec Eva cum a diabolo decepta est, calliditatem illius novit, quoniam ille se totum ita obtexerat, ut dolus ipsius a primo parente videri non posset. Unde et omnem mundum in malo evertit, quia nihil boni in se habuit.

Quod supercilia ad munimentum oculis data itinera lunæ designent, menstruis crementis et detrimētis obnoxia, et quod secundum hoc animæ inter prospera et adversa in timore Dei constantia et securitas tenendæ sint.

XXXVIII. Supercilia verò hominis itinera lunæ declarant, viam scilicet alteram, qua ad restaurationem sui sub sole vadit, alteram autem, qua a sole incensa recedit. Et supercilia defensio et munimentum oculorum sunt, velut et luna tutamen et nutrimentum stellarum est, quia dum a sole incensa crescere incipit, ignem tam a stellis quam a sole recipit, in hoc illis subveniens, ne in nimietate ignium superabundent; et dum in detrimento est,

ignem suos stellis non autem soli infundit, quoniam ille velut princeps existens, in uno statu semper est. Hoc quoque modo anima constantiam et securitatem in homine ad timorem Domini mittit, quæ quasi via illius sint, quia dum homo Deum timet, interdum prosperitas, interdum quoque adversitas ei occurrit, in quibus eum recte incedere oportet, ita ut nec de prosperitate elevetur, nec de adversitate opprimatur. Unde et cum spiritu fortitudinis munitur, se robustum in omnibus ostendit. Virtutes enim istæ protectionem intentioni hominis faciunt, quemadmodum timor Domini fundamentum et scutum aliarum virtutum est, quoniam cum ipse fortitudine induitur, cæteras virtutes ad se colligit, easque et fortitudine et timore munitas ostendit, ubi hominem cœlestibus desideriis tam in adversitate quam in prosperitate inhærere facit.

De naso, ore, auribus, quantum in homine valeant, et quid diversi effectus eorum in exterioris mundi elementis et in interioribus animæ significant, et quod in omnibus exempla sanctorum sequenda sunt.

XXXIX. Sed et a naso usque ad guttur, aquoso aere cum sibi supposito forti et albo lucidoque aere præmonstrato, nasus hominis aerem qui aquas movet significat; os vero in rationalitate humiditatem earum demonstrat, aures autem strepitum et sonum ipsarum aquarum manifestant, quæ per ventum aquosi aeris et per elevationem nubium convenienter inundant. Nam auditu auris interiora hominis concutiuntur, sicut et sono superiorum aquarum elementa penetrantur, et humore os rationalitatis perfunditur, velut humiditate earumdem aquarum superiore humectantur, ne ariditate consumantur, atque odore nares replentur, sicut et aere eadem aquæ commoventur. Quod autem nasus sursum ad superiora in longitudine tendit, hoc est quod aer iste qui aquosus est in puritatem superioris ætheris et in ardorem superioris ignis humores suos transmittit, et ab eis temperamentum fortitudinis ne diffundendo dissipentur aut dissolvantur recipit. Per nasum quoque cerebrum et venæ purgantur, quia etiam eadem elementa interdum commota, humore et fumo in superioribus multoties expurgantur. Purus enim æther humiditate aquosi aeris, ut præfatum est, perfunditur, quemadmodum poenitentia operibus et exemplis justorum illuminatur, et ut auditus aurium verba scientiæ capit, in qua verba ejus sonant. Flatus quoque odoris et humiditas rationalitatis oris in unum se conjungunt, madidumque humorem habent; et sicut etiam aqua fluit et sonat, et humiditate sua totam terram perfundit, similiter et aquosus aer superiora elementa humectat. Spiramen etiam animæ rectum iter per nasum et per os habet, quod extra terminum suum nec ascendit nec descendit, sicut et idem aquosus aer itinera sua ut positus est tenet. Hæc etiam designant, quod anima dono Dei in homine facta, cum discretivo intellectu boni odoris intente gustat exempla justorum, quæ illi verborum

virilitate auditus aliorum infuderat, interna cor-
 nis concutit, quatenus gratia Spiritus sancti per-
 fusa, odorem virtutum omni desiderio retineant.
 Quapropter et temperantia odorem beatitudinis reci-
 piens, et considerans opera fidelium, quæ tam
 bonis insistendo quam a malis per pœnitentiam
 desistendo perficiunt, potentia Dei committit, ne
 per immoderationem dissolvantur, quia per tem-
 perantiam boni odoris scientia hominis purgata,
 ipsum in bonis ubique robustum reddit. Pœniten-
 tia quippe veris gemitibus multoties sublevatur,
 ubi vera et sancta verba ædificationis fidelium pro-
 feruntur. Virtus enim rectæ moderationis in his
 esse debet, quatenus omnia opera sua homo bene
 disponat, et se ad cœlestia iusto intuitu ita attol-
 lat, ne modum suum excedat. Et ut in aquoso
 aere quidam sufflatus est, qui cum humiditate
 roris super terram descendens, viriditatem et ari-
 ditatem fructuum temperat, in æstate scilicet vi-
 riditatem, in hieme vero ariditatem; et ut per
 sufflatum istum fructus terræ vires recipiunt, ita
 et per os hominis totus homo pascitur; et sicut
 per splendorem solis mundus illustratur, ita etiam
 per eundem sufflatum omnia superiora spiramina
 temperantur et producuntur. Similiter per exempla
 justorum compunctio in fidei homine aliquando
 exoritur, quæ illi viriditatem bonorum operum et
 ariditatem malorum infert, videlicet cum quasi
 in æstate bona appetit, et cum velut in hieme
 mala contemnit. Hoc modo in his iustitiæ fructibus
 delectatus et pastus, ut cœlestibus desideriis sem-
 per incendat.

*Quod in lingua hominis inundatio aquarum ostenda-
 tur, et quid per eandem exteriorem fluctuum inun-
 dationem in interioribus figuretur.*

XL. In lingua vero elevatio aquarum, qua ad
 inundationem sustolluntur, ostenditur, quia ut per
 linguam verba formantur, ita per elevationem ipsæ
 aquæ in undas procreantur. Per quod designatur
 quod anima cœlestibus desideriis inesse desiderans,
 vas suum ad laudes Creatoris sui impellit, illudque
 assiduas orationes cum devotione mentis proferre
 facit. Et anima de humiditate movetur, et de igneo
 strepitu sonat, atque per hoc quod ignea est Deum
 cognoscit, et per hoc quod spiraculum est, ad Deum,
 qui spiritus est, anhelat. Quæ cum ea quæ bona
 sunt perficit, iustum iter habet, velut purus aer qui
 tenebrosis nubibus caret; cum autem putredinem
 peccatorum operatur, quasi inundatio aquarum est,
 quæ purum iter aeris evertunt. Sed cum deinde a
 peccatis se amoverit, sicut in Evangelio scriptum
 est de villico qui, peccata relinquendo et debita mi-
 nuendo, ad misericordiam se convertit, et cum post
 peccata gratiam Dei quærit, ut eam velut quadri-
 duanum Lazarum exsuscitet, intima suspiria tra-
 hens, et correctionem sui quasi firmam sepem nec-
 tens, atque bonis operibus insistens, ne consuetu-
 dini peccatorum iterum appropinquet, pœniten-
 tiam stabilem velut firmamentum operatur, ne

A denuo per inceptions peccandi mala faciat.

*Quid virtutis vel fortitudinis per dentes, qui ca-
 ernosi sunt, nec medullam habent, in nobis expr-
 matur.*

XLI. In dentibus autem retentaculum earumdem
 aquarum monstratur, quod secundum modum den-
 tium forte et firmum est, videlicet fortis et albus
 lucidusque aer, qui aquas istas continet, ne mo-
 dum suum excedentes dissolvantur. Per hoc osten-
 ditur quod mens hominis cum gratia Dei per ani-
 mam firmatur, et retinetur, ne per malas cogita-
 tiones nimis diffluat, ita ut eas sibi voluntarie per
 illicita desideria attrahat, quæ etiam modo per
 opera peccatorum quasi tempestas, modo per pœ-
 nitentiam eorum quasi medicina in homine efficitur.

B Dentes etenim hominis cavernati non sunt, nec
 mollitiem medullæ habent, quoniam carne induti
 non sunt, sed per cerebrum atque per omnes con-
 stitutiones formæ hominis, quæ secundum firma-
 mentum positæ sunt, coagulantur et obdurantur, et
 per calorem et humiditatem capitis in duritiam
 exsurgunt. Hæc autem designant quod anima ratio-
 nalis in æqualitate infinita vita consistens, nec per
 corporis vegetationem incrementum, nec per ejus
 defectionem accipit detrimentum, quoniam spira-
 culum ipsa omnipotentis Dei est, qui omnes creatu-
 ras in præscientia sua ordinatas per Verbum suum
 mirabiliter creavit. Anima namque corpus cui per
 Creatoris sui potentiam invisibiliter infunditur, vi-
 sibiliter movet, ac illud vivificando invisibilis in eo
 manet, quemadmodum Deus omnem creaturam,
 quam ad ministerium bonis creavit, invisibili
 quadam possibilitatis suæ vi ex viriditate terræ, et
 aeris calore, sed et aquarum humiditatem firmavit,
 et eidem animæ indumentum, scilicet corpus, natu-
 ræ suæ incognitum atque alienum prævidit.

*Quare infans, cum ossa habeat, sine dentibus nasca-
 tur, et homines cum in senium declinant eosdem
 sæpe dentes amittant, et quid secundum ista de-
 monstratur.*

XLII. Nam infans cum tener est, et fortitudinem
 sanguinis nondum habet, dentibus caret, quia etiam
 frigidus est, sed postquam sanguis in eo roboratur,
 et calore perfunditur, dentes ejus oriuntur et con-
 fortantur. Cum autem ad senectutem pervenerit,
 sanguis in eo minuitur, et calor in ipso attenuatur,
 dentesque ejus iterum pro frigiditate in detrime-
 tum et in commotionem convertuntur. Sic et cum
 anima primum ex præcepto omnipotentis Dei in-
 corporatur, corpus suum, quod ex quatuor elemen-
 tis creatum est, igne suo tandiu calefacit quousque
 per præceptum omnipotentis Dei inde transeat.
 Ipsa etiam anima in infantia hominis, propter in-
 nocentiam ipsius cum adhuc sugendo teneris cibus
 pascitur, in ipso multum gaudet, quia nondum pec-
 cata, sicut nec Adam ante prævaricationem pure et
 simpliciter vivendo gustavit. Sed homo cum, per
 incrementum temporis confortatis ossibus, carnis et
 sanguinis sui robur acceperit innocentia cessat,
 quoniam gustus peccatorum in homine tunc surgit,

anima contra naturam suam operando in ipso de-
pressa, et per corpus in peccatis vivendo superata.
Et quemadmodum post solis occasum splendor ip-
sius hominibus subtrahitur, sic ipsa post perpetra-
tionem peccati, de amissione gaudii quod prius ha-
buerat, gemens et plorans cruciatur. Gustus namque
peccatorum corpus et sanguinem et omnia viscera
hominis per opus peccatorum contaminat; post
peracta vero peccata, homo tædio peccatorum suor-
rum in dolorem cordis per suspiria animæ multoties
coactus ducitur.

*Quomodo vel unde dentes in pueris formentur, et
quare gravi interim dolore constringantur, et
horum in nobis significatio.*

XLIII. Cum autem infans tener est, liquor de ce-
rebro illius ad gengivas descendit, et cum cæteris
quibusdam humoribus cavernulas in illis facit, in
quibus etiam usque ad præfatam maturitatem latet,
velut flosculi per hiemem in ramis arboris latent.
Sed cum deinde fortitudo sanguinis et calor quasi
æstas in illo exsurrexerit, idem liquor cum aliis
humoribus et calore sanguinis coagulatus, in den-
tes erumpit, quemadmodum cum calor æstatis su-
pervenerit, flosculi in ramis arborum apparere in-
cipiunt. Infans enim priusquam dentes in ipso
orianantur, gengivæ per liquorem cerebri cæterosque
humores cavatis, gravi dolore infirmitatis interim
tenetur, qui postea puerili ætate transacta, in plen-
titudine sanguinis sui constitutus, sanctitate ani-
mæ per gustum carnis in eo jam deficiente, lasciviam
amplectitur, ideoque homo illius ætatis sub
magna custodia timoris habendus est. Ita et anima
corpori dominatur, dum homo adhuc in dubio po-
situs cogitat quid eligere vel agere velit, vel quid
non; quæ tamen in corpore sine mora quasi captiva
ducitur et ligatur, et quando homo gustu peccati
per ferventem sanguinem coagulato malum committit,
ipsa quoque cum corpore suo contraria natu-
ræ suæ licet invita operatur. Et quemadmodum
calor æstatis germina terræ et fructus arborum ad
maturitatem perducit, sic homo per fervorem san-
guinis sui illecebris carnis delectatus, quælibet vi-
tia prout valet perficere non desistit.

*Quod dentes, qui cibos quibus homo alitur comminunt
et circumferunt, similitudinem molendini
obtineant, et quomodo anima in interioribus suis
ista imitetur.*

XLIV. Dentes quoque, qui unumquemque cibum
per cuius vires homo pascitur comminunt et cir-
cumferunt, in similitudinem molendini positi sunt,
quod cum aere aquarum circumferitur, et cuius
lapidis circulus cum calore ardet. Sicut enim homo
cibum quo reficitur dentibus suis conterendo tem-
perat, sic etiam anima in ipso quidquid ipsæ secun-
dum voluntatem suam elegerit, ardenti studio ope-
ratur. Ipsa quoque anima, per quam homo sensum
et gustum ad percipiendum quodlibet opus sive bo-

lum sive malum accipit, animo velut molendinum
per cogitationes circumcunte, illum ardentissime
instigat, in modum ignis, qui per sufflatus follium
inflammatus fortius ardet. Sic anima etiam in qua-
tuor elementis ex quibus homo creatus est, quæ-
cunque vult homo per capacitatem rationalitatis
operatur, per desideria cordis sui circumferens,
sicut molendinum humana arte constructum per
aquas velocissime circumferitur. Et quemadmodum
ad servandam circuitus sui velocitatem per artem
hominis convenienter et sæpe firmatur, sic animæ
quandiu manet in homine per gratiam Dei in bono
subvenitur, cui tamen alias in malo per suggestio-
nem diaboli delectatio mala et consensus ingeritur.

*Quia per mentum guttur et collum diversa in cor-
pore habentium officia, et varii in mundo nubium,
et multiplices in anima virtutum effectus
indicentur.*

XLV. Per mentum autem, quod quasi arcus in-
curvatum dependet, et faciem hominis elevat, et
per guttur quod omnem fortitudinem refectionis
recipit, et ventri temperate immittit, et per collum
quod etiam totum caput fortitudine sua sustentat,
diversitas nubium designatur, quarum quædam
pluviis gravatæ aliquantulum se deorsum inclinant,
in serenitate vero velut hilaritatem superiorum de-
monstrant. Quædam etiam cum virtute aeris ter-
ram tangentes, illam hoc modo contemperant, ut
plenitudinem fructuum ad utilitatem reliquarum
creaturarum proferat; quædam etiam, quemadmodum
columna, omnem volubilitatem firmamenti ferendo
conglutinant. Homo namque fiducialem spem per
animam ad Deum extendens, cum duobus oculis ra-
tionalitatis, scilicet scientia boni et mali, cœles-
tem patriam et pœnas inferni cognoscit, quia facie
sua, quæ per mentum elevatur, quamlibet rem vi-
sibilem conspicit, et qualis illa sit per intellectum
considerat. Sicut enim homo per animam quæque
discernit, ita ea disponit, ut coram Deo et homini-
bus honeste siant; sicut etiam guttur cibum quem
recipit ventri pro confortatione temperate transmit-
tit, quatenus homine per veram et puram fidem hoc
modo confortato, ipsa ad regalem sedem veri Sa-
lomonis, qui Christus est, digne valeat aspirere.

D Fides enim cogitationes omnes quæ ex peccato in
homine surgunt dissipat, cogitationes autem quæ
ex ipsa in simplici veritate procedunt, per suspiria
animæ ad verum regem dirigit. Ipsa quoque fortis
et vera virtus cæteras virtutes, ut collum caput,
sustentat, et velut nubes volubilitatem firmamenti
in modum columnæ sustinent, sic omnia bona et
sancta opera, quæ cœlestem Jerusalem ædificant,
per bonam perseverantiam in hominibus conservant.
Infideles autem qui, fide postposita, omnia opera
sua per infidelitatem male operantur, coram Deo
indigni, sicut cibus digestus cum fetore emittitur,
sic pœnis infernalibus, nec immerito, deputantur.

Quod per crines, qui caput decenter ornant exterius, rotis vel pluiarum guttæ, quibus terra fecundata graminum vel fructuum decore vestitur, et interius innocentie et castitatis et humilitatis cultus, quo ante Deum fulget anima, demonstrantur.

XLVI. Sed crines de capite dependentes guttas pluiarum ostendunt, quæ per nubes singulariter descendunt, et totam terram rigando per viriditatem ad fructuositatem perducunt. Similiter animam, quæ in mortale et deficiens corpus infantis a Deo mittitur, illud viribus suis vivificando suscitatur. Ipso quoque in naturali simplicitate adhuc persistente, anima quasi quadam eleganti veste innocentie induta valde decoratur, quia quæque vitia, quæ ut tempestates sunt, depellit, fructuositatem omnium virtutum producens, in modum terræ quæ per suam pluviam fructum suum germinando profert. Innocentia enim regina est circumamicta aurea veste, per quam castitas intelligitur, cujus virtutes sicut pluvia multiplicantur, et ejusdem castitatis caput humilitas est. Hæ duæ virtutes sibi in homine sociatæ cælum laudibus resonare faciunt, et terram exemplis sanctarum virtutum replent.

Unde fiat quod in quorundam hominum capitibus capilli fortitudinem suam tenentes non eradicentur, et in quorundam capitibus infirmati per calvitium deficiunt, et quod secundum ista tam fertilitas quam sterilitas, et fructuum in terra exterius, et virtutum in anima interius denotentur.

XLVII. Quod autem crines in quorundam hominum capitibus fortitudinem suam superius non evulsi retinent, ita ut non eradicentur, hoc in illis est, quorum caro ex humoribus humida existit, quoniam isti capillos nutriunt, quemadmodum et terra irrigua multitudinem graminis producit. Per hoc ostenditur quod anima per vires suas fructuosas virtutes honorum operum in illis hominibus operatur, qui devotis mentibus verba Dei libenter audientes per igneam inspirationem Spiritus sancti humiditatem lacrymarum in suspiriis et desiderio cælestium sæpe producant. Istorum sancta intentio quasi in pinguedine bonæ terræ fructuosorum operum fructus cum gaudio profert, ita ut anima, in bonis operibus corpore sibi consentiente, in Christo jam exultando gaudeat, ejusque charitatis dulcedine veraciter firmata in beata perseverantia ita persistat, ut jam nulla vagatione spiritalium vel carnalium vitiorum deficiendo areseat. In quorum vero capitibus capilli evelluntur, ita ut calvi efficiantur, hoc ideo est, quia caro eorum sicca in calore existit, quoniam calor ad verticem ipsorum transiens, capillos paulatim et singillatim evellit, cum humorem non habent, velut etiam terra humore carens pro ariditate sua viriditate graminum experta est. Sic homines illi qui in tanta duritia oblivionis Dei vivunt, ut nec per admonitionem Spiritus sancti, nec per doctrinam, vel consilium fidelium doctorum voluntati animæ consentiant, aridæ terræ quæ sine humore est, et pro ariditate nullum fru-

ctum profert, assimilantur, quoniam omnia opera sua secundum voluntatem desiderii sui et non secundum naturam animæ constituunt. Unde etiam multiplices vicissitudine peccatorum oppressi, nulla spe beatitudinis ad cælestia tendunt, nec in terrenis adjutorio alienius utilitatis hominibus prodesse cupiunt. Isti namque homines igne Spiritus sancti non calentes, discretione quæ mater virtutum est, carent, ita ut propter inconstantiam morum suorum, quod prius placuit modo displiceat, ideoque stabilitate sanctarum virtutum privantur quemadmodum caput crinibus suis destituitur.

Quid in diversis effectibus animæ designet positio hominis in facie orientem, retrorsum occidentem, dextrorsum austrum, et sinistrorsum aquilonem habentis.

XLVIII. Homo itaque ad orientem versus et velut occidens ad orientem respiciens, brachiaque sua extendens, quemadmodum auster et septentrio ab invicem separati sunt, brachium suum dextrum ad austrum, sinistrum vero ad septentrionem dirigit. Hoc modo et anima cum viribus suis et quatuor elementis per scientiam boni et mali operando in homine volat, per scientiam boni ad orientem, et per scientiam mali ad occidentem respiciens; ita ut homo scientia boni per ignem, qui Deus est, accensus, in perfectione sanctissimorum operum cum austro volet, in effectu vero malorum operum in pœnis aquilonis, secundum quod peccaverit, puniatur. Ipsa enim anima, quæ corpus sensibile reddit, hominem in viribus suis frigidum aut calidum facit, ita ut per ipsam calorem auster, et frigus aquilonis sentiat, quod in statu hominis probari potest, quem ipse secundum quod voluerit sive calidum sive frigidum emittit. Homo etiam in creatura, quam per visum discernit, secundum quod caro desiderat, bonum vel malum cum anima operatur, ipsaque anima in timore et amore Dei bonum quasi in dextera parte facit. Unde et mala scientia per bonam auxilio gratiæ Dei in homine superatur sicut etiam sinistra manus per dexteram, quæ majoris fortitudinis est, premitur. Anima enim, quæ spiramen a Deo est, in corpore invisibiliter manens, illud ad quodlibet opus movendo, non vi u sed virtute rationalitatis agnoscitur; quemadmodum et ventus non per visum, sed per sonum et motum in statu suo sentitur: sed tamen quid ista sint, humana scientia nec comprehendere, nec intelligere valet.

Quia, sicut collo humeri et brachia cum manibus, sic firmamento quatuor principales venti cum collateralibus suis inhæreant; et quomodo istidem quatuor ventis quatuor vires in homines, scilicet cogitatio, locutio, inventio et gemitus assimilentur; et quid significet quod in dextera quam in sinistra vis major sit.

XLIX. Ut collo scapulæ et humeri cum brachiis et manibus adhærent, sic et quatuor principales venti cum collateralibus suis firmamento conjuncti sunt; et flexuræ brachii, humerus cum scapula, manus cum digitis subveniunt, sicut et istidem prin-

ripales venti cum alis suis, id est cum collateralibus ventis, firmamentum sustentant, et manus ad manum conjungitur, ut et ala cuiusque ad aliam alterius extenditur. Hæc autem designant quod anima, quæ per vitam, quæ Deus est, vita existit, et spiraculum de Spiritu Dei finem vivendi ut humanum corpus non habet, corpus viribus suis vivificat et sustentat, velut sidera firmamentum cum puncto suo, quod terra est, quam in medio firmamenti verbum Dei constituens, immobile firmavit et illuminavit. Siquidem anima quæ a Deo missa in corpus invisibiliter et occulte descendit, hominem Deum per fidem cognoscere, cælum respicere, et cœlestia operari facit. Et sicut ros invisibiliter super gramen cadens, illud fructiferum reddit, sic Deus hominem qui spem suam in ipso constituit, et terram, videlicet carnis desideria, pedibus calcat, toto corpore ad cælum erigit, ad fructus bonorum operum perferendos, occulta dulcedine gratiæ suæ misericorditer irrigat, contraria vero opera æternis gehennæ suppliciiis damnat. Homo namque omnia opera sua bona vel mala cum quatuor elementis operatur, in modum quatuor ventorum qui in superioribus partibus aeris vires suas exercent, et tamen flatus suos interdum in sordes et in immunditias luti deponunt. Quatuor enim principalibus ventis quatuor vires in homine, scilicet cogitatio, locutio, intentio et genitus, assimilantur. Et sicut unusquisque eorum flatus suos dextrorsum et sinistrorsum mittendi potestatem habet, sic anima his quatuor stipata viribus per naturalem scientiam in quam partem voluerit, sive bonum sive mahm eligendo, declinare potest. Australis enim ventus duos collaterales ventos quasi duas alas habet, quarum altera versus orientem calida est, quæ bonas et sanctas cogitationes, quæ per ignem Spiritus sancti studio piæ intentionis accenduntur, significat. Altera vero versus occidentem frigida est, quæ pravas et inutiles cogitationes in igne Spiritus sancti non calentes, sed frigiditas et opera prava designat. Ignem quoque spiraculum, quod anima rationalis est, quæ opera carnis et sanguinis, quibus homo delectatur, sentit, licet ad cœlestia naturaliter suspiret, corpori tamen vires et calorem in immundissimo fetore peccatorum etiam subministrat, quemadmodum sol fetentem putredinem immundissimorum vernium radiis suis calefacit. Sed septentrionalis ventus omnibus creaturis inutilis est, qui etiam duas alas habet, quarum altera ad orientem, altera ad occidentem extenditur; quæ scientiam boni et mali in homine designant, per quam ipse quæque utilia et inutilia in animo suo velut in speculo considerat, sicut terra per firmamentum superius et inferius regitur. Orientalis autem venti ala, quæ ad austrum tendit, demonstrat hominem qui per bona opera ad Deum in amplexione veræ charitatis ascendit; ala vero quæ ad aquilonem respicit hominem carnis voluptatibus sordidatum significat. Et sicut ii duo col-

PATROL. CXCVII,

laterales venti orientali vento quasi duæ alæ juncti sunt, sic animæ bonum et malum, bonum in gaudio et lætitia, per quæ tanquam sol in virtute sua coram Deo lucet, malum per quod opera bona et sancta nigredine peccatorum, velut claritas solis tenebrosis nubibus obscuratur. Homo namque per bonam intentionem animæ suæ pœnas quas in aquilone esse cognoscit, valde timet, quamvis corpus delectationibus peccatorum assuefactum, animam multoties premat. Sed et hæc intentio animæ duas alas habet, quarum altera timor Dei est, qui per admonitionem Spiritus sancti in homine accenditur, altera vero abrenuntiatio peccatorum, quæ postea, timore Dei postposito, homo sæpissime repetit. Occidentalis ventus etiam duas alas habet, quarum altera ad austrum et altera ad aquilonem extenditur, quæ significant quod homo bonum sentit et per bonum malum scit. Et dextera ala ostendit quod anima desiderium et suspirium ad bona opera habet, sinistra autem fatuitatem hominis, cum qua mala perpetrat, quæ ex debito originalis peccati contraxit.

Quia anima per Spiritum Dei in corpus missa viribus suis illud totum perfundat, quemadmodum flatus ventorum mundum omnem percurrit.

L. Sed et anima per totum corpus diffunditur, sicut et ventositas eorumdem ventorum per totum firmamentum discurrit. Anima enim, quæ per Spiritum Dei in corpus missa est, viribus suis illud totum perfundit: et quemadmodum flatus ventorum in firmamento discurrunt, sic ipsa hominem Deum ardentissime diligere, et sanctissimas virtutes mellifluum saporem habentes operari facit, quia eloquia Domini super mel et favum ori ejus dulcescunt. Sicque anima firmamentum, scilicet corpus suum, incomparabili ornamento virtutum et suavissimo decore sanctorum operum diligentissime perfundit.

Quia sicut homo brachiis et cruribus regitur et sustentatur, ita et venti alii aliis in confortationem firmamenti subveniunt, et quid vel ista, vel etiam eorumdem ventorum placidus flatus, aut turbulentus discursus in anima figurent.

LI. Nam et homo cum brachiis et cruribus suis totum se regit et sustentat, et ventosus est, quemadmodum quatuor principales venti cum collateralibus suis omne firmamentum in illud positi tenent, et ut unusquisque eorum ad confortationem firmamenti aliis subvenit. Hæc designant quod anima quatuor alis, scilicet cum sensualitate, intellectu et scientia boni et mali, in homine volat. Cum sensualitate namque secundum gustum carnis in homine operatur, per intellectum vero opera sua discernit, si Deo aut hominibus placeant. Per duas etiam alas, scientiæ videlicet boni et mali, homine omne opus in anima perficit, quarum diversitate qualis sit innotescit, quia salvationem per animam a Deo, per carnem vero honorem ab hominibus expetit. Et sic interdum per scientiam boni in cælum ascendit, interdum etiam per scientiam mali in terram prosternitur. Sed cum homo aliquando

27

gratias Spiritus sancti intrinsecus tactus, pondere peccatorum suorum in anima se gravari senserit, de pravis operibus poenitentiam agens, ad Deum suspirat; et quemadmodum venti modo in aura placida, modo in tempestate magna in firmamento discurrunt, sic homo vel cum bono vel cum malo semper occupatus est.

Quomodo in flexuris brachiorum et in juncturis scapularum vel manuum reflexiones ventorum determinandæ sint, et quod sicut dextera et sinistra firmamentumque et terra sibi in aliquibus cooperantur, sic et homo per scientiam boni et mali licet contraria omnia opera sua perficiat.

LII. In flexura etenim sinistri brachii principalis ventus orientalis designatur, in flexura autem, et in junctura ubi manus eidem brachio conjungitur, collaterales venti illius ostenduntur, in scapula quoque et in manu illius status eorumdem collateralium ventorum manifestantur. In flexura vero dextri brachii principalis australis ventus demonstratur; in humero vero atque in junctura, qua manus ipsi brachio coadunatur, collaterales etiam hujus venti declarantur; sed et in scapula et in manu ejusdem brachii spiramina ipsorum collateralium ventorum notantur. Hoc est quod anima in membris hominis similitudinem venti tenens, quodlibet illorum flecti et moveri naturaliter facit, et homo etiam secundum gustum carnis cum ipsa operatur. Quapropter ipsa de peccato excusare se non potest, quoniam homo per ardorem libidinis sicut lac coagulatus et conceptus est, et in dextra parte bonum, in sinistra autem malum per animam operatur; et ut quisque ventus alteri, sic anima corpori adjungitur. Homo quoque in bona scientia ad Deum tendit, in mala vero scientia, quæ bonæ, velut ancilla dominæ, subdita est, ad malum se inclinat, et sicut domina per ancillam sæpius offenditur, similiter et bona scientia a mala interdum superatur. Quemadmodum etiam manus ad operandum sibi conjunguntur, et ut firmamentum et terra, licet a se invicem plurimum distent, aliqua societate concordant, sic homo per has dissimiles scientias quas in se habet quælibet opera sua perficit.

De tripartita dimensione humani corporis et spissitudinis sphaeræ mundi, et qualiter vita hominis secundum pueritiam, adolescentiam et senectutem eadem dimensionem conveniat.

LIII. Et a vertice capitis hominis usque ad finem gutturis ejus, et ab eodem fine gutturis usque ad umbilicum ipsius, et ab umbilico usque ad locum egestionis, æqualis mensura est; quemadmodum etiam a summitate firmamenti usque ad inferiorem partem nubium, et ut ab eadem inferiori parte nubium usque ad summitatem terræ, et ut ab eadem summitate terræ usque ad infimum finem ipsius æqualis mensura existit. Anima namque a primo die nativitatis usque ad ultimum diem vitæ hominis secundum quod pueritia, adolescentia et senectus requirunt, operatur. In pueritia scilicet per inno-

centiam, in adolescentia per gustum carnis, quæ peccata criminalia sæpius sequuntur; in senectute autem tædium operandi habet; quapropter operibus suis, qualiacunque sint, finem cito imponere contendit. Sicut enim summus artifex firmamentum cum parietibus suis æquali mensura constituit, sic anima, quæ in corpore operatur, a principio operis sui usque in finem æqualem possibilitatem operandi cum scientia boni et mali habet, quarum neutra sine altera operatur.

Quia superior pars terræ tenera, mollis et perforabilis; inferior vero tenax, dura et impenetrabilis sit, et quid secundum ista in hominis anima inveniat.

LIV. Media autem pars terræ, id est superior pars ipsius, tenera, mollis et perforabilis est; altera vero mediæ, scilicet inferior pars illius, tenax, dura et impenetrabilis existit, ita ut etiam duritia et fortitudo ipsius duritiam et fortitudinem chalybis exsuperet. Hoc modo etiam anima rationalis quamdam viriditatem in viribus suis habet, qua mollietatem carnis et duritiam ossium omnesque venas penetrat, velut arma quæ per duritiam chalybis secandi quaslibet res majorem soliditatem capiunt; et ut panes igne fornacis coquantur, ita opera corporis ardenti studio animæ complentur. Ipsa enim corpus amore, ut dura pars terræ mollem partem terræ sustentat, et omnia opera sua cum ipso inseparabiliter operatur, cui etiam ut mulier viro suo, a quo separari non potest, quoniam duo in carne una sunt, adhæret.

Quid mensura humerorum, cubitorum, manuum quoque et pedum, usque ad finem majoris digiti, ventis in aliqua proportione similis, in interioris hominis qualitatibus demonstrat.

LV. Sed et ab utroque humero usque in flexuram utriusque brachii, et ab eadem flexura usque ad finem medii digiti utriusque manus æqualis mensura est. Manus quoque a junctura sua usque ad summitatem finis medii digiti, eandem mensuram habet, quæ a talo usque ad finem majoris articuli est, velut etiam quilibet principalis ventus cum collateralibus suis, et statibus ipsorum in una mensura existit. Homo namque per vim rationalitatis bonis et sanctis operibus vana intentione interdum delectatur, quæ dum operari incipit, sanguis ejus, qui in peccatis conceptus est, per laborem cæpti operis totus in ipso commovetur, sicque tædio operandi opus seum imperfectum relinquit. Bonum etiam quod prius, non in Deo, sed de propria virtute confidendo, inchoaverat, imperfectum propter elationem mentis suæ deridet; et quantum, priusquam illud inciperet, in eo delectabatur, tantum post de imperfectione ejus erubescit, et quia tale quid fecerit, dolere et mœrere incipit. Mensura enim quæ ab humeris usque ad flexuram utriusque brachii est, opera quæ homo per elationem mentis operatur significat; et mensura quæ a flexura brachiorum usque ad finem medii digiti utriusque manus extenditur, demonstrat quod homo opera quæ

per elationem mentis operatus est per pœnitentiam deleat. Unde etiam anima dum in corpore manet, plenum gaudium nunquam habere valet, quia corpus et anima sibi invicem adversantur. Quorum confictum homo ferre non valens, pro magnitudine tristitiæ in se ipso deficit, gemensque ad Deum contrito corde se ipsum per crebra suspiria humiliat, et ita per timorem Dei humiliatus, ab operibus malis et animæ contrariis declinat, operans bona quæ per manum significantur, currens etiam vias Dei quæ per pedes ostenduntur. Manuum namque motus et pedum significat quoniam animæ de bonis operibus gaudendum sit; quod autem a motu cessant, designat quod eidem animæ in malis operibus sit tristandum et dolendum.

Quid mensura femorum in ante per latitudinem, et mensura ab umbilico usque ad locum digestionis per longitudinem, latitudini vel spissitudini terræ proportionaliter congruens in diversis animæ affectibus ostendat.

LVI. Mensura quoque quæ est in ante in transversum a femore usque ad femur tantæ longitudinis est quanta illa existit quæ ab umbilico usque ad locum egestionis est, quoniam latitudo terræ tantæ longitudinis in transversum existit, quanta spissitudo profunditatis ipsius est. Homo quippe qui frequenter peccat, si aliquando animæ in bono opere consenserit, lætatur, in qua tamen lætitia dolorem timoris habet, quia timet quod incœptum opus forte non possit perficere, et cum timore isto quem per vires animæ in se retinet, bonum opus tandiu operatur, quousque hominem tædio peccandi anima sibi attrahat. Sic igitur omnis homo in hac vita positus modo voluntati animæ, modo voluptati carnis consentit; sic quoque omnes sancti et electi martyres Dei, dum adhuc in sæculo viverent facientes vexillum passionis Christi portabant. Carne enim peccante anima, sicut, homo jejunans, esuriam habet; et carne esuriente, id est a peccatis cessante, anima, sicut qui cibus reficitur, in bonis operibus gaudet. Mensura etiam quæ ab umbilico usque ad locum egestionis est, petulantiam carnis significat, cui homo interdum consentit, interdum resistit, velut cuique domino obæquium servi sui modo placet, modo displicet, et sicut terra per spissitudinem suam sustentatur, ita et jam in longitudine et latitudine sua utilia et inutilia procreat. Spissitudo enim terræ, quæ servo comparatur, desiderium carnis designat; longitudo autem et latitudo ipsius abstinentiam ostendit quæ pro domina hic computatur.

Quia per spatium quod est a fine gutturis usque ad umbilicem aer designatur, ipsique aeri omnia vincula penetranti, et terram ad ferendos fructus diversis modis temperanti, anima totum corpus vivificans, et ad operandum movens comparatur.

LVII. Sed et in spatio quod est inter finem gutturis et umbilicum aer designatur, qui de nubibus usque ad terram descendit, et naturali virtute sua creaturas terrarum temperat. Anima nempe qua:

vivens scintilla et rationale spiraculum ex divina potentia consistit, totum corpus vegetando penetrat, ejusque amore circuit, illud ad quodlibet opus movens, et licet in gustu peccatorum exortum sit, secum operari compellit. Anima enim ab altitudine cœli ad terrena descendens, hominem quem vivificat, sed a Deo creatum esse intelligere facit, ipsaque aeri, qui inter cœlum et terram medius videtur, assimilatur, quoniam homo per ipsam in superioribus bonum et in infimis malum operatur. Nam aer iste omnia loca terræ temperando pertransit, ita ut eam ubi arida est humidam faciat, ubi pinguis est, cum calore constringat, ubi aquosa est, exsiccet, ubi dura est, emolliat; atque hoc usque ad medietatem profunditatis ipsius facit, ad calorem quoque, et ad frigus quasi aratro eam evertit, rectaque temperie eam fructiferam reddit. In hunc quoque modum cum anima corpus suum ab omni viriditate virtutum aridum senserit, in mœrorem et luctum convertitur, et corpus suum per scientiam rationalitatis et per spiritum compunctionis ad suspiria et lacrymas impellit, quia opera ejus prava esse cognoscit, et ita aridum corpus suum per humorem divinæ gratiæ revirescere facit. Sed si homo majora quam perficere possit, de viribus suis præsumendo, operari tentaverit, anima ipsum ad mensuram possibilitatis suæ rursus retrahens, opera ipsius melius disponit; et si in oblivione Dei quasi in securitate tunc vivit, timore Dei perterritum ab oblivione Dei evacuat. Cum autem homo qui alienum Deum quærendo in duritiam infidelitatis ducitur, tantis tribulationibus ab anima perturbetur ut nec spem salutis, nec ullum gaudium habere possit, per hanc tristitiam ipsa admonitione sua eum ad meliorem partem trahens ad Deum verum suspirare facit. Sic igitur corpus per animam, quæ vivens scintilla et vita ex Deo est, ad spem veniæ et quælibet opera discernenda et sequenda revocatur, et relicto errore duplicitatis, in rectum iter bonorum operum ducitur, ut etiam aqua cursu suo in recto meatu fluit, et sic postea bene vivendo in timore Dei fortis efficitur. Suavissimus quoque calor cum leni frigore ipsius humiditatem terræ immittit, eamque fructiferam in arboribus, in herbis et in granis facit, ita ut omnia hæc per eandem humiditatem virescant. Similiter anima in suavissimo calore fidei, et in fortissima patientia ad tolerandas omnes injurias hominem confortat, et opera quæ non bene vivendo prius operatus est, et in quibus eum præstare non licebat, fugienda sibi proponit. Sic quoque eum in bonis operibus fructiferum et in sanctis virtutibus virescere facit. Niveum etiam frigus idem aer aliquando super terram mittit, quod ipsam totam obtegit, et per quod ad germinandum calefit, unde et illa ex se frigus suum educit, quousque ad fructiferum officium solum germinando interius præparetur, ac sic deinde viriditatem fructui cunctorum germinantium infert. Anima namque hominem a gustu operum suorum,

quibus enim velut molendinum circuire cogit, temperat, quoniam ipsa aer ille est qui sanguinem, per quem homo sensum et intellectum capit, fluere facit. Ipsa etiam carnem sudorem emittere facit, per cuius calorem homo sensum, et per cuius humorem, qui frigidus et humidus est, intellectum habet, et ideo omnis fructus operum ejus in sensualitate et in intellectu constat.

Quod ex aere et aves ad volandum subvehantur, et etiam quidam pisces in aquis ita ut aliquandiu sine pastu vivant nutriantur; et quod in hunc modum homo non carnis, sed animæ desideria sequens, et per contemplationem volet, et Scripturarum suavitate pascatur.

LVIII. Quædam etiam volatilia, quæ magnæ fortitudinis sunt, in æstate in eundem aerem volantia ab ipso confortantur, ipseque aer aliquando in flumina descendens quosdam magnos pisces confortat, ita ut aliquandiu sine pastu esse possint. Similiter cum anima corpus ad consensum suum traxerit, in altitudinem cæli, velut avis in aerem, volat, et sicut avis sine aere volare non valet, sic nec corpus per se, sed per animam movetur. Sed cum homo desideriis animæ aliquando consenserit, in charitate Dei totus ardet, sicque de die in diem in jucunditate æternæ lætitiæ volans, in speculativa fide et in sapientia sanctorum Scripturarum delectatur, quarum suavitate invisibiliter nascitur et confortatur, velut piscis qui per aerem et per fluxum aquarum confortatus, in aquis sine pastu interdum vivit.

Quod et mare et flumina per aerem, et per venas sanguine infusas corpus, et per virtutes anima moreantur, quibus sicut terra rivulis irrigata bonorum germina operum proferat.

LIX. Iste etiam aer cum aquoso aere mare movet, a quo flumina divisa fluunt, quæ terram irrigant et confirmant, quod etiam venæ sibi connexæ totum hominem cum sanguine confortantes ostendunt. Anima quoque, quæ aerea est, et per quam omnia opera hominis quemadmodum per aerem omnes fructus terræ perficiuntur, per gratiam Spiritus sancti homini opera sua proponit, ut per cogitationes, quæ velut mare inundant, utilia et inutilia discernat. Idem etiam homo naufragium sæpe patitur, cum per bonas cogitationes animæ non consentiens, de peccatis suis in magnam confusionem demergitur, et sic in gravissimo labore cum nave cogitationum remigat, nisi per inspirationem Spiritus sancti supra petram, qui Christus est, eas ædificet. Cum enim mens hominis per varias virtutes dilatata ad laudem Dei erigitur, stabile fundamentum supra petram ædificat, quod ventis, id est variis tentationibus diaboli, moveri non possit, quia quemadmodum venæ cum nervis humanum corpus ne dissolvatur confirmant, sic virtus humilitatis bona opera ne per elationem dissipentur connectit et confirmat. Flumina namque rivulos educunt, terram viriditate sua adjuvando, quæ omnia per prædictum eum moventur, qui calore et humiditate sua

omnia germinare facit. Ita cum anima carnis delectationem superans desideriorum suorum fundamentum in homine constituit, ipsa et corpus opera sua unauimenter perficiunt, unde et in sanctis operibus gaudens in dulci odore virtutum volat. Et quemadmodum majora flumina diversos rivulos emittunt, qui terram germinare faciunt, sic anima corpori dominans, claritatem, obedientiam et humilitatem cum aliis fortissimis virtutibus in eo suscitavit, quibus hominem in laude Dei per exercitium bonorum operum introducat.

Quia sicut terra, calore æstatis et frigore hiemis in lutum resoluta ad quælibet germinanda impregnatur, ita et homo, anima et carne inter se confligentibus, nunc virtutum, nunc vitiorum fructus afferat.

LX. Terra enim de calore æstatis et de frigore hiemis semper lutulenta est, et lutum istud ad germinandum eam impregnat. Hoc modo et corpus animæ, velut ancilla dominæ, subjacere debet, quæ per corpus, sicut domina per ancillam, multoties superatur, ipsaque omnia bona in homine operatur, velut etiam æstivum tempus omnes fructus ad maturitatem perducit. Sed cum corpus in putredine peccatorum involutum contrarium animæ existit, homo intra se sic dicit. « Ego in tanta duritia vivere nequeo, ut carni meæ quæ desiderat prorsus negare valeam, sed idipsum quod possuum facere mihi sufficit. » Ipse vero in putredine peccatorum suorum jacens, priorum virtutum quas operatus est interdum reminiscitur, et de lutulentis peccatis suis poenitentiam agens ad justa opera et sanctas virtutes quas prius habuerat cum gaudio revertitur. Et quemadmodum lutulenta terra omnes fructus per hiemis tempus in se servat, quos æstivo tempore ad gaudium hominum profert, ita homo priores virtutes quasi pretiosis lapidibus exornat et elegantiores reddit.

Quia sicut pectus hominis, cor, jecur, pulmonem, et aer calorem, siccitatem et humiditatem aurarum in se comprehendat, et hoc etiam modo memoria, animæ cogitationes et opera sua disponendo continent.

LXI. Pectus autem hominis plenitudinem et perfectionem ejusdem aeris ostendit, quoniam, ut pectus cor et jecur ac pulmonem, et cætera interiora ventris in se retinet, sic et aer iste calorem, siccitatem et humiditatem aurarum in se comprehendit. Tali modo et anima in pectore hominis cogitationes cujuslibet utilis vel inutilis causæ considerando et velut scribendo discernit, et qualiter homo rationalis ipsam causam operari debeat disponit. Ipsa quoque anima quælibet opera hominis sive mollia sint, eo quod carni placeant, sive dura, quia ei contraria sunt, congregat, et in se discutienda demonstrat. Per hoc etiam quod ignea est, calore suo illecebras carnis exsiccavit; quibus desiccatis gemitum cum humiditate lacrymarum in eo suscitavit, per quas anima omnia bona operando opera sua exornat. Anima enim delectationem carnis odit, et

per hoc quod aerea, est carni suæ mala opera et vulnere tempestatum diabolicæ suggestionis ostendens, hominem ad cognoscendum opera sua qualia sint provocat, velut etiam cor cum omnibus appendicis suis hominem confortat, qui anheliu suo omnia humectat.

Quia sicut cor jecore, pulmone et cæteris coherentibus sibi intestinis vegetatur, et sicut tempus diei et noctis, et aer tranquillitatis et tempestatum vicissitudinibus variatur, sic et vita hominis inter carnis et anime certamina modo viliorum turbine quatitur, modo virtutum claritate lætatur.

LXII. Nam cor hominis calorem, jecur siccitatem, pulmo humiditatem illius demonstrant, quia ut calor cordis, et siccitas jecoris, et humiditas pulmonis hominem vegetant, ita et calor, siccitas humiditasque aeris et aurarum ea quæ in mundo sunt confortant. Pari ratione sicut cor cum omnibus sibi coherentibus vitalibus hominem calefacit et roborat, sic anima cum sibi collatis virtutibus a Deo actus hominis perficit, sanctum desiderium ad bona opera ei tribuens. Sed cum hoc opus desiderii malum esse cognoverit, moleste ferens quod gessit, hominem per compunctionem ad lacrymas rursus impellit, talisque tunc efficitur velut qui in bonis operibus delectatus pro gaudio lacrymatur. Ipsa quoque anima omne opus hominis, sive bonum sive malum, quocumque animo fiat, secundum desiderium carnis regit, et quemadmodum prædictus aer in omnem creaturam, modo germinantem et florentem, modo arescentem et deficientem, spirat, sic anima opera carnis modo gaudiis, nunc vero lacryris variando commutat. Et sicut sol et luna cursum suum sine vicissitudine nubium nunquam perficiunt, sic homo nullum bonum opus quod facere inchoaverit, in tali puritate ut proposuit ad finem perducere valet, quia aliqua tempestas eum sæpius perturbet. In similitudine namque diei et noctis, quæ interdum in luce sua clarius lucent, et interdum ex vicissitudine nubium in luce sua deficient, homo certamen corporis et animæ habet. Per desiderium enim carnis in bono deficit, sed per desiderium animæ gaudens in ipso proficit, quia in omnibus operibus suis calore ipsius vegetatur, quemadmodum prædictus aer cum omnibus creaturis volat.

Quod sicut venter viscera et cibos molis dentium contritos in se ad utilitatem totius corporis claudit et retinet, ita et anima in arcano memoriæ cogitationes correctionis suæ reponere et sollicita discretionem ruminare debeat.

LXIII. Et quemadmodum per guttur cibi ventri immittuntur, qui per molendinum dentium prius confringuntur, et ut pectus hominis cogitando et cognoscendo omnia quæ hominis sunt temperat, et sicut venter viscera hominis continet et claudit, ita et prædictus aer virentes vires in fructus mittit, et sic ea quæ in mundo sunt, ad salutem hominis conservat. Eodem modo anima omnia opera hominis ruminat et memoriæ commendat, ita ut nullum florum indiscussum relinquat, velut esca

ventri per guttur immittitur, et sicut esca dentibus conteritur, sic anima cum spiramine suo opera hominis discernendo scribit, et hanc scripturam per cogitationes colligit, ut homo opera sua qualia sint cognoscat, quæ ipse velut aliquas formas rerum in cogitationibus suis in quibus formantur jugiter inspiciat. Homo igitur operum suorum non potest oblivisci, quia in cogitationibus suis sicut viscera in ventre clausa servantur, ipseque in omnibus operibus suis per animam viret, quoniam ipsa aerea est. Cogitationes quoque cum scientia in pectore hominis quasi famulatus omnium operum illius sunt, quoniam ea præveniendi præparant, sicut sinistra dexteræ famulatur, quia et hiems æstati servit, quoniam omnia conservat quæ æstas profert. Etiam anima servitium cogitationum est, et cogitationes sicut pugillarum in quo scribitur animæ sunt, quoniam ipsa omnia opera hominis cum illis limat, et quasi scribendo ad id ad quod per corpus cogitur præparat. Cum enim homo mala opera secundum desiderium carnis operatur, tamen ex virtute animæ interdum compunctus lacrymas fundit, quia mala opera carnis animæ displicent, quamvis in consensu eorum carnis subjecta multoties famuletur. Ipsa quoque mala opera quæ homo per delectationes carnis commisit, lacrymabili suspirio quasi scribendo ipsi in memoriam revocat, et sicut hiems fructus æstatis in se conservat, sic anima delinquenti homini suspirium quo salvetur in se diligenter proponit

Quod tumores carniū qui in pectore eminent et ubera vocantur, et exterius aeris ubertatem et interius hominis desideria cordi inherentia significant; et quia sicut mulier viro comparata mollis est et infirma est, ita et delectatio carnis ad vires animæ nullam fortitudinem habeat.

LXIV. In pectore autem, in quo omnia quæ homo facere vult congregantur, quidam tumores carniū insurgentes in ubera vertuntur, quæ ubertatem supra demonstrati aeris designant, quoniam ut ubera fortitudinem et plenitudinem hominis ostendunt, ita et eisdem aeris ubertatem ad fertilitatem terræ manifestant. Sic et anima scit quæ eam sicut aerem sursum volare faciant, quia sicut cordi mentem, sic animæ scientiam inesse constat. Quapropter omnia opera hominis per ipsam perficiuntur, Et sicut humanum corpus diversis generibus indumentorum vestitur, sic anima singulis quibusque operibus carnis, qualiacumque sint, tanquam vestimentis cooperitur, quæ etiam in ipsa jugiter apparent, animabus tantum et solis spiritibus visibilia, quoniam quæ homo seminaverit hæc et metet, manipulos operum suorum in fine reportans. Desiderium namque hominis cordi ejus velut ubera pectori adherent, in quibus omnis vis pectoris consistit; ideoque anima per desiderium carni cooperari cogitur, ita ut per ipsam, quia aerea, humida et calida est, omnia opera perficiantur, quemadmodum ubertas totius terræ per aerem abundanter profertur. In loco enim illo vir in viribus

suis potens est. sed ibi mulier lac infantibus effundit, qui cibo refici non possunt. Ita et vires animæ fortissimæ sunt, quoniam per ipsas Deum scit et sentit, quamvis desideriis carnis etiam famuletur. Quapropter cum dolenti suspirio corpus maceratur, dum contra voluntatem suam Deo servire contemnit, velut servus qui a domino suo cum indignatione recedit. Delectatio namque carnis vires animæ, cui peccata displicent non habet, sed motu ardentis sanguinis agitur, ideo corpus per vires animæ in tantum affigitur, quod gravia peccata sine dolore suspirii cum gaudio perficere nunquam valet. Ipsa quoque delectatio viribus animæ comparata nullam fortitudinem ad bene operandum habet, sed gustu carnis pascitur, sicut infans cum lacte matris alitur, quia omnino debilis est, sicut mulier si fortitudini viri comparetur. Sed desiderium animæ sicut volans sagitta acutum est, quæ hominem in quem mittitur vulnerat. Unde delectatio carnis viribus animæ, sive velit sive nolit, multoties subditur. Quapropter desiderium animæ homini in delectationibus carnis secure viventi sic imperando loquitur: « Attende quod opus tuum quasi fetens lutum est, ideo in confusionem convertitur, quia omnem suavem odorem spirans a te longe factum est. »

Quod mulier propter debilitatem suam ad viri procreationem respiciens, et subdita et ad serviendum parata semper esse debeat, et quid extrinseca communis eorum conversatio in interioribus designet.

LXV. Unde et mulier debilis est, et ad virum aspicit, ut per eum procuretur, quemadmodum luna fortitudinem suam a sole recipit, ideoque et viro subdita, et ad serviendum parata semper esse debet. Ipsa enim opera scientiæ suæ virum operit, quia et de carne et de sanguine plasmata est, quod vir non est, quoniam primum limus fuit, quapropter etiam in nuditate sua ad mulierem respicit, ut ab ipsa operiatur. Hoc est quod delectatio carnis ad desiderium animæ cum magno tremore aspicit, quoniam ab illa sæpe reprehenditur et superatur; nec tamen a viribus animæ superari potest, quia quemadmodum mulier ad virum aspicit, quatenus ab eo procuretur, quoniam ei cum timore servit, sic ipsa ad animam semper respicit. Sed cum homo per delectationem carnis totus defecerit, per admonitionem desiderii animæ iterum excitatur, cogitando apud se cum in tanto honore a Deo constitutus sit, cur a vitiis non desistat; sicque anima corpus suum ad amorem honorum operum sæpius retrahit. Istam namque diversitatem operandi homo in se semper habet, ut etiam angeli cum Deo in gaudio sunt, et ut mala opera hominum cum ira iudicio ejus per ipsos iudicantur. Animam etiam a spiritu Dei spiraculum est, et in corpus hominis missa per se ipsam nihil operatur; sed quicquid illud ab ea portulaverit, hoc in natura sua cum scientia boni, qua Deum sentit, et cum scientia mali, qua ipsum timet, velut ignis accendit in bonis ope-

ribus semper gaudens, et in malis corpus affligens. Homo enim per vires animæ ita reviviscit, ut opera quæ secundum desiderium carnis operatus est, et quibus animam a viribus suis denudaverat intelligens, ad lacrymas quibus anima velut camisia induitur moveatur.

Quod quisquis per penitentiam peccata sua absterserit, ulterius de ipsis non erubescat; et quod qui per jejunia et orationes se cruciat, quasi purpura veste animam suam exornet.

LXVI. Quapropter quicumque per lacrymas veræ penitentiae peccata sua sicut Maria Magdalena, quæ super pedes Domini flevit, absterserit, de ipsis amplius non erubescet. Sed cum post lacrymas jejuniis et orationibus carnem suam macerat, animam suam quasi purpurea veste exornat, per quam cicatrices vulnerum ita obteguntur, ut in ipsa nunquam appareant. Anima etiam penitentiam ab homine semper quærit, quoniam ipse gustum peccatorum habet; ipsaque per penitentiam operari postulat, ut etiam mulier per subtilem scientiam operis sui virum operit, Homo autem qui a peccatis, quibus per gustum carnis occupatus est, declinaverit, bona opera omni studio operans, animam suam aureis, coronis et omnibus ornamentis ornat. Unde etiam angeli super eam, quæ perditia ovis erat, gaudium habent, et ipsa cum illis lætatur. Vitia namque et virtutes ut mulier fertiles sunt, quia vitium vitia, et virtus virtutes parit; virque qui secundum Deum fortis et potens est, omnia opera sua, scilicet bona et mala, cum muliere perficit, quæ prima casum dedit, et per quam eadem mala in melius postmodum reparata sunt.

Quia sicut aer per calorem et humiditatem fructus terræ ad maturitatem perducit, sic cor, jecur et pulmo ventrem ad conficiendos et digerendos cibos confovent, et quod perversas peccatorum consuetudines igne zeli sui consumat Deus.

LXVII. Sed cor ventrem etiam calefecit, jecurque eum confirmat, et pulmo humectat, ita ut ille receptionem ciborum usque ad egestionem conservet, sicut et supra demonstratus aer viriditatem, calorem et humiditatem omnium germinantium fructuum usque ad maturitatem ipsorum perducit. Sic etiam anima, quæ rationalis et ignea est, rationalitatem cum vento, sicut et ardens ignis flammam suam sine vento non emittit. In circumeante quoque circulo scientiæ boni et mali, cum rationalitate, per quam cognoscit quid Deo placeat vel discernit per quam etiam intelligit quod Deus malam consuetudinem peccatorum in zelo suo comburit, sicut scriptum est:

Verba David ad idem pertinentia, et quod sensu accipienda sint.

LXVIII. Descendit fumus in ira ejus, et ignis a facie ejus exarsit, carbones succensi sunt ab eo (Psal. xvii). Quod sic intellectui patet: Homo qui peccando in oblivionem Dei ducitur, super hunc ira vindictæ Dei ascendit, et peccata illius coram eo per ignem examinantur, quia sicut extincti carbones per ignem

succeduntur, sic ipse pœnas ad comburendum peccata parat. Ipse enim per scientiam boni et mali pro malis factis suis se puniendum, et etiam bona opera in laude Dei volentia super cherubin ascendere cognoscit. Ista vero scientia fiducialem spem quam homo ad Deum habet caesefacit, eumque ad timorem et amorem Dei confortat. Per has namque virtutes humiditas lacrymarum educitur; per has etiam omnia bona in homine perficienda conservantur, quemadmodum venter per cor, per jecur, et per pulmonem receptionem ciborum usque ad egestionem servat. Omnia quoque opera, sive bona sive mala, per rationalitatem aeris et rationalis animæ cum viriditate scientiæ, cum calore sensualitatis, et cum humiditate sapientiæ ad agnitionem hominum proferuntur, sicut etiam prædictus aer viriditatem, calorem et humiditatem omnium germinantium fructuum usque ad maturitatem ipsorum producit.

Quod teneritudo ventris, costis et ossibus vallata, mollitiem terræ fructiferæ et lapidibus interpositæ designat; et quid etiam per hæc in diversa qualitate humanæ vitæ exprimat, adhibito in testimonium versus psalmi xvi ad idem congruente.

LXIX. Et venter, qui costis et aliis ossibus quæ succum medullæ non habent, sustentatur, mollem fructiferamque terram, quæ lapidibus interposita est designat. Hoc exemplo anima gustum peccata in natura sua non habet, quamvis peccata cum corpore operetur, et illud ad opera quæ gustus carnis suæ postulat, in similitudine aeri venti qui totam terram ad germinandum movet, accendat. Ipsa enim corpus in omni opere suo continet, ut mollis fructifera terra interpositione lapidum firmatur; et sicut tener infans de peccatis quæ nondum gustavit loquitur, et velut Adam ante prævaricationem peccatum scivit, et non gustavit, sic ipsa in corpore quod peccat peccatum non naturaliter gustat. Anima vero quæ sancta et bona opera operatur, pro meritis operum suorum coram Deo in cœlesti regno gloriosa est; sed animæ quæ mala opera perpetrat magnæ pœnæ per iudicium Dei adsunt. Beatus etiam homo de bonis operibus suis coram Deo et hominibus laudatur, quapropter anima ipsius gaudet; sed homo qui lubricis peccatis involvitur, coram Deo et hominibus in magnam confusionem ducitur. Unde ipse cum sudore pudoris homines propter peccata sua fugiens, cum se in his culpabilem cognoverit, omni honore beatitudinis se mortuum et despoliatum plangit dicens: « *Susciperunt me sicut leo paratus ad prædam, et sicut catulus leonis habitans in abditis (Psal. xvi).* » Quod sic intellectui patet: Homo cum peccaverit omni beatitudine propter peccata sua denudatur, quando per propriam voluntatem ipsius omnis sanctitas ab eo rapitur, sicut leo quod devorare vult rapit; et propter miserabilem confusionem peccatorum suorum, sicut catulus leonis in abditis, sic ipse de peccatis suis erubescens, hominibus absconditur, ne opera ejus cognoscantur. Sic quoque omne opus

A hominis aut præmium in gloria, aut pœnam in iudicio Dei consequetur. Sed anima quæ in sanctitate gaudet ad Deum dicit: « *O altissime Deus, omnia vota mea tibi ad laudem reddo, quia sine te per me nihil possum, nisi quantum per gratiam Spiritus sancti in me accendis.* »

Quia sicut succedente fructu flores excutiuntur, ita et esuries subveniente saturitate deplietur, et quod eodem modo anima peracta pœnitentia de peccatis in quibus quasi fame tabesceret, iustitia Dei in executione sanctorum operum saturetur.

LXX. Esuries quoque, quæ cibum postulat, flores fructuum manifestat, sed cum fructibus venter saturatus fuerit, esuries cessat, velut cum fructus procedunt, flores corruunt. Anima similiter, quæ spiraculum a Deo est, et cum scientia boni et mali veritatem semper quærendo thesaurus iustitiæ existit, Deum super omnia diligendum esse in natura sua intelligit, quoniam ab eo sicut scintilla ab igne processit, et etiam opera hominis sicut scintillas fulminare facit, quia homo per eam quasi per scintillam illustratur. Ipsa etiam hominem pro vilissimis operibus suis, quæ cum ipsa contra Deum operatur suspirare facit, eumque iustitiam Dei in se esuriendo tandiu affligit, quousque peccata sua cognoscendo lacrymas cum pœnitentia pro illis effundat. Cum igitur homo peccata sua hoc modo pœnitendo conculcaverit, anima iustitia Dei saturatur; sed cum postea flores virtutum cum bonis operibus ad se collegerit, ipsa bonis operibus repleta, statim non esurit, quæ prius in malis operibus dolendo famem patiebatur, quoniam fames ista per fructus honorum operum velut cum flores corruunt deficit.

Quibus congruentiis stomachus, mundus et anima sibi invicem confortantur, et quod Deus hominem sine præcepti lege nunquam esse velit; et quid in eo et ætatis viriditas, et hiemis ariditas, ipsiusque mundi capacitas ampla designent.

LXXI. Sed stomachus, cujus sedes in ventre est, et cui cibi immittuntur, et a quo emittuntur, et qui ut saccus ligatus est cum visceribus, capacitatem mundi ostendit, quem creaturæ germinando et crescendo replent, et quem deficiendo quasi inanem reddunt, hoc est quod homo, qui sicut luna crescit et deficit, per animam, quæ omnibus creaturis repleta est, operatur, et sicut sanguis in venis est, sic omnia opera hominis in anima sunt. Quæ cum bonis operibus secundum desiderium suum repleta fuerit, in æternam mansionem ubi cibo vitæ reficitur ascendit, et cum malis operibus occupatur, in fetentem putredinem infernalium pœnarum peritura descendit. Deus enim, qui præceptum Adæ dedit, hominem sub præcepto esse vult, in cujus observatione anima opera salvationis cum gaudio colligit, quæ in exilium perditionis lacrymabiliter mittitur, cum homo desiderii carnis suæ præceptum relinquendo consenserit. Sed sicut stomachus, qui cibum recipit et emittit, cum visceribus ligatur, sic ipsa cum omnibus creaturis vel in ascensione boni, vel in descensione mali in homine operatur. Et sic-

ut creaturæ in æstate florent et virent, in hieme vero arescunt et deficiunt, ita ipsa in bonis operibus gaudendo floret et viret, et in malis operibus dolendo arescit et deficit. Stomacho etiam non prodest ut vacuus sit, quemadmodum nec capacitati mundi utile esset, si diversis creaturis evacuaretur. Capacitas quoque ista dispensatrix virium fructuositatis terræ est, quia eam nec desolatam, nec vacuum in ulla re quæ necessaria ad officium fructuum est dimittit, quoniam si mundus arctus et constrictus esset, ita ut dilatatione careret, plenitudinem creaturarum, quam nunc habet, ferre non posset. Sic et homini non prodesset si tantum unam scientiam haberet, quoniam quasi vacuus tunc esset, cum nullum opus incipere aut perficere, seu lucem diei vel tenebras noctis discernere posset. Qui modo in duabus scientiis plenus est, et per bonam scientiam Deum cum bonis operibus amat, quem etiam per malam mala opera cognoscendo timet. Anima vero cum magna sollicitudine in corpore, sicut paterfamilias in domo sua, habitat, qui semper sollicitus est ne in bonis suis deprædatur, quoniam ipsa curam istam ne homo per involutionem peccatorum a sanctis desideriis, quæ per ipsam sunt, despolietur semper habet. Cum autem homo propter tædium peccatorum suorum animæ aliquando consenserit, ipsa, inde gaudens, homini omnia peccata sua in amaritudine proponit, et cœlestia desideria super mel et favum ei dulcia faciens, ipsum sanctum sæpissime efficit, et ad cœlestia regna perducit. Sicut enim homo periret si stomachus vacuus semper foret, sic anima sine istis duabus scientiis nequaquam esse posset; et ut mundus aresceret si a bonis et malis fructibus inanis esset, ita anima arida et inanis existeret si operibus quæ homo per has duas scientias operatur careret. Ipsa namque omnia quæ hominis sunt in rectum iter dirigendo cum discretione recte dispensat, et per bonitatem Dei, a quo divina est, per sancta etiam opera quæ cum homine operatur mansionem in terra viventium se habituram confidit. Per scientiam quoque boni, qua malum cognoscit, illud injustum esse iudicat, quamvis idem malum per corpus coacta sæpe operetur; et si scientiam istam boni et mali non haberet, sicut follis cum qua faber nihil operatur esset. Et sicut mundus abaque omni plenitudine fructuum esset, si non in viriditate germinaret, sic etiam ipsa sine honore et beatitudine honorum operum esset, si in rationalitate scientiæ boni et mali non floreret.

Quod in similitudinem aeris terram ad fructificandum juvenis, anima quoque per vires suas corpus ad quælibet opera exsequenda moveat, quibus, si recta fuerint, in æternum decorata, Deum et angelos et beatas animas perfecte intueatur; si vero perversa, velut immunda ab hac visione repellatur.

LXXH. Prædicta autem mundi capacitas aerem in se habet, qui viribus suis viriditatem terræ immittens, eam fructiferam facit, fructusque ipsos cum

ad maturitatem pervenerint ventosa frigiditate ad ariditatem inclinât; sed quamvis terram frigiditate hac exterius arefaciat, ipsa tamen ex hoc interius pinguescit quatenus in æstate germinare possit. Proinde Creator omnium, qui terram ad operandum firmavit, animam, per quam homo omnia opera sua operatur, secundum se ipsum constituit, quæ homini, qui ipsius Dei opus est, et usque ad novissimum diem operabitur, sicut sancta Divinitas invisibilis existit; sed post novissimum diem, cum homo totus spiritualis effectus fuerit, sanctam Divinitatem et omnes spiritus et animas perfecte intuebitur. Eadem vero anima fructifera vis est, quæ totum hominem movendo secum vivere facit; et sicut homo panno ex filis textu induitur et vestitur, sic ipsa omnia opera quæ cum homine operatur, ut vestem induens, cum illis, sive bona sive mala sint, sicut corpore in quo habitat obtegatur. Bona quidem opera, cum de corpore abesserit, sicut vestimentum in fulgore purissimi auri quod omni ornamento decoratum est in ipsa apparent; sed prava opera ut vestimentum omni immunitia pollutum in ipsa fetent. Ipsa etiam in similitudine aeris cum homine operatur, qui vires suas terræ immittit, per quas fructifera est et fructus suos perficit, et qui frigiditate hiemis totam terram arefacit; quæ tamen ad fructuositatem terræ calorem in se conservat, quoniam per vires animæ pueritia, adolescentia, juvenus et senectus, fructus bonorum operum operantur et perficiunt, quæ decrepita ætas per defectum quasi arefacit, sed tamen in vera fide ad præmia æternæ beatitudinis post finem hominis conservabuntur.

Quia sicut terra, si bis in anno viresceret et passim gigneret, arescendo in pulverem verteretur, sic et anima in opere suo deficeret, si omnibus desideriis suis et voluptatibus carnis immoderate deserviret; et quod instar terræ inæqualiter fructificantis, ex mutabilitate sui et conflictu carnis nunc in profectu, nunc in defectu posita, nec fidem in Evangelio commendatam, nec visionem Dei in paradiso perditam in hac vita perfecte obtinere valeat.

LXXIII. Quod si terra bis in anno viresceret et passim gigneret, in ariditatem verteretur et sicut pulvis efficeretur. Per hoc designatur quia si anima desideriis ac voluntati carnis suæ pariter consentiret, nullum opus perficere posset, quoniam ipsa vivens spiraculum est, quod nobili tactu totum corpus illud vivificando pertransit, quemadmodum etiam flatus prædicti aeris totam terram fructiferam reddit. Idem vero aer quasi anima terræ existit, cujus humiditatem flatu suo tangens, eam virescere facit; et sicut aer iste, cujus viriditas sanguinem et humiditas sudorem in homine significat, in terra invisibilis et impalpabilis est, sic anima in corpore impalpabilis sanguinem calefacit, et per rationalitatem, in illo visibiliter operatur. Homo namque se Deum habere per animam intelligit, ideoque sive per se ipsum, sive per alium legem sibi semper constituit; et hoc ei naturale est, quoniam primus

homo legem in præcepto accepit quam per consilium serpentis repudiavit. Qui post prævaricationem præcepti Dei in exilium istud expulsus, paradisum inhabitare non potuit, ad quem tamen in multis suspiriis anhelavit. Ut etiam anima, cum per corpus superata fuerit, plurima suspiria dolendo trahit: sed cum illud desiderii naturæ suæ subdidit, in magno gaudio lætatur. Et sicut terra in frigore et in calore fructus suos non æqualiter profert, sic etiam ipsa male et bene operando inæqualia opera habet. Ex natura namque ista, in qua anima per corpus, et corpus per animam sæpe superatur, homo illam puram fidem nequaquam habere potest per quam ipse montem elevare et in mare mittere possit, ut Dominus discipulis suis de grano sinapis dicebat, et quam Adam habuit quando invisibilem claritatem Dei exterioribus oculis suis videbat, in qua quæcunque vellet se posse facere non dubitabat. Sed post prævaricationem, nec Adam nec ullus hominum hanc visionem habere potuit. Unde fidelis homo cum interiori visu animæ suæ in speculo fidei ad Deum respiciat, et ab eo qui omnia potest se salvari confidat. In qua fide multi desideria carnis suæ mortificando plurima signa ferunt.

Quia sicut venæ cordis, jecoris et pulmonis, ad receptionem vel emissionem ciborum stomacho subveniunt, et eidem stomacho continua vel nimia repletio aut exinanitio obessent; ita et anima corpori quidem in quibusque operibus adest, sed eam tenderet, si corpus ipsum desideria carnis semper sequi permitteret.

LXXIV Nam et de corde, et de jecore, et de pulmone, quædam venæ quasi fistulæ extenduntur, quæ ad receptionem et ad emissionem ciborum stomacho subvenientes adsunt. In hunc modum anima, quæ magna vi corpus quod dormiens invenit exsuscitat, in multis itineribus suis Deum sentit. Et quemadmodum venæ stomacho adsunt, cum impletur et evacuat, sic ipsa in omni bono et malo homini adest, ita ut homo cogitationes, duritiam malitiæ et mollitiem carnalis desiderii incipiendo et perficiendo per eam exerceat; et sicut sanguinei rivuli ad stomachum currunt, sic ipsa viribus suis totum corpus pertransit. Sicut etiam stomacho non prodesset, si semper plenus vel vacuus foret, sic etiam animæ obesset, si corpus in deliciis desideriorum carnis semper viveret, quoniam in viribus esuriam desideriorum naturæ suæ habendo deficeret, ut etiam sensu et corpore sæpe deficit, qui in pinguedine carnis suæ incessanter peccat.

Quia sicut caro hominis læditur si vel superflue vel minus necessario ciborum alimenta percipiat, sic et anima si plus vel minus justo discretionis vel remissionis insistat; et quod stomachus mundos quidem recipiens, sed fetentes cibos rejiciens, hominem qui in peccatis delectatur, sed postea per penitentiam purgatur, significet.

LXXV. Si igitur cibi superflue accipiuntur, caro hominis ex indigno livore infirmatur; vel si minus necessario sumuntur, caro in defectu attenuatur.

A Sic itaque stomachus recte dispensator receptionis et emissionis ciborum est. Cum etiam anima ignavi sua hominem ita superaverit, ut a carnalibus desiderii et a propria voluntate sua abstinendo se maceret, tunc per suggestionem diaboli superbia inflatus, alios spernendo sæpe dicit: « Sanctus sum et ab omnibus laudari et honorari merito debeo. » Sicque oculis animæ ejus per superbiam obæcatis, pro nimia tristitia gaudium et cœleste desiderium habere non potest, et ideo in ipso homine turbata dicit: « Ach, ach, ego per fetentem superbiam obæcata cœlestibus desiderii, in quibus Deum vidi et intellexi despoliata sum. » Unde etiam homo, qui non per carnem et sanguinem, sed per vires animæ, qua Deum scit et sentit, bona operatur, elationem in bonis operibus diligentissime caveat, ne per illam præmia æternæ beatitudinis amittat. Sicut enim homo si cibos superflue vel si minus necessario receperit, caro ejus infirmatur, sic etiam anima per elationem superbiæ et per nimiam abstinentiam quæ sine discretionis est, deficit. Anima vero quæ corpus vivificat, et quæ Deum in Trinitate unitatis intelligit, humilis spiritus est, humilitatemque suam in pueritia hominis ostendit, qui necdum superbiam vel odium in gustu peccatorum habet. In quo etiam tandiu lætatur quousque ideam homo per desideria carnis ad peccata moveatur, pro quibus ipsa dolendo semper lamentatur. Neque enim secundum desiderium naturæ suæ in siculi vase corporis nunquam pleniter operari potest, cum caro exilium et ipsam vitam quærat, sed corpus, quo peccante sæpe affligitur, immunda illi et fetida peccata cum dolore proponendo affligit, atque eadem peccata in tristitia cognoscere facit. Stomachus enim qui cibos recipit, quos iterum in fetore emittit, hominem qui in peccatis delectatur significat, et postea per penitentiam in molestiam peccatorum convertitur.

Quod sicut umbilicus omnium interiorum sibi adherentium fortitudo et ambitus terræ cæterarum creaturarum retentaculum existit, sic et universorum quæ per corpus et animam geruntur, sive bona, sive mala sint, ad ipsam animam respiciunt, et quia magna distantia sit inter hos qui per elationem et hos qui per negligentiam delinquant

D LXXVI. Et umbilico omnia interiora ventris adherent, sicut et ad circuitum terræ reliquæ creaturæ respiciunt, quia umbilicus fortitudo ventris est, sicut et ambitus terræ receptaculum cæterarum creaturarum existit, hoc designat quod anima, quæ mediatrix omnium operum hominis est, in sanctis et bonis operibus non in se, sed in Deo consistendo gaudet, et in peccatis quibus vas suum implicitam esse cognoscit erubescendo contristatur, per quam tristitiam idem vas, scilicet corpus, quasi stimulo affligit, per quod homo intra se coactus dicit: « Quare anima mea pro peccatis in quibus natus sum, et a quibus me continere non possum, me tantum contristat, cum ea ante finem memini emendare confidam? » Sic quoque homo in pecca-

tis se consolando, in ipsis quasi in sono epulantium gaudet. Unde anima, de cujus natura consolatio ista non procedit, tristitia repletur, quoniam ipsa vita et de divina rationalitate procedens, quæ hominem, qui omnis creatura est, movet. Deus enim, qui de vilissima natura hominis unicum humanitatis suæ ex virginea carne Mariæ Virginis sibi texuit, humilitatem valde diligit, per quam superbiam et malignitatem diaboli superavit. Anima vero hominem in bono et malo ut columna domum sustentat, quia cum ipse per elationem sanctitatis in Deo fugerit, per eam se Deo et hominibus odibilem intelligit, et ipsa eum hoc modo affligendo gaudium habere non permittit. Multi enim per elationem sanctitatis pereunt, et plurimi præmia laborum suorum amittunt, ita ut in fine suo ad Deum suspirando vix salvari possiunt. Qui autem per negligentiam sanctitatis et per carnalia desideria sine superbia peccaverint, illis Deus plurima peccata, cum pro ipsis in penitentia suspiraverint, ignoscit, multique ex his sancti et columna cælestis Jerusalem postea efficiuntur. Sicut enim umbilicus fortitudo omnium interiorum sibi adhærentium est, sic omnia opera, sive bona sive mala sint, ad animam aspiciunt, quia ipsa fortitudo illorum omnium existit.

Quod umbilicus etiam terræ lutulentas et aquosas immunditias in paludibus emittenti comparetur, eo quod calor, frigus et humiditas cibum et potum sub eo discoctum ad inferiora digerendum urgeant; et quod similiter anima voluptatibus carnis superata et in sordidissimis involuta operibus ad inferiora et pœnaliter loca, nisi suspiriis penitentia purgetur, devolvenda sit.

LXXVII. Umbilicus quoque cum carnalibus fistulis cordis, jecoris et pulmonis, omniumque viscerum, in auxilium refectionis hominis surgit, quæ omnia spiramen animæ movet, quemadmodum aer cunctas vires terræ perflando confortat. Idem etiam umbilicus usque ad finem lumborum quasi terra quæ semper quasdam lutulentas et aquosas immunditias in paludibus emittit, et, quia calor, frigus, humiditasque hominis, quibus ille regitur, in umbilico latent, et cibus ac potus, quibus homo in carne et sanguine vegetatur, ibi ad inferiora defluentes, velut lutum ejiciuntur. Homo namque, qui per vires animæ cum omni creatura secundum Deum operatur, etiam secundum naturam terræ, cujus pars altera mollis, altera dura est, durus et nullis existit, in cujus mollitie per gustum carnis anima contristatur, cum idem homo per illa superatus, ei non consenserit. Sicut enim aer omnes creaturas ad crescendum confortat, et ut umbilicus cum carnalibus fistulis in auxilium ciborum surgit, sic anima omnia opera hominis viribus suis pertransit, continet et perficit. Ipsa etiam operibus corporis, sicut vermis tabernaculo suo quod ex luto facit, tegitur; et sicut per vermes, qui interdum non videntur, lutum movetur, sic homo per invisibilem animam ad sordida opera movetur. Et licet ipsa omnia opera hominis, quemadmodum hamus pisicem, ad se trahat, tamen per corpus ita superatur, ut ei nullo modo resistere valeat. Pro peccatis quoque quæ per corpus coacta operatur se puniendam et ad judicialia tormenta adducendam cognoscit, quoniam omnia in ipsa quasi scripta videntur. Quapropter quandiu ipsa in corpore manserit, suspiria doloris emittit, quia ut umbilicus ad lumbos extenditur, sic peccata in ipsam extenduntur; et etiam cum ipsa in pœnas emittitur, sicut esca hominis in luto emittitur, et ut terra lutulentas immunditias emittit.

Quia sicut terra et homo, illa per æstatem, hic per juventutem virent et florescunt, itemque illa per hiemem, iste per senectutem arent et marcescunt, sic et anima manens in corpore, et illud sibi servire compellens, de virtute in virtutem ascendendo in bonis operibus et exemplis Filii Dei virescit, et postmodumeducta de corpore velut pretiosis ornata lapidibus, et receptionem corporis in quo laborarat inhiunter expectans coram Deo requiescit.

LXXVIII. Et homo in puerili et in juvenili ætate florendo perficitur, ac postmodum per senectutem in ariditatem inclinatur, sicut et terra in æstate per viriditatem florendo decoratur, et postmodum in hiemem per frigus in pallorem vertitur. Cum enim anima corpus suum ita superavit, ut simplici corde in bona voluntate sibi consentiat, et bonis operibus velut dulcissimo cibo delectetur, homo ille in cælesti desiderio dicit: « Quam dulcia faucibus meis eloquia justitiæ tuæ, quæ etiam ori meo multo dulciora melle sunt; » et sic cum puerili simplicitate sine gustu carnis in innocentia vivit. Anima vero hominem istum desideriis suis tandiu imbuat, quousque de virtute in virtutem ascendendo virescat, et in bonis operibus et exemplis quæ Filius Dei hominibus reliquit floreat, quia livore peccatorum impolluta in ipso gaudet et decoratur. Et sicut in frigore hiemis viriditas, floriditas et maturitas omnium fructuum deficiunt, sic homo per mortem in omnibus bonis et malis operibus deficit. Homo autem qui in pueritia, in juventute et in senectute bona opera feliciter complevit, anima ipsius cum eisdem operibus lucida, et quasi pretiosis lapidibus ornata coram Deo ascendit, et corpus, quod per eam operabatur, ut in jucunda mansione simul habitent vix expectat.

Quid fortitudo vel petulantia renum, et pinguedo terræ, quæ moderata uberes, immoderata inanem fructus producit in diversis animæ affectibus significant.

LXXIX. In renibus autem, in quibus et fortitudo et lubrica petulantia diffunditur, pinguedo terræ notatur, quoniam ut in illis aliquando vires hominis, aliquando quoque ea quæ incongrua sunt exsurgunt, ita etiam moderata pinguedo terræ ubertatem fructuum, immoderata vero inanes fructus, quamvis plurimi appareant, interdum producit. Homo namque omnia quæ sub circulo solis et lunæ

in temporibus mensium operatur, per vires animæ in sapientia, in scientia et in discretionem perficit; per eam etiam, quia ignea et aerea est, secundum lunam quæ crescit et deficit, bonum et malum facit. Per vires quoque ejusdem animæ, quæ per intellectum boni cœlestis est, homo quæque cogitat et operatur, temporaque temporum, et elementa cum quibus bonum et malum facit, cum differentia rationalitatis discernit et omnia quæ cognoscit nominat. Et sicut in renibus fortitudo probitatis et infirmitas, prosperitas et inutilitas latent, et ut terra per solem, lunam et aerem, omnia per quæ homo vivit utilia et inutilia germinat, ita fortitudo ista in anima est quatenus homo per vires ejus bona et mala, utilia et inutilia operetur.

Quod terra in medio aeris constituta sit, adversus tempestates montibus et collibus parum calidis vel frigidis, partim æstu et gelu temperatis, velut urbs turribus et propugnaculis munita; et quod hoc modo anima in multiplici quem contra desideria carnis exercet conflictu sanctorum operum protectione ornatur et defendatur.

LXXX. Terra enim in medio aeris ut favus in medio mellis est, diversis collibus elata, ita ut in quadam parte colles nimio æstu, in quadam nimio frigore inhabitabiles habeat, in quadam autem parte colles æstu et frigore temperatos. Per colles quippe firmata est, ut urbs cum turribus et propugnaculis. Colles itaque valles obtegunt, et montes terram contra varias tempestates defendunt; quapropter et ipsa montibus et collibus, velut muro circumdata et firmata est. Hoc designat quod anima, quæ ex præcepto Dei tota corpori infixæ est, in illo se cum omni creatura operaturam cœlestia et terrena opera cognoscit. Intelligit etiam quia Deus, qui omnia mala opera judicat in bonis operibus hominis, ab omnibus angelis et sanctis suis laudatur, quoniam ipse rex et imperator omnium in cœlestibus et liberator in infimis existens, hominem mortalitate carnis assumpta liberavit, et quod ipse mirabilis Deus plurima miracula in sanctis suis operatur. Cum enim homo secundum gustum carnis suæ peccaverit, per animam in pœnitentia sæpe revocatur: sed qui a peccatis nunquam cessando animam superaverit, in illo anima lacrymabili voce plangit, eo quod esuries naturæ suæ nunquam reficiatur, dum pene nullam spem salvationis ad Deum habere possit. Sed gratia Dei eundem hominem in amara pœnitentia peccata sua tandem cognoscere faciens, eum ad relinquendum sæculum confortat, per quod anima multum lætatur; sicque opera hominis terræ, quam aer super et subter undique tenet, assimilantur, et anima cum corpore ut aer cum terra, et ut favus in medio mellis est. Sicut enim terra colles ad habitandum æstu et frigore temperatos; et quosdam intemperatos et inhabitabiles habet, sic etiam homo bona opera quibus ad cœlestem patriam, et mala quibus ad pœnalia loca ducitur exerce. Cum autem ipsa voluntatem carnis superando victrix exstiterit, bonis operibus ex na-

tura sua quoniam spiritus est delectatur, Deoque quemadmodum angeli, qui faciem ejus inspiciunt, in amore fidei famulatur. Corpus quoque, cui desideria carnis contraria sunt, ad bona opera et sancta cogit; et cum illud per fortissima bella honorum operum devicerit, ejusdem bonis operibus velut urbs cum turribus et propugnaculis ornatur et firmatur. Ipsa enim humilis est, et per vilissimam naturam carnis qua opprimitur lamentabilem vocem habet, per quam hominem, qui collum suum in superbiam erigit, nunquam plenum gaudium habere permittit. Qui etiam ex natura ejusdem animæ propter molestiam peccatorum in pœnitentia illorum gaudere non potest, et sic anima in vera ascensione humilitatis, hominem ne in vanis viis superbiam regari possit constringit. Anima quippe quæ per scalam humilitatis ad altum montem, qui habitatio cœlestis Jerusalem est, ascendit, hominem a superbia discedere, et ad humilitatem se inclinare, ne per dolum antiqui serpentis dimergatur semper monet, quoniam sicut valles de incongrua pluvia per colles, sic homines per humilitatem a malis defenduntur. Et sicut terra per montes et colles, quibus velut muro defensa et firmata est, a variis tempestatibus defenditur, sic anima per sancta opera quæ humilitate velut muro muniuntur, ad cœlestem patriam a confusione diaboli perveniet.

Quia sicut terra sic posita est, ut undique a sole temperetur, ita et anima Deo subjecta a luce sapientiæ discretionis virtute illuminanda perfundatur.

LXXXI. Terra enim ad cursum solis sic posita est, ut in omni loco suo per ipsum temperetur. Sic et anima, quæ cum sapientia temperata est, per guttas salientis fontis, qui Deus est, hominem imbuat, ut in plateis discretionis et sanctorum desiderium, Deum cognoscendo, ambulet et propter amorem ipsius gustum peccatorum suorum relinquat. Sed homo qui secundum desideria animæ operatur, per eam cum sanctis operibus, quemadmodum terra in omnibus officiis suis per solem, illuminatur.

Quia homo in similitudine terræ factus ossa sine medulla lapidum vice, ossa cum medullis vice arborum habeat; et quod secundum qualitatem morum suorum, vel duritiam lapidum, vel amœnitatem horti floridi seu pomerii fructiferi per significationem recipiat.

LXXXII. Terra etiam cum lapidibus et arboribus firmata est, et secundum illam homo factus est, quia caro ejus ut terra est; ossa autem ipsius sine succo medullæ, ut lapides sunt; ossa vero cum medulla velut arbores existunt. Unde et homo ædificium suum secundum se ex terra, ex lapidibus et ex lignis componit. Anima quoque, cui desideria carnis contraria sunt, et quæ firmamentum totius corporis est, illud viribus suis infundens, omnia opera cum homine operatur et perficit, ipsoque homo floridus hortus, in quo Dominus oculos suos pascit secundum desiderium animæ, operando efficitur; cum autem secundum voluntatem carnis

operatur, coram oculis Dei sicut sol cum eclipsim patitur non lucet. Homo enim qui bona opera fecerit, pomerio omnium honorum fructuum repleto assimilatur, sicut terra quæ lapidibus et arboribus firmatur et ornatur; cum autem per duritiam peccatorum mala opera perpetraverit, sicut dura terra quæ sine fructu est coram Deo infructuosus existit. Caro namque hominis bonam scientiam, quæ fructiferam molliem habet, et ossa malam scientiam, quæ contra Deum se indurat, significant; ossa autem quæ sine medulla in eo sunt, mala opera ipsius designant. Anima vero secundum Deum in homine operans est, quoniam, sicut ipse cælum in pleno gaudio cælestibus constituit, et ut terram hominibus ad habitandum dedit, sic anima in gaudio cum homine bona opera, quæ cælestia sunt, et in querela tristitiæ mala opera quæ terrena sunt operatur. Scientia itaque boni et mali viscera animæ sunt, quibus hominem humilitatem, quæ materia omnium virtutum est, docet, et quæ hominem in viribus suis in peccatis ita constringit, ut illa in gaudio nunquam perficere possit. Et sicut homo omnia ædificia domus quam ædificare vult secundum voluntatem suam prævidet, sic ipsa omnia opera in homine secundum quod potest disponit.

Item quod sicut aer terram in medio sui æquali undique mensura positam sustentat et continet, ita corpus et anima a Deo conjuncta, licet natura plurimum distent, in faciendis communiter præceptis Creatoris sui patienter se invicem sustinere et instruere debeant.

LXXXIII. In medio quoque aeris terra posita est, ita scilicet ut aer æquali mensura super terram, ac sub terra, et in utraque parte terræ sit. Anima etiam quæ vivens spiraculum a Deo in corpus missa est, hominem ut cum patientia præceptis Dei in hac laboriosa vita obediat, instruit; in qua in tanta dissocietate quanta cælum et terra distant, inhabitat manetque, ut qui scientia sua quid ipse sit pleniter comprehendere non valet, in labore certaminis sui cum patientia et obedientia ad Creatorem suum tendendo respiciat. Sicut enim aer in medio terræ eam sustentando et continendo est, sic anima in medio corporis, illud totum sustinendo, habitat, et in illo secundum quod ab eo postulat operatur.

Quod vesica, quæ potus recipit et emittit, cursus fluminum quæ per terram diffunduntur ostendit; et quod in hunc modum vitæ carnis anima corpus suum fluentis præceptorum Dei bona recipiendo, mala emittendo irrigare debeat, appositio in testimonium versus psalmi cxviii ad hoc competente.

LXXXIV. Sed vesica hominis inundationem fluminum quæ hac et illac per terram diffunduntur, ostendit, quoniam ut illa fluenta ventris recipit et emittit, sic etiam et flumina nunc crescunt, nunc vero decrescunt, totamque terram irrigant. Anima itaque, cui natura carnis et sanguinis contraria est, hominem ut ab iniquis cogitationibus se abstinereat, et pro peccatis suis se gratia Dei non despe-

ret, sed ut in vera humilitate ad pedes Domini pro illis se prosternat, docet, quatenus omnipotens Deus in amara poenitentia ei peccata sua misericorditer ignoscere dignetur. Cum enim ipsa hominem in humili natura sua ita superavit, ut ei in omnibus consentiat, cælum sic dicendo victorioso pertransit. « Concupivi salutare tuum, Domine, et lex tua meditatio mea est (Psal. cxviii). » Quod sic intellectui patet: Ego in carne mea, quæ præceptis tuis per se in bono non consentit, te desideravi et intellexi, et per vim salutaris tui quasi veloci aqua ita infundebat, ut in medio virinum mearum et in medio cordis mei, mandata tua contra voluntatem ejusdem carnis meditarer. Et quemadmodum molidinum grana ad edendum per aquas conterit, sic ego, quæ torrens iter aquæ in corpore sum, omnia præcepta tua ex natura mea requirendo diligenter observo. Sicut enim vesica hominis aquosam humiditatem corporis recipit et emittit, et ut flumina crescendo et decrescendo totam terram perfundunt, sic victoriosa anima totum corpus, bonum recipiendo et malum emittendo, præceptis Dei regit, cujus vires in bonis crescunt et in malis decrescunt.

Quod ex locis corporis per quæ digestio ciborum et potuum fit, secreti et subterranei meatus fluminum designentur, et querela animæ lutulentis et fetidis operibus pollutæ, et per spem poenitentis et passionem Christi in Deum respirantis, adducto in testimonium versus psalmi xli in hoc conuenienti.

LXXXV. In locis autem ubi digestio ciborum et potuum emittitur, secreti et subterranei meatus prædictorum fluminum designantur, quia, ut digestio in corpore hominis permanere non potest, sed ejecta apparet, ita quoque et meatus isti flumina eieciunt, illaque ad apertam manifestationem perducunt. Cum vero anima in lutulentis peccatis a luce abscondita est, se abstinere non potest quin lamentabili voce dicat: « Ach, ach, ego infelix quæ vivens spiraculum adeo sum, tanto fetore peccatorum involuta sum, ut nulla lætitia cælum respicere valeam. Ach, unde veni, aut quo vadam, et quid prosunt mihi omnia bona quæ Deus creavit, cum in infernum dimergar? » Sed postea in se reversa iterum dicit: « Confido in Deo meo, quia in vera poenitentia per misericordiam ipsius de infernalibus tormentis quæ promerui liberari possim. Et sic per gratiam Dei consolata et confortata iterum dicit: « Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei et Deus meus (Psal. xli). » Quod sic intellectui patet: Cum homo peccata sua per naturam animæ coactus emendare cogitaverit, in gaudio quod ex rivulis aquæ vivæ ei influxit dicit: « Quare tantum contristor et perturbor in anima mea, cum per gratiam Dei vulnera peccatorum meorum cum suspiriis et lacrynis delere possim, quæ per vulnera Domini mei, qui clavos et lauceam pro peccatis meis sustinuit, me liberandam confido? » Omnia vero mala opera in amara poenit-

lencia postea manifestat, sicut etiam egestio ciborum et potuum emittitur. Sed et sicut de subterraneis aquis lumina super terram producunt, sic de his rebus optima fama super terram volat, quoniam qui in peccatis exstinctus erat, in bonis operibus revelatur.

Quod per dorsum et latera hominis planities terræ, per femora vero et loca sessionis colles et asperitas ejusdem terræ inferius duræ et impenetrabilis, et superiorem partem, quæ mollis est, constringentis insinuetur; et quod similiter viribus animæ molli- ties carnis a rittis restringatur, ut virtutum margaritis decorata angelos sanctos et ad admirationem sui et ad laudem Dei accendat.

LXXXVI. Dorsum autem et latera hominis planitiam terræ demonstrant; anima vero, quæ operans spiritus nominatur, sancta opera et claræ virtutes, per quas Deus ab angelicis spiritibus laudatur, cum homine operatur; ipsaque corpori, quod per omnia regit, invisibilis existit, quemadmodum Deus, qui totam terram creavit, homini invisibilis est. Et sicut homo cum dorso et latere potenter operatur, sic etiam anima cum corpore omnia opera sua perficit. In femoribus quoque et in loco sessionis colles et asperitas præfata duræ et impenetrabilis terræ ostenduntur, quoniam ut femora lumbis et ventri adhærent, et hominem portant, et ut locus sessionis hominem retinet, sic etiam hæc inferior et impenetrabilis pars terræ, superiori tenerræ et molli parti ejus conjuncta existit, illamque fortitudine sua quasi chalybs retinet ne dissolvatur. Sicut enim homo totam terram artibus suis regit, eamque aratro aliquando profundius, aliquando levius evertit, sic anima viribus et virtutibus corpus secundum gustum carnis pertransit et evertit, et cum fortissimis viribus ejusdem animæ homo gravia et criminalia peccata perficit, sed leviora, quæ per cogitationes sine opere sunt, aliis animæ tantum perficiuntur. Diabolus namque propter odium quod ad Dominum suum habet, delectationem homini suggerit, ex qua sumus quoties homo irascitur in corpore ejus ascendit, quia homo nunquam irasceretur si delectatione carnis careret. Anima vero quæ immortalis vita est, in cujus discessu corpus emoritur, omnia opera secundum desideria corporis perficit, quemadmodum aerius ventus totam terram germinare facit, ipsaque in corpore operando, sicut torrens aqua fluendo, nunquam cessat. Omnes quippe angeli super hominem illum qui sanctis operibus velut elegantissima veste induitur, mirantur, quoniam societatem cum illis Deum laudando etiam habebit; omniaque opera ejus anima sustinet, sicut femora et locus sessionis totum hominem sustentant. Et sicut aspera et acuta terra mollem partem terræ atque flumina portat, sic vires animæ totum hominem continent, quæ ei, quemadmodum femora cum lumbis ventri, serviendo adhærent. Ipsa etiam cum viribus suis opera hominis, quemadmodum posterior pars ipsi sustinet, et eum in bono gaudere et in malo contristari cogit, bonisque ope-

ribus et variis virtutibus velut baccis et margaritis eum circumdat. Unde et Joannes dicit:

Verba sancti Joannis apostoli in Apocalypsi sua decorem sponsæ Christi, id est animæ sanctæ, contemplantis et describentis, et David in Psalmo excellentiam hominis prædicentis.

LXXXVII. « Vidi Jerusalem descendentem de cælo, ornatam tanquam sponsam viro suo (Apoc. XXI). » Quod sic intellectui patet: Sponsa ista sanctam et ornatam animam, quæ Christo in dote sanguinis sui adjuncta est, et ad eum quemadmodum sponsa ad sponsum respicit, designat, quia ipse Filius Dei in alvum Virginis descendit de cælo, in qua novam et sanctam civitatem Jerusalem ædificavit. Angeli namque, qui faciem Dei semper inspiciunt, in operibus sanctorum, quæ cum innumerabilibus ornamentis ad faciem Dei lucent, et ad cælestem Jerusalem ascendendo nova tabernacula semper ædificant, et etiam coram eis ut aurea scriptura fulgent, mirantur. Unde in sono psalterii, citharæ, et vocis omnium laudum sonant. Deus vero hominem ideo creavit, ut lucida opera quæ in cælo fulgerent operaretur, quatenus angeli in operibus ejusdem hominis, ut etiam in facie Dei, mirarentur. Unde etiam scriptum est: « Minuisti eum paulo minus ab angelis; gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum (Psal. VIII). » Quod sic intellectui patet: Deus angelis, qui laus ejus sunt, præsens semper est, ideo ab eis videtur et cognoscitur, cum homo, qui opus ejus anima est, eum in fide et non in divinitate videat; quem Deus glorificat, honorat et multum ornat, quoniam eum ad obedientiam præceptorum suorum creavit, et super omnia opera quæ fecerat eum constituit.

Item de comparatione duræ et mollis vel calore vel algore inhabitabilis terræ, et unde terræ motus contingant, et quod eadem terra si subtilis quasi ferrea chalybinea non esset, ab ascensu solis nimio æstu, et ab occasu ejus nimio frigore dirumperetur, et de multifaria concertat one carnis et animæ secundum supraposita.

LXXXVIII. Nam teneræ parti terræ dura et velut ferrea pars altera terræ, subjuncta est, quæ in duritia sua, quemadmodum chalybinea sit, perdurat, ita ut nec confringi, nec emolliiri ulla inundatione circa eum concurrentium aquarum possit. Homo quoque cum delectationem carnis amplectitur, anima in spiritali natura sua dicit: « O vix mollitiei gustus carnis, quam ego affligo, et a qua affligor! » Unde homo in peccatis suis mox ingemit dicens: « O vix mihi, quod ad tanta peccata, quæ in me superare non possum, natus sum! » Et mox ut anima mœrorem istum senserit, hominem plus quam prius in peccatis puniendo ad se trahit, et eum propter peccata sua tristem reddit, quoniam vires animæ in ipso aruerunt. Postea namque homo secundum naturam animæ operando, ipsam in mortificatione carnalium desideriorum prodit, quatenus eam in cælesti desiderio inveniat. Sic quoque anima hominis in quo obdurationem cordis non invenit, supe-

rat, quemadmodum dura et quasi ferrea terra mollem in potestate sua sustentat; ipsaque anima fortitudine fidei quasi chalybe eum firmat, ne per circumventia mala consuetorum peccatorum deficiat. Pars itaque hæc duræ et velut ferreæ terræ colles cum rupibus habet, et flumina quæ in oriente in quatuor partes divisa fluunt, eam scindere non prævalent, sed eam interdum movent, nec tamen vulnerant. Motio autem ista ex nimio æstu solis ab illa parte firmamenti fit, ubi sol ascendit, et si terra subterius, ut ferrea seu quasi chalybinea non esset, ex nimio æstu hoc tota scinderetur. Ab altera quoque parte firmamenti ubi sol occidit ex nimio etiam frigore rumperetur. Nam et ex immoderato fervore solis et ex immoderato frigore istæ partes terræ inhabitabiles sunt. Proinde et anima, quæ humilis natura est, contra superbiam hominis semper pugnat, eique dicit: « Quare in tantam altitudinem, quasi te ipsum creaveris, ascendis? Si enim per te ipsum esse vel operari desideras, ut primus angelus cades. » Ipsa etiam Deum, a quo ipsa spiritalis essentia facta est, scit, et sentit, et quod ei nullus similis est intelligit, ideo superbiam quæ sine gaudio est, et per seipsam esse et nulli obedire vult, odit. Unde etiam superbæ menti corporis sui dicit: « Omnia quæ quæris vana et fallacia sunt, et quæ tu honorem nominas, hæc blasphemia sunt; et cum te ascendere putas sine adiutorio Dei et hominum, cades. » Sed homo ex mœnore animæ sæpe suspirat, et ab omnibus operibus superbia declinando, in altitudinem sanctorum operum humilitatis ascendit, per quam ipse in medio peccatorum, quemadmodum dura terra collibus et rupibus tenetur et firmatur. Et tunc homo bona et sancta opera cum elementis in alio modo quasi reviviscendo operatur, ne quasi vulneribus mortis condemnatus, coram Deo et hominibus derideatur, sicut etiam eadem terra de quatuor fluminibus in viribus suis non disrumpitur. Anima autem, quæ ventosa est, omnem creaturam per cor et venas in homine, dum peccata quæ sibi molesta et contraria sunt cum eo operatur, movet; ipsumque post gaudium peccatorum sæpe plorare facit, et post securitatem eorum in maguam confusionem convertit. Homo etiam magnam infirmitatem multoties incurrit, cum omnia interiora viscera sua rectum iter persciendo, quæ vult non habet; sicque anima quasi tempestas in homine cum peccatis, et etiam cum pœnitentia ipsum affligendo est; et quantum ipsa in peccatis doluit, tantum eum in pœnitentia dolere facit. Ipsa quoque anima in omni fervore peccandi et pœnitendi hominem, quemadmodum ferrea et chalybinea terra mollem, sustentat ne deficiat, quia ipsa vitalis virtus corporis est, quod nunquam cum gaudio peccata sua operari permittit, quodque in peccatis ita sæpe affligit, ut ab illis se surgere vix speret. Anima vero per hoc eum iterum excitat, et ut per gratiam Dei se liberandum confidat, ne in dispersionem desperationis decidat consulatur, quod etiam terra quæ ex

nimio frigore occidentis non rumpitur significat. Terra enim quæ pro nimio frigore et æstu inhabitabilis est, designat quod homo, qui propter expulsionem Adæ parvum locum habitabilis terræ ut peregrinus inhabitat, inter prælia et bella peccatorum et pœnitentiæ nunquam securitatem habere possit, quoniam in lacrymabili exsilio plenum gaudium cœlestis patriæ videre non potest, nisi quod illuc a longe in umbra fidei tendit. Unde cum nullam securitatem se habere videt dicit:

Verba David in psalmo cī velocitatem dierum suorum et defectum suum deplorantia.

LXXXIX. « Dies mei sicut umbra declinaverunt, et ego sicut fenum arui. » Quod sic intellectui patet: Homo ex originali peccato in his quæ præterita et futura sunt, cæcus est. Unde ea in scientia sua quasi umbram habet. Qui etiam per hoc quod nullam securitatem habet, ut fenum arefcit, cum omnia opera sua ei incerta sint. Omnes enim dies hominis deficiendo in oblivionem ducuntur, sed æterna vita stabilis et nova est, ut etiam æstas omni anno novos fructus profert.

Quod terra quidem in omni superficie sua rotunda, sed non plana, propter tumores collium et montium quos undique gestat existens, inæqualem humanæ conversationis propter diversa virtutum et vitiorum quæ inter animam et carnem geruntur certamina, tenorem significet.

XC. Terra namque montes et colles portat, et intra rotunditatem suam plana non est; sed tamen aer eam ubique tangit, ipsaque supra et subter montes et colles fert, quemadmodum cervus cornua sua. Anima, quæ spiraculum a Deo est, frendenti molestia avaritiam, quæ collum luxuriæ existit, odit, quoniam homo per hæc duo vitia pacificos et mansuetos mores nec in se nec ad alios habere potest. Ipsa quoque anima corpori ideo immissa est, ut ad confusionem diaboli contra suggestionem ipsius cum homine pugnet, quia luxuria per ipsam suggestionem Leviatan, qui totum mundum deglutire vult, in ipso exsurgit, per quam etiam, ut avarus homo pecuniam, animas inquinare et ad se trahere desiderat. Homo namque qui superbus et avarus existit, possibilitate peccandi, quemadmodum terra montibus et collibus ponderata, nequaquam plana est, se ponderat, cum relicto timore Dei ac si per eum iudicandus non sit, secundum desideria cordis sui quæcunque vult operatur. Et sicut aer terram non communit, sed secundum qualitatem tempestatis tangit, sic ipse opera iniquitatis excusando secundum vanitatem cordis sui injuste operatur. Sed anima etiam viribus suis hominem istum affligendo ad Deum pro peccatis suis suspirare facit, ac montem superbiæ in ipso prosternens, eum super terram in humilitate sancta et bona opera facere cogit, qui prius peccata in superbia quasi sub terra operatos est. Ipsa etiam in potestate scientiæ suæ bonum et malum operatur, et ex magna afflictione quam in corpore ex superbia habet dicit: « Ach, Ach, unde veni, et quid operor modo? cum suspiriis plangen-

tem vocem profero, quia scientiam meam cum putredine peccatorum misceo. » Et ita lugendo hominem cogit, ut his verbis Dominum adoret. « Miserere mei, Domine, quoniam animam meam in peccatis pollui, et sana contritiones cicatricum vulnorum meorum, quia tibi soli peceavi. O Deus meus, amplius, amplius doce me sancta et bona operari, quibus anima mea sanetur, quam multum perturbavi. » Postea namque homo se totum ad Deum inclinat, et esurie animæ suæ deficiente, in convivio pœnitentiæ lætatur.

Quod sicut inferior superficies terræ pulsantes se et circumfluentes aquas quasi ferrea repellit, sic et vis animæ velut chalybs qui cætera acuit ferramenta fallaciam et immissiones diaboli domare et a se repellere debeat.

XCI. Nam superficies terræ subtus quemadmodum supra rotunda existit, ipsaque ad intrantes et circumfluentes aquas quasi ferrea est. Anima quoque quæ in corpore latitat, et in omnes sensus corporis cogitando, loquendo et operando volat, secundum ista cum omni creatura in homine operatur, cum alii spiritus laus Dei tantum sint, nec operentur. Homo enim de cuius operibus angeli Deum laudando mirantur, cœlestis et terrestris est, unde in cœlo gloriose laudatur, et totam terram operando replet, et ita vis animæ ipsius rotunditati terræ assimilatur, quæ in corpore et in omnibus operibus hominis circuit, et etiam secundum naturam carnis, et secundam naturam suam operatur. Vis itaque animæ ut chalybs est, per quem omnia C
ferramenta acuntur et firmantur, quoniam ipsa desideria carnis quæ naturam ipsius intrant pugnando superat, ne homo pereat, ipsaque ne pondere peccatorum suffocetur, contra omnem fallaciam diaboli bellatrix existit.

Quod flexuræ, tam æquales quam dispares, quæ in homine a femore per genu et talum usque ad finem majoris articuli pedis, et a vinctura manus usque ad extremum medii digiti inveniuntur, in mundo oceani et fluminum incurvationes et reflexiones significant, et in homine impetus, et ætius libidinum, et multiplices cumpaginationes naturarum, carnis et animæ oppositiones designant.

XCII. A genibus vero usque ad talum eadem mensura est quæ a loco egestionis seu a femore D
usque ad genu existit. Et in mensura membri huius, scilicet quod a genu usque ad talum est, oceanus, qui totam terram comprehendit, designatur, quoniam, ut crura ad posteriora recurvantur, ita et aquæ istæ omnem rotunditatem terræ circumamplēctentes, metam suam non transeunt. Aquæ etiam istæ extra meatum suum non ruunt, quia velut in sulco et quasi in canalibus fluentes, eosdem terminos non excedunt, et aquis quæ super firmamentum sunt in profunditate sua æquales existunt. Sic et anima, quæ in omnibus membris hominis constituta est, per illum ad omnia desideria carnis festinat, ut follis flare cogitur, unde et lamentando ad eundem hominem dicit : « Ach, ach, cinerosa pu-

A
tredo, cur a Deo meo in te unquam missa sum, quæ in tua desideria me ita involvisti, ut diabolica suasionem criminalia opera tecum cogat perficere? » Tunc homo, licet in petulanti convivio peccatorum vivat, propter querelam animæ intra se sæpe dicit : « O vae mihi, quare a peccatis me continere non possum! qui opera mea coram Deo et hominibus polluta esse cognosco, et quare non timeo Deum meum, qui omnem maculam peccatorum sicut malitiam diaboli iudicando abjicit! » Post ea homo in amara pœnitentia a peccatis ea dinumerando declinat, et in eadem molestiam, in qua anima ipso peccante fuit, sic dicendo ducitur : « Ach, ach, ego Creatoris mei oblita sum, quando a desiderio carnis in scientia rationalitatis meæ propter timorem et amorem
B
ejus non declinavi! » sicque in vera pœnitentia se ad terram prosternens, ad Deum sic orando clamat : « O Deus meus, adjuva me, et per sanguinem tuum edue me de profunditate peccatorum meorum, quibus quasi in infernum mersus sum, et per gratiam tuam trabe me ad te, ut ad salvationem surgere possim. » Sicque singula peccata sua in vera pœnitentia considerando abluit. Mensura enim quæ a loco egestionis seu a femore usque ad genu existit, significat quodvis libidinis in lumbis viri, et in umbilico mulieris per primam suggestionem diaboli excitatur, cum per malum ejusdem deceptionis pari studio desiderando et operando peccata luxuriæ perficiunt. Sed homo post ea per animam in dolorem et in molestiam eorumdem peccatorum ducitur, quod etiam mensura quæ a genibus usque ad talum est designat. Talus quidem locum exsilii in quo Adam positus est ostendit, quod homo in omnibus operibus suis bonis et malis oblivisci non potest, quia in malis operibus expulsionis Adæ recordatur, et in bonis operibus qualiter a Deo creatus sit reminiscitur. Deus quippe animæ rationali habitaculum in tanta plenitudine creavit, ut in illo omnes virtutes suas exercere posset, sicut et homo domum ædificat, quatenus in illa omnia quæ vult operetur; et ut etiam venti a Deo creati sunt, ut aliquando in jucunditate, alio modo in periculo, quæque flatu suo pertranseant. Et sicut oceanus locum in quo fluit non excedit, sic anima modum istum non relinquit, quin in bonis operibus gaudeat, et in malis contristetur. Cum enim homo secundum desideria carnis peccat coram Deo ut tenebrosa nox est; cum autem secundum naturam animæ operatur, coram Deo et angelis ejus sicut lux diei lucet. A talo autem usque ad finem majoris articuli ea mensura existit, quæ a junctura manus usque ad summitatem finis digiti qui medius dicitur, est, ut supra demonstratur. Pedes quoque cætera flumina demonstrant, quæ se per totam terram dividentes, illum ubique irrigant. Et sicut iidem pedes cruribus, et ut manus brachiis adhærent, sic et flumina ista vires suas ab oceano sumunt. Deus quippe elementum terræ creavit, quæ per vires cæterorum elementorum germinat, ut etiam mulier per vires v-

ri feta existit. Homo itaque per animam divinus, et per terram terrenus, plenum opus Dei est; unde etiam terrena scit, et in speculo fidei cœlestia cognoscit. Sicut enim a talo usque ad finem majoris articuli, et a junctura manus usque ad summitatem finis medii digiti æqualis mensura existit, sic anima, per quam homo se Deum habere intelligit, æquali mensura sine omni defectu corpus possidet, illudque eam æquali mensura sustinet, ita ut anima in illo nullum defectum in omnibus operibus quæ cum corpore operatur, habeat. Et ut etiam terra utilia et inutilia germinat, sic pedes hominem ad utilia et inutilia opera portant; et ut ab oceano omnes aquæ fluunt, sic per corpus et animam omnia opera hominis peraguntur.

Item quod in flexuris humerorum et brachiorum, manuum, lumborum, poplitum et pedum, in quibus duodecim majores inflexiones sunt, quatuor principalium ventorum et octo collateralium ipsorum status et spatia quibus a se differunt, insinuent, et quod iidem venti calore, frigore, siccitate et humiditate invicem temperentur.

XCLIII. Sed in poplite dextri cruris, ubi crus hominis incurvatur, principalis occidentalis ventus demonstratur; in femore autem et in talo ejusdem cruris spiramina eorundem collateralium ventorum designantur. In poplite quoque sinistri cruris principalis ventus septentrionalis notatur; sed in femore ac in talo ipsius collaterales venti ejus ostenduntur; in lumbis quoque et in pede cruris illius status collateralium eorundem ventorum manifestantur. Deus itaque, ut præfatum est, constitutionem ventorum in homine signavit, videlicet in flexura brachiorum, in scapulis ac in manibus, in genibus, quoque in lumbis et in pedibus, in quibus duodecim majores inflexiones sunt, quemadmodum etiam duodecim venti existunt. Flexuræ etenim brachiorum cum sibi appendentibus membris orientalem et australem ventum cum collateralibus eorum, ut prædictum est, designant; gæna vero cum appendentibus sibi membris occidentalem et septentrionalem ventum cum collateralibus ipsorum demonstrant; atque quemadmodum membra ista omni corpori adhærent, ita etiam et venti isti cum ministris suis firmamento assistunt. Alter quoque per alterum calore, frigore, siccitate et humiditate temperatur, officiaque sua congrue exercent, ut etiam homo brachiis et manibus suis omnia operatur quæ in scientia sua dicat. Et sicut hæc membra æquali mensura a se differunt, ita etiam venti æquali spatio a se distant.

Specialiter de periculosa asperitate et noxiæ flatu aquilonis, qui in æstate interdum frigido humore fractus lædit et arbores arefacit, solem offuscet, et lunæ nitorem per diversos calores immutat.

XCLIV. Sed inter hos aquilo asperitatem et horrorem suum sæpius ostendit, cum ventosam alam suam in rotam firmamenti et contra orientem extendit, ubi et terribilem et nocivum fumum multoties movet, frigidamque humiditatem in æstate emittit, quæ fructum terræ lædit arboresque arefa-

cit. Cum istud acciderit, idem horribilis status cum magna ferocitate se aggerat, nubemque per quam sphaera solis lucet obtegit, ita ut hominibus sol defecisse videatur. Sic quoque idem status errorem sub nubilus facit, unde et tenebræ in terra tunc sunt. Sed istud ab hominibus videri non potest, nisi cum magna portenta præfigurantur, quoniam per elementa ista moventur, velut manus per brachium flecti, signare omniaque operari potest. Et idem status propter contraria opera hominum cum luna multoties ita ludit, ut ipsa eis interdum coloris nigri, interdum ferrei et interdum coloris varii distincta appareat. Quapropter et aspectus ejus terribilis hominibus tunc est. Aquilo namque in omni parte ad quam se dirigit periculosus est, et omni rei super quam efflat nocens, calidumque flatum, qui de sole cum humiditate roris suaviter volat et omnem viriditatem et fructus agrorum in terra perficit, frigiditate et asperitate sua conturbat, properitatemque utilitatis devitat. Alios autem ventos sustinet, quemadmodum homo, qui ad parietem se reclinat, et eis sic ministrat, omniaque luminaria per tenebras aquilonis ornatiores et speciosiores in creaturis videtur, quia lumen in ipso non est. Et secundum hunc modum sinistram etiam brachium dextrum sustentat, eique ministrat.

Quomodo universa hæc quæ de mensuris vel inflexionibus humanorum artuum seu ventorum duobus superioribus capitulis comprehensa sunt, sed et vicissitudo diei et noctis et horarum ad animam referenda sunt; et quod ipsam animam Deus quatuor viribus, quas secundum corpus ex elementis, scilicet igne, aere, aqua et terra habet, et secundum se item quatuor quasi quibusdam aliis ad regendum se ipsam et idem corpus suum instruxerit.

XCV. Hæc omnia ad animam prospiciunt. Quæ scilicet anima in corpore, in similitudine ventorum quorum status non videtur sed auditur, manens, per hoc quod aëria est, sufflatum et suspitium et cogitationes suas quemadmodum aër volans dilatat, et quæ etiam per humiditatem sapientiæ rori assimilatur, per quam bonas intentiones ad Deum habet. Sicut enim splendor solis totum mundum illuminat, et tamen in se non minuitur sic ipsa in brevi statura hominis tota est; quanvis per cogitationes suas ubique volet, per sancta quidem opera in laude Dei ad sidera ascendens, per mala autem opera peccatorum in tenebras descendens. Quod etiam sol designat, qui viribus suis in die super terram, et in nocte sub terra lucet. Ipsa quoque bona intentione ascendit, et mala intentione perverse operando descendit, sicut et crura cum poplitibus superius et inferius in diversis negotiis agitantur. Occidentalis enim ventus, qui aliquantum timeendus est, bonam intentionem hominis, quæ nunquam sine timore esse debet, per quem homo dum adhuc in fetore peccatorum est, sicut per poplitem sustinetur ostendit, cujus talus et pes voluntatem et desiderium, per quæ bona intentio cum operibus perficitur, demonstrant. Et sicut vento occidentali collaterales sui

in officio suo assistunt, sic voluntas et desiderium operi adsunt. Dexter quippe collateralis occidentalis venti designat quod homo velut in dextra parte animæ consentiendo peccata in se ipso devincit; sinister vero quod peccatis superatus velut in sinistra parte in oblivione Dei vivit, ostendit. Aquilo autem, qui flatu suo omnem viriditatem terræ arefacit, ad quod eum collaterales venti sui adjuvant, ostendit hominem secundum voluntatem et delectationem cordis sui desideria carnis perficientem, per quæ ab omni felicitate cœlestium honorum destituitur. Sed cum idem homo velut homo sinistra parte mala perpetrando animæ non consentit, vis rationalitatis ipsius quasi in dextra parte ab hoc eum prohibet, et tamen omnia opera bona et mala per ipsam perficiuntur, sicut per ætatem omnes fructus terræ proferuntur. Deus etiam animam per quatuor vires quas de igne, de aere, de aqua et de terra habet, sapientem ad regendum vas suum, scilicet corpus, creavit, cum quibus etiam omnia officia ejusdem corporis cum ipso operando perficit. Ipsa vero antequam in corpus mittatur, nihil operata est, sicut etiam cum illud exuerit, nihil amplius operabitur. In flexuris namque membrorum hominis Deus quatuor ventos cum collateralibus ipsorum signavit, in humeris, in ulnis, in manibus et in lumbis, in genibus ac in pedibus, quorum unus, scilicet orientalis ventus, fortitudini auroræ adjunctus est, quæ de frigiditate noctis rorem habet, quem super terram mittit. In mane enim aurora lucet, in prima sol diem illuminat, in terra ardere incipit, et in sexta plenitudinem ardoris apprehendit. Per quod designatur quod homo per bonam intentionem primum suspirat, postea lacrymatur, post lacrymas bona opera incipit, quæ post ea magno studio bonæ intentionis complet. Homo namque qui in sancta conversatione bonorum operum fortiter ardet, velut auster est, qui prius per suspiria et bonam intentionem velut in oriente sancte vivere incepit; sed postea velut in occidente inquieta bella, quibus anima corpus domabat cessant, quemadmodum æstus solis, qui in oriente incipit, et in austro pleniter ardet, in occidente tepescit. Sicut enim oriens et auster in calore diei se conjungunt, ita anima virtutem virtuti adjungit, et omnia bona opera sicut manus cum brachiis perficit. Sol autem finito die in occidente descendit, sicut et genua hominum cum pedibus super terram currunt. Ad vespereum etiam jocunditas diei in tædium ducitur, nec homo in luce diei tunc gaudet, sed tædium dormiendo habet. Hoc est quod homo secundum gustum carnis operans, et carnalibus operibus occupatus, cœlestium honorum obliviscens, nocturnalis efficitur; cum autem per animam in igne Spiritus sancti sanctas virtutes operatur, in amore Christi a concupiscentiâ carnis refrigescit. Anima quippe rationalis cum sona verba multiplicando profert, quemadmodum arbor ramos multiplicat, et ab ea omnes vires hominis sicut ab arbore rami procedunt,

A ipsiusque opera, qualiacunque sint, quæ cum homine operatur, sicut fructus arboris cognoscuntur. Ipsa namque quatuor alas habet, scilicet sensum et scientiam, voluntatem et intellectum. Per alam sensus se vulneratam sentit, et quæ caro diligit, declinat, quia semper mobile spiramen est; per alam quoque scientiæ corpus desiderium operandi habet, quia se per animam vivere cognoscit; per alam autem voluntatis anima cum corpore operari desiderat, quoniam illud factum videt; sed per alam intellectus fructus cujusque operis, sive utile, sive inutile sit, quoniam ipsa in finita vita manet cognoscit. Per istas itaque quatuor alas, ante et retro cum scientia boni et mali oculos habens, per bonam quidem scientiam, quasi ante cum bonis operibus; per malam autem quasi retro malis operibus velut avis volat.

B *Item de creatione aquilonis, et quomodo ea quæ specialiter de asperitate ejus et læsionibus quæ per eum exterius in creaturis fiunt, de suggestionibus vitiorum, quibus anima et corpus a diabolo interius irriantur, intelligenda sint.*

XCVI. Nam cum aquilo flatum suum horribiliter levaverit, orientalis ventus ei resistit, et occidentalis eum prohibet, ne super eum flare possit; sed auster, qui his duobus fortior est, cum illis etiam ei repugnat, ne super ipsum flatum suum emittat. Sic quoque omnes venti ab ortu solis usque in occasum ejus aquiloni, quem lumen solis nec tangit nec illuminat, resistunt. Aquilo enim aliis ventis peior est, quoniam in casu diaboli quando Deus illum in lacum exteriorum tenebrarum projecit, ubi in tenebris absque omni luce manet, tenebrosus factus est. Ex quo enim Adam cecidit, maligni spiritus flatum suum de tenebris in quibus sunt, in totum mundum homines in errorem urgendo emittunt, et hoc in eadem malitia qua veræ luci contra fluxerunt, faciunt. Deus autem non permittit eos horribili forma ut sunt, hominibus qui sub sole sunt apparere; sed secundum intentionem et mores eorum in omni forma creaturarum eos decipiendo, et a bonis operibus quantum possunt avertendo eis apparent. Aquilo enim, qui homines et fructus terræ lædit, et qui aliis suis in calore ætatis contrarium frigus adversus orientem et occidentem emittit, per quod fructus terræ arefacit, tenebrositati et nequitiaë aeriarum spirituum similis est, quia ipsi pessimi spiritus calorem ignis Spiritus sancti per oblivionem Dei in hominibus frigidum faciunt. Anima nempe, quæ conflictu corporis ita superatur, ut illi consentiendo in desideria carnis, velut vermis in habitaculum suum involvitur, per spumam serpentis peccatis inquinata, spiraculum a Deo se esse non recordatur. Ipsa vero in his non diu manens, sed pro amplexione peccatorum, quibus quasi magnis inhiabat deliciis, suspirat et gemit, et peccata sua non in deliciis ut prius, sed in molestia habens, et quasi contra se rixando postmodum bonis operibus insistit. Sed cum homo in mala scientia se ipsum vendiderit, et per fervorem libidinis Deum in oblivionem ducendo ad consilium serpentis aspexerit, eadem libido per flatum

diabolicæ artis in eo ferventius ardet, eumque sic dicendo decipit: « Quomodo posses te continere, quin caro tua per delectationem concuteretur, cum homo sis, et iterum pœnitendo mundus fieri possis? » Sic namque homo iste in similitudine venti qui horrorem suum sub nubibus facit, per irrisionem errantis mentis in scientia sua obnubilatus, in tenebris oblivionis Dei cum criminalibus peccatis dormit. Et cum tali modo in peccatis suis Deum obliviscendo dormierit, in scientia hominum illorum qui Deum iuste vivendo vident, velut pessimi et horribiles vermes quos homines fugiunt habetur. Unde et de ipso dicunt: « Qualis est homo iste, qui se, in tanta immunditia vivendo, hominem esse non recordatur? » sique eum ut mortiferum signum fugiunt, se ipsos considerantes, omniaque opera sua cum timore Dei signando, propter terrorem illum, quem in homine illo cognoverunt, ne ei similes efficiantur. Hæc quoque in similitudine illorum signorum quæ æruginas et inutilia præfigurant faciunt. Et sicut manus per brachium omnia signat, et ut portenta in motu elementorum præfigurantur, sic homo per animam utilia et inutilia in se ipso considerando operatur. Diversitas namque aquilonis instabilitatem mentium hominum illorum significat qui quæque secundum voluntatem suam prævidendo convenientia æstimant, in se et non in Deo confidentes; per quod et spissæ nubi per quam fulgor solis nunquam perfecte videtur, similes sunt, cum omnia quæ Creatori suo contraria sunt eligendo et constituendo thesaurizant. Unde etiam in nigredine malignitatis hominibus molesti sunt. Sicut enim luna vario colore distincta apparet, sic ipsi cum oblivione Dei in ferream duritiam per duplicitatem doli ita convertuntur, ut se interdum suaves et utiles sine recta fide hominibus ostendant, ipsique diabolica arte delusi per odiosa et malitiosa opera sua coram Deo et hominibus in confusionem convertuntur. Idem enim aquilo periculosus in parte existit, et omni utilitate caret, quia illum malitiosum qui Deo contradicit, ex iudicio justissimi iudicis suscepit. Ipse quoque ardentem iram in qua per suggestionem diaboli sanguis hominis effunditur, et etiam hominem, qui in odio iræ suæ cum nequitia sua illum quem Spiritus sanctus inspiravit, quantum in se est occidit, cum in dulci sono dilectionis eum nunquam laudare potest, designat. Idem namque homo in malitia sua aquam inonestatis super illum quem sapientia infusum viderit fundit, et eum ubique conterendo prosequitur; hominemque charitatem habentem per verba mendacii ab omni honore, quantum potest, despoliat, et pacem cum verbis asperitatis et perfidie undique in omnibus quibus potest destruit. Aquilo enim, qui a Deo alienatus est, omnia vitia hominum suscipit, ut in ipso torqueantur, quia sicut hordeum a tritico excribratur, sic ipse ab omni utilitate et beatitudine ac sanctitate separatus, omnes virtutes quæ per inspirationem Spiritus sancti

procedunt, et quæ per eum ornatiores et lucidiores sunt sustinet, quemadmodum paries hominem sustentat qui se in illum reclinat. Per tenebras quoque suas omnia lucida quæ cœlesti harmoniæ adhærent, et quæ Filius hominis in virginea natura seminavit, cognoscuntur; et sicut suggestio diaboli homines sedocit, sic etiam statua aquilonis homini nocivus est. Cum etiam homo qui iniquitates et peccata quasi in sinistra parte cum diabolo susurrando operatus est, per pœnitentiam et conversionem quasi in dextera parte eorum reminiscitur, et per recordationem peccatorum suorum fortior et saucior in bonis operibus efficitur, quemadmodum sinistra dextræ ministrat.

B *Ratio quare Deus Adam de terra suscitans vel erigens ita primo statuit ut in facie orientem, dextro austrum, lævoque aquilonem haberet; et quod in brevi parvaque statura ejus immensum totius mundi instrumentum collegerit, et omnes creaturas dominationi viribusque sensuum ipsius subjecerit.*

XCVII. Faciem vero justî germinis, scilicet Adæ, Deus contra orientem vertit, quando eum suscitavit et erexit, ac in dextera ipsius australem partem beatitudinis, et in sinistra ejus exteriores tenebras, quæ aquilo nominantur, signavit. Ipsi quoque vires elementorum cæterarumque creaturarum infixit, ut cum illis contra aquilonem operaretur, quæ habitaculum perditorum angelorum est, qui se ab ipso separaverunt, quoniam in proprietate voluntatis suæ eum negando, Deum esse noluerunt. Quapropter etiam Deus vult ut homo aquilonem per sinistram partem repudiet, eumque retrorsum abiciat, nec ulla imitatione ad illum aspiciat, sicut nequam facie sua dorsum suum videre potest, et ut omnibus viribus creaturæ adversus serpentem in prælio Michaelis pugnet; aquilonemque omnino in oblivionem sinistræ partis habeat, quemadmodum tenebræ a luce segregatæ sunt. Sic Deus hominem cum viribus omnium creaturarum firmavit, eumque ipsis velut omni armatura induit, ita ut per visum creaturas cognoscat, per auditum intelligat, per odoratum discernat, per gustum ab eis pascat, et per tactum eis dominetur. Unde et ipse verum Deum creatorem omnium creaturarum scire debet, nec adversus eum præliari contendet, quævis per consilium antiqui serpentis multoties decipiatur, quia Deus supradictis viribus eum non ad hoc replevit, ut ullatenus mentem suam in stultitiam prævi angeli elevare tentet. Deus enim formam hominis secundum constitutionem firmamenti cæterarumque quarundam creaturarum formavit, quemadmodum fusor aliquam formam habet secundum quam vasa sua facit. Et ut Deus magnum instrumentum firmamenti æquali mensura mensus est, sic etiam æqualiter mensus est hominem in parva et brevi statura suæ, quemadmodum supradictum est, eumque sic creavit, ut membrum membro junctum, rectam mensuram suam, rectamque pondus suum non excedat, nisi hoc ex iudicio

Dei fiat, et ut in pluribus partibus corporis sui se afflectat, scilicet in collo, in humeris, in ulnis, in manibus, in femoribus, in genibus atque in pedibus et in cæteris quibusdam membris.

Item multifariæ rationes, adjunctis interdum congruis Scripturæ testimoniis, qualiter et tempora et menses totius anni juxta proprietates qualitatum suarum, et juxta ascensum vel descensum solis, et incrementa seu detrimenta lunæ, hominis qualitatibus assignentur tam secundum distinctiones vel mensuras membrorum et ætatum, vel etiam proprietates humorum corporis, quam secundum diversos et profectus et defectus affectuum mentis.

XCVIII. Sed et sicut creaturas Deus in homine signavit, sic etiam tempora anni in illo ordinavit. Nam ætatem in homine vigilante, hiemem in dormiente ostendit, quoniam et hiems infra se abscondit quod æstas in gaudio profert; ita et dormiens per somnum confortatur, quatenus vigilans in viribus suis ad quælibet opera promptus efficiatur. Menses quoque in eo distinxit, cum qualitates et virtutes eorum in ipso discrevit. Nam mensis primus, in quo sol sursum erigitur, frigidus et humidus existit, et in multa diversitate est, et aquam in candorem conversam exsudat. Unde et qualitates ejus cerebro conjunguntur, quoniam illud frigidum et humidum exstans, vilem humorem per oculos, et per aures, atque per nares efficiendo emundat. Ita et anima in pueritia hominis, quæ nec dolum, nec carnalem gustum habet, et eam contra naturam suam operando non concutit, in gaudio operatur; ipsaque in eadem pueritia, quæ juxta desiderium suum simplex et innocens est, fortis et potens existit. Postea vero gaudio puerilis innocentie carens, in magnam tristitiam velut peregrinus qui ex patria sua pulsus est convertitur, cum corporales humores in homine crescunt, et ipso per gustum carnis maculosus effectus, lasciviam amplectendo cum oblivione Dei in convivio peccatorum gaudet et lætatur. Sicut enim sol in primo mense sursum erigitur, sic anima in prima ætate nec ligata nec tenebrosa gustu et effectu peccatorum est, per quæ homo cum diversis moribus instabilitatis in duritiam sordiditatis et vanitatis sanctitatis legitimum operum carendo convertitur. Sed cum idem homo humiditatem lacrymarum per doctrinam, et admonitionem Spiritus sancti effuderit, a fœditate peccatorum in suavissimo odore boni rumoris, ignorantiam et tedium bonorum operum devitando mundatur.

Secundus autem in qualitate sua purgatorius est, et in oculis designatur, quia et oculi aquosi et lutulenti et pestiferi existentes, purgationem aliquando in semetipsis faciunt. Hoc modo anima in homine velut succus in arbore est, quia sicut per succum omnes fructus arboris crescunt, sic etiam per animam omnia opera hominis perficiuntur; et cum venæ et medullæ ipsius impletæ fuerint, secundum desideria carnis operari incipit, quæ cum profecerint, ex spiritali natura ipsius animæ coactus sæ-

pissime ingemit. Sic quoque cum oculo scientie quomodo peccata inceperit, et qualiter sine penitentia illa perfecerit considerando ab omni pollutione mundatus, ea ulterius vitare studet.

Per tertium vero, qui tumultuosus existens, tempestates portat, et pestes in se retinet, et diversis flatibus omnia germina terræ movet, aures intelliguntur, in quibus sonus cunctorum utilium et inutilium sonat, per quæ totum corpus movetur. Similiter et anima in corpore quod per eam movetur et impletur, et velut venis connectitur, conflictum contra vires naturæ suæ habet, cum homo in medio juventutis suæ similis est arbori, quæ prius grossos et postea fructus suos emittit. Homo enim tempestates inquietorum morum habet, cum intelligit quid facere possit, quia medulla ejus jam pinguis est, et venæ ipsius plene sunt; et tunc anima in illo plangentem et querulam vocem habet, eo quod dolor suus de peccatis illius magis et magis augeatur, quoniam ipsa vita illa est quæ omnia in homine movet. Ille autem plus justo appetentior laudis, se sapientem reputando magis desipit, cum per temeritatem et superbiam suam quasi putridum vulnus existit, et in mendacium ducitur, cum in eo fama honesti et boni rumoris quam habere quærit nunquam apparet. Unde et anima in quam omnia bona et mala revertuntur, sicut etiam in auribus omnia utilia et inutilia sonant, et per cujus vires omnia perficiuntur, lugendo tristatur. Cum autem compresso tumore juvenilis mentis, per gratiam Dei ad meliorem partem peccata sua emendando convertitur, anima, quæ prius trisus erat, et in ipso omnia utilia et inutilia perflat, propter mala et inutilia opera eum ad penitentiam commovet, et propter bona et utilia opera eum sicut in paradisiaco loco gaudere facit.

Sed et per quartum, qui viridis et odoriferus est, et velut cum timore tonat, nares designantur, in quibus spiramen animæ odorem attrahit, et emit. Huic omnium quæ sibi homo cum timore eligit. Huic quoque, scilicet mensi, homo qui per spiramen rationalitatis in scientia sua viriditatem bonorum operum sapienter elegerit, assimilatur, in quo omnes fructus virent, et qui odoriferus est, quoniam in dulcissimo odore rumor probitatis et utilitatis in laude Dei ubique emittitur. Sed tumultus odiosorum et malorum hominum, virtutes et bona opera illius hominis sæpe repudiat, et eum injustum et malum vocat, quemadmodum Judæi Dominum Jesum Christum injustum et coinquinatum esse mendaciter dicebant, cum eum in omnibus suis sanctum et justum cognoscerent. Sicut enim mensis iste cum periculo et timore sonat, et tamen fructus terræ non arefacit, sic etiam vires et virtutes beati hominis per prædicta mala non arescunt, sed illi qui dentibus suis super eum frendent deficiunt. Et sicut homo in spiramine rationalitatis per nares quæque dulcissima et nobilissima eligendo sibi attrahit, et fetentia et lutulenti abjicit, æterna præ-

nia promeretur, et ab hominibus cum laude honoratur, ubi ejus persecutor caelestibus præmiis carens, in terra ab hominibus nunquam in veritate laudari potest. Qui enim Deum timet et diligit, mentem suam ab omni quod malum est se custodit, quemadmodum homo nasum suum de fetenti et immunda re avertit.

Quintus autem suavis et lenis est et gloriosus in omnibus terræ est, ut etiam gustus oris dulcis et delectabilis est, quoniam per ipsum cognoscuntur et sciuntur, quibus homo cum gaudio reficitur. Sic et rationalitas columna et medulla quinque sensuum existit, qui per eam sustentantur, et ad operandum diriguntur, quemadmodum terra, per aratrum eversa, germinando fructuosa efficitur. Visus enim, scilicet sensus oculorum, per quem homo omnia videt et cognoscit, inter alios jure principatum tenet, quia ut loco sublimior cæteris est, ita et remotiora magis quam alii percipit. Unde et idem visus oculorum jucundus et gloriosus est, quia homo cum eo cognoscendo et eligendo utilia ab inutilibus discernit. Sicut ergo quintus mensis, videlicet Maius, suavissimum odorem florum habet, in quo corda hominum lætantur, eo quod in ipso omnes fructus terræ de quibus homo gaudet procedant; sic etiam homo in visu oculorum omnem usum naturarum naturaliter cognoscendo, quid inter illa quæ videt differat, acumine rationalitatis discernit. Fructuositas vero istius mensis gustui oris similis est, per quem homo ea quæ ad refectionem suam utilia sunt cognoscit.

At sextus cum calore siccus existens, in processu fructuum cum aere illo se elevat, qui maturitatem fructibus immitit, et aquas aliquando in nimietate effundit; in quo et humeri hominis notantur, qui cum calore siccitatem habentes, unumquemque laborem sustinent, et omnia opera complent, totumque corpus retinent, et tamen interdum pro labore quietem quærunt, velut cum avis pro lassitudine alas suas remittit, et ut radix ramos suos continet. Eodem modo secundus sensus, scilicet auditus, ad intelligenda verba quæ suscipit, quasi quædam penula rationalitatis existit. Unde fit ut dum aures sonum cojusque creaturæ recipiunt, qualis sit vel ubi sit eadem creatura cognoscat, ideoque tunc homo magis ad investigandam eam animum intendit. Vis enim animæ, quæ per aures sentit, sicut audiendo non laborat, ita nec extardiat satiatur, sed potius desiderium multa cognoscendi et notandi habet, ut etiam sextus mensis, qui humidus non est, fructibus quos cum leni calore produxerat, multiplici incremento dilatat, et eis maturitatem inmittere incipit. Et sicut in mense isto inundationes aquarum cum periculosis sonis tonitruum in timore funduntur, sic etiam inter illa quæ de rebus humanis placide auditus admittit, sunt multa quæ cum horrore et tristitia recipit. Auditus vero initium rationalis animæ est, quia sicut verba quæ scribuntur, prius dictantur, sic per ipsum dictata et

A composita quæque secundum hominis intentionem perficiuntur. Anima tamen omnia ista bona et mala, utilia et inutilia sustinere cogitur, quæ per initium auditus in suspiriis lacrymarum, quia nondum bona opera incæpit, plene gaudere non potest. Numeri quoque, qui humiditate in viscerum et aliorum membrorum hominis, sicut totum corpus sustinent, etiam nonnullam auditus, qui initium animæ est, similitudinem habent, per quem omnia opera perficiuntur, quemadmodum per humeros onera cuncta portantur. Sicut enim viscera ad invicem cohærent, sic et opera hominis conjuncta sunt; et per bona quibus mala arguuntur gaudium habet, et per mala quibus bona cognoscuntur, tristatur; et ita cum jam in gaudio manet, mox in tristitiam convertitur. Quapropter et requiem quærit, ut homo quietem quam habere non potest sæpe desiderat. Unde et eadem anima quæ quandiu in corpore manet fatigatur, in æternis tabernaculis pro bonis recipitur, et pro malis secundum merita sua in pœnis collocatur.

Septimus quoque per ardentem solem magnas vires habet, fructusque terræ maturos et aridos facit, atque per tempestates ariditatis et pluviam torrens est, quemadmodum et flexuræ brachiorum per scapulas et per manus fortes sunt, quibus homo omnia necessaria colligit. Sic et homo per odorem naturam cujusque rei sapit discernendo et cognoscendo quæ utilis et inutilis sit, et ea quæ ad conservationem naturæ suæ pertinent eligit, et in sinu suo colligit, quatenus, malis humoribus arefactis, in sanitate crescat, quibus temperatur, ne humores per corruptum succum a fortitudine sanguinis destituantur. Ipse enim, scilicet homo, in scientia sua omnia ista ad se trahens, ea sub potestate ligat, ut livor humorum expellatur, et ipsi in fortitudine sanitatis persistant, et sic cum discretionem ista fortiter disponit, ut etiam flexuræ brachiorum per scapulas et per manus fortes sunt. In mente quoque sua conservat quæ ad sanitatem suam pertinent, et sic omnia sibi necessaria providet, quemadmodum omnes fructus in mense isto maturi jam colliguntur. Anima vero quæ a Deo spiramen est, torrens iter habet, ut etiam sapientia torrentis itinere gyrum cœli circumvit. Unde et septem donis Spiritus sancti cum quinque sensibus homo per eam incipit et perficit omnia opera sua, ut etiam septimus mensis omnes fructus terræ proficit. Quæ videlicet opera vel ad laudem quasi per dextram, vel ad confusionem quasi ad sinistram, ac si in quadam maturitate et ariditate fructuum perficiuntur. Ex recordatione enim peccatorum in amara pœnitentia sæpe lacrymæ effunduntur, velut in fortissimis viribus leonis, qui alias bestias præcellit, omnia vitia et peccata cum magnæ intentionis studio conculcat, et per sapientiam qua Deum cognoscit, pro operibus peccatorum, quibus a Deo fugerat, luget. Anima namque cum suspiriis suis per admonitionem Spiritus sancti in multis viribus hominem movet et sustinet, cum

eum in pœnitentia omnem viriditatem virtutum ad abstergenda vulnera peccatorum colligere facit, per quod ipsa gaudium habet, semper desiderando ut ad æterna tabernacula perveniat et in ipsis sine fine permaneat.

Octavus autem velut magnus princeps in viribus suis est, qui omnia in potestate sua per plenitudinem habet. Quapropter et lætitiã in se ostendit, atque per fervorem solis ardens, rorem etiam de quadam frigiditate habet, horribilisque in tempestatibus suis est, quia sol jam ad inferiora declinavit. Qualitates itaque ipsius in manibus hominis ostenduntur, quæ plurima opera perficiunt, et potestatem totius corporis in se habent, quoniam omnia quæ possunt sibi attrahunt, et thesaurizant, ita ut homo operibus manuum suarum sæpe laudetur. Similiter et homo per gustum oris vires illorum quibus reficitur præ cæteris sensibus perfectius cognoscit, et eas in potestate scientiæ suæ habet, sicut etiam mensis iste in viribus suis magnus est. Ipse etiam lætitiã in se habet, sapienter discernens quæ frigidæ et calidæ naturæ ad sanitatem suam conveniant, ut etiam mensis iste ardorem solis et frigiditatem roris in se habet. In scientia enim sua ab illis quæ periculosa et inutilia sunt declinans, bona et utilia colligit, sicut manus laudabilia opera fortiter in probitate perficiunt, et ut ædificator in potestate artis suæ omnia ædificia domus suæ construit, in qua omnem substantiam suam sapienter conservat. Anima vero præliatrix existens, desideriiis suis illicitas cupiditates hominis superando penetrat, et torrenti itinere circumulum suum circum-eundo, in incoëptione prælii sui ad altissimum Deum ascendit. Ipsa enim scuto fidei et omni armatura virtutum, contra desideria carnis pugnat; et cum illa vicerit, velut vir præliator qui secundum voluntatem et intentionem suam inimicos suos superavit, gaudet, quia in calore veri solis ardendo, hominem aspirare facit, ita ut in frigiditate veræ pœnitentiæ, quæ omnia peccata arefacit, lacrymas effundat. Homo enim in pœnitentia, in qua plurimæ contrarietates ei occurrunt, cum humilitate se pro luto computando descendit, ita ut vix salvationem animæ suæ speret. Sed anima mox crucem et omnes passiones Jesu Christi, per quas peccata abluuntur ei proponit in spem eum elevando, et ex qua pœnitentia ipso de virtute in virtutem ascendente floret, ita ut pro singulis per eam perpetratis flores bonorum operum et sanctarum virtutum quibus nunquam extædiari possit operetur. Sic enim per pœnitentiam in magnis viribus quotidie proficiendo sustollitur, et thesaurizat bona et sancta opera de quibus omnis cœlestis turba Deum laudando gaudet.

Nonus vero maturi temporis est, nec per tempestates se terribilem ostendit, omnemque indignum succum fructuum qui boni ad edendum sunt auferat, quia ipse omnia velut in sacculo secure tenet.

A Unde et in qualitatibus suis sicut venter hominis est, in quo ex calore jecoris et aliorum viscerum quidquid ei immittitur excoquitur; quod etiam mistum calore et frigore in statuto modo recte ejicitur. Sed iste modus, per infirmitates aliquando destituitur, ut etiam mensis iste per percurrentia tempora in modo suo interdum commovetur. Homo quoque per sensum tactus quæ ad edendum matura sunt cognoscit et comedit, ne de immaturis ejus humoribus turbatis, infirmitatem incurrat, ut etiam mensis iste indignum succum fructuum auferat. Ipso etiam intendit ut non immoderate, sed recte et sufficienter reficiatur, ne humores vili sanie moveri possint, et etiam quæque utilia caute sibi colligit, ut quilibet rem quam diligit diligenter claudit, ne sibi auferatur. Sic ergo homo tactu suo ventri similis est, qui ea quæ recipit calore et frigore temperate coacta emittit, ut etiam in mense isto omnia matura apparent, quorum succus postea exsiccatur. Anima vero, quæ multis bellis et laboribus tribulationibusque lapsum Adæ, et etiam per prælia carnis suæ turbatur, in bonis operibus cum gaudio ad cœlestia ascendit, et in malis per tristitiã descendit. Ipsa enim fortissimam lorica, quæ diligentissime texta et connexa est, scilicet patientiam induit, quam nulla sagitta perforare valet, et in ascensione bonorum operum hominem provehit, ut in descensione veræ humilitatis quidquid boni fecerit illi qui summum bonum est, et per quem illud habet, attribuat. Cum vero homo in tanta tristitia est pro peccatis suis, ut vix salvationem animæ suæ speret, tunc ejus iterum anima patienter sustinens ei proponit quod Deus pro salute hominis humanam formam assumpsit, et cum in spe ab ista dubitatione surgere facit, sicut scriptum est: « Si ascendero in cœlum, tu illic es; si descendero ad infernum, ades (Psal. cxxxviii). » Quod sic intellectui patet. O Deus, omnis ascensio sanctorum et cœlestium operum eorum quos igne tuo accendis, tua est, qui homini in amore tuo rorem compunctionis cordis immitis, per quam cæteræ virtutes postea virendo frondent. Cum autem in profunditatem peccatorum descendero per oblivionem tui infernales pœnas promerendo, si in vera pœnitentia ad te clamando suspiravero, guttis sanguinis tui me ungis et salvas, et sic liberator et salvator meus ades. Patientia cum humilitate in altis est superbiam superando, et etiam in tenebris peccatorum est hominem monendo, ne pro peccatis suis de misericordia Dei desperet, et sic omnia opera in recta moderatione quasi in maturitate habet, illa quæ in sanctitate sunt a vana gloria defendendo, et ea quæ in putredine peccatorum perficiuntur, a desperatione liberando salvat. Ipsa enim patientia in recto itinere est, quoniam cœlestia non relinquit nec terrena despicit, sed omnia incitamenta vitiorum fallentis diaboli in vero lumine, quod Deus est, conculcat, et in omnibus his nec nimis lætatur, nec in tristitiã cadit, licet interdum ex deceptione

diaboli commoveatur, cui cum scuto fidei fortiter resistit.

Decimus quoque quasi homini sedenti assimilatur, quoniam viribus suis in viriditate non volat, nec calorem parat, sed ramos arborum exspoliatur, frigusque exsudat, quemadmodum et homo dum sedet se complicat ut frigus evadat, qui in eodem mense vestem sibi attrahit, quia tunc calorem per vestimentum habet. Hoc exemplo et homo cum per senilem ætatem frigescere incipit, tunc sapientior quam prius effectus pueriles mores in tedium ducit, et vicissitudines lascivorum et stultorum morum in ista matura ætate desiccatur, et stultorum societatem, ne eum per ignorantiam decipiant, devertit, quoniam inutiles et varii sui gustus carnis ex frigiditate ætatis, in ipso jam deficiunt, ut etiam mensis iste ex viriditate jucundus non est, per cujus ariditatem cum frigore rami exspoliantur. Anima quoque, quæ vivens et prudens spiraculum a Deo facta est, qui vera sapientia est, hominem docet ut firmiter teneat quæ ab ipso Deo sunt, et per gratiam Dei cum viribus suis in beato homine velut domina ancillam corpus sibi dominando subicit, et illi in bonis delectationem parit. Si enim aliquando caro hominis illius per gustum delectationis mota fuerit, anima in ipso indignando miratur, et idem venenum in venis et in medullis illius extinguendo cessare facit, et per gratiam Spiritus sancti cum doctrina Scripturarum eum consolando, de vitiis ad virtutes, ne in peccatis deficiat, colligit et caute observat.

Sed undecimus se inclinatur et frigus ædificat, nec gaudium de ætate, sed tristitiam de hieme in se ostendit, et frigus de ipso super terram cadit, eamque lutum spumare facit, quod et homo imitatur, cum genua sua flectit, ne frigus per eum transeat. Unde etiam cum genua sua in tristitia flectit, in corde suo cogitationes doloris exaggerat, et se quasi lutum computat, nec aspectum ad gaudium habet, quoniam in mœrore recordatur quod genua hominis in primordio suo naturaliter flexa sunt. Non dissimiliter, cum homo ad senectutem pervenerit, frigiditate attenuatur, et gaudium juventutis non habens, ex defectu ariditatis suæ, in qua macie afficitur et indignis humoribus defluit, tristatur. Quilibet enim senex propter timorem frigoris ad ignem se calefaciens membra sua colligit, quoniam naturaliter frigidus est, ut etiam mensis iste absque jucunditate ætatis omnes dies suos frigidus habens, genibus hominis similis est, quæ ipse in tristitia flectit, cum primordii sui reminiscitur, scilicet quando in utero matris suæ complicatis genibus quasi captus sedebat. Cum vero anima viribus suis hominem ita superavit, ut per eam a peccatis quæ operatus est aliquantulum cesset, et tamen eam prohibere non potest quin peccare desideret, tunc in vase suo, quod est caro quam inhabitat, ingemit, quoniam ipsa totum corpus perfundit et movet, velut ventus qui in aliquam domum flat, cujus parietes moveri

A facit, et cujus cavernas seu fenestras flando pertransit. Sed cum homo in tenebras peccatorum velut vermis in foramen luti se involvit, tunc anima, quæ in venis et in medullis cum omnibus compaginibus membrorum sita est, quoniam de igne Spiritus sancti non calet, in viribus suis deficit; et quia per carnalem naturam jucunda opera habere non potest, diurnum lumen sanctitatis transiliendo, semper ingemiscit, et in natura sua quid sit vel unde venerit obliviscitur. Gemitus vero animæ plenus doloribus existit, cum gustus spiritualis naturæ suæ ab ea alienatus fuerit, quia per gratiam Spiritus sancti non accensa, opera quæ corpus ab ea postulat, licet invita, ad operandum ei consentit. Unde contra voluntatem suam operando magnam tristitiam habet, sicut etiam corpus nonnunquam tristitiam habet cum secundum naturam animæ operari cogitur.

B Duodecimus quoque cum magna potentia frigus habet et terram cum duritia coagulat, et ipsam cum spuma frigoris totam obtegit et eam tædiosam et laboriosam facit. Quapropter in qualitate ejus pedes hominis notantur, qui plurima comulant et dispergunt, et terram temperant, ne se terra in altum levare possit, sed super illam stant. Hoc modo et anima hominis illius qui in ira sua sanguinem proximi sui effuderit, vel aliam injuriam rixando ei intulerit, graviter commaculatur, quia sicut corpus post discessum animæ absque omni calore frigidum manet, sic ipsa sine calore donorum Spiritus sancti per iram indurata, naturæ suæ obliviscitur, in qua coram Deo sanguinem apparet, quoniam ipsa, quemadmodum Cain in sanguine fratris sui, a Deo abjecta est. In ira enim hominis sanguis inundat. Unde et ipse rectis sensibus suis destitutus quasi Iusanus efficitur; per irrationabiles irarum et blasphemiarum motus corde et ore ab omni beatitudine fratrem suum invidendo abscidit, et quantum potest cogitando et dicendo, omnia bona illius dispergit, et ideo per malum odii in anima sua coram Deo homicida est. Ipse enim dentibus suis super eum frendet, malitiosa verba quæ in corde suo cum odio dietaverat, ei obfundens, et per duritiam in justorum hinc inde nullam dulcedinem sanctitatis in se habere, nec semen bonorum operum seminare potest, et pro ista duritia, in qua assidue moratur, ad cœlestia nunquam suspirat. Unde et qui hujusmodi est a bonis sanctæ et puræ scientiæ operibus cæcus, sanctitatis gaudia quæ in ira sparserat, nunquam habebit, quoniam ipse velut camelus fœdis peccatorum sarcinis oneratus et pollutus est. Hoc modo qualitates et virtutes mensium homini coaptantur. Unde et Psalmista inspiratione mea dicit:

Verba David in psalmo cum ad hæc competentia.

XCIX. « Ferit lunam in tempora, sol cognovit occasum suum. » Quod sic intellectui patet: Deus posuit lunam esse temporalem, quatenus omnia tempora velut mater infantem nutriet, primo qui-

dem lacte, postea cibo. In defectu enim suo luna debilis est, unde et velut lacte tempora lactat; in augmento autem suo quasi solido cibo ista nutrit. Solem vero Deus super terram lucere, et se sub terra abscondere constituit. Quapropter in die super terram lucet, quemadmodum homo in die apertis oculis vigil est, et in nocte sub terra est, ut etiam homo in nocte clausis oculis dormit. Sic homo terrenus secundum ima in carne est, et cœlestis secundum altitudinem cœli in anima existit, et tempora temporum novit, quia per hæc omnia vivus movetur.

Quod homo ad imaginem Dei creatus, et quasi alter Dominus super tribunal terræ sedens, omnique creaturæ propter se factæ imperans, plenum ipsius Dei opus sit, et ei valde placeat; et quod alter sexus ad adiutorium et consolationem alterius factus sit, virque divinitatis, et mulier humanitatis Christi formam teneat.

C. Cum autem Deus hominem inspexit, valde bene ei placuit, quoniam secundum tunicam imaginis suæ, et secundum similitudinem suam illum creaverat, quatenus per tubam vocis rationalis omnia miracula ejus pronuntiaret. Homo enim plenum opus Dei est, quia Deus per eum cognoscitur, et quoniam Deus omnes creaturas propter illum creavit, eique in osculo veri amoris per rationalitatem ipsum prædicare et laudare concessit. Sed ipsi adiutorium similitudinis suæ defuit. Unde et Deus illi adiutorium, quod speculativa forma mulieris fuit, in qua omne humanum genus latuit, quod in vi fortitudinis Dei producendum erat, sicut et primum hominem in vi fortitudinis suæ profecerat. Vir itaque et femina sic ad invicem admisti sunt, ut opus alterum per alterum est, quia vir sine femina vir non vocaretur, nec femina sine viro femina nominaretur. Femina enim opus viri est, et vir aspectus consolationis feminae est, et neuter eorum absque altero esse posset. Et vir divinitatem, femina vero humanitatem Filii Dei significat. Homo itaque super tribunal terræ sedet, omnique creaturæ imperat, illaque in disciplinatu illius existens ei subdita est, et ipse super omnes creaturas est, sicut David inspiratione mea loquitur dicens:

Verba David in psalmo cix, et expositio eorundem verborum quomodo de Incarnatione et potestate Christi, et in subjectione inimicorum ejus intelligenda sint.

CI. « Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. » Quod sic intellectui patet : Dicat ergo homo : Dixit ille qui Dominus et Pater omnium est Filio suo incarnato, cui a Patre data est omnis potestas in cœlo et in terra, ita ut Dominus meus sit, qui homo peccator sum : « Dominare sedens a dextris meis, » id est dominare homini, qui dextra mea est, quoniam omnes creaturas ei subjugavi; illumque per fidem tibi subijce, ita ut idola deserat, et ad Creatorem suum, videlicet verum Deum, se convertat. Hoc autem facies, quan-

diu ponam rebelles, qui inimici tui per incredulitatem sunt, scabellum vestigiorum tuorum, quia illos in perpetuum tibi subjugabo, faciamque ut adorent vestigia pedum tuorum. Nam cum ab infidelitate sua conversi fuerint, te verum Deum cognoscent. Sic Deus per Verbum suum omnes creaturas produxit, idemque Verbum carnem in homine induit, qui dextra Dei est, quoniam comprehensio potentia ipsius existit. Idem quoque Verbum, quod Filius Patris est, dominando super hominem sedet, donec impleatur numerus fratrum suorum, quod in novissimo die erit, et tunc diabolica turba cum sequacibus suis velut scabellum quod etiam post ultimum tempus mundi est, ei subjicietur, et tunc videbitur et cognoscetur quis et qualis Dominus ipse est, quoniam ipse Satanus sicut scabellum tunc conculcabitur et omnino dissipabitur.

Quia homo signis omnipotentia Dei per quinque sensus insignitus auctorem suum in trinitate unum, et in unitate trinum cognoscere et venerari debeat, a quo ad hoc et conditus et post lapsum reparatus est, ut et dominus mundi esset, et decimum in cœlis chorum faceret.

CII. Dominus etenim in cœlo in potentia sua potenter regnat, et sidera quæ per ipsum accenduntur et reliquam creaturam inspicit. Sic et homo super sedem, quæ terra est, sedet, et reliquæ creaturæ dominatur, quia signis omnipotentia Dei insignitus est. Signa vero hæc quinque sensus hominis sunt, per quos ex potentia Dei intelligit et sentit quod trinitatem in unitate, unitatem in trinitate in Deo venerari per rectam fidem debet; et veneratio ista ornamentum novem ordinum angelorum est, de quibus diabolica turba expulsa corrui. Homo autem decimus chorus est, quem Deus in semetipso in prima constitutione perditorum angelorum reparavit, quoniam homo fieri voluit, in cuius humanitate turris est, in qua illi ambulant qui in decimo choro sunt. Itaque, ut supradictum est, Deus in homine tam superiores quam inferiores creaturas signavit. Qui postquam per spiraculum vitæ, quod est anima, inspiratus est, surrexit, omnesque creaturas cognovit, ac in animo suo fortissima dilectione illas amplexatus est.

Quod natura animæ ignea et multiplicis efficacæ in viribus suis sit, quibus et Deum cognoscit, et se ipsam intelligit vel regit, et corpus suum sensibilis et ad operandum movet.

CIII. Anima vero hominis ignea est, totamque corpus hominis calefacit ac vivificat; et quoniam ignea est, homo sanguineus existit. Ventosa quoque itinera habet, spiramen introrsum in hominem trahendo et emittendo. Quod cum in hominem trahit, ille intus siccatur, idque ei valde utile est, quia caro hominis per siccitatem istam in sanitatem crescit; cum autem illud emittit, ignis intra hominem tabescit, caloremque suum educit. Unde et cum sensualitate totum corpus ædificatur, ita ut homo vivere possit, et omnes quinque sensus corporis cum officiis suis regat. Et si calor iste non committeretur, ignis animæ corpus suffocaret, velut dicitur

quæ igne tota consumitur. Per vires quoque animæ homo carne et sanguine induitur et totus perficitur, quemadmodum etiam per flatum ventorum omnes fructus terræ compleatur. Sed et per hoc quod anima ignis est, se Deum habere cognoscit; et per hoc quod spiritale spiraculum est, se operari cum corpore posse intelligit. Quapropter et præceptum a Deo habet ut opera sua recte operetur, et ne in vacuum locum aquilonis aspiciat, ubi primus angelus regnare volebat et periit. Cum enim elatio proprietatem voluntatis suæ congregaverit, ex ea mox superbia volans velociter ad aquilonem tendit cum proprietatem voluntatis suæ perficit, quocumque modo voluerit. Elatio autem et volans superbia aquis similes sunt, quas navis nequaquam pertransire valet, quia Deo et hominibus molestæ sunt et omnia destituunt. Unde et opera earum defluunt, nec charitas eas pertransit, quoniam nec diligere, nec diligi a fidelibus possunt; sed quæ non habent capere volunt, illaque disponendo constituunt super quæ nullam potestatem habent; quapropter in interitum vadunt. Anima itaque magistra domus corporis sui est, in qua Deus omnia habitacula quæ illa possessura erat, formavit; nec eam ullus videre potest, sicut nec ipsa Deum videt, quandiu in corpore manet, nisi quantum eum in fide videt et cognoscit, et cum omni creatura quæ a Deo processit in homine operatur, ita scilicet ut sicut apes in vase suo favum ædificat, sic et homo opus suum velut favum cum scientia animæ, quæ quasi liquor est, perficiat. Et quoniam a Deo missa est, in corde cogitationes fundat et pectore congregat, quæ deinde in caput et in omnia membra hominis transeunt. Oculos quoque ipsa penetrat, quoniam fenestræ ejus sunt per quas creaturas cognoscit, quia rationalitate plena in solo verbo vires earum discernit. Hinc etiam homo omne opus suum secundum voluntatem cogitationum suarum ad unamquamque necessitatem suam perficit, quia cum ventus scientiæ animæ in cerebro movetur, a cerebro in cogitationes animi descendit, et sic opus voluntatis perficitur. Anima enim inscientia sua seminat, quod opus cogitationum compleatur, illudque per ignem animæ coquitur, et in gustum convertitur per quem scienter probatur. Ipsa etiam refectionem ciborum et potuum introrsum in hominem ducit, ut caro illius refocilletur. Nam per vires suas quomodo homo in omnibus naturis carnis suæ crescat et consistat, disponendo ordinat, viribusque suis viscera illius replet. Ipsa namque caro et sanguis non est, sed ista adimplet, ita ut eam secum vivere faciat, quia rationalis a Deo orta est, qui primo plasmati vitam inspiravit. Unde anima et caro in duabus naturis unum opus existunt. Sed et aerem cogitando, calorem congregando, ignem suscipiendo, aquam immittendo, ac viriditatem germinando corpori hominis inducit, quomodo et a prima constitutione confectum est et supra et subter, circa et intra corpus ubique est. Et hoc modo est homo.

A *Quia Deus secundum opera sua sive ad vitam sive ad poenam hominem dijudicat, et quod sancta anima corpore exuta Deum, quem nunc impediendo corruptione carnis non potest, plene v deat, diemque iudicii ad recipiendam amabilem restem suam, hoc est idem corpus suum, desideranter expectet, ut in eo cum angelis contemplatione et laudibus Dei sine fine fruatur.*

CIV. Quando autem homo recta opera facit, elementa recta itinera habent; sed cum injusta opera perficit, elementa cum poenali afflictione super se inducit. Corpus enim secundum desiderii sui voluntatem cum anima operatur, et Deus hominem secundum opera sua sive ad vitam sive ad poenam dijudicat. Et anima in totum corpus cogitando loquendo et aspirando desinit, quemadmodum ventus, qui in aliqua domo ubique flatu suos emittit. Sed quandiu corpus cum anima in homine operatur, ille localis et gravis est, nec a terra se levare potest; cum vero corpus cum vivente anima revivabitur, scilicet post novissimum diem, tunc levis et volatilis erit quasi avis quæ pennas habet. Ipsa quoque dum in corpore est Deum sentit, quoniam ab eo venit, et quandiu in creaturis officialis est, Deum non videt; sed postquam ab ergastulo corporis educta ante conspectum Domini venerit, tunc cognoscet quid ipsa sit, et quid ei adhæserit dum in corpore maneret. Et quia tunc gloriam magni honoris sui sciet, habitaculum suum reposcet quatenus gloriam suam secum sciat. Unde et iubiliter novissimum diem expectabit, eo quod amabili veste, scilicet corpore suo, nudata est, in quo cum angelis gloriosam faciem Dei pleniter videbit, videlicet cum illud receperit. Quod postquam e venerit, angeli denuo in laudibus accenduntur, sicut in primo die per victoriam prælii sui accensi sunt. Nam post novissimum diem in laudibus Dei perficiuntur, cum nova miracula operis Dei, quod homo est, laudabunt, et cum citharam gloriosæ jucunditatis exinde percipient, nec in hoc tædio afficientur, nec deficient, nec finientur. Et sicut in vultum Dei sine defectu semper aspicere desiderabunt, sic etiam nunquam cessabunt quin opera Dei in homine semper mirentur. Itaque, ut supra dictum est, talis est forma hominis cum corpore et anima, opus etiam Dei cum omni creatura existens, quemadmodum

D Joannes spiritu meo inspiratus scripsit dicens:

Expositio capituli primi Evangelii secundum Joannem, ab eo loco ubi scriptum est: « In principio erat Verbum, » usque ad id, « plenum gratia et veritate. » In qua scilicet expositione tractatur de æternitate Verbi Dei, de creaturis quomodo in arte Creatoris sine cœternitate ipsius erant antequam essent in se ipsis. De creatione angelorum et ultione zeli Dei in apostatas spiritus, de consilio faciendi hominis ad imaginem Dei, et quomodo vis potentia, et lux sapientiæ Conditoris in officio humani corporis resplendat. De incarnatione Dei et verbis doctrinæ, et exemplis justitiæ, quæ mundo edidit. Item de reparatione lapsi hominis et felicitate ejus post hanc vitam.

CV. « In principio erat Verbum. » Quod sic intellectui patet: Qui sine initio sum, et a quo omnia initia procedunt, et qui Antiquus dierum sum dico:

Ego per memetipsum dies sum qui a sole nunquam processi, sed de quo sol accensus est. Ego etiam ratio sum quæ ab alio non sonuit, sed ex qua omnis rationalitas spirat. Ad intuitum igitur faciei meæ specula feci, in quibus omnia miracula antiquitatis meæ quæ nunquam deficient considero, ac eadem specula in laudibus concinentia paravi, quia vocem ut tonitruum habeo cum qua totum orbem terrarum viventibus sonis omnium creaturarum moveo. Hæc ego Antiquus dierum facio, quoniam per Verbum meum, quod sine initio semper in me fuit et est, quemdam magnum lucidum, et cum eo innumerabiles scintillas, scilicet angelos, prodire jussi, qui ut in lumine suo evigilaverunt. mei oblii sunt, et sicut ego sum esse voluerunt. Et ideo in magno tonitru ultio zeli mei, in præsumptione quia mihi contradixerunt, illos deiecit, quia solummodo unus Deus est, et alius esse non potest. Unde parvum opus, quod homo est, in me detavi, et illud ad imaginem et similitudinem meam feci, ita ut in aliquo secundum me operaretur, quoniam Filius meus in homine indumento carnis operendus erat. Illud quoque de rationalitate mea rationale institui, et in eo possibilitatem meam signavi, sicut rationalitas hominis in arte sua per nomina et per numerum omnia comprehendit, quia homo nullam rem alio modo nisi per nomina discernit, nec multipliciter rerum nisi per numerum cognoscit. Angelus etiam fortitudinis sum, quoniam angelicis agminibus per miracula me annuntio, et quia omnibus creaturis in fide me ostendo, ubi me creatorem esse cognoscunt, sed tamen a nullis perfecte pronuntiari possum. Homo quippe vestimentum illud est, quo Filius meus circumamictus in regali potentia, se Deum omnis creaturæ et vitam vitæ ostendit. Sed agmen angelorum qui regali potentia illius specialiter adsunt, nemo præter Deum dinumerare potest, nec illos qui cum Deum omnis creaturæ singulariter profitentur, ullus ad finem producere valet, nec eos qui ipsum vitam omnis vitæ specialiter vociferantur, ulla lingua sufficit determinare. Unde beati sunt qui cum illo habitant.

Deus autem omne opus suum in forma hominis designavit, ut prædictum est, sicut etiam hic per quædam exempla in ipso demonstratur. Nam in circulo cerebri hominis dominationem suam ostendit, quia cerebrum corpus totum tenet et regit; et in crinibus capitis ejus possibilitatem suam, quæ ornamentum ipsius est, designat, quemadmodum crines caput ornant. In superciliis quoque oculorum illius fortitudinem suam demonstrat, quoniam supercilia tutamen oculorum hominis sunt, ita ut quæque nociva ab eis avertant, et decorem faciei ostendant et ut pennæ ventorum sunt, quibus illi sublevantur et sustentantur, velut avis quæ pennis suis interdum volat, interdum a volatu cessat, quoniam de fortitudine Dei ventus flat, et flatu venti pennæ ipsius sunt. Sed et in oculis hominis scientiam suam, per quam omnia prævidet et præscit,

declarat, quia plurima in se ostendunt, quia lucidi et aquosi sunt, quemadmodum umbra aliarum creaturarum in aqua apparet. Homo enim in visu omnia cognoscit et discernit, et si visu careret, in his velut mortuus esset. In auditu etiam ejus omnes sonos laudum secretorum mysteriorum et angelicorum agminum, in quibus ipse Deus laudatur, aperit, quoniam indignum esset si non nisi per se cognosceretur, cum homo ab homine in auditu cognoscat, ubi etiam in semetipso omnia intelligit, et velut inanis esset, si auditu careret. In naribus autem sapientiam, quæ odorifera ordinatio in omnibus artibus est, ostendit, ita ut homo per odorem cognoscat quid sapientia ordinet. Oloratus enim in omnibus dilatatur illa trahendo quatenus sciat quæ et qualia ea sint. Sed per os hominis Deus Verbum suum, per quod omnia creavit, designat, sicut etiam ore omnia sono rationalitatis proferuntur, quia homo plurima profert sonando, quemadmodum Verbum Dei creando in amplexione charitatis fecit, ita ut operi suo nihil necessarium desit. Et sicut genæ et mentum ori circumposita sunt, sic eidem Verbo cum sonuit illud principium omnis creaturæ afficit, cum omnia creata sunt, et sic: « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. » Quod sic intellectui patet: In principio inceptions illius, cum voluntas Dei ad pariendum facturam creaturarum se jam aperuit, quæ sine initio in ipso fuit, quatenus se non aperuisset, erat Verbum absque principio inceptions, et Verbum erat apud Deum, sicut verbum in rationalitate est, quoniam rationalitas verbum in se habet, et in rationalitate est verbum, et hæc a se divisa non sunt. Nam sine principio ante principium creaturarum, et etiam in principio ipsarum erat Verbum, et idem Verbum ante principium, et in ipso principio creaturarum erat apud Deum, et nullo modo Deo divisum, quoniam Deus in verbo suo voluit ut Verbum suum omnia crearet, sicut ante secula præordinaverat. Et quare dicitur Verbum? Quia cum sonante voce omnes creaturas suscitavit, et eas ad se vocavit. Nam quod Deus in verbo dictavit, hoc Verbum sonando jussit, et quod Verbum jussit, hoc Deus in verbo dictavit. Et ita Deus erat Verbum. Verbum enim in Deo fuit, et Deus in illo omnem voluntatem suam secreto dictavit, et verbum sonuit, et omnes creaturas produxit et sic Verbum et Deus unum sunt. Cum autem verbum Dei sonuit, omnem creaturam quæ ante ævum in Deo præordinata et disposita fuit ad se vocavit, et per vocem ejus omnia ad vitam suscitata sunt, sicut etiam in homine designavit, qui Verbum in corde suo occulte dicit antequam illud emittat, quod in emissione secum est, et sic dictatus verbi in verbo est. Quando enim verbum Dei sonuit, idem verbum in omni creatura apparuit, et idem sonus in omni creatura vita fuit. Unde etiam de eodem verbo rationalitas hominis opera sua operatur, et de eodem

sono opera sua sonando, clamando et cantando A profert, quia per acumen artis suæ in creaturis citharas, et tympana sonando sonare facit, quoniam homo secundum Deum per viventem animam rationalis est, et anima ejus cum calore suo carnem ad se trahit, in qua prima figura digiti Dei quam in Adam formaverat apparet, et quam eadem anima vivificando, et plenitudine sua in incremento replendo pertransit. Caro enim sine rationali anima se non movet, anima autem carnem movet et vivere facit. Nam caro rationali animæ adest, quemadmodum omnes creaturæ Verbo adsunt. Quapropter hominem in voluntate Patris creavit. Sed quemadmodum homo sine connexionibus venarum homo non esset, sic etiam sine creaturis vivere non posset; et quia mortalis est, operi suo vitam non præstat, quoniam ipse incipiens vita a Deo est; Deus autem operi suo vitam dat, quia ipse vita sine inceptatione vitæ est.

« Hoc erat in principio apud Deum, » scilicet in principio illo de quo Moyses servus meus per me inspiratus loquitur dicens: « In principio creavit Deus cælum et terram (Gen. 1), » quia Verbum quod sonuit *fat*, sicut etiam ibidem scriptum est, « Dixitque Deus: Fiat lux, » erat in eodem in principio cum creatura a Creatore initium acciperet apud Deum, id est in una æqualitate divinitatis, quoniam istud Verbum quod apud Deum est, illi æquale in divinitate est, videlicet quia Verbum quod in Deo est, a Deo inseparabile est et consubstantiale illi existit. Sic omnia per ipsum facta sunt, quoniam cunctæ creaturæ per Verbum Dei, ut Pater voluit, factæ sunt, quia nullus Creator est nisi solus Deus. Omnia enim utilia quæ res formatæ et vitales sunt, per ipsum factæ sunt. Ipse etiam in brachiis hominis et in juncturis illis adhærentibus fortitudinem firmamenti cum signis suis, quæ ipsum firmamentum sufferunt et regunt, ostendunt, quemadmodum brachia cum juncturis articulorum suorum dominationem et operationem totius corporis manifestant. Nam etiam dextra ut auster, et sinistra ut aquilo sunt, qui firmamentum sunt ne procedat ultra quam positum est, ut scriptum est. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmamentum est, scilicet ne tenebræ lucem extinguant, et ne lux tenebras expellat. « Et sine ipso factum est nihil, » quoniam sine Verbo Dei facta est nulla creatura, quia per Verbum Dei omnis creatura, tam visibilis quam invisibilis, facta est, quæ in illa essentia, videlicet viventis Spiritus, aut viriditatis aut virtutis subsistit; et sine ipso non factum est aliquid, præter malum quod a diabolo est, et ideo ab oculis Dei projectum ad nihilum deductum est, quoniam solimmodo unus Deus est, et alius non est. Rationalis quoque homo, in quem possibilitas operandi a Deo posita est, peccatum fecit, quod in nihilum ducitur, quia a Deo creatum non est, et huic nihilo Deus inexterminabiles tenebras posuit, quoniam sustinendo lumen recusavit. Sed « quod factum est

in ipso vita erat, » quia omnia quæ creata sunt, in ipsius Creatoris ratione apparuerunt, quoniam in præscientia ejus fuerunt, non tamen illi cœterna, sed ab ipso præcisa et prævisa ac præordinata. Deus enim unica vita est, quæ non accepit initium vitæ illius, quæ initium habet. Quapropter omne « quod factum est in ipso vita erat, » quia ab eo præciscitum fuit; et Deo vivebat, ita ut Deus nunquam recordationem illius habere cœperit, quoniam illud nunquam oblivioni tradiderat, quia in præscientia ejus erat, quamvis in formis suis nondum temporaliter fuisset. Nam sicut non est quin Deus sit, sic non est quin per ipsum opera illa in creaturis procederent, quæ in sapientia ejus præcisa et præordinata fuerant. Et sicut hoc quod in creatione B factum est, in Deo vita sine extinctione fuit, quia creandum erat, ubi factæ creaturæ nihil deerat, quin plenitudinem profectus sui in crescendo haberet, ita etiam quæ homo operatur, ipsi vita sunt ei ad vitam succurrendo, quia in ipsis subsistit et perficitur. Sed et quoniam Deus sine initio et sine fine plena vita est, ideo etiam opus suum in ipso vita est, quod in hoc nullo modo illudetur, quemadmodum et Deus in pectorali loco hominis designavit, ubi homo desiderando, componendo et ascendendo unamquamque rem, scilicet bonam et malam, in cogitationibus suis congregat, considerans quid sibi placeat vel displiceat, quia quod sibi placet cum gaudio conservat, quatenus ei vitam retineat, et quod sibi displicet indignando a se proficit, ne vitam ejus lædat. Sic omne quod Deus fecit, in ipso C vita est, quoniam illud a Deo vitale in natura sua est. Unde et sicut Verbum Patris carnalem vitam hominibus delit eam eos creavit, ita etiam cum tunicam suam induit, spiritalem vitam eis ostendit, quatenus per alienam vitam, et non secundum carnem incedendo in turbas spiritualium se dilatarent, et ita utrumque populum in manu sua tenet, quoniam ipse Filius Dei, Deus et homo est. Spiritalem quippe populum in amore complectitur, quia Filius Dei est; sæcularem autem secundum justitiam habet qua dictum est: « Crescite et multiplicamini (Gen. 1), » quoniam Filius hominis est.

« Et vita erat lux hominum, » quoniam vita quæ D creaturas suscitaverat, vita vitæ hominis, quia per eam vivit, existens, ratione et scientia lucem hominibus dabat, in qua Deum fide aspicerent, eum Creatorem suum agnoscentes, et ipsa luce ita perfusi, quemadmodum lux diei mundum illuminat. Homo enim alas scientiæ per cælum intelligit, quod solem et lunam producit, quia dies scientiam bonam, nox malam demonstrat, velut sol diem, luna noctem manifestat. Et ut homo cum creaturis sine luminibus istis in officio vitæ suæ velut cæcus esset, et ut corpus ejus sine spiritu vivere non posset, sic etiam homo sine alis scientiæ quid esset non intelligeret. Unde « lux in tenebris lucet, » quemadmodum lux diei per lunam in nocte lucet, quatenus homo in bonis operibus mala opera cognoscat, quæ

a luce separata sunt, quoniam bona scientia ratio ne suffulta malum reprehendit, et eam a se expellit. « Et tenebræ eam non comprehendunt, » velut nox diem obnubilare non potest, quia malum hoc illud quod bonum est nec scire nec intelligere vult, sed illud fugit. Hæc Deus in corde hominis declarat, quod vita et firmamentum totius corporis est, et totum corpus sustentat, quia in corde cogitatio hominis ordinatur et voluntas pascitur. Unde et voluntas quasi lux hominum est, quoniam sicut lux omnia penetrat, sic et voluntas in eo quod desiderat abundat, atque in eodem desiderio suo, quod pro luce sibi computat, in tenebras malorum operum quæ perficere vult sæpe ambulat. Sed « tenebræ » eandem voluntatem ita « non comprehendunt, » ut illi scientiam boni abstrahere possint, quin bonum sciat, quamvis hoc non faciat.

« Fuit homo missus a Deo, » qui gustum lumi non habebat, quia missus a superno Creatore et non ab homine fuerat, quoniam calor Verbi Dei ariditatem carnis illorum qui eum genuerunt, viridem fecerat, ita ut etiam caro ipsius in plurimis operibus velut aliena consuetudine in peccatis nascentium esset. Nam qui eum genuerunt per gratiam Dei tacti, ipsum procrearunt, et ita per gratiam Dei processit in testimonium Filii Dei missus. Unde et angelus Joannem eum nominavit. « Cui nomen Joannes erat, » quia opera quæ fecit nomini ipsius concordabant, quoniam gratia Dei ipsum præveniendū et subsequendo confortaverat. Gratia enim Verbi, quod Deus est, Joannem misit motione vicissitudinum morum illorum, qui in vicissitudinibus hominum in peccatis nascentium mundavit, et ob hoc quamdam stabilitatem secundum rectitudinem spirituum habuit, qui nec vicissitudinem morum hominum habent, nec peccare desiderant. Deus autem, qui mirabilis existit, ad ventrem hominis miracula quæ in Joanne fecit, conformat. Venter enim vires creaturarum quas recipit et emittit postulat, ut de succo earum sicut Deus constituit pascatur. Sed tamen in omnibus creaturis, scilicet in animalibus, in reptilibus, in volatilibus, et in piscibus, in herbis et in pomiferis quædam occulta mysteria Dei latent, quæ nec homo, nec alia ulla creatura scit aut sentit, nisi quantum eis a Deo datum est. Joannes autem mirabiliter ad elementa missus est, et mirabiliter ab eis pastus est, et sicut quodam modo a consuetudine peccati abstractus erat, sic quoque per abstinentiam mirabiliter de elementis vixit. Et ipse purus homo digne et laudabiliter nuntius ante occultum Filium Dei fuit, per quem mundus cum innumerabili numero positus est, et omnes creaturæ creatæ sunt. Quod etiam per ventrem designatur, quia sicut mundus omnia capit, ita et venter alias creaturas in coctione in se recipit. Sed et quemadmodum omnis creatura a Deo processit, sic et Adam omnes homines in forma sua portavit, quibus Dei Filius vera pasca subministravit, cum hominem in huma-

nitate sua portavit. « Ille venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum, » quoniam Joannes in mirabilibus rebus per consuetudinem carnalis nativitatis mirifice homo factus et mirabilis homo existens, venit divina dispensatione in testimonium mysteriorum Dei, ut testimonium per virtutes quæ in ipso operabantur perhiberet de lumine, scilicet de Deo, de quo omnia lumina accenduntur, ut omnes qui per Spiritum sanctum ignei sunt crederent Deo per testificationes illius, quas mirabiliter proferebat. Venit itaque testando divinitatem, humana forma indutam. Et sicut ipse in arida natura quantum ad ipsam sine viriditate natus est, sic Filium meum ex Virgine Maria sine peccato natum dixit. « Hoc ideo volui, quatenus per miraculum istud quod in Joanne operatus sum, homines miraculis Filii mei crederent. » Et sicut in Joanne testimonium hoc apparuit, sic etiam in femoribus hominis verum testimonium declaratum est, quæ testimonium omnium nascentium sunt, et propago totius corporis sui quod videt, palpat, cogitat et optat, et in scientia sua omnia computat quæ operatur. Nam homo miraculum Dei est, et ideo justum est ut mirabilibus Dei testimonium det. « Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine, » quia Joannes non fuit illa lux quæ nunquam dividitur, nec mutatur, videlicet quæ Deus est. Sed venit a Deo missus, quatenus testimonium daret de illo qui verum lumen existens, omnia lumina accendit, quoniam Deus absque omni indigentia necessitatis ullius in se et per se est, quia ipse omnia in omnibus facturus erat. Unde et in omni factura operis sui est. Hinc etiam Joannes testificatum testimonium de Christo nuntiavit, quoniam ut pomum testis est radicis qualis sit, sic ipse in mirabilibus Dei surrexit. Quapropter et mirabilia ejus testificatus est. Homo autem designatum opus et lumen a Deo est, quod vivere incipit, et in carne quandoque deficiet, et exinde Deo testimonium perhibet, quia Deus sic non est.

« Erat lux vera, » quæ nunquam umbra ulla obumbrata est, et cui nunquam tempus serviendi vel dominandi, minuendi seu augendi datum est; sed quæ ordinatio omnis ordinationis et lux omnis luminis est, et ex se lucens. Deus enim nunquam in aliquo mane, in ulla aurora surrexit, sed ante ævum semper fuit. « Quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, » quoniam hæc lux cum spiraculo vitæ perfundit omnem hominem carnem et ossa habentem, et in præsentem mundum crescentis et deficientis mutabilitatis per ortum inceptivis venientem, ut quando sol cum luminaribus suis eum susceperit, creaturas aspiciat et cognoscat. Deus enim per viventem scintillam animæ primum hominem suscitavit, quem de limo formavit, ita ut ille per eandem animæ scintillam de limo caro et sanguis factus sit. Unde et in posteris ipsius cum spuma per naturam hominis mala

fuerit, per igneam scintillam animæ caro et sanguis pleniter efficitur, quia, si hoc modo per calorem animæ non suscitaretur, caro et sanguis pleniter non efficeretur, quemadmodum materia primi hominis limus permansisset si per animam mutatus non fuisset. Nam sicut per aquam et ignem panis ex farina efficitur, sic etiam per ignem animæ caro et sanguis fit. Homo enim quasi lux aliarum creaturarum in terra commorantium est, quæ multoties ad ipsum currunt, et qui eum multo amore lambunt. Unde etiam et homo a creatura in cuius amore ardet, ea vult, diligenter sæpius inquiri. Creatura autem quæ hominem non diligit ipsum fugit, et omnia quæ ad eum respiciunt conculcat et dissipat, quoniam timore ejus perterrita, ipsum esse moleste fert, et ideo multoties eum invadit quatenus ei vitam excutiat. « In mundo erat, » cum regale indumentum de carne Virginitatis induit, ubi sancta Divinitas in utero illius se reclinavit, quia in aliena natura homo factus est, et non sicut alius homo, quoniam caro ipsius per sanctam divinitatem inflammata est. Quapropter post novissimum diem, cum quilibet homo transfiguratus fuerit, animæ electorum corpora sua per fidem in cælum levabunt, quæ prius in mundo erant. Hæc Deus per semetipsum in virtute sua faciet, quam nulla creatura exterminare potest, quia tunc homo, ut prædictum est, carne induetur, et ossa ipsius medulla implebuntur, sed amplius si cibi et potus et vita non deficiet, quoniam tunc in viribus divinitatis sine omni vicissitudine diversitatis procedet, quia in bono membrum Christi est, qui in mundo multas passiones et plurima opprobria sustinuit, quamvis Filius Dei esset. Quod diabolus omnis fallaciæ inventor scire non potuit, qui initium habuit, et illum cum omnibus membris suis, quæ Deum respuunt, negare festinavit; sed tamen quin homo in indelicentem vitam elevaretur impedire non potuit.

« Et mundus per ipsum factus est, » ita ut mundus ab ipso, non ipse a mundo exortus sit, quoniam creatura per Verbum Dei processit, scilicet quidquid creaturarum, tam invisibilium quam visibilium, est, quia quædam sunt quæ nec videri nec tangi possunt, quædam autem et videntur et tanguntur. Sed homo utrumque in se habet, animam scilicet et corpus, quoniam ad imaginem et similitudinem Dei factus est. Unde et verbo jubet, ac manibus operatur. Sic Deus hominem secundum se ordinavit, quia Filium suum de homine incarnari voluit. « Et mundus eum non cognovit, » quoniam filii mundi, videlicet qui mundum sequuntur, propter cæcitatem ignorantiam suam ipsum venientem nescierunt, nec eum operantem cognoverunt, quemadmodum infans scientiam et operationis nescius est. Quapropter et hic in femore ac in genibus hominis Deus ignorantem infantiam incredulorum demonstrat, quia sicut infans incedere non potest, quoniam et medulla et ossa ejus nondum firmata sunt,

A eo quod per lac et per mollem elbum alatur; et quoniam sine cruribus et sine pedibus per femur ac per genua adultus homo incedere non valet, ita cum scientia et sensus incredulorum ab igne sancti Spiritus vacui erant, per quem Deum agnoscere debuerant, in via rectitudinis ambulare non poterunt.

« In propria venit, » quia mundum creaverat, et quoniam humanam carnem induerat. Unde et omnes creaturæ ipsum ostenderunt, ut nummus dominum suum ostendit. Nam Deus mundum creavit, quem homini tabernaculum preparare voluit; et quia hominem induere voluit, idcirco eum ad imaginem et similitudinem suam fecit. Quapropter omnia ipsius propria erant. « Et sui eum non receperunt, » scilicet qui sui erant quoniam eos creaverat, quia eos specialiter ad imaginem suam fecerat; sed tamen eum neglexerunt, ubi eum Factorem suum esse non cognoverunt, et ab ipso solo se creatos non intellexerunt. Increduli namque humanitatem illius non receperunt, nec propter obsecrationem incredulitatis suæ Deum in humana forma cognoverunt. Unde et in cruribus hominis juvenus ipsius designatur, quæ stulta et inutilis est, ubi viriditates et flores et aliam creaturam attendit, et ubi sapienterem se aliis existimat, quia medulla et ossa ejus tunc pleniter firmata sunt. Sic Judæi et pagani fecerunt, qui vanitatem sæculi diligentes, se putabant scire quod nesciebant, et esse quod non erant, et illum qui eis carnem et spiritum dederat, per fidem non attenderunt. Quemadmodum enim juvenus in creaturis decepta delectatur, ita mundus tunc in vanitate conversabatur; et ideo necessarium fuit ut Deus illis se ipsum ostenderet, et eos ad se colligeret, sicut etiam asinam et pullum ejus absolvi et sibi adduci iussit, ubi se ipsum cum lege veritatis super eos posuit.

« Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, » quoniam omnibus hominibus utriusque sexus qui eum receperunt credendo eum esse Deum et hominem, quia Deus primum fide capitur, deinde quod Deus homo factus est recipitur, dedit potentiam potentialiter potestatem hanc, ut propria voluntate sua filii Patris sui in cælesti regno stant, id est ut participationem regni sui hæredes hæreditatis ejus facti secum habeant, et hoc ea potestate qua filius hæres patris sui existit. Nam quia eum Deum et Creatorem suum cognoverunt, et eum charitate amplexi et fide osculati sunt, et omnia sua ab eo diligenter et caute sciscitati sunt, ros Spiritus sancti in eos cecidit, ita ut tota Ecclesia ab eis germinare et fructum supernorum gaudiorum proferre inceperit. Quapropter datum est eis ut per virtutem veræ fidei filii Dei sint. « Illis qui credunt in nomine ejus, » istis qui fidem hanc credendo habent, quod in nomine ipsius per baptismum salvi stant, participatio cælestis regni datur, quoniam omnia opera sua in ærdenti amore quasi Deum videant faciunt, et non in

umbra fidei nomen Dei sine operibus colendo uli A deos alienos abjiciunt, qui se ipsos facere non possunt, et a se ipsis non sunt, sed qui socii hominum sunt. Nomen autem hoc, in quo vera credulitas est, tale est, quod initio caret, et quod per ipsum omnes creaturæ surrexerunt, et quod vita est, per quam omnis vita spirat. Unde et ab omni creatura sua adoratur. Secundum autem has tres vires quæ in hoc nomine sunt, omnis creatura quæ nomen habet ex tribus viribus subsistit. Sed et arida et putrida creatura nomine caret, quoniam vitalis non est. Nomini autem vitalis creaturæ tres vires adsunt, quarum altera videtur et altera scitur, sed tertia non videtur. Corpus enim vitalis rei videtur, et quod gignit scitur; sed unde vitalis sit, nec cognoscitur nec videtur. Sic et Deus magna mirabilia per pedes hominis manifestavit, quia sicut pedes totum corpus sustentant, et quo vult illud portant, sic etiam fides nomen Dei cum mirabilibus quæ et videri et non videri, et quæ cognosci et non cognosci possunt, fortiter sustinet, ac ubique magnifice fert. Et corpus hominis et opera ejus videntur; sed multo plus in ipso est id quod nec videtur nec cognoscitur. Sed cum tanta obscuritas in homine sit, quomodo manifestus ille esset qui eum creavit? Nam hunc nullus hominum in sæculo vivens scire potest sicuti est.

« Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. » Filius enim Dei dixit: « Quod natum est ex carne, caro est; et quod natum est ex spiritu, spiritus est (Joan. iii), » quoniam caro de carne in peccatis concepta nata est; sed quia Deus spiritus est, per ipsum omnes spiritus orti sunt, nec spiritus in carnem, nec caro in spiritum vertitur; sed per carnem et spiritum homo perficitur, alioquin homo nec esset nec nominaretur. Deus quippe Adam plasmavit, ut æternaliter immutabilis viveret; sed ille inobedientia prævaricatus est consilium serpentis audiendo. Quapropter et idem serpens eum omnino perituum existimavit, quod tamen Deus noluit, qui mundi exsilium illi præparavit, in quo filios suos in peccatis concepit et genuit. Sicque cum omni genere suo mortalis factus, per conceptam spumam peccati in putredinem vertitur, usque ad novissimum diem cum Deus hominem renovabit, ita ut postea immutabili vita, ut Adam creatus fuit, vivat. Hæc autem vita in filiis qui in peccatis concepti et nati sunt nequaquam esse potuit; sed in humanitate Filii Dei exorta est, per quem supernus Pater recordatus est ut hominem liberaret qui perierat. Isti enim qui per virtutem bonorum operum filii Dei efficiuntur, hanc potestatem ut filii Dei sint non habent ex coagulatione sanguinis parentum, in qua sanguinei sunt, nec ex voluntate inferioris carnis quæ ad partum pullulat, nec ex voluntate fortioris partis illius quæ ad gignendum robusta est; sed ex remuneratione divinæ revelationis in ablutione baptismi, et in

ignea effusione Spiritus sancti hoc accipiunt quod modo ex Deo nascuntur, et hæredes regni ejus efficiuntur. Deus enim omnia opera sua priusquam formarentur, præviderat, quæ postea in creatione formatæ formæ in se vacuæ non remanserunt, sed vitalia facta sunt. Caro enim sine vita caro non esset, quoniam cum vita ab ea recesserit, in defectu deficit. Spiraculum autem quod Deus in Adam misit igneum et intelligibile ac vita fuit. Unde et per eamorem ejus limus terræ rubicundus in sanguine factus est. Et sicut omnis creatura in præsentia Dei ante ævum fuit, sic etiam et adhuc omnes nascituræ homines in præsentia ipsius sunt. Sed homo intelligibilis et sensibilis est; intelligibilis scilicet quia omnia intelligit, sensibilis quoniam ea quæ sibi adsunt sentit, quia Deus totam carnem hominis vita implet, cum in eam spiraculum vitæ mittit. Quapropter et præsentiam boni et mali eligit quod sibi placet, et reprobatur quod sibi displicet. Deus autem considerat quid sibi homo proponat. Quod si homo sibi illa proposuerit quæ a Deo non sunt, Deus ab eo se subtrahit, et tunc illi occurrunt qui primum malum incæperunt, videlicet qui cælum destrucere voluerunt, quod Deum non teigit, quoniam indecens esset, ut Deus se ipsum destrueret. Si autem homo ad nomen Patris sui anhelaverit, et illum bono desiderio vocaverit, angelica præsidia illi aderunt, ne per inimicos impediatur, et Deus per delectationem desiderii bonorum operum quasi lac illi suaviter primum immittit, ac deinde pluviam gratiæ suæ illi infundit, per quam de virtute in virtutem fortiter ascendit. Et hoc modo ille in hujusmodi virtutibus usque ad obitum suum semper novus est. Sed qui modicum quid et non magnum facere potest, semper in impetu vadit, ut idem quod potest perficiat; qui vero multa et magna facere valet, moderationem in eis cum temperamento habet. Diabolus enim unum vult, scilicet, ut animas in mortem seducat, nec aliud facere querit nec facere potest, et vix sustinet donec illud perficiat quod facere valet. Deus autem quia in omnibus et per omnia potens est, in cunctis operibus suis moderationem habet, et cum temperamento discretionis facit quatenus homo fortior et promptior in stabilitate honorum sit. Nam unusquisque qui in impetu vadit, multoties in ruinam se ponit. Sed homo significatio totius honoris Dei est, quoniam bona scientia quæ in ipso est angelica agmina quæ Deo laudabiliter servant demonstrat; mala vero scientia quam habet, potestatem Dei manifestat, quia Deus illam vicit cum primum hominem de paradiso expulit. Sic in omni homine sit, quoniam in illo qui per bonam scientiam bonum eligendo operatur, bonitas Dei ostenditur; et in illo qui malum arripiendo illud perficit, potestas Dei declaratur, quia Deus illud quandoque dijudicat, quandoque remittit. Homo itaque hoc modo, ut prædictum est, vita est, et omnia quæ ipsi adherent per ipsum vitalia sunt, quoniam

Deus hominem cum omnibus appendiciis suis sub sole creavit, quatenus in terra solus non sit, quem admodum ipse Deus in cælo solus non est, sed in omnibus cælestibus harmoniis glorificatur. Hæc autem quæ in terra circa hominem sunt, cum eo in terra perdurant, quousque numerus ille impleatur quem Deus impleri constituit. Post futuram autem resurrectionem beatus homo non indiget ut crescat aut ab ullo pascatur, quia in claritate illa tunc erit quæ nunquam transibit nec mutabitur. Hæc namque claritate per sanctam Trinitatem beatus homo tunc induetur, et illum inspiciet, qui terminum finitii et finis nunquam habuit; et ob hoc senio et tædio nunquam afficietur, quia etiam semper et nova psallendo citharizabit. Itaque, ut prædictum est, per vitam caro vivit, et nisi per vitam caro plene non esset; et ita caro cum vita, et vita cum carne unum sunt. Hæc Deus attendit quando in Adam per spiraculum quod in illum misit carnem et sanguinem roboravit, quousque carnem illam tunc inspexit qua induendus erat, et illam in ardenti amore habuit.

« Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. » Verbum enim quod apud Deum æternaliter ante ævum erat, et quod Deus erat, per ardorem Spiritus sancti carnem de utero Virginis assumpsit, quem ita induit, quemadmodum venæ compago carnis sunt, et ut ipsæ sanguinem portant, et tamen sanguis non sunt. Deus enim hominem ita creaverat, ut omnis creatura ei serviret. Unde etiam Deum decuit quatenus indumentum carnis in homine acciperet. Sic etenim Verbum carnem induit, scilicet quod Verbum et caro unum sunt, non tamen sicut alterum in alterum transmutatum sit, sed unum in unitate personæ sint. Sed et corpus indumentum animæ est, et anima cum carne officia operandi habet. Corpus autem sine anima nihil esset, et anima sine corpore non operaretur, unde unum in homine sunt, et homo sinit, et sic opus Dei, videlicet homo, ad imaginem et similitudinem Dei factus est. Cum enim spiraculum hominis a Deo mittitur, idem spiraculum et caro unus homo efficitur. Verbum autem Dei ex inarata carne Virginis absque omni calore incendii carnem assumpsit, ita ut Verbum Verbum sit, et caro caro, et unum sint, quia Verbum quod sine tempore ante tempora in Patre fuit, se non immutavit, sed tantum carnem induit.

« Et habitavit in nobis, » quoniam homo factus

A sine peccato ut homo habitat in nobis, humanitatem nostram non negligens ubi et nos cum spiraculo vitæ hominis sumus ad imaginem et similitudinem ejus facti. Quapropter et nos in ipso habitamus, quoniam opus ipsius sumus, et quia in præsentia sua nos semper habuit, nec nostri oblitus est. « Et vidimus gloriam ejus, » quia nos qui cum ipso eramus, specialiter vidimus eum in mirabili natura absque omni peccato venientem. « Et gloriam quasi Unigeniti a Patre, » manifestante, quia mirabiliter ante sæcula a Patre natus Unigenitus, gloriam suam mirabiliter a Patre veniens ostendit, ubi eum Virgo de ardore Spiritus sancti concepit, nec operis viri indiguit, cum alius quilibet homo a viro, scilicet ex patre, cum peccato seminetur. Deus enim hominem de limo formaverat, et in illum spiraculum vitæ miserat. Unde et Verbum Dei in homine regale vestimentum cum rationali anima assumpsit, et illud totum ad se traxit et in eo permansit. Nam et spiraculum quod in homine anima nominatur carnem perfundit, et illam pro delectabili vestimento et decore ornamento habet. Quapropter et eum amat, et ipsi consentit, nec tamen in ea videri potest. Ex natura quoque et ex desiderio animæ homo vestem vitæ postulat, et quoniam Deus nullam creaturam siue viribus vacuum creavit, ideo homo mirabilia semper operatur. Et idem Verbum « plenum gratiæ et veritatis » est, quia in plena gratia erat omnia in divinitate creando, et in humanitate redimendo; et in plena veritate exstitit, quoniam nullum mendacium iniquitatis et peccati ipsum tetigit, nec se ipsi associavit, quia Dominus est qui prælio suo mala vicit, quæ sine ipso nihil sunt. Nam ipsum Verbum, scilicet verus Dei Filius, plenum est gratia, dando et remittendo secundum suam misericordiam, qui se ipsum in divinitate non exinanivit, sed humanitatem induit; et humanitas ipsius plena est, quoniam nulla ruga peccati humanæ naturæ eum tetigit. Plenus etiam veritatis est, quia dat, remittit et judicat ut justum est; quod homo non facit, quoniam in ruga peccatorum conceptus et natus est. Sic Deus rotundus, rotæ similis est, omnia creando et bona volendo, ac bona perficiendo. Voluntas enim Dei omnia præparavit quæ Verbum Dei creavit. Omnis itaque homo qui Deum timet et diligit, verbis istis devotionem cordis sui aperiat, ac ea et ad salutem corporum et animarum hominum non quidem ab homine, sed per me qui sum prolata sci.

PARS SECUNDA.

VISIO QUINTA.

Visio magnæ admirationis, in qua et orbis quinque distinctus partibus, sed et dimensiones et qualitates earundem partium tam lucis et amœnitatis quam pœnarum et tenebrarum horrore refertæ; duo quoque globi, alter sapphirino colore circumdatus, alter luminosis splendescens radiis cum circumstantiis suis subtili acumine describuntur.

I. Deinde vidi rotunditatem terræ in quinque partem distinctam, ita ut pars una ad orientem, altera ad occidentem, tertia ad austrum, quarta ad septentrionem, quinta autem in medio istarum esset. Et ambitus partis orientalis ambitusque partis occidentalis æqualis mensuræ erant, formamque extenti arcus uterque habebat. Ambitus quoque partis australis ambitusque partis septentrionalis unius mensuræ existentes, longitudini et latitudini priorum duarum partium adæquabantur, excepto quod in interioribus finibus suis propter arcuatos interiores fines earundem priorum duarum partium quasi truncati videbantur, formamque extenti arcus præter ipsos truncatos interiores fines suos imitabantur. Nam hæc utraque partes, scilicet pars australis, parsque septentrionalis in tres partes distinguebantur, quarum duæ mediæ ipsarum partium unius formæ uniusque mensuræ erant. Reliquæ quatuor etiam, quæ finetenus erant, aliam solum tamen parem sibi met formam, paremque distinctionem habebant, atque longitudini et latitudini earundem duarum mediarum partium æquales existebant, excepto quod in interioribus finibus, suis constrictiores, in exterioribus vero latiores cæteris duabus videbantur, secundum quod supradicta pars orientalis parsque occidentalis in utrisque finibus suis, ut præfatum est, se incurvando, hinc constrictius, hinc largius spatium istis concedebant. Quinta autem pars priorum partium, quæ in medio omnium istarum erat, in quadrata forma apparebat, atque alibi ardore, alibi frigore, alibi autem temperamento aeris perfusa erat. Et prædicta pars orientalis multa claritate lucebat; occidentalis autem quadam tenebrositate obiecta tenebrescebat; australis vero, quæ tribus distinctionibus distinguebatur, duas distinctiones, quæ finetenus erant, plenas quibusdam pœnis habebat. Tertiam autem, quæ medio videbatur, non quidem pœnis, sed aliis quibusdam monstruosis terroribus horrendam demonstrabat. Quod et septentrionalis pars, tres etiam separationes habens, in duabus extremis separationibus diversis pœnis abundantibus, et in media quamplurimis horroribus sive pœnis horrenda ostendebat. Sed versus orientem,

supra præfatum terræ rotunditatem, in quadam altitudine videbam globum rubeum circulo sapphirini coloris circumdatus, a cuius dextra et sinistra parte utrinque duæ alæ procedebant, quarum altera eorundem duarum partium ab utraque parte ejusdem circuli sursum in altum se extendebat, ita ut ambæ in summitate sua se recurvando ad invicem respicerent; altera vero ab eisdem partibus deorsum usque ad medietatem prædictæ rotunditatis terræ descendebat, ita ut eadem alæ eandem mediam rotunditatem extra firmamentum circumamplectendo tegerent. Et ab eadem medietate rubeus circulus in modum arcus se extendens, totam exterioriorem partem occidentis, nec non et quasdam distinctiones quæ extra rotunditatem illius erant, comprehendebat, scilicet a termino præfate australis alæ circa occidentem, usque ad terminum septentrionalis alæ se retorquendo. Ab ipsa autem rotunditate versus orientem inter præfatas alas quasi ædificium sursum usque ad supradictum globum ascendens apparebat, et ab eodem globo sursum usque ad medietatem prædictarum alarum velut platea extendebatur, supra quam quasi stella candida radiabat.

Et deinde inter summitatem earundem alarum velut globus igneus quosdam radios de se emittebat, ita ut a summitate prædictæ rotunditatis terræ usque ad præfatum globum rubeum, ut ab ipso globo usque ad prædictam stellam candidam, et ab eadem stella usque ad supradictum globum igneum, æqualia spatia essent. Inter priores quoque alas ex utraque parte præfate plateæ, a prædicto globo circa demonstratam stellam usque ad præfatum globum igneum, quasi quidam radii stellarum discreti videbantur. Sed et versus occidentem extra prædictam terræ rotunditatem tenebræ apparebant, quæ ab utraque parte ejusdem rotunditatis ad medietatem ipsius quo et præfate alæ deorsum descendeant, in modum arcus se extendebant. In quibus inter angulum occidentalem et angulum septentrionalem aliæ densiores et acriores tenebræ velut formam horribilis et devorantis hiatus oris habentes erant, aliis quibusdam densissimis et pessimis, infinitisque tenebris quæ extra istas erant, quasi os et rictus earum essent, ad hærentes. Has autem infinitas tenebras sciebam, sed eas non videbam. Iterumque audivi vocem de cælo mihi dicentem:

Quia artifex Dei sapientia vel potentia in hoc mirabilis evalescit, quod elementum terræ non angulosum, sed rotundum, et quinque non amplius vel minus distinctum partibus certæ causa rationis in medio aliorum trium elementorum immobilem suscipiendit, quodque hominem instar quinaræ divisionis terræ, et in hac vita quinque sensibus ditaverit, et in futura de pulvere sepulcri in integrum restituat.

II. Orbem terræ Deus in medio trium elementorum ita suspendit, ut nequaquam labi nec dissolvi possit, et in hoc se mirabilem atque potentem ostendit, eum etiam nec carnem nec ossa hominis in pulverem sic redigit, quin ea in novissimo die ad integritatem suam restituat. Aliam quoque terræ partem lucidam, aliam tenebrosam, aliam horribilem, aliam pœmalem, aliam quoque homini aptam, aliam vero ineptam fecit, eum et quasdam animas regno suo consociat, quasdam autem justo iudicio ad tartara damnat. Vides enim rotunditatem terræ in quinque partes distinctam, ita ut pars una ad orientem, altera ad occidentem, tertia ad austrum, quarta ad septentrionem, quinta autem in medio istarum sit; et hoc ideo est, quoniam, si terra angulosa et non rotunda esset, anguli ipsius defectum et inæqualitatem ponderositatis ei inferrent. Et si quinque partibus non distingueretur, recto modamine non pensaretur, quia quatuor exteriores partes eam ad rectitudinem ponderant, quinta autem, quæ media est, eam in rectitudine ista solidam et stabilem facit, designans etiam quod homo, quem terra demonstrat, quinque sensibus qui in eo vigent, ad quæque sibi necessaria solidatur, atque ad salutem animæ suæ dirigitur.

Item de quinque distinctionibus terræ, quomodo natis mutuo qualitatibus temperentur, et qualiter quinque sensibus homines capiuntur.

III. Unde et pars una ad orientem versa mediæ parti succum bonum viriditatemque utilem tribuit, quemadmodum et hominis visus, quasi ad ortum claritatis directus, ipsi, qui velut in medio elementorum est, salutem corporis et animæ subministrat. Altera autem ad occidentem respiciens, humiditatem interdum bonam, interdum nocivam eidem parti dat, ut etiam auditus totum corpus hominis velut ad occidentem concutiens et penetrans, nunc prospera, nunc adversa, nunc animæ salutem, nunc desperationem illi denuntiat. Tertia vero ad austrum vergens, calorem frigido statu ventorum temperatum ipsi parti immittit, sicut et odoratus, quem a modum vapor de calore surgens, odorem de calidis et frigidis temperamentis procedentem, odoremque de supernis suspiriis venientem homini infundit. Sed quarta ad septentrionem tendens, frigus a septentrione, et calorem ab oriente venientem, prædictæ mediæ parti inducit, velut gustus frigida recipiens, frigidaque et calida discernens, diverso sapore supernaque dulcedine hominem concutit. Quinta autem in medio istarum existens, ab ipsis in soliditate confortatur diversisque infusionibus temperatur, quemadmodum et tactus, velut in me-

dio aliorum sensuum vicens, ab eis corroboratur, cum omnes ipsi vires tribuunt, et eum ad vegetationem consolidant, ut etiam in dispositione digitorum ostenditur, quia et per ipsos opera ad æternam remunerationem respicientur perficiuntur. Et ut vides, ambitus partis orientalis ambitusque partis occidentalis æqualis mensuræ sunt; formamque extenti arcus uterque habet, quoniam et oriendo et occidendo æqualia spatia terrarum in circuitu cursus sui occupat. Quod etiam ostendit visum per scientiam boni et mali in hæc similitudine esse, videlicet quod sicut visus per scientiam boni ad hoc quod bonum est sursum tendit, ita et per scientiam mali ad hoc quod malum est deorsum descendit; per illam quidem se a malo retorquendo, per istam autem a bono se recurvando. Ambitus quoque partis australis ambitusque partis septentrionalis unius mensuræ existentes, longitudini et latitudini priorum duarum partium adæquantur, excepto quod in interioribus finibus suis propter arcuatus interiores fines earundem priorum duarum partium quasi truncati videntur. Formam quoque extenti arcus præter ipsos truncatos interiores fines suos imitantur, quia quantum terræ auster in calore, tantum septentrio in frigore occupat; in hoc etiam longitudinem et latitudinem orientis et occidentis imitantur, præter quod fines eorum qui ad quintam partem prædictarum partium diriguntur, per extensionem partis orientalis nec non occidentalis aliquantum constringuntur, cum tamen alibi similitudinem circuli imitentur. Sic et odoratus per odorem virtutum tendit ad dexteram, gustus vero per saporem vitiorum ad sinistram; in hoc obtentu velut par studium, quamvis contrarium, habentes, origini suæ se assimilant, cum ille bono, hic malo se cooptat; sed tandem neuter istorum in initio inceptions suæ plenitudinem conatus sui habere potest, quia dum primitus homo sive bonum sive malum incipit, scienter in eodem facto se constringit, quoniam nondum illi se totum committere audeat. *Quod duarum partium divisionis terræ, australis scilicet et septentrionalis, in tres unaquæque subdvisions distincta contemplanti ista appareant, et quomodo hæc secundum corpus, et animam, et opera hominis intelligenda sint.*

IV. Nam et hæc utraqque partes, scilicet pars australis parsque septentrionalis, in tres partes distinguuntur, quæ hinc pro ardore, hinc pro frigore, hinc pro serpentibus inhabitabiles hominibus sunt. Hoc quoque demonstrat, quod odoratus cum ascendit ad odorem virtutum, gustus vero cum declinat ad saporem vitiorum, hominis corpus animamque ejus ac opera ipsius diverso modo tangunt, ubi et illum quasi inhabitabilem ostendunt, si non intelligit quid corpus, quid anima, quid opera in ipso sint, et si etiam in semetipso nec rectum temperamentum discernere novit. Quarum duæ mediæ ipsarum partium unius formæ uniusque mensuræ sunt, quoniam pars australis et pars septentrionalis in recta mensura existentes, his etiam sua rectitudine iusta

moderamina concedunt, atque designant quod anima in odore virtutum et in sapore vitiorum velut media inter corpus et opera ipsius existens, unius moderaminis et dispositionis est, cum mala metuendo ad Deum suspirat. Sed et reliquæ quatuor, quæ sinetenus sunt, aliam, sed tamen parem sibi met formam paremque distinctionem habent, quia istæ tam australi quam in septentrionali parte ex utroque latere præfatarum mediarum partium dilatatæ, in interioribus sinibus suis, quæ versus prædictam quintam partem respiciunt, aliquantum constrictæ sunt. In exterioribus vero sinibus suis aliquantam latitudinem habentes, ubi aliam formam quam supradictæ mediæ partes habeant videntur habere, sibi autem invicem similes et in forma et in dispositione sua existentes; quod demonstrat quia corpus hominis operaque ejus, quæ velut terminum illi imponunt cum in æ defectum sentiunt, aliud officium habent, in quo tamen pariter sibi consentiunt, quam anima habeat, cum homini vegetationem corporis et sensum pleniter infert. Nam cum corpus laborat, opera ipsius attenuantur; cum autem anima corpus susulerit, opera corporis sublevantur. Atque longitudinali et latitudini earundem duarum mediarum partium æquales existunt, excepto quod in interioribus sinibus suis constrictiores, in exterioribus vero latiores cæteris duabus videntur, secundum quod supradicta pars orientalis parsque occidentalis in utrisque sinibus suis ut præfatum est se incurvant, hinc constrictius, hinc largius spatium istis concedunt. Hoc ita est quoniam partes istæ quæ in utroque latere mediarum sunt, longitudinem earundem mediarum quidem habent, sed latitudinem versus præfatum quintam partem eisdem mediis partibus minorem; versus autem exteriorem terminum suum illis latiore, alibi vero ipsis æqualem, quia utriusque fines, scilicet partis quæ ad orientem dirigitur, et partis quæ ad occidentem extenditur, secundum modum arcus juxta interiores fines supradictarum quatuor similium partium contrahuntur. Sed et omnia hæc designant quod corpus hominis et opera ejus ita in ipso ad sustentationem sui extenduntur, secundum quod anima in illo ad confortationem excitatur, propter quod idem corpus eademque opera hominis in securitate arctiora, in dubio autem ampliora multoties se reddunt quam suspirium animæ desideret, quoniam illa modum rectitudinis appetit, corpus autem hominis ad immoderationem in operibus suis sæpius currit.

Quod media quoque omnium quinta pars terræ quadrata apparet, et triplex etiam ipsa distinctione divisa, hinc calore, hinc frigore inhabitabilis, hinc temperata habitabilis reddatur; et quid hic per se in hominis conversatione significetur.

V. Quinta vero pars priorum partium, quæ in medio omnium istarum est, in quadrata forma apparet, quatenus a cæteris æqualiter contineatur et perfundatur, designans etiam quod tactus perfectionem operum et non levitatem vitiorum habeat. Atque alibi ardore, alibi frigore, alibi autem tem-

A peramento aeris perfusa est, quia arbor solis eam hic propter vicinitatem suam perfrens, frigus vero propter remotiorem ipsius eam illic constringens, inhabitabilem hominibus reddi. Temperies autem caloris et frigoris illam isthic habitabilem concessit, quemadmodum et digiti a se differentes, manuum tamen fortitudine sua continentes roborant, et ut quinque sensus hominis quamvis sibi dissimiles sint, velut per ignem et aquam tentationem transcunt, adminicula adjutorii sibi invicem ad virtutes exhibent. Sed et hæc eadem loca habitabilia fideles homines demonstrant, qui divinam legem semper ruminantes, et se totos ad supernam vitam erigentes, in bonis operibus se habitabiles reddunt; inhabitabilia autem infideles designant, qui verbis Dei resistere et repugnare conant, et fidem abnegare, veritatemque et soliditatem ejusdem fidei facerare et prærumperere laborantes, his perversitatibus se inhabitabiles faciunt, quia Spiritui sancto habitaculum in semetipsis non concedunt.

Item de qualitatibus ipsarum quatuor partium, et quibus in locis pœnæ purgantis pœnitentium animabus hominum collocatæ sint, alibi leves, alibi graves, alibi acerrimæ, secundum modos culparum eorum quæ examinantur differentes; et quare in mediis earundem partium sinibus non pœnæ, sed monituosi quidam horrores habentur.

VI. Et prædicta pars orientalis multa claritate lucet, quoniam in ipsa locus voluptatis et deliciarum est, refrigerium beatarum animarum in se habens, et ut anima interiori visum ad aspectum veri luminis sigat monens. Contra vitia autem multorum peccatorum, quibus homines justiciam prævaricantur, pœnalia et transitoria loca in quatuor angulis terræ posita sunt, quibus animæ salvandorum, secundum quod culpæ eorum exigunt, corporibus exuta examinantur. Unde occidentalis pars quadam tenebrositate oblecta tenebrescit, his tenebris pœnas levium minorumque peccatorum in se continens, scilicet hominum illorum qui ignorantia delinquant, et in eis auditum hominum a clamore veritatis aversum ostendens. Australis vero pars, quæ in tribus distinctionibus divisa est, duas distinctiones, quæ sinetenus sunt, plenas quibusdam pœnis habet, in quibus sortia peccata animarum illarum puniuntur, quæ, dum in corporibus suis essent odorem virtutum neglexerunt. Nam in distinctione anguli hujus, quæ inter orientem et austrum est, acerrimæ pœnæ ignei et ventosi aeris, asseruntque cruciatuum sunt, in quibus pessima opera homicidarum, raptorum, furum, atque quorumdam aliorum hominum exquiruntur, quoniam judicia Dei semper parata sunt super impietatem et infidelitatem, et super peccata et horribiles sensus qui se Deo opponere nituntur. In distinctione autem anguli illius quæ inter austrum et occidentem est, pessimæ pœnæ abundant, ita ut ibi in æstate frigus, in hieme vero ardor, aliæque pœnæ existant, per quas illorum animæ corporibus exuta purgantur, qui de

multis et magnis peccatis suis vix vel in fine suo pœnitentiam habent; unde et odore virtutum carentes vix salvabuntur. Tertia autem, quæ media istarum esse videtur, non quidem pœnis, sed aliis quibusdam monstruosis terroribus demonstrat se horrendam, quia si etiam ista quemadmodum et aliæ duæ pœnis abundaret, eadem pœnæ superfluitate sua ebullientes, habitationem hominum in terris inhabitabilem redderent, cum nunc pro multis horribus qui in ipsa sunt pestilentiam hominibus et animalibus læsionemque fructibus multoties immittat, quoniam homines odorem virtutum animabus suis non inferunt. Quod et septentrionalis pars tres etiam separationes habens, in duabus extremis separationibus diversis pœnis abundantibus ostendit, in quibus animæ illorum purgantur, qui gustum vitæ postponentes, concupiscentias carnis suæ secuti sunt. In separatione enim anguli istius, qui inter orientem et septentrionem est, durissimæ pœnæ frigoris et ventorum aliorumque cruciatuum sunt, in quibus infidelitas quorundam incredulorum hominum examinatur, qui, dum in sæculo manerent, incredulitatem imitantes gustum veræ fidei neglexerunt, in hora tantum mortis suæ per pœnitentiam ad fidem catholicam redeuntes, gustum recititudinis tandem receperunt. Et in separatione anguli hujus, qui inter septentrionem et occidentem est, immundissimæ pœnæ lutulentæ humiditatis, mortiferique fetoris et fumi, necnon et aliorum cruciatuum abundant, in quibus opera adulterorum, voracium et ebriosorum exquiruntur, qui gustum vitæ velut alienum habuerunt. Sed media quamplurimis horribus sine pœnis horrenda ostenditur, ut prædictum est, quia ista multos horrores in se habens si pœnis etiam abundaret, statibus illarum habitatio hominum infereretur, horribus tantum qui in ea sunt hominibus, et aliis creaturis pericula interdum inferentibus, cum homines saporem vitæ in insipientiam ducunt. Et quemadmodum in fetore sordium vermes ebulliunt, ita etiam ex fetore peccatorum pœnæ in præfatis angulis ascendunt. Unde et multoties ex eisdem pœnis fumus in terram ubi homines habitant se dilatans, magnam vestilentiam in hominibus, et in animalibus parat.

Quod judicia Dei quæ super terram vel homines veniunt, de pœnalibus locis earundem partium effundantur, quodque contra pœnas vel tenebras inferni ne mundum occupent, altissimi quidam et durissimi montes oppositi sunt, et in quarum locis partium animæ pro suorum qualitate commissorum examinandæ constituentur.

VII. *Judicia autem hæc quæ super terram et super homines veniunt, de prædictis angulis procedunt, ita ut plurima mala ab eis effundantur; sed tamen contra horribiles tenebras infernalium pœnarum altissimi durissimique montes, qui per nullam tempestatem scindi possunt, positi sunt, tenebris resistentes, terramque defendentes, velut parietes domum ne labatur continent. Quia autem homo in quinque sensibus consistens semper pec-*

cat, idcirco in præfatis quinque partibus terræ purificationem patitur; sed parvas pœnas in supradicta tenebrositate occidentalis partis illi sustinent, quibus præsens terra dum in corporibus suis essent quasi carcer ob amorem cœlestium fuit. Qui autem voluptati carnis serviunt, in aliis purgatoriis pœnis, qui et in partibus austri et septentrionis sunt, ut prædictum est, purgantur, quia quamvis peccaverint, Deum tamen et justam fidem non abjecerunt. Has etenim supradictas, orientis et occidentis scilicet, duas rotunditatis terræ principales partes, necnon et austri et septentrionis, ut præfatum est, quatuor angulares fines mortalis homo non inhabitat, quoniam pro immutabilitate caloris seu frigoris, seu pro aliis incommoditatibus illarum in eis vivere non posset, quemadmodum etiam si homo supra modum se exaltaverit, aut si in desperationem ceciderit, vel si dextram negligens ad sinistram declinaverit, Spiritum sanctum in habitaculum cordis sui non recipit. Itaque Deus judicia sua multoties super quatuor angulos terræ exercet, ut Joannes electus meus in Apocalypsi vidit, quemadmodum loquitur diceas:

Verba de Apocalypsi Joannis apostoli ad hoc consona, in quibus per quatuor equos album, rufum, nigrum et pallidum quatuor tempora et qualitates eorum ab exordio usque ad finem mundi significatæ subtiliter describuntur.

VIII. *Et ecce equus albus et qui sedebat super illum habebat arcum, et data est ei corona, et exivit vincens ut vinceret (Apoc. vi).* Hoc considerandum sic est: Tempus primum quod in Adam incepit, ut equus albus fuit, quoniam homo per ignorantiam prævaricatus est, super quod Deus iram animadversionis suæ posuit, quæ et vindictam in se habuit, cui et Deus dedit potestatem victoriæ, inimicosque superare, ita ut etiam in prælio præliorum contra antiquum draconem dimicaret. Et vindictam hanc in defectu legis quam Adæ dederat posuit, ut etiam in defectu diluvii, arcum in nubibus cœli fecit. Tempus autem hoc ab expulsionem Adæ usque ad diluvium perduravit, in quo Deus in ira arcus sui cunctum populum præter illos qui in arca servati sunt, per concurrentes aquas, quæ ut tonitrus sonuerunt submersit. Et sicut in primo tempore Deus iræ suæ arcum in vindictam ostendit, sic et post diluvium nubibus cœli arcum in hoc signum dedit, ut deinceps per tonitrualem sonum aquarum totum mundum dimergeret, ubi et per baptismum fideles salvari præsignavit. Iterumque subsequitur: *Et exivit alius equus rufus, et qui sedebat super illum datum est illi ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant, et datus est illi gladius magnus (ibid.).* Hoc considerandum sic est: Equus iste tempus illud est, quo post diluvium per iram Dei justo judicio ablata est pax ab illis qui se Deo opposuerunt, quoniam pacem ab ipso non querebant, nec illam hominibus dabant, et ideo etiam iudicium Dei permisit quod invicem se crudeliter

lidelitatem ab eo recesserant sicut et anima se ipsam A occidit cum Deo adherere non quarit. Deinde iterum scriptum est. « Et ecce equus niger, et qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua (*ibid.*). » Et subsequitur: « Bilibris tritici denario uno et tres bilibres hordei denario uno, et vinum et oleum ne læseris (*ibid.*). » Hoc considerandum sic est: Tempus quo post passionem Filii Dei persecutores in Ecclesia surrexerunt, equus iste est niger, videlicet per incredulitatem, ubi increduli fidem contemnent, nigredinem infidelitatis sibi attraxerunt; sed ira Dei recta mensura cruciatum martyrum ponderabat, tortoribus quidem condignam penam, martyribus autem gloriam sempiternam. Nam victoria martyrum pinguis radix omnium virtutum erat, quæ grossos suos in illis emisit, qui B huius convivia propriæ voluntatis et legis secundum carnem abstulerunt; et in quibus defectus voluntatis carnis in amore æternæ vitæ factus est, fides quam in se continet quislibet fidelis, et ista quoque in beata esurie facta sunt, qua fideles esuriunt, et sitiunt iustitiam. Sic et statera illud est, quod quidem homo in spiritali abstinentia fructibus terræ pascitur, et quod in virgine a natura cœlestem patriam amat. Quapropter tempus istud martyrum erat, quod nigredine aquilonis mistum fuit, quando martyres ab injustis, velut agni a lupis, occisi sunt. Idcirco etiam iudicio temporis huius statera data est, qua in bilibre libraret, hæc duo scilicet abstinentiam et cœlestis patriæ dilectionem, quæ martyrum C sunt, ut prædictum est. Ipsi enim martyres corpus suum per abstinentiam affligunt, et in cœleste desiderium aspiciunt, velut aquila in sole oculos suos ponit, quod bilibris tritici designat, denarium unum vitæ comparans. Qui vero secundum præcepta legis per abstinentiam a peccatis se continent et consortium viri aut uxoris sibi abstrahunt, et relictis divitiis suis se pauperes faciunt, quæ omnia valde dura et aspera sunt, per tres bilibres asperitatum istarum, in amore denarii unius, qui cœlestis patria est sibi connexi sunt, et hoc sapientia facit, quæ omnia per misericordiam æque ponderavit, quia Deus super omnes misericors est. Istoque modo vinum et oleum non læditur, cum per penitentiam et misericordiam homo a peccatis suis redimitur. Et iterum subsequitur: « Et ecce equus D pallidus, et qui sedebat super eum nomen illi mors et infernus sequebatur eum. Et data est illi potestas super quatuor partes terræ, interficere gladio et fame et morte, et bestiis terræ (*ibid.*). » Hoc considerandum sic est: Equus hic denotatus, illud tempus est in quo omnia legalia et plena iustitia Dei, velut in pallore pro nihilo competebantur, ubi homines dicunt: Nescimus quid facimus, et qui hæc nos facere præcipiebant, quid dicere noscebant, atque sic absque timore et tremore iudicii Dei omnia hæc contemnent, et hoc etiam per diabolicam suasionem facient. Opera autem hæc ira Dei in occiderunt, et magnis præliis perierunt quia per in-

vindicta sua dijudicabit, eaque omnino concolcabit, quia mortem istis non penitentibus inferet eosque ad tartarea loca damnabit. Nam etiam in tempore illo per omnes fines terræ cum gladiis contentiones in ipsis fierent, et fructus terræ auferentur, hominesque repentina morte et morsibus bestiarum peribunt.

Quod antiquus hostis cœlestem gloriam quam amisit homini invidens, de panis ejus semper gaudet, et propterea in eum horror odii, homicidii, Sodomitici criminis et cæterorum vitiorum contaminet ardentem insiat.

IX. Antiquus itaque serpens de omnibus supradictis pœnis, quibus homo seu in anima seu in corpore punitur gaudet, ut quia ipse cœlestem gloriam amisit, homo etiam ad illam non perveniat. Nam quando sensit quod homo consilio suo consenserat, pugnam contra Deum facere studebat dicens: « Nunc in homine omnem voluntatem meam complebo. » Et deinde in odio suo odibilem consensum inter homines misit, quatenus se invicem interficerent. Et dicebat: « Faciam homines mori, eosque magis perdam quam perditus sim, quia, cum ego sim, ipsi non sunt. » In sufflatu suo quoque habuit, ut processio filiorum hominum interiret, ubi viri in viros exarserunt turpia operantes. Unde et valde gavisus clamabat: « Maxima blasphemia illi est, qui hominem formavit, quod homo in forma sua evanescit, naturali usu mulierum abjecto. » Itaque in suggestionem diabolicam infideles et seductores sunt; in odio autem homicidioque raptores et latrones; in contrario vero peccato virorum immundissima prævaricatio omniaque vitia sunt. Et cum peccata hæc in populis se invicem conjunxerint, tunc constitutio legis Dei dividetur, Ecclesiaque quasi vidua concutietur, et principes, nobiles et divites per suos minores de locis suis expellentur, et de civitate in civitatem fugabuntur, nobilitasque generis eorum ad nihilum deducetur, et de divitiis ad paupertatem redigentur. Ista omnia tunc fierent cum antiquus serpens varietatem morum varietatemque vestimentorum in populo sibilabit, quem ipsi imitabuntur, hæc abjiciendo, hæc attrahendo, cum in prædictis operibus se semper novabunt et variabunt. Sed idem antiquus inimicus cæterique nequissimi spiritus pulchritudinem formæ suæ quidem perdidērunt, non autem sufflatum rationalitatis amiserunt, et pro timore Creatoris sui formam perditionis suæ nulli mortali creaturæ sicuti est ostendunt; sed suggestionibus suis unicuique homini secundum mores ipsius insidiantur, cum et in reliqua creatura malitiæ suæ aliquid simile inveniunt. Deus autem contra impietatem eorum magnum prælium instituit, cum rationalitas hominis rationalitati illorum resistit, eosque confudit, et prælium hoc usque ad novissimum diem perdurabit, ubi et confusio eos per omnia inquinabit, ubi et homo qui eos superavit, mercedem vitæ accipiet.

Quod per globum rubeum et alas eum utrinque sursum et deorsum ambientes in hac visione ostenditur ævus Dei quo cum charitate peccata puniuntur, et defensionem ejus quibus salvandi proteguntur ostenduntur.

X. Sed quod versus orientem supra præfatam terræ rotunditatem in quadam altitudine vides globum rubeum circulo sapphirini coloris circumdatum, hoc est quod in plaga orientis ortum justitiæ designantis, humanum intellectum supergrediens, et in altitudine celestium secretorum consistens, zelus Dei in potentia ipsius cum justitia charitatis ostenditur, quoniam cum Deus potens sit judicium suum perficere, ea tamen per æquitatem charitatis complet. A cujus dextra et sinistra parte utrinque duæ alæ procedunt, quarum altera earundem duarum partium se sursum in altum extendit, ita ut ambæ in summitate sua se recurvando ad invicem respiciant, quia et in prosperis et in adversis scilicet et suavi inspiratione atque aspera correptione divina protectio ad tutelam hominis se demonstrans ea quæ per ipsum ad superiora tendunt, in celsitudine majestatis suæ conservando concludit; altera vero utrinque ab eisdem partibus deorsum usque ad medietatem prædictæ rotunditatis terræ descendit, ita ut eadem alæ eandem mediam rotunditatem extra firmamentum circumamplectendo tegant, quoniam sicut superna defensio hæc quæ in cælestibus sunt defendit, sic et illa quæ in inferioribus existunt protegit, sed ad plenitudinem bonæ voluntatis hominum inclinans, illamque in amplexu veræ dilectionis ponens.

Quod per circulum rubeum in modum arcus circa exteriorem occidentis partem se extendentem, extensio vindictæ Dei in eos qui extra integritatem veræ fidei et ambitum bonorum operum sunt designetur.

XI. Et ab eadem medietate rubeus circulus in modum arcus se extendens, totam exteriorem partem occidentis, nec non et quasdam distinctiones quæ extra rotunditatem illius sunt, comprehendit, quia a perfectione illa qua Deus ipsum colentes misericorditer fovet, ignis zeli sui per vindictam justæ extensionis eos qui extra ambitum bonorum operum incedunt, illosque qui extra integritatem veræ fidei sunt iuste dijudicat, atque ad loca pœnaliter damnat, scilicet a termino præfatæ australis alæ circa occidentem usque ad terminum septentrionalis alæ se retorquendo, cum a prosperitate præsentis vitæ culpabilia facta projiciens, ea in asperitatem flagellorum suorum mittit, quoniam veritatem justitiæ non tenuerunt. Quod autem ab ipsa rotunditate versus orientem inter præfatas alas quasi ædificium sursum usque ad supradictum globum ascendens apparet, hoc est quod a terrenis causis se avertens per ortum justitiæ inter protectionem Dei civitas vivis ex lapidibus constructa, ad iudicium Dei aspectum suum dirigit, ipsum glorificans, quia fideles animæ Deum assidue laudant, quoniam omnia recte dispensat.

A De ædificio supra rotunditatem terræ apparente, de platea et stella super eam radiante, et de alio globo et radiis stellarum inter easdem alas micantibus, et de spatiis quibus hæc omnia distabant, quomodo ad civitatem Dei, quæ est Ecclesia, et Christum, et ad Spiritum sanctum, et munera ejus et ad angelos, quorum custodia sancti muniuntur, referantur.

XII. Et ab eodem globo sursum usque ad medietatem prædictarum alarum velut platea extenditur, supra quam quasi stella candida radiat, quia a iudicium potentiam Dei ad perfectionem protectionum ejus via dirigitur, supra quam virginitas floret, ubi incarnatus Dei Filius de Virgine natus apparet, quem maxima multitudo virginitatem diligens, perfectionemque arripiens, pia devotione potenter subsequitur. Et deinde inter summitatem earundem alarum velut globus igneus quosdam radios de se emittens videtur, quoniam in altitudine supernarum defensionum Spiritus sanctus plurima dona electis suis tribuens se manifestat. A summitate vero prædictæ rotunditatis terræ usque ad præfatum globum rubeum, et ab ipso globo usque ad prædictam stellam candidam, et ab eadem stella usque ad supradictum globum igneum, æqualia spatia sunt, quia iudicia potentiam Dei et virginitatis opera, necnon sancti Spiritus dona sibi non dissentiant, sed æquo moderamine sibi concordant, quoniam quod gratia sancti Spiritus exspirat, hoc opera sanctitatis confirmant, eaque divina iudicia iuste dijudicant. Inter priores quoque alas ex utraque parte præfatæ plateæ a supradicto globo circa demonstratam stellam usque ad præfatum globum igneum, quasi quidam radii stellarum discreti apparent, significantes quod in protectione illa quæ sursum in cælestibus est, itinera virginitatis ubique circumteguntur, cum per invictam potentiam eadem virginitas, quæ in Filio Dei incepit, et per fortitudinem sancti Spiritus munita etiam custodia angelicorum spirituum nullatenus careat, quia virginitas sociæ angelorum existens, consortium eorum promeretur. Nam Filius noster per suavitatem humanitatis suæ illos ad se colligit, qui ipsum fidei devotione castitatis imitantur, et qui iudicia Dei metuentes, per inspirationem sancti Spiritus passionem ejusdem Filii mei corporibus suis inferunt, dum concupiscentiis carnis suæ resistunt.

De tenebris exterioribus et pœnis vel cruciatibus diversi generis in quibus animæ damnatorum cum diabolo et ejus sequacibus torquentur, quibus in partibus habeantur, et quod dira inferni tormenta nullus in corpore vivens comprehendere possit.

XIII. Sed et versus occidentem extra prædictam terræ rotunditatem, tenebræ apparent, quæ ab utraque parte ejusdem rotunditatis ad medietatem ipsius, quo et præfatæ alæ deorsum descendunt, in modum arcus se extendunt, quæ in plaga illa extra mundum exteriores tenebræ sunt; ex altera parte usque ad mediam plagam austræ, ex altera usque ad mediam plagam septentrionis se prolongantes, ac sic per nequitiam rebellionis contra plenitudinem

protectionis Dei se erigentes, ubi antiquus præliator, qui in ipsis dominatur super animas oblivioni traditas, cruciamenta se habere gaudet. In quibus inter angulum occidentalem et angulum septentrionalem aliæ densiores et acriores tenebræ velut formam horribilis et devorantis hiatus oris habentes sunt, quæ eisdem partibus extra mundum acerbitate sua os infernalis putei existentes, animas damnatorum devorant, dirisque afflictionibus cruciant, quoniam illæ damnationis opera magis facientes quam Deum diligentes diabolum subsequuntur. Prædictæ autem tenebræ aliis quibusdam densissimis et pessimis infinitisque tenebris, quæ extra istas sunt, quasi os et rictus earum sint, adhærent, quæ infernalialia loca sunt, in quibus omnia genera pœnarum absque consolatione abundant, ab aliis pœnis separata, quia illis acriora sunt, et cuncta devorant, quæ Deus in oblivionem mitti dijudicat, per quæ animæ illorum cruciantur, qui per infidelitatem incredulitatis et per facta execrationis Creatorem suum oblivioni tradunt. Quapropter et has infinitas tenebras scis; sed eas non vides, quoniam infernum ejusque diros cruciatus homo per scientiam et intellectum esse quidem scire potest, sed eos, dum in corpore est, nullo mortalis intuitu perfecte videt, nec etiam quæ et quanta tormenta in ipsis sint discernere valet, sicut nec animam suam, nec merita illius, quandiu in sæculo vivit cognoscit.

Quia Deus unica vita in semetipso subsistens a nullo esse acceperit, sed omnibus esse dedit; item de creatione angelorum et de ruina superborum, et de confirmatione beatorum spirituum, et quod diabolus, quamvis in hoc semper laboret, numerum salvandorum destruere non possit.

XIV. Deus itaque, qui omnia quæ prædicta sunt fecit, unica vita est, ex qua omnis vita spirat, ut etiam radius a sole est, et ignis ille est a quo omnis ignis, qui ad beatitudinem respicit, accenditur, quemadmodum scintillæ ab igne procedunt. Et quomodo conveniens esset ut huic vitæ nihil vitale adhæreret, et ignis iste nullam calefaceret, nec illuminaret? Et quomodo deceret quod a Deitate quæ, ante ævum vita fuit, nulla vita nec claritas ulla procederet? Et quid prodesset si lumen per ignem accensum nulli luceret, cum nec ignis lumen suum, nec sol radium suum abscondit? Deus enim vita illa est per quam multitudo angelorum accensa est, quemadmodum scintillæ ab igne procedunt. Unde et indecens esset ut vita hæc non claresceret. Et claritas ista indeficiens est, quoniam nulla mors in ipsa esse potest. Quomodo? Deus solus et per semetipsum et in semetipso est, nec ab ullo alio esse accepit, sed alia quælibet creatura ab illo esse cœpit. Ipse quosdam spiritus magni honoris creavit, quibus magnum principem præfecit, in quem omnes aspexerunt, ut lucerna inspicitur in qua ardens lumen lucet, quia in ipso omnia ornamenta illorum quasi lapides pretiosi fulgebant. Sed ille in vacuum locum respexit, ubi et sedem suam ponere voluit. Quapropter cum omni agmine suo sicut sti-

pulam in puteum inferni projectus est, ita ut ad ejus casum exteriores tenebræ et os infernalis putei cum ipso puteo parata sunt; qui puteus sine mensura est, sicut et numerus perditionum angelorum numerum non habet. Nam contra similitudinem illam, qua Deo similis esse voluit, exteriores tenebræ illæ paratæ sunt, et propter illicitam discordiam, qua inter exercitum Dei et suum esse voluit, ipsi os infernalis putei factus est, atque propter invidiam hanc, qua Deum nullo modo consisti volebat, illi puteus inferni præparatus est. Et Deus in fortitudine majestatis suæ beatos spiritus ita circumdedit, ut amplius nullo stupore antiqui deceptoris terreantur, faciesque illorum claritate sua ita replevit, ut faciem ejus intueri semper delectentur, atque potentiam suam hoc modo super infernum extendit, quod antiquus deceptor nullo bello nec ulla arte plenum numerum salvandorum destruere valet, quemadmodum ille se ipsum secundum vipereos mores occidit.

Quia homini in virtute divini luminis factis, sed fraude diaboli decepto, Deus vestem de aere creaverit, indutumque a paradiso in exilium hujus mundi ad luendam inobedientiæ culpam expulerit; et quod in dejectione ejusdem hominis creatura a pristino decore obnubilata sit, et qualiter homo ipse per elementa adjutus vivat et operetur.

XV. Tunc Deus in lumine virtutis suæ hominem fecit, illumque in inextinguibilem lucem paradisi posuit, quæ impubilis cum fructibus suis manet; sed homo inobedientiam arripuit, ac sic nudum se esse cognovit; quod diabolo multum placuit, qui eum denudaverat, quoniam et ipse pulchritudinem gloriæ suæ perdiderat. At Deus in pallida nube sicut flamma, quasi illi alienus, apparuit, velut etiam obiecta facie postmodum Moysi et cæteris charis suis se ostendit, eumque nudum esse noluit, quia ut filius suus vestimento humanitatis quandoque indueretur voluit, et ideo etiam vestem de aere per quem animal vivit illi dedit, quoniam ipse Adam et Eva animal audierant, ubi præceptum Dei deseruerant. Et sic in miseram peregrinationem expulsus cum aliis fructibus terræ putribiles effecti sunt, atque in casu et egressu eorum omnis creatura mundi obnubilata est, velut si radius solis per densam nubem fulgeat, quemadmodum etiam ingressus paradisi antiquo deceptor obnubilatus est, ita ut deinceps illuc non introeat. Deinde homo cum creatura operari cœpit, quia sicut ignis alia quæque accendit et perficit, ita et homo cum reliqua creatura est, atque creatura in igne latet, qui omnia perfundit et probat; ipsique aqua adest, quæ omnia mundat; et ignis in tanta vi ardet, ut nulli parceret nisi per aquam temperaretur. Et ut aqua igni parcendo adest, sic etiam humanitas divinitati adjuncta est, ut parcat, quoniam homini non prodesset, quod in tenebris jaceret, nec ullum lumen daret. Ipse enim igne coagulatur et aqua perfunditur, ut forma esse possit, et propterea etiam omnem formam luteam quam facit, igne et aqua per-

scit. Deus utique vivens lumen est, a quo omnia lumina clarescunt, unde et homo per ipsum vitale lumen manet, et ipse etiam ignis est. Quapropter et hominem igne coquit et aqua perfundit, ideoque etiam aqua ex nimio calore in carne hominis rubet et manat. Et quomodo conveniens esset ut homo tenebrosus maneret, qui de lumine clarescit, et se non moveret cum de igne vivat? Quod si homo absque opere esset, et si habitaculum non haberet, vacuus foret. Nam Deus ignis et lux existens per animam hominem vivificat, et per rationalitatem eum movet, sic etiam in sono verbi totum mundum creavit, qui habitaculum hominis est, qui scilicet homo cum omnibus his operatur, sicut et Deus enim in omnibus perfectum fecit.

Quod hominem a perditione nullus possit ertere; ne que deceptorem ejus diabolum revincere nisi solus Deus; et verba libri Apocalypsis Joannis apostoli, et quo sensu accipienda sint; de odio et persecutione draconis in mulierem et semen ejus, et quomodo a terra adjuta sit.

XVI. Et quis levaret perditum hominem, qui deceptus Creatoris sui oblitus est, nisi ille qui nulla caligine obombratus ignorantie illius condidit? sed cum diabolus mulierem vestitam vidisset, in invida scientia, qua se de cælo projectum cognovit, intra sciscit. ndo ut quid Deus illi vestitum dedisset, se ipsum decerpit, ut in Apocalypsi scriptum est: « Et postquam vidit draco quod projectus est in terram, persecutus est mulierem quæ peperit masculum. Et datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum locum suum, ubi alitur per tempus et tempora, et dimidium temporis a facie serpentis (Apoc. xiii). » Hoc considerandum sic est: Antiquus draco, videns quia locum illum perdidisset in quem sedem suam ponere volebat, quoniam in tartarea loca projectus erat, iram suam in mulierem exacuit, quia illam radicem omnis humani generis per partum esse cognovit; et in maximo odio eam habens, intra se dixit quod nunquam cessaret illam persequendo quousque ipsam velut in mari suffocaret, quia eam primum deperat. Sed ipsa quasi pariendo angustiata, fortissimum adjutorium consolationis tandem arripuit, divinaque protectione suffulta in omnibus modis diabolo se opposuit. Nam ipsi data sunt duo munimenta beatitudinis, scilicet cæleste desiderium et salvatio animarum, ut cum in his in secreta cordis sui tenderet, ibidem nutrimenta salutis accipiens, per tempus quod ante diluvium fuit, et tempora post diluvium et dimidium temporis quod in circumcissione ante incarnationem Filii mei erat, et perduravit usque ad plenum tempus Evangelii; in quo omnis plenitudo veræ et justæ constitutionis, adversus antiquum serpentem surrexit. Ante diluvium et post diluvium, necnon et in circumcissione, Deum colentes fuerunt, qui redemptionem animarum suarum per effusum sanguinem Filii mei adepti sunt. Cum autem tempus rutilans auroræ, id est plenæ justitiæ per Filium meum vellet, antiquus ser-

pens valde exterritus obstupuit, quoniam per mulierem, videlicet Virginem, totus deceptus est. Quapropter in furore suo contra illam exarsit, ut in voluntate mea scriptum est: « Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine, et adjuvit terra mulierem (Ibid.). Hoc considerandum sic est: Misit antiquus persecutor ex nequissima voracitate sua recititudinem mulieris, quæ virum protulerat, incredulitatem et infidelitatem in populos Judeorum et paganorum, hoc intendens ut illam plurimis persecutionibus attritam sibi subjugaret, vel omnino suffocaret, quemadmodum navis per naufragium suffocatur, quatenus nomen ipsius totum de terra deleteretur, sicut et res illa de terra deletur quæ in profundum fluminis projicitur. Sed adjutorio terræ mulier erepta est, quia Filius meus vestem humanitatis suæ de ipsa sumpsit, qui plurima opprobria et passiones ad confusionem ejusdem serpentis in corpore suo pertulit.

Quia Deus mundum constituens et se ipsum glorificaverit, rationali creaturæ ostendendo se omnium creatorem et hominem simul ex subjectione eorum quæ in mundo sunt magnificaverit; et quomodo secundum litteram intelligendum sit initium libri Genesis ab eo loco quo scriptum est: « In principio creavit Deus cælum et terram, » usque ad id, « factumque est vespere et mane dies unus. »

XVII. Itaque, ut supradictum est, Deus mundum cælo ornavit, terraque ipsum firmavit, ac per eum se ipsum glorificavit, atque per illa quæ in mundo sunt hominem sublimavit, cum illi omnia terrena subiecit, velut servus meus, secretorum meorum conscius, ostendit dicens: « In principio creavit Deus cælum et terram (Gen. 1). » Hoc considerandum sic est: In principio, id est in incoptione omnium rerum quæ in scientia Dei erant qualiter fieri deberent, creavit Deus, hoc est per se ipsum procedere fecit, cælum et terram, scilicet materiam omnium creaturarum cælestium et terrestrium, cælum, id est lucidam materiam, et terram, videlicet turbulentam materiam. Et hæc duæ materiæ simul creatæ sunt, et in uno circulo apparuerunt, qui circulus potestas Dei est in cælo et in terra. De claritate illa, quæ æternitas est, prædicta lucida materia velut spissa lux fulminebat, et hæc eadem lux super turbulentam materiam lucebat. Ipse quoque nec firmamentum nec terram statim illuminavit, quemadmodum nec homo facit, qui quasdam fornax parat, quia unamquamque prius cum circulo suo signal, et eam postmodum coloribus depingit. « Terra autem erat inanis et vacua, et tenebræ erant super faciem abyssi (Ibid.). » quoniam terra fuit inanis, scilicet forma carens, et invisibilis, lumen non habens, quia necdum splendore lucis, nec claritate solis, lunæ aut stellarum illustrabatur, et inculta, quoniam nulla creatura subcabatur, et vacua, id est incomposita, quia nondum plena erat, cum necdum viriditatem, germen, aut floriditatem herbarum, seu arborum haberet. Quod

autem non est dictum quod cælum inane et vacuum esset, hoc ideo est quia nullos fructus parere debebat. Sed tenebræ, quæ necdum per splendorem luminis evanuerant, quoniam nulla forma solminabat, erant super faciem abyssi, videlicet super eandem indistinctam confusionem terræ; quæ facies abyssi est, cum illa videatur, abyssus vero occultetur, quia terræ abyssum, sicut corpus animam obtegit, ut non videatur. « *Et Spiritus Dei ferebatur super aquas (ibid.).* » Nam Spiritus Dei vita est, et vita hæc aquas ad manandum movit, quatenus terra per illas firmaretur, ne per ventum velut cinis spargeretur, quia ut Spiritus sanctus homini infunditur, sic et aquæ torrens iter habent et omnia immunda lavant, quemadmodum et Spiritus sanctus sordes peccatorum. Dixitque Deus: « *Fiat lux, et facta est lux (ibid.).* » Dixit Deus, inextinguibile lumen quod a nullo obacuratur existens, et per Verbum suum velut tonitrus sonuit dicens: *Fiat lux, et facta est lux*, quia nox indeficiens, hominibusque invisibilis lux, quæ nunquam obscurabitur fulminabat, cui etiam viventes sphæræ scilicet angeli adhaerebant, quoniam Deus vita est: et verbum suum non dormit, sed vita apparet. Et quod illud protulit, hoc Deus ad laudem sibi posuit, non autem lux solis, quia sol nondum erat, et quoniam splendor solis super terram non semper apparet, sed multoties obnubilitatur. « *Et vidit Deus lucem quod esset bona, et divisit lucem a tenebris, appellavitque lucem diem, et tenebras noctem (ibid.).* » Nam Deus vidit quod lux esset bona, quæ faciei suæ splendorem redderet, et ideo illam a tenebrositate etiam segregavit, ne officia sua in invicem admiscerent, quia ex his duobus alterum indeficiens est, alterum in defectu cadit. A Deo namque dies est, quoniam Deus per Verbum suum lumen primum prodire jussit, quod appellavit diem, non diem solis, sed diem indeficientem, quæ in superioribus nulla tenebrositate opprimitur. Et tenebras, non quæ luce solis fugantur, sed quæ indeficientem obscuritatem habentes, nulla claritate hinc perstringuntur; tenebras quoque quæ erant super faciem abyssi, et quas nondum illuminaverat, appellavit noctem. Nox quippe carens die cæca est, et dies a nocte segregata est, et a cæcitate noctis separata in claritate est. Sic Deus lucem a nocturnalibus tenebris separavit. « *Factumque est vespere et mane dies unus (ibid.).* » Nam factus est finis operis hujus, et inceptio ipsius, claritas una in perfectione, quia cum Verbum Dei lucem fieri jussit, inceptio ipsius velut mane fuit; perfectio autem ipsius quasi vespere, ubi completa apparuit. Et alio modo:

Quia sicut Filius Dei, intemporaliter ex Patre natus, principium est, in quo condita sunt universa, sic idem ipse ex matre virgine nascens initium sit creationis, vel ædificationis ecclesiæ, et auctor justificationis plenariæ, ad quam nulla patrum justitia vel legis sacramenta suffecerunt, sed in

prædicatione vel susceptione baptismi, et Evangelii, et in fide Trinitatis reformata est.

XVIII. « *In principio creavit Deus cælum et terram (Gen. 1).* » Hoc considerandum sic est: In principio incipientis temporis, cum Deus per Verbum suum omnia crearet, creavit cælum et terram, id est primam materiam, in qua omnis cælestis et terrestris creatura per Verbum Dei processura latuit. Similiter Deus in creatione Ecclesiæ fecit, antequam eam construeret. Ipse incæpit, incipiens in principio, id est in Filio suo, quem per auream portam virginis, in clausura pulchritudinis ejus, in mundum misit. Per ipsum omnia, scilicet cælum et terra creata sunt, sicut Joannes evangelista dilectus Dei dicit, atque eodem modo omnis justitia cælestis et terrestris in ipso facta est. Et quomodo est ipse principium, qui ante sæcula in Patre natus est? Ante sæcula in Patre spiritaliter non carnaliter natus est; ipse autem incarnatus initium omnis justitiæ existit, quia quæque justitia, quam antiqui sancti ante nativitatem ejus habuerunt, in salvatione non vixit, neque hominem in eam reduxit. Illa vero justitia, quæ in eo surrexit, scilicet baptismus et Evangelium, et unum Deum in nomine sanctæ Trinitatis credere, ipsa hominem in paradysum reducit. Quapropter ipse principium salvationis in opere suo est, ut Adam initium perditionis in opere suo fuit. Et quemadmodum ipse Verbum illud est, quod omnem creaturam produxit, quia omnia per ipsum facta sunt, sic etiam in humanitate sua principium omnis ædificationis sanctæ Ecclesiæ est. Quomodo? Ipse in prædicatione prophetarum, qui eum venturum esse prædixerunt, quasi umbra erat, velut etiam ab Abel usque ad nativitatem ipsius Filii Dei, quæque justitia umbra Ecclesiæ fuit, quæ de latere Christi in sanguine ejus orta est. Quæ per regenerationem spiritus et aquæ, quæ nunquam ante fuit nisi quantum Joannes Baptista in umbra baptismi pronuntiavit, in forma sua tunc pleniter apparuit, quoniam ipse Christus, qui ante nativitatem suam quasi umbra a prophetis prædictus erat, homo in carne apparuit, ut Psalmista David in Spiritu meo dicit:

Verbu David prophete in psalmo primo, et quomodo intelligantur, de Incarnatione Filii Dei et fertilitate fructificationis doctrine ejus ver omnem mundum.

XIX. « *Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* » Hoc considerandum sic est: Filius Dei, qui per omnia voluntatem Patris sui secutus est, lignum salutis fuit, conceptus de Spiritu sancto, de quo viventes aquæ fluunt, multum fructum sanctitatis dans, cum discipulos suos ad ecclesiasticam doctrinam pleniter instruxit. Nam Filius Dei secundum divinitatem quasi radix in corde Patris, et vis divinitatis fuit, et sic in uterum Virginis descendens, plenum fructum per

humanitatem animam protulit, quia sicut humor aquae in viriditate ligni est, ita Filius Dei in Patre neque ad praedestinatum tempus humanitatis ipsius semper erat, cum eibus vitis omnibus spiritualibus factus est. Caelum etenim Filium Dei tetigit, dum ipse in caelo in sinu Patris apparuit; et terra tetigit, dum in praesepe jacuit; et aqua sensit, dum ipse supra mare ambulavit. Et licet illum populi corporaliter viderent, Deum tamen esse non cogitarent.

Quia id quod scriptum est: « Terra autem erat inanis et vacua, et tenebrae erant super faciem abyssi, » de incredulis a bona opere vacuis, et infidelitate tenebrosis per allegoriam intelligatur; et illud quod sequitur: « Spiritus Domini ferebatur super aquas » in apostolis et populo credente per gratiam Spiritus sancti impletum sit.

XX. « Terra autem erat inanis et vacua, et tenebrae erant super faciem abyssi (Gen. 1). Omnis populus, scilicet Judaicus et gentilis, qui super faciem abyssi, id est terram habitabat, per irrationem spiritus sui inanis fidei, et caecus et surdus in agnitione Dei fuit, et vacuus a bonis operibus, quoniam ea secundum doctrinam Altissimi Filii non operabatur, donec ipse ad Patrem ascendit. Et sic super terram, quae facies abyssi est, tenebrae infidelitatis erant, in qua homines Deum non cognoscentes quasi caeci vivebant. « Et Spiritus Dei ferebatur super aquas. » Post ascensionem Domini igneus Spiritus sanctus super aquas, id est apostolos ferebatur, quod caritas Filii in voluntate Patris fecit, quia ut in creatione mundi ante alias creaturas aquae ortae sunt; sic etiam apostoli primi doctores praes aliis doctoribus Ecclesiae fuerunt. Et ut etiam ab aquis illis quae in creatione mundi ortae sunt, omnia aquae profluunt, sic ab apostolis primis doctoribus omnes doctores Ecclesiae propagati sunt, ut Psalmista David testificatur dicens:

Item verba David in psalmo xxviii prophetae, apostoli et doctores consona voce, et qualiter accipiendae sunt.

XXI. « Vox Domini super aquas, Deus maiestatis intonuit, vox Domini super aquas multas. » Hoc considerandum sic est: Vox primum sonat et vim verbi in se habet, ita ut quaecumque annuntiat, scienter intelligantur. Ita vox illius qui omnibus dominatur super aquas, id est super prophetas venit, cum eis multa secreta tam caelestia quam terrena depudavit, et idem Dominus Deus maiestatis existens, quia super omnia potens est, potenter intonuit, cum Filium suum in mundum misit. Tunc quoque ille Dominus omnium populorum Spiritum sanctum super apostolos ceterosque credentes, qui in catholica fide multiplicati erant, misit, ita ut doctrina ipsorum totum orbem terrae penetraret. In humana namque forma homines Filium Dei aspiciant; sed quomodo conceptus et natus fuisset noscebant. Sed et vox aliquantum aliena est, nec intelligibilis, verbum autem notum et in-

telligibile est, per quod homo Deum maiestatis in fide cognoscit, qui prophetiam in hominem misit; quam aqua etiam significat, unde et Dominus prophetarum in vocibus eorum cognoscitur.

Quomodo verba Dei dicentis, « Fiat lux; » et cetera usque ad id, « Factum est vespere et mane dies unus » in exortu fidei Christianae, et praedicatione apostolorum, et divisione fidelium et incredulis secundum allegoricum sensum completi sint.

XXII. « Dixitque Deus: Fiat lux, et facta est lux. » Locutus est Deus per Spiritum sanctum apostolis dicens: « Estote ardens lumen, veritatem in nomine sanctae Trinitatis docentes. » Qui statim Spiritu sancto accensi, clausuram in qua inclusi erant aperientes, lumen unum facti sunt, in mundum cum doctrinis suis ita fulgentes. « Et vidit Deus lucem quod esset bona, et divisit lucem a tenebris. Appellavitque lucem diem, et tenebras noctem. » Vidit Deus quoniam ipsi lumen utile mundo essent, et divisit lucem, id est apostolos, a tenebris, scilicet ab infidelitate incredulorum, et appellavit lumen istud diem unum, qui per Verbum suum, quod Filius eius est, eis in carne loquens, mundo in praedicatione eorum lucet; tenebras quoque, scilicet infidelitatem infidelium, appellavit noctem. « Factumque est vespere et mane dies unus. » Infidelitate incredulorum quasi ad vespere se declinare incipiente, factum est hoc vespere cum transitu suo, et mane prima lucis, id est initium fidei fidelium dies unus, quod unicus fides est, per quam unus Deus creditur, quia primus ortus in Abel, homo sive in Christo consummatus est, et ideo vespere Filium Dei cum opere salvationis sensit et tetigit, quod usque in finem mundi dies unus perseverat, quia Abel quasi mane et Filius Dei quasi vespere diei fuit. Et iterum alio modo:

Quomodo haec eadem quae de creatione caeli et terrae, vel de opere primi diei in Genesi scripta sunt, in conversatione hominis ex diversis naturis animae et corporis constantis iuxta moralem sensum accipiendae sunt.

XXIII. « In principio creavit Deus caelum et terram. » Hoc considerandum sic est: Dum ego Deus hominem quasi in principio cujusdam creationis in bonis moribus formo, viventem scientiam boni et mali in illo creo, ita videlicet ut malum devitet, et me Patrem suum in bono imitetur, qui discretiorem boni et mali ad similitudinem meam ipsi dedi, ad hoc ut cum scientia illa omnes creaturas discernat, easque cognoscens potestatem super eas post me habeat. Sed ipse homo per magnam vanitatem diabolo suadente me dimittens, in lacrymabiles labores peccatorum cadit, quia in fragili natura Adae natus, laetam scientiam, quae eum nullatenus vulneraret, reliquit. Attamen in anima sua habet quod in rectis suspiriis ad caelestia desideria frequenter anhelat, quod quasi caelum est, in carne autem habens, quod terrena desideria semper requirit, quapropter de fragilitate

quæ sibi de Adam orta est, et de consilio insidiat-
 toris diaboli, sine contagione peccati nunquam
 esse potest, quod quasi terra est. « Terra autem
 erat inanis et vacua, et tenebræ erant super faciem
 abyssi. » Homo qui in moribus suis nunquam sta-
 bilis esse potest, magna inanitas est, et quasi flu-
 ctuatio maris semper inuadat. Sed sicut in crea-
 tione mundi creatura post creaturam de prima
 materia ordinate processit, ita homo deberet per
 bona desideria de virtute in virtutem ascendere,
 ut cum in prima creatione instituit. Nunc autem
 per consilium diaboli bona desideria in magnam
 vanitatem ut prædictum est subvertit, et in ipsa
 vanitate morum a bonis operibus libenter vacat.
 Quapropter tenebrosis factis quæ ad pravos mores
 pertinent circumdatus est, qui supra corpus ita
 dominantur, ut qui facit peccatum servus sit pec-
 cati. Et corpus quasi facies abyssi, anima autem
 velut abysus est, quia corpus visibile et palpabile
 sicut facies abyssi, anima vero invisibilis et impal-
 pabilis sicut abysus terræ existit. « *Et Spiritus Dei
 ferebatur super aquas.* » Dum homo fidelis in pec-
 catis implicatur, ad Deum aliquando suspirat.
 Quomodo? Ex compunctione quæ de gratia Spiritus
 sancti in ipso surgit, humores lacrymarum profert,
 quia omne bonum opus suspiria præcedere debent.
 Et sicut in prima creatione aquæ præ aliis creatu-
 ris de exspiratione Spiritus Dei prælatæ sunt, Spi-
 ritui sancto in significatione specialiter adjunctæ,
 ita etiam ipse Spiritus sanctus ante inceptio-
 nem bonorum operum humorem lacrymarum de corde
 hominis producit. Dixitque Deus: « *Fiat lux, et facta
 est lux.* » Deus in admonitione Spiritus sancti di-
 cit: Nunc ædificatio bonorum operum post com-
 punctionem cordis in homine isto fiat, et viriditas
 fructus in eo producat, unde lux in anima ipsius
 fiat. Tunc homo cum tristitia penitentis in luce
 bonorum operum surgit. Quomodo? De illicitis de-
 sideriis voluptatum carnis seipsum restaurans,
 malumque sibi abstrahens, incipit in illa novitate
 lucis operari, quam prius non agnovit, dum in ille-
 cebrosia desideria carnis dormiret, et sic in initio
 opus ipsius lucidum sit. « *Et vidit Deus lucem
 quod esset bona, et divisit lucem a tenebris. Ap-
 pellavitque lucem diem, et tenebras noctem.* » Cum
 ergo Deus hominem illum bonum operari inci-
 pientem, et donum ejus ita fulgentem viderit,
 sciens et videns initium boni in eo, amando et
 amplectendo eum inspicit. Et in eodem initio illa
 lucida opera a contagione tenebrosorum factorum
 quæ ad tormenta pertinet separat, et hoc divisio
 illa est, quod Deus bonum in homine illo videns,
 malum ab eo removet, lucida quoque opera in se
 ipso diem salvationis nominat, quia in ipsis bonis
 operibus animas ad se de perditione, quæ in Adam
 fuit revocat, contraria opera noctem perditionis
 vocans, quæ se in diabolo patre homicidii crexit,
 « *Factumque est vespere et mane dies unus.* » Sic
 in homine illo vespertina illa consuetudo mali

A operis cum initio inceptio-
 nis bonorum operum,
 quasi in mane unius virtutis dies unus fit, quia
 relinquens malum, bono se adjunxit, eo quod com-
 punctio prima virtus lucis sit.

Quomodo ea quæ de constitutione firmamenti et divi-
 sione aquarum leguntur ad litteram intelligenda
 sint et verba David ex psalmo XVIII ad idem spe-
 ctantia,

XXIV. « *Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum
 in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis (Gen. 1).* »
 Hoc considerandum sic est: Deus, qui inexstingu-
 ibilis lux est, per ardens verbum suum firmamentum
 fieri præcepit, scilicet hanc volubilitatem, quæ su-
 perioribus signis ita firmata est, ut labi non possit,
 B et illam in medio aquarum posuit, sic separando
 aquas ab aquis. Aquas enim, quæ in altitudinem
 sicut montes ascendebant, ita continuit, ut quemad-
 modum nec mons de altitudine sua descendit, sic
 nec illæ quoquam declinent, nisi secundum quod
 eas posuit, congregans sicut in utrem aquas maris,
 qui firmamentum est; ponens etiam in thesauris
 abyssos, qui terra sunt, quoniam terra thesaurus in
 ipsa viventium est, sicut et Deus in arca Noe desi-
 gnavit, quam in medio aquarum sustentavit, cum
 creaturas clausas teneret. Isto modo inter segregatas
 aquas Deus firmamentum posuit, quatenus aquas ab
 aquis divideret. Deus namque hanc divisionem ante-
 quam firmamentum illuminasset fecit, illudque non-
 dum illuminatum in loco suo absque circumvolutione
 C stetit, expectans quando a Creatore suo illuminaretur,
 quia omnis creatura primum radix existens, postea
 pariendo multiplicatur, velut et hiems radicem,
 æstas autem floriditatem viriditatis tonet. Sic Deus
 creaturas terræ cum circulo suo signavit, quas de-
 inde secundum naturas suas vivificavit, et solum
 hominem spiramine suo inspiravit, reliquas vero
 creaturas aërio flatu vivificavit, qui cum nube per-
 transit. « *Et fecit Deus firmamentum, divisitque
 aquas quæ erant sub firmamento ab his quæ erant
 super firmamentum. Et factum est ita (ibid.).* »
 Deus firmamentum in divisionem aquarum illarum
 quæ subter et super illud erant posuit, et sic fir-
 mamentum apparuit. Vocavitque Deus firmamentum
 cælum, quoniam quæque res quæ aliam sustentat,
 juste firmamentum illius vocatur. Ideo etiam fir-
 mamentum cælum nominavit, quoniam omnia ex-
 cellit, et gloriam ipsius semper narrat, quia dum
 homo inspicit, plene cognoscere non potest quid sit,
 quia et homo Deum perfecte non cognoscit, quem
 tamen in fide videt. Cælum autem, quod habitacu-
 lum Dei est, homo non videbit, nisi prius spiritualis
 totus efficiatur, quoniam sensus et scientiam illius
 præcellit. Quapropter et Propheta dicit: « *Cæli
 enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus an-
 nuntiat firmamentum (Psal. XVIII).* » Hoc conside-
 randum sic est: Omnia instrumenta firmamenti ju-
 ste cæli dicuntur, quoniam, Deus ea per se solum po-
 suit; nec scientia illius creaturæ indignit, quia nul-

lus est qui sensu suo diffinire possit qualiter illa fecerit. Unde et hæc enarrant miracula Dei, quæ per ipsum in firmamento velut in speculo signata sunt, ita ut sol divinitatem, luna vero humanitatem Filii Dei ostendant, et stellæ reliqua secreta ipsius demonstrent; et isto modo Deo, qui Deus et homo est, tam innumerabilis turba fidelium adhæret, ut eam nemo dinumerare valeat, quoniam et ipse innumerabilis in gloria sua existit. Hominem quoque, qui opus manuum Dei est, in lucido officio suo annuntiat firmamentum, quia secundum illud ædificatus est. Quapropter et hominem manifestat, ubi signa ipsius in se aperte portat. *Et factum est vespere et mane dies secundus*, quoniam Deus opus suum in firmamento eodem studio finivit quo et incepit, quia omnia opera sua in æquitate disponit. Item a^o mo. lo :

Quod secundum allegoriam firmamentum Christus, vel fides Christi, divisio aquarum firma interpositio ejusdem fidei, qua ab infidelibus fideles diruuntur, vespere et mane in casu ritii et virtutis ortu accipiatur,

XXV. « Dixit quoque Deus : Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis (*Gen. 1.*) » Hoc considerandum sic est : Dixit Deus : Fiat firmamentum fidei in medio infidelium populorum, qui intelligant prædicationem apostolorum, et qui etiam cum illis verba eorum voluntarie percipiant; et dividat aquas, id est fideles, ab aquis, scilicet incredulis Judæis et paganis, ut Filius meus ad Judæos dixit : « Auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus (*Matth. xxi.*) » Hoc considerandum sic est : Vos qui infideles estis, hæreditatem vestram per infidelitatem perdidistis. Quapropter iusto Dei judicio auferetur a vobis regnum in quo cum Deo regnare debuistis, et dabitur illis qui, peccata sua deserentes, proferunt fructus per quos regnum Dei glorificatur. Nam magna duritia in cordibus infidelium est, qui non secundum scientiam boni, sed secundum illicita desideria cordium suorum operantur. Rationalis enim materia scientiæ boni et mali est, et quasi faber ædificando et destruendo existit. Nam qui diem fidei diligit, domum suam in cælesti Jerusalem ædificat; qui autem illam repudiat, domum suam ab honore et beatitudine supernæ hæreditatis destruit; et quoniam idem omnia quæ facit in noxiali pomo secundum concupiscentias suas operatur, opera ejus obscura sunt, quia in tenebris sunt lucem fugiendo. Increduli itaque veram lucem, id est Filium Dei, repronaverunt, nec eum videre, nec opera ipsius facere volebant, et ideo etiam hæreditatem suam perdidierunt; illi autem qui eum bona fide susceperunt, et præcepta ipsius compleverunt, dote sanguinis ejus cæleste regnum adepti sunt. « Et fecit Deus firmamentum : divisitque aquas quæ erant sub firmamento ab his quæ erant super firmamentum. Et factum est ita (*Gen. 1.*) » Deus firmamentum fidelium auditorum in prædicatione apostolorum fecit, et divisit aquas, id est infideles populos, qui in terrenis rebus cum

A idolis et his similibus sub firmamento fuerant, ab hominibus illis qui super firmamentum, id est super Christum erant. Vocavitque Deus firmamentum cælum, per quod intelligitur fides, quia ipsa firma et magna civitas cum cælestibus operibus est. Quomodo? Ipsa civitas omnis ecclesiastici ordinis est, et victoriosissimum certamen contra incredulitatem omnium incredulorum. » Et factum est vespere et mane dies secundus (*ibid.*) » Facta est illa finitio infidelium cordium cum ortu firmamenti illius diei, scilicet rectæ fidei, dies secundus, quod quasi in secunda luce fidei est in Christum credere.

Quia sicut dies secundus sine luminaribus cæli fuit, ita et fides absque lucidis operibus nullius laudis sit, et ideo in opere ejusdem diei sicut in operibus cæterorum non est positum, et vidit Deus quod esset bonum. »

XXVI. Quod autem hic dictum non est, « et vidit Deus quod esset bonum (*ibid.*) », hoc est quod hoc igneum opus fidei et cæteræ virtutes nondum in opere surrexerant: sed tantum in auditu populorum illis eas in gustu operis nondum gustantibus se formaverunt. Et sicut homo quis cibis bonus sit nisi per gustum nescit, sic homines opera fidei operando nondum gustabant; sed quasi in umbra auditus ea tantum audiebant. Itaque sicut firmamentum super orbem terræ sine splendore solis, lunæ ac stellarum adhuc erat, sic etiam tunc quasi in secunda luce fidei, ipsa fides sine lucido opere juste constitutarum ordinationum manebat, ita ut illi homines fidem tantum quasi in umbratione perciperent. Et iterum alio modo :

Quod secundum moralem sensum firmamentum intelligatur virtus discretionis, quia fidelis quisque in activa et contemplativa vita et corpori necessaria a superfluis, sed et animæ salubria a noxiis secernere novit.

XXVII. « Dixit quoque Deus : fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis (*Gen. 1.*) » Hoc considerandum sic est : Deus in dilatatione cordis homini interduum loquitur. Quomodo? In dulcedine Spiritus sancti, quia in homine ipso locus domus suæ fulget. Et deinde instrumenta virtutum ad tutelam operis illius quod incipiebat in eo facit, ita ut homini illi nulla necessaria ullius virtutis desint, sicut etiam in cælo et in terra fecit, ubi nullæ creaturæ homini necessaria desunt. Dicente igitur Deo sit firmamentum, quod discretio est in diversitate spiritualium et carnalium hominum, in eo quod homo cæleste desiderium et necessariam curam carnis habere debet, scilicet ut in rebus cum discretionem ita delineatur, ne exaltatio ruinæ per bona opera in illo ædificetur, et etiam ne de aliena instantia diversorum morum corrumpatur; sed interdum cum suspiriis oret, in alia hora bonis operibus occupetur; alia autem vice necessaria carni ne deficiat provideat. Et quæcumque dona sancti Spiritus habuerit, illa cum discretionem frequenter reedificet, et ita semper exercendis virtutibus pro modo earum instet, ut per has ferventibus suspiriis ad cælum anhælet, et curæ carnis non nisi ex neces-

sitate deserviat. In his quoque muneribus Spiritus sancti vana gloria, quam Deus omnino abiecit, effugetur, quia homo eam pro Deo se ipsum honorans habet, et radicem boni unam post aliam eradicat. Unde semper instabilis manens, in uno loco nullo modo stare valet, et super talem requiescere gratia Spiritus sancti non potest. « Et fecit Deus firmamentum; divisitque aquas quæ erant sub firmamento ab his quæ erant super firmamentum. Et factum est ita (*ibid.*). » Nunc quoque facit Deus omnia instrumenta virtutum in homine, cum discretionem quam in expiratione Spiritus sancti constituit, propterea ut ipse homo omnia instrumenta hæc, quæ Deus utilia esse videt, in se ipso discernat, ita ne ulla virtus quam incipit per vagationem mentis dimergatur. Et sic Deus terrenas necessitates et cælestes virtutes dividit, quas Spiritus sanctus irrigat, et quæ cælestibus semper adherent, quatenus homo cum eis ad contemplativam vitam semper anhelet. Hæc quoque virtutes discretio continet, quasi ancilla quæ dominam suam servitio suo obtinet, quia in terrenis rebus quæ carni adsunt, et quæ discretioni subjacent, ipsa domina ancilla carere non vult. Sic discretio firmamentum est, terrena, id est activam vitam, sub se; cælestia autem, id est contemplativam vitam, super se habens; quibus ipsa scala est, in qua mentes hominum per bona opera ad cælum ascendunt, et in qua etiam propter necessitatem carnis ad terram descendunt, velut Maria et Martha diversa servitia Deo exhibuerunt, cui tamen utrumque placuit, quia ipse constitutor utriusque vite est. Sicque firmamentum virtutis inter utramque vitam sit, cum ipse homo sibi ipsi discretionem facit, ita ut cælestia et terrestria suo statuto modo recte habeat, sicut ea Deus constituit. « Vocavitque Deus firmamentum cælum (*ibid.*). » Et Deus per inspirationem Spiritus sancti in homine discretionem cælum vocat, quæ vere certissima significatio cæli est, quia, ut firmamentum omnia ornamenta quæ mundum illuminant et regunt atque continent in se habet, ita discretio omnia instrumenta virtutum quæ a Deo procedunt, quibus corpus et anima regitur, obtinet; et sic quæ intrinsecus latent non deficiunt, et quæ extrinsecus sunt per jactantiam non obscurantur. « Et factum est vespere et mane dies secundus (*ibid.*). » Sic etiam in homine illo fit, qui ipse in bona consuetudine vespertinus est, cum omnia opera sua in discretionem perficit. Nam Deus in initio omnium virtutum finem earum prævidet, quoniam ipsas se tangentes sentit, et etiam in fine initium earum approbat, quia bonum initium non prodest nisi etiam bonus finis sequatur, ut Filius meus in Evangelio de sponso loquitur, qui ad fatuas virgines dixit:

Testimonium Evangelii, in quo Sponsus fatuis virginibus dicit: « Nescio vos, » et ad quid hic assumptum et quo sensu accipiendum sit.

XXVIII. « Amen, amen dico vobis, Nescio vos (*Matth. xxv.*) Hoc considerandum sic est: Ego qui

sum certissime dico vobis, qui propter gustum carnis secundum concupiscentias vestras operantes, ex toto extincti estis: « Nescio vos, » quia me cognoscendo ita non tangitis, ut virtutes justorum operum, quas bonæ scientiæ vestræ proposui, faciatis, nec eas a me petatis. Animæ etiam vestræ suspiria sua prohibetis, illam ad hoc cogentes, ut voluntatem carnis perficiat, et nullum auxilium a me quærat. Quis enim potest illi respondere, cujus vox et verba non audiuntur? Nullus. Vos enim nullum clamorem ad me dirigitis. Et quod donum illi dabitur, qui nec aliquid quærat, nec postulat, sed qui muta voce donum fugit? Vere nullum. Itaque vos a me nihil postulatis. Nam illos qui cum suspirio animæ non clamant ad me, et me corde et mente non attendunt, utpote mei oblitos, quasi scientiam eis non dederim nescio, et ob hoc maxime quia per iniqua opera me irritant. Nam propter otiositatem fatuitatis suæ ad me non respiciunt, et discretionem virtuosarum mentium quæ de Spiritu sancto accenduntur propter amplexionem carnis repudiant. Unde et ab oculis meis exclusi sunt. Unum enim eligunt, at aliud abjiciunt, quia terram cum viriditate sua apprehendunt, et cælum propter voluptates suas negligunt, sola voce pulsant, sine opere ingredi volunt, sed idcirco porta ejus aperiri non poterit. Omnes namque virtutes per cælestia et per terrestria discerni possunt, quia homo in terra ambulat, et cælum suspicit, ac in his duabus voce eligere oportet, quid secundum Deum diligat, et quid odio habeat, ita ut in bono ad cælestia tendat, et a malo se avertat. Sic utique dicitur Deo ignotum uniuscujusque hominis initium, cujus etiam finem ipse non approbat. Et ut in fine mundi qui multo utilior initio ipsius est, salvatio in Filio meo surrexit, quia in ipso initio perditio, in ipso autem fine salvatio processit; ita etiam bonus finis multo utilior quam bonum initium est. Tali modo discretio secunda lux boni operis, ut dies secundus est.

Quare etiam juxta moralitatem opus secundi diei, cum bonum sit, laude bonitatis careat.

XXIX. Quod autem hic dictum non est, « et vidit Deus quod esset bonum (*Gen. 1.*) » hoc est quod discretio officium aliarum virtutum est, non operando, sed cæteris virtutibus ministrando, ut etiam firmamentum, quod sustentaculum illorum est per quæ volvitur, alias operantes creaturas ipsis obsequium existendo continet, quæ propter servitium hominis operariæ nominantur, quoniam per illud singula opera sua die ac nocte operantur. Et ut etiam idem firmamentum unumquodque quod ei impositum est sustentans, illi locum dat, ita discretio per opus, ut cæteræ virtutes quæ ab opere operatrices nominatæ sunt, operatrix non est, sed tantum aliarum virtutum sustentaculum.

Quomodo quod scriptum est, « Congregentur aquæ » usque ad. id. « factum est vespere et mane dies tertius » secundum litteram competenter intelligendum sit.

XXX. « Dixit vero Deus: Congregentur aquæ

quæ sub cælo sunt in locum unum, et appareat arida Factumque est ita (*Gen. 1*). » Hoc considerandum sic est : Per verbum quod inextinguibile est confluerunt aquæ quæ sub firmamento remanserant in locum unum, quatenus terra appareret, ne eis cooperta inaniseret, et hoc antequam firmamentum illuminaretur factum est ita, ut illud stellis elucidatum, plateis aquarum quæ terra sunt ab aquis segregatis luceret. Et vocavit Deus aridam terram, quæ mater omnium germinantium in terra est, quia et primus homo ex ipsa factus est, congregationesque aquarum appellavit maria, ex quibus aquæ fluunt, quasi ab eis generentur. « Et vidit Deus quod esset bonum, et ait : Germinet terra herbam virentem et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita (*Ibid.*). » Vidit Deus quia omne quod fecerat recte et bene ad officium suum positum erat, ac per vives verbum suum præcepit, ut ad germinandum florentem herbam materna terra viresceret, facientem quoque semen, quatenus in semine suo multiplicaretur, per quod iterum renasceretur, quoniam omne germen semen in se habet, ne in natura sua deficiat. Jussit etiam ut germinaret lignum fructiferum faciens fructum ad vescendum, in natura sua semen in semetipso habens quo iterum germinet cum super terram ceciderit. Et sic a. Impletum est, quemadmodum cum servus læto animo præcepta domini sui perficit, cum paterfamilias illum vocans ei negotia sua committit, et quid de unoquoque faciat ipsi indicat, quia et terra cum gaudio ad jussa Domini sui movebatur, illa in omnibus adimplendo. « Et protulit terra herbam virentem et afferentem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque seminem secundum speciem suam (*Ibid.*), » quoniam ut Deus præcipiebat protulit materna terra viriditatem herbarum semen suum in se habentium, viriditatemque lignorum congruentem fructum proferentium et in semine suo renascentium, quia dum semina istorum in terra cadunt, secundum speciem formationis suæ iterum alia resurgunt. « Et vidit Deus quod esset bonum, » ut omnia hæc quæ homini necessaria erant, quem facturus fuerat, ita præcederent, ne in sequenti necessitate hominis deficerent. « Factumque est vespere et mane dies tertius (*Ibid.*), » scilicet finis et initium, quibus completur tertium opus, quoniam Deus præfata tria opera cum circulo scientiæ suæ profecerat, quæ nondum cum circuitu luminarium illustrata fuerant. Nam sicut ignis arietem antequam flammam excitetur, sed flammam venti excitatione flagrat, ita opus Dei in præscientia ipsius siluit antequam prodiret, sed virtute viventis verbi excitatum in forma sua apparuit. Unde etiam inspiratione mea scriptum est

A *Verba Dei in libro Isaiæ prophetæ dicentis, « Tacui, semper silui, patiens fui, sicut pariens loquar, » et in psalmo secundo loquentis ad Filium, « Ego hodie genui te, » et ad quid hic posita sint, et quomodo intelligantur.*

XXXI. « Tacui, semper silui, patiens fui, sicut pariens loquar (*Isa. XLII*). » Hoc considerandum sic est : Ego prophetia prophetarum Spiritu sancto imbuta, tacui in patientia, silui in mansuetudine, sicut pariens post dolorem suum loquar. Nam ante incarnationem Filii Dei velut muta tacui, ita ut secreta ipsius in me silenter continerem, nec ea in aperto protuli, quemadmodum ignis flammam in se continet quæ non per se, sed a vento movetur; sed nunc post dolorem illum quem idem filius Dei secundum carnem in cruce passus est, sicut pariens dolore abjecto loquar, ea scilicet quæ prius occultaveram, in gaudio aperte proferens. Prophetæ etenim voces suas silenter comprimebant, quoniam quæ scientia locutionis eorum esset, plener nesciebant. Unde et apud semetipsos dicebant : « O. o. o. plener non videmus quæ loquimur, scimus tamen quod Deus illa temporibus suis manifestabit? » Et sic patienter sustinebant, scientiæ Dei illa committentes. Deus autem ad ministerium operis sui quod ad imaginem suam fecerat, illa postmodum illuminavit, velut mater post partum lætatur, cum infantem viderit, quem de se genuit, ad ipsum suspirando dicens : « Hic est filius meus. » Sic etiam summus Pater de Filio suo loquitur : « Ego hodie genui te (*Psal. II*). » Quod hodie æternitas illa est in qua secundum divinitatem Patri semper æqualis est; post cujus incarnationem prophetia in sanctis aperte flagrabat, qui prophetiam prophetarum exponendo palam loquebantur, sicut et Deus firmamentum lucentibus luminaribus illuminavit. Alio modo : « Dixit vero Deus : »

Quia id quod Deus vocavit aridam terram, et congregationes aquarum appellavit maria, juxta diversos respectus allegorice de Ecclesia accipitur, quæ de pluribus populis collecta, et fidei soliditate fundata, a David terra virentium, et a Joanne apostolo in Apocalypsi mare vitreum mistum cum igne nominatur, et quo sensu hæc eadem testimonia accipi debeant.

XXXII. « Congregentur aquæ quæ sub cælo sunt, in locum unum, et appareat arida. Factumque est ita (*Gen. 1*). » Hoc considerandum sic est : Deus populos Christianorum congregavit qui inter paganos (*sic*) cum plus et doloribus impognati in diversis locis erant, et eos in unam Ecclesiam tulit, et sic ipsi terra viventium apparuerunt, sicut Propheta dicit : « Credo videre bona Domini in terra viventium (*Psal. XXVI*). » Hoc considerandum sic est : Ego qui Deum sequi studeo, cum ea quæ bona sunt operor, credo nec dubito quin visurus sim bona illa quæ Dominatoris omnium sunt, in terra illa in qua beati vivunt, nulla pericula mortis amodo metuentes. Verbum quoque Dei dormientes mentes hominum excitat, illosque in vera visione fidei videre facit ita ut qui in infidelitate in inarata terra

plius erant, hos postmodum gratia Spiritus sancti, cum aratro fidei evertat. Eos etiam terram viventium parat, quæ omni fructifera viriditate florens, plenum fructum profert, sicut et prophetæ Virginem Filium Dei parituram dicebant, qui terram dormientem aratro veræ fidei in sanctis suis suscitât, ita ut ipsi fluens aqua de vivente aqua Spiritus sancti fiant. Atque hoc ita in præcepto Dei factum est, ut Deus voluit. « Et vocavit Deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit maria (Gen. 1). » Itaque Deus Israel Ecclesiam promissam terram fluentem lac et mel nominavit, quia ipsa et dulcedo et candor cælestis regni est, cum fide et confessione Dei Patris in Christiano populo effulsit, ita ut idem populus Deum in vera Trinitate, quam Judæi percipere noluerunt, constiteretur. Ista etiam Ecclesia ab aquis, scilicet apostolis, congregata mare nominatur, quia inimicitæ diabolicæ pugnæ contra animas et tempestates malorum Christianorum et paganorum contra corpora in magnis periculis in Ecclesiam inundant, eam opprimere volentes, nisi Deus eos liberet, qui nauta et remex suorum semper est, quia nullus Christianus cælestem Jerusalem intrare potest, nisi tempestates illas, Deo adjuvante, pertransierit. Et Ecclesia etiam hoc ipsum mare est, quod Joannes evangelista, ut vitreum mare mistum cum igne vidit, ut in Apocalypsi dicit: « Et vidi tanquam mare vitreum mistum cum igne, et eos qui vicerunt bestiam, et imaginem illius, et numerum nominis ejus stantes supra mare vitreum, habentes cytharas Dei et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum agni (Apoc. xv). » Hoc considerandum sic est: Ego cui secreta Dei demonstrata sunt, vidi in interioribus oculis Ecclesiam quam Deus de eodem populo Judæorum et paganorum vocavit, in fide puram, nec non e multis tribulationibus concussam, ubi fideles per Spiritum sanctum accensi, vivum Deum in vera fide cognoscebant et inspiciebant, quia fides velut umbra Divinitatis est, quam mortalis homo perfecte videre non potest. Et umbra formam quæ non videtur demonstrat, sicut et circinus formam nondum formatam signat, quemadmodum et Filius Dei Philippo Patrem desideranti videre dicit, quod ille qui videt eum videat et Patrem suum (Joan. xiv). Sancta enim divinitas in humanitate latuit, et per doctrinam qua totum mundum illustraverat, mundo illuxit; sicut et aqua terram, quæ velut corpus ipsius est, totam perfundit, et ad refectionem omnis creaturæ fructiferam facit; quia etiam ut Deus a cælestibus spiritibus videtur, sic quoque voluit, ut a creatura in humana natura conspiceretur. Sed et illos attendi qui superaverunt antiquum serpentem, ac membra ipsius et numerum angelici exercitus ejus, quoniam locus et numerus eorumdem cadentium spirituum per hominem impletur, quem diabolus per invidiam de paradiso seduxerat; attendi, inquam, stantes in altitudine Ecclesiæ, dum carnem suam mortificarent cum sanctis operibus, et cum signis quibus

A undique in laude Dei volabant. Et etiam habebant laudem illam quæ ex præcepto Dei scripta est, et quam Deus per creaturas constituit, quia sicut cælestis Jerusalem ex impolitis lapidibus qui in terrenis jacebant primitiis fundata existit, ita et vetus lex, spiritalia in se occultans, tandem spiritalia intelligere incepit per quæ muri ejusdem civitatis postea ædificabantur. Cantabant quoque canticum Moysi in similitudine cantoribus, qui præsentia et futura cantat, quæ tamen ei ignota et aliena sunt, excepto quod tantum ad ipsa suspirat, sicut et Moyses cum veteri lege quasi vox erat, in qua Verbum, scilicet humanitas Salvatoris latuit, qui scilicet Moyses omnia mirabilia incarnationis ejusdem Filii Dei significanter scripsit, quemadmodum Deus eum docuit. Ipsi etiam cantabant canticum Agni, quod in ordine virginum est, quæ Agnum Dei in fide habeat, desponsationem carnis postponentes, eumque in dilectione intuentes velut ipsum præsentem habeant, quem in carne non vident. Quapropter et ipsi valde jurandum est quod summo Regi desponsatæ sunt, et quod cum jubilatione laudis ipsi cantant, quia etiam ad alienam vitam cum suspirio animæ semper anhelant, et omnem sollicitudinem suam Deo commendant voce et opere eum laudantes.

Quod uterus Ecclesiæ, instar cujusdam terræ, et herbam virentem in simplicitate fidelium parvulorum, et ligna pomifera in robusta operatione perfectorum modo germinet, et juxta semen laus fidei in successione credentium usque in finem generationis sit, et hoc in die tertio, scilicet in claritate ejusdem fidei.

XXVIII. « Et vidit Deus quod esset bonum, et ait: Germinet terra herbam virentem et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita (Gen. 1). » Vivens terra Ecclesia est, fructum justitiæ cum doctrina apostolorum pariens, sicut ipsi filii suis in initio prædicaverunt, ut quasi herba in viriditate rectæ fidei essent, quam in semine verborum Dei percipissent, et ut etiam fructifera arbores secundum legem Dei fierent, ita ut in semine eorum fornicationes et adulteria non perpetrarentur, sed in recta natiuitate filios super terram parerent. « Et factum est ita, » quia in sono apostolorum fidem suscepit Ecclesiæ, et unaquæque constitutio populorum rectæ legi subjecta est. « Et protulit terra herbam virentem, et afferentem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. » Ecclesiæ, quæ est terra viventium fructum honorum operum in viriditate fidei protulit, et afferentem semen Verbi Dei, et fructum ita ut etiam filii ejus, sive divites sive pauperes, sive majores natu sive minores, rectum conjugium secundum formas suas exerceant. « Et vidit Deus quod esset bonum. » Et illud ante Deum bonum erat. « Factumque est vespere et mane dies tertius, » Tunc divisio sparsionis Christiani populi, quæ ex præliis infidelium et doloribus quos ei pro-

pter rectam fidem inferebant facta est, quasi per vesperam se declinare cepit ad mane illius diei, scilicet stabilis fidei in qua Christiani constitutam legem acceperunt, per quam scirent quid eis in eadem lege Dei faciendum esset; et hoc factum quasi dies tertius cum tertia luce rectæ fidei est. Et iterum alio modo : « Dixit vero Deus :

Item quomodo ea quæ eodem tertio die facta narrantur, per historiam in moribus filiorum Ecclesiæ inveniantur juxta tropologiam, adjuncto ad hoc competentii testimonio Evangelii, et quo sensu accipi debeat.

XXXIV. « Congregentur aquæ quæ sub cælo sunt in locum unum, et appareat arida. Factumque est ita (Gen. 1). » Hoc considerandum sic est : Deus in compunctione cordis hominis dicit ut omnes necessitates corporis quæ discretioni subjacent, in placidum locum unius usus congregentur. Quomodo? Ut homo in epulis, aut in ebrietate, aut in illecebrosis ornamenti vestimentorum, aut in tortuosa mente superfluus non sit, in omnibus his gloriam sibi met ipsi requirens ; sed necessitas corporis ibi tantummodo appareat. Quomodo? Ut corpus ita modice pascatur, ut eo recte refecto, anima gaudium habere possit ; et ut iusta itinera cum illo habeat, ita ut de nimia abstinentia in præcipitium non prosteratur, et ne etiam de superfluitate prædictæ immoderationis prematur. Et sic in homine omnia hæc per admonitionem Spiritus sancti fiunt, quam ipse in hilaritate mentis suscepit. « Et vocavit Deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit maria. » Et Deus cum eadem admonitione homini illi per sanctam humilitatem insistit, ita ut se ipsum miseram aridamque terram propter diversas necessitates corporis sui nominet ; unde etiam propter sæculares res, quæ in ipsis necessitatibus latent, suspiria habet, se ipsum ut fluctuationem maris existimans, et ob hoc etiam in humilitate se deprimens, quasi spiritali gaudio indignus sit. « Et vidit Deus quod esset bonum et ait : Germinet terra herbam virentem, et facientem semen, et lignum pomiferum, faciens fructum juxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita (Ibid.). » Deus in amplexione dulcis ac profundæ humilitatis videns quod modo seipsum propter terrena despiciat, quæ de fragilitate sua sine contagione esse non possunt per admonitionem Spiritus sancti ait : « Quia homo compunctionem cordis et discretionem boni et mali suscepit, et seipsum terram esse cognoscens sanctæ humilitati prostratum subiecit, nunc in viriditate virtutum diligenter germinet, ita ut in cogitationibus et operibus suis carnalibus desideriis non succumbat, quia ipse in corpore suo succum habet, qui eum ad hoc semper allicit, ut in operibus suis peccare incipiat. Et hæc bona opera in consuetudine habens, semen faciat, videlicet ut secundum verba doctorum se corrigens a prædictis desideriis, se abstrahat, et deinde ad fortiores virtutes fructus facientes, secundum doctrinam magistrorum ascendat. Quomo-

do? Homo a doctoribus quid bonum, quidve malum sit scrutari debet, et secundum doctrinam eorum faciat, ita ut instrumenta virtutum illarum quas incepit, hoc semen Verbi Dei in semetipsis habeant, et illud super terram, scilicet super hominem sit ; sicque fiat ut quod de admonitione Dei ardentem suscepit, ex amore Dei in ipso perficiatur. « Et protulit terra herbam virentem et asserentem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam (ibid.). » Homo a Spiritu sancto interiori doctus, tunc de corde suo viriditatem abstinentiæ, delectationes carnis coercendo, et verbum correctionis profert, quando in se secundum magistrati-
 B nem qua se ipsum constringit, ad Deum semper anhelat. Nam unaquæque virtus arida est, si verbo correctionis intra hominem non radicat, ut Salvator in Evangelio ait : « Aliud cecidit supra terram, et natum aruit, quia non habebat humorem (Luc. viii). » Hoc considerandum sic est : Semen verborum doctrinæ Spiritus sancti in terra seminatur, quatenus homo per illud in anima pascatur. sed quoniam illud multimoda dona Spiritus sancti sunt, aliud cadit supra dura incredulorum hominum, ita ut illi hoc interdum quasi gementes percipiant, sed tamen fructum pietatis non proferunt, quia humore lenitatis carent, quemadmodum nec terra sine humore infecunda ad fructum existit, fructum utilitatis non affert. Deus enim creaturas ad
 C intellectum hominis creavit, quatenus in illis utilia eligerent et inutilia reproarent, sicut et terra ubi humore perfusa mollis est, fructum facit, ubi vero absque humore dura et lapidea existit, fructum afferre non potest. Nam homo in scientia boni terra bona et delicata notatur, in scientia autem mali terra dura et lapidea intelligitur, ita ut ros Spiritus sancti super illos qui cum delectatione spiritalis vitæ bonæ opera operantur, ad plurimum fructum fundatur, et illi qui per gustum carnis quæque peccata voluptatis ad se colligunt, per duritiam cordis ut petrosa terra infructuosi permaneant, quoniam succus bonæ voluntatis in ipsis exaruit. Et quomodo virtus intra hominem verbo correctionis radica-
 D bit? Ut ipse verbo cordis sui se constringat, cum quo contra vitia pugnare debet. Et sic altæ virtutes quibus se per doctrinam majorum instruit proficiet, ita scilicet ut intelligat qualiter cum timore se constringere, et a malo per abstinentiam recedere debeat, quia homo qui in delectatione a pravis operibus se abstinet, majoris virtutis est quam ille qui non delectatur, opera carnis suæ devitat. Et sic homo per verba dictorum quæque sapienter perficiens, in semetipso fructum secundum exemplum quo doctus est proferet, et verba eorum contra se cum correctione verborum suorum habebit. « Et vidit Deus quod esset bonum (Gen. 1). » Prædictæ causæ Deum ita tangunt, ut eas acceptando sciat et videat quia homo se ipsum restaurans, de instabilitate quæ sibi in ruina Adæ orta est, et quam malam

esse novit humiliter surrexit, et hoc valde bonum est, quia Deo tunc reviviscit, dum ad Deum pervenire desiderat. « Factumque est vespere et mane dies tertius (*ibid.*) » Et ita fiet hoc vespere, scilicet bonus finis, cum initio bonum incipientis dies tertius, ut prædictum est, in hoc quod homo se ipsum a malis operibus constringit, facta tertia virtute boni operis, quæ humilitas est.

Quomodo ad litteram accipiendum sit quod scriptum est : « Dixit Deus : Fiant luminaria in firmamento cæli, » et cætera usque ad id, « et factum est vespere et mane dies quartus.

XXXV. « Dixit autem Deus : Fiant luminaria in firmamento cæli, et dividant diem et noctem, et sint in signa et tempora, et dies et annos, et luceant in firmamento cæli, et illuminent terram. Et factum est ita (*Gen. 1.*) » Hoc considerandum sic est : Per divinam jussionem illuminatio firmamenti opus Dei pulchrum et gloriosum ostendebat, ut etiam anima corpus pulchrum et gloriosum faciet, quod licet post transitum illius propter primam conceptionem in putredine feseat, tamen sicut et superiora immutabitur, cum ipse homo denuo resuscitabitur. Et officia luminarium istorum Deus constituit et dividit in diem et noctem, quia in his duabus divisionibus, videlicet in die ac in nocte, omnis dispositio necessitatis hominis pendet, quatenus ille cum rationalitate per signa eorundem luminarium, quæ creatura illa et illa sit, et quomodo tempora dierum, noctium et annorum per singula hæc signa nominantur, atque ut ipsa luminaria in firmamento elucidata videantur illuminantia terram, et ea quæ in ipsa sunt. Omniaque hæc ita constituta sunt, ut ea Deus apparere jussit. « Fecitque Deus duo magna luminaria, luminare majus, ut præesset diei, et luminare minus, ut præesset nocti; et stellas, et posuit eas in firmamento cæli, ut lucerent super terram, et præessent diei et nocti, et dividerent lucem et tenebras (*ibid.*). » Per Verbum suum hæc duo magna luminaria lucide illuminavit, majus scilicet in die, minus vero in nocte, quorum alterum in ordine suo stat, nec crescit, nec minuitur, alterum per signa firmamenti crescit, et defectum accipit. In his quoque duobus luminariis Deus quomodo opus suum, quod homo est, in duabus naturis perficeret prævidit. Unde et ille in bona scientia cælestis, et in mala scientia terrenus est. Bona enim scientia ex Deo cælestis est, nec ullus rationali animæ abstrahere potest, quin per bonam scientiam reptitia terræ malæ scientiæ assimilata præcellat, quæ de terra roborata in nocte super ea audacius reptant et in sordibus gaudent. Mala vero scientia cum sordibus peccatorum est, bonæ scientiæ subjacet; eamque justam cognoscit, quamvis ipsam abhorreat. Sed bona scientia fortissimum bellatorem malæ scientiæ resistere facit, illumque, si ceciderit, per penitentiam erigit, et ne in gustum peccati recurrat præmunire non desinit, quoniam bona scientia ut dies, mala autem ut nox est.

Quapropter et ista in malo delectatur malumque perficit, cum delectatio peccatum præcedit, atque per has duas scientias, omnis homo mundas et immundas res cognoscit. Dies namque noctem scit, et ab ea secedit; nox vero diem novit, et ab illa fugit eodemque modo bona scientia a mala declinat; mala quoque a bona se separat, quoniam altera alteram abhorret. Sic homo cælestis et terrestris est, quia cum cælum in primo casu angeli motum est, Deus cum vili natura terræ illud reparavit, atque hoc modo terra fundamentum cæli est, cælumque cum majoribus miraculis, quam in primo angelo fuisset, super terram ædificatum est, quoniam homo de terra factus, plenum opus Dei est. Stellæ quoque de luna, ut flamma de igne, flagrant, et per totum firmamentum lucenti lumine infusæ sunt, velut si flamma per cribrum luceat, et sic totam terram illuminant, atque ut positæ sunt, usque ad novissimum diem præstabunt. Ipsæ etiam in defectu lunæ lucidiores, quam in augmento illius videntur, quia in augmento ejus præ fortitudine serenitatis ipsius perfecte videri non possunt, solique occurrunt diem ostendentes, et lunæ subveniunt noctem illuminantes, et sic dividunt lucem a tenebris, ubi diem et noctem cum ministerio suo ostendunt. Et vidit Deus quod esset bonum, scilicet approbans quod per spirantem spheram luminis opus suum plenum, et ad ministerium paratum et elegans esset tenebris fugatis. « Et factum est vespere et mane dies quartus, quia quatuor elementa, videlicet ignis, aer, aqua et terra, per gratiam Dei parata et occultata in omnibus rebus apparuerunt in quibus constituta erant. Item alio modo :

Quia secundum allegoriam firmamentum firmitas Christianæ fidei, per duo magna luminaria duæ potestates, spiritualis in sacerdotibus, et secularis in regibus, per stellas minores qui sub illis sunt, præbati vel judices designantur; qui omnes positi sunt ut illuminent terram, Ecclesiam per diem et noctem instruendo, spirituales doctrinæ et exemplum lumine, et coercendo carnales censura justitiæ.

XXXVI. « Dixit autem Deus : Fiant luminaria in firmamento cæli, ut dividant diem et noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos, et luceant in firmamento cæli, et illuminent terram. Et factum est ita (*Gen. 1.*) » Hoc considerandum sic est : Deus per Spiritum sanctum in cordibus discipulorum suorum dixit : « Fiant sacerdotes, et doctores in Filio meo, qui Ecclesiam, quæ supra firmam petram, id est Christum, ædificata est, illuminent, de quo lapide justitia veræ fidei emanavit. » Ipsi quoque sacerdotes in omnem Ecclesiam militantur, eam ita illuminantes, ut populo per verba sua diem, id est salutem fidei dividant, et felicitatem illam quam per eandem fidem consequantur, si ea observaverint annuntient. Et etiam populo noctem, scilicet æterna tormenta, quæ ad infinitatem pertinent, insinuant, et hoc eis ipsi doctores etiam cum variis signis probent, ita ut illa quæ ipsis observanda sunt annuntient, scilicet festa quæ

celebranda sunt, et tempora jejuniorum quæ constricta sunt, et dies qui in lege Dei remissibiles sunt, ut animam cum institutis præceptis observent. Et præcepta illa per fidem in cælo, id est in Filio meo, luceant, quia laudem angelorum sequuntur, et etiam ecclesiam terram viventium cum laude Dei illuminent. » Et factum est ita. Fecit itaque Deus duo magna luminaria, luminare majus ut præset diei, et luminare minus ut præset nocti. Et stellas. Et posuit eas in firmamento cæli ut lucentes super terram, et præset diei et nocti, et dividerent lucem ac tenebras (*ibid.*). » Fecit Deus duo magna luminaria, quæ Ecclesiæ necessaria erant; luminare majus ut præset diei, videlicet principales et spirituales magistrorum, qui præpositi Ecclesiæ, lumen fideliom oculorum existunt, ita ut reliqui spirituales magistri, id est minores personæ, sub præcepto eorum, sicut bos sub jugo subditi et ligati sint, ne sine pastore errando ambulantes, ab aeri volucre, scilicet diabolo, arripiantur. Et etiam luminare minus, scilicet reges et alias sæculares potestates, ut terrenis rebus et sæcularibus populis tanquam nocti præsent, qui cum tenebrositate multarum illicitarum rerum frequenter obscurantur, quia sensibilis voluptas carnis, quæ in Adam orta est, in illis multoties surgit. Unde in semetipsis quid facere possint computant, et a justo iudicio se non recte dijudicantes abscondunt. Fecit etiam stellas, videlicet eos qui in minori potestate majoribus principibus subjecti sunt, ut viventi terræ, id est Ecclesiæ luceant, ubicunque ipsa in firmamento petra, id est in Christo, fuerit, ita ut lucidis, id est recte viventibus, et umbrosis, id est in malo rixantibus præsent, lucidos secundum opera eorum, et malos secundum nequitiam ipsorum judicantes. « Et vidit Deus quod esset bonum, » hoc est in beneplacito suo disposuit, ut in Ecclesia diversis distincta gradibus, et simplices sapientum doctrina illuminarentur, et delinquentes rectorum disciplina corrigerentur. « Et factum est vespere et mane dies quartus (*ibid.*). » Ordinante Deo Ecclesiam instabilitas illa, quæ in ea erat quando Christiani spirituales pastores et sæculares rectores non habebant, quasi quarto die ab obscuritate confusionis illius se declinare cœpit ad ortum stabilitatis illius, qui in eadem Ecclesia refulsit cum in veræ fidei et cæterarum virtutum luce sanctæ operationis studii confirmata est. Et iterum alio modo :

Item quia secundum tropologiam per firmamentum discretio rationis, per duo magna luminaria duo præcepta charitatis, per stellas rectæ cogitationes intelligantur, ut per ista quisque fidelis illuminatus sollicite discernat quid honoris et gratiæ Deo, quid et suæ et proximorum necessitati secundum salutem animæ et utilitatem corporis debeat.

XXXVII. « Dixit autem Deus : Fiant luminaria in firmamento cæli, et dividant diem et noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos, et luceant in firmamento cæli, et illuminent terram. Et factum est ita (*Gen. 1*). » Hoc considerandum sic

A est : Deus in admonitione Spiritus sancti dixit : Fiant ex dono Spiritus sancti in discretionem luminaria, ut homo Deum et proximum suum sicut se ipsum diligat. Quomodo faciet hoc? Tota viriditate animæ ad Deum firmiter anhelat, ita ut alienum deum in infidelitate quasi extraneus non querat, sed in virili animo ad me respiciat. Proximum quoque suum sicut se ipsum diligat, ita ut quæque necessaria, quæ ad formam suam pertinent, illi diligenter provideat, quia ipse forma et frater ejus secundum humanitatem est. Et cum indignum non habeat, quo sicut vilis illi creatura subjectus sit, sed in societate sua voluntarie suscipiat, quia Deus qui justum, ipse etiam et illum in eadem forma constituit. Caveat quoque ne in morte animæ illius ullam B communionem peccatis ipsius consentiendo habeat, ita ne animam ipsius sicut nec suam occidat. Et ista luminaria in firmamento cæli, id est in discretionem rationis luceant, ita ut ipse homo cum discretione diem recte discernat, scilicet quali honore me omnipotentem Deum in desiderio animæ suæ habeat, et in gemitibus suis ad me libenter suspiret. Noctem quoque, id est illud obscurum quod in corpore latet, et ad terrenam pertinet, scilicet necessitatem sui ipsius et proximi, ita cum eadem discretionem illuminet, ut nec propter inferiora a spe superiorum avocetur, sed in his etiam ad cælestia desideria semper suspiret. Ipsa quoque luminaria sint ei in interiora signa, quomodo suspirare, orare et flere ad Deum et Spiritum sanctum in seipsum suum advocare debeat; sint ei et in tempora, videlicet qualiter in proprio et in proximi sui usu exerceatur; sint ei etiam in dies fidei, ut omnia opera sua in edificatione boni operis in me reluceant. Et sint ei in annos, ita ut annuale tempus observet, bonum in his omnibus per sancta opera cum Deo et proximo suo incipiens, et in omni lege Dei bene finiens, ita ut per omne tempus viæ suæ bona exempla proximo suo præbeat, in omnibus constitutis rebus, quæ in duobus præceptis pendunt. Et hæc luminaria in prædictis præceptis in firmamento cæli, id est in discretionem mentis luceant, atque omnia lumina operis hujus terram, videlicet hominem, illuminent, ut ante Deum mente et corpore refurgent. Et hoc in homine ita fiet per compunctionem ardentis amoris Dei et proximi sui, ut hæc omnia in Deo discernat. « Fecitque Deus duo magna luminaria, luminare majus ut præset diei, et luminare minus ut præset nocti, et stellas. Et posuit eas in firmamento cæli ut lucentes super terram, et præset diei et nocti, et dividerent lucem ac tenebras (*ibid.*). » Facit Deus in homine per inspirationem Spiritus sancti, ut totis viribus ipsam amando inspicat, ut hoc lumen diei, id est veræ fidei, quæ ante oculos Dei lucet, præsent, quia homo Deum exterioribus oculis videre non potest, sed cum per fidem in anima interiorius tangit. Et luminare minus, scilicet dilectionem proximi sui; quæ minor dilectione Dei est, quia homo toto desi-

dorio Deum intra animam suam aspicit, proximum autem palpando et videndo cum exterioribus oculis facie ad faciem videt; et ideo ipsa nocti præstat, quia visio hujus mundi nocturna est, quæ sine contagione peccati esse non potest. Et stellas, id est rectas et bonas cogitationes quas Deus in firmamento, id est in discretionem hominis ponit, ut in omnibus rebus quid bonum et utile sit deprehendat, ne tenebris ignorantie in scientia sua obscuratur, et ut ipse super infirmitatem corporis illud regendo vigilet, et cogitationibus suis agenda quæque prævideat; ipsæ quoque cogitationes lumini justitiæ et necessitati corporis ita præstant, ut eas recte disponant, et ut lumen justitiæ Dei a tenebrosa necessitate sæculi et corporis illam isti præponendo discernant. « Et vidit Deus quod esset bonum, » **B** approbans scilicet donum suum in homine secundum justitiam suam recte dispositam, et gaudens illum præcepta sua quibus ei reconciliatus est, operibus adimplevisse. « Et factum est vespere et mane dies quartus (*ibid.*) » Ipse Deus in homine bonum finem cum initio prædictæ legis facit, quia omnibus virtutibus bonum finem providet. Quod si finis bonus non est, operatio initii etiam obruncatur, sicut inutilis arbor peribit, cujus rami virescunt, et florere incipiunt, sed tamen fructum non proferunt. Et quemadmodum arbor illa, si sic perseveraverit, abscindetur, ita et homo ille a Deo eradicabitur, qui bene operari incipit, et cæptum ad finem non perducit, quia Deus initium bonorum operum sine bono fine non respicit. Et in credentibus populis, qui quatuor elementis utuntur, quasi dies quartus fiet hæc quarta virtus, scilicet dilectio Dei et proximi, quæ spiritualibus et sæcularibus ad observandum communis est.

Quomodo ad litteram intelligendum sit, et quomodo homini couptetur quod scriptum est: « Producant aquæ reptile animæ viventis, et volatile super terram, » usque ad id: « Et factum est vespere et mane dies quintus. »

XXXVIII. « Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viventis, et volatile super terram sub firmamento cœli (*Gen. 1.*) » Hoc considerandum sic est: Per vivens Verbum suum imperavit Deus ut producerent aquæ reptilia et volatilia viventis animæ, velut flores, qui de ramis arborum procedunt, quia Deus creaturas primitus creavit, deinde alias ex aliis produxit, quoniam prævidit, quid unicuique constitutioni in firmamento et sub firmamento quæ per ipsum tangitur adesset, sicut etiam forma primum constituitur, et post ad unumquodque opus suum movetur. Et processerunt quæ in aquis natant, et quæ in aere volant, ne aqua vacua foret opus illud adimplere, quod per ipsam perficiendum erat, et ne etiam aer corporalibus et viventibus volatilibus careret, quæ ex aere replentur et vivificantur. Unde et pisces ex natatu natales; volucres vero ex volatu volatiles dicuntur; homo autem nec natare ad perfectum, nec volare potest, sed pedibus suis super terram incedit, de qua crea-

tas est. Sed pisces et volucres mundioris generaturæ genitura cæterorum animalium sunt, quia Spiritus sanctus aquas præ cæteris elementis sanctificavit; et sicut aqua omnia munda et immunda superat, ita et anima omnia penetrat atque carnem superexcellit. Anima etiam humana ad imaginem Dei facta est, et cum omnibus creaturis in homine operatur; sed Deus in omnibus creaturis est, omnesque creaturas excedit, quoniam nec initium nec finis in eo reperitur. « Creavitque Deus cete grandia, et omnem animam viventem, atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, et omne volatile secundum genus suum (*ibid.*) » Deus in aquis genera piscium formavit, ac de ventosa flagrantia viventem animam eis induxit. Quapropter et ipsi motabiles vivunt de aquis generati, et inter omnia reptilia primi apparuerunt. Et quia vivens spiramen formas corporum excellit, ideo et aqua primum viventia produxit, quoniam aqua et sanctificata et spiritualis est. Genitura quippe in aquis quæ sit genitura illa quæ per primam fraudem antiqui serpentis decepta est mirabilior existit, quia in dilectione carnis gustus peccati exoritur; sed quoniam diabolus regenerationem in aquis destruere non potest, aquas odio habet. Deus autem squamam concepti peccati in Filio suo per lavacrum abluit, quo diabolus hominem denudare non potest, quoniam nescit unde virgo hominem illum conceperit, qui omnem gustum peccati per aquam diluit. Et quia diabolo partus Virginis occultus est, quæ viscera sua non vulnerata, sed integra esse cognovit, idcirco et genituram hanc Spiritus et aquæ dissipare non valet. Per pisces autem Deus designavit, quod homo per viventem animam mobilis est, quemadmodum et pisces in aquis agiles sunt; per volatilia vero ostendit quod per rationalitatem ubique volat, velut etiam volatilia in aere feruntur. Quapropter et spiritualibus hominibus, qui communem populum fugiunt, spiritales cibi secundum genus suum convenientes adhibendi sunt, sicut et pisces et volucres a cæteris animalibus segregati in aquis et in aere vivunt. « Et vidit Deus quod esset bonum, benedixitque eis dicens: Crescite et multiplicamini, et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram (*ibid.*) » Vidit Deus, id est approbavit, esse bonum, ut prædicta genera piscium et volatilium aerem in se haberent unde viverent; et benedicens eis ne deficerent, jussit unamquamque earum secundum genus suum crescere in formatione, multiplicari in numero velut germina et fructus agrorum crescunt et proficiunt, quatenus et pisces replerent aquas, quia in ipsis versantur, et aves in multitudinem exurgerent, quæ propter pascua sibi convenientia terræ immorantur. « Et factum est vespere et mane dies quintus (*ibid.*) » qui finis et ortus operis hujus hoc idem opus ostendit quod Deus ad quinque sensus hominis posuit, quos anima in homine perlustrat. Quod enim anima videt, hoc spirituale est, quoniam ex spiritali spiram-

culo visum lucis habet, discernens quid visibile et quid invisibile sit, quia et per rationalitatem societatem angelicorum spirituum se habere intelligit. Ipsa quoque invisibilis ut angelus existit, formamque corporis sui movet, quod quasi tunica ipsius est per quam obtegatur ne videatur, licet omnis creatura eam intelligat, quia vivens motus est. Alio modo :

Quia Deus unicum Filium suum mundo destinaverit, cujus prædicatione sublimia cælestis conversationis præcepta data sunt, quibus spirituales a carnalibus discernentur: et verba Evangelii de relinquendis omnibus cum eleganti expositione ad instructionem evangelicæ disciplinæ pertinente.

XXXIX. « Dixit Deus : Producant aquæ reptile animæ viventis, et volatile super terram sub firmamento cæli (Gen. 1). » Hoc considerandum sic est : Deus per prædicationem discipulorum suorum Ecclesiæ dixit : Nunc subtiliora præcepta per abstinentiam producamus, quæ cum vigiliis, et jejuniis, ac orationibus in Christo fideliter vivendo terrenis rebus non adhæreant, et quæ sub firmamento cæli, quod Christus est, cum altioribus pennis virtutum quasi virgines et viduæ in Ecclesia volent et cælestia sequantur. « Creavitque Deus cete grandia, et omnem animam viventem atque notabilem, quam produxerant aquæ in species suas, et omne volatile secundum genus suum (ibid.). » Ostendit scilicet unicum Filium suum in carne in quo ortum est Evangelium, in quo dicitur : « Omnis qui reliquerit domum vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit (Matth. xix). » Hoc considerandum sic est : Omnis fidelis qui reliquerit domum, id est propriam voluntatem, vel fratres, scilicet carnales concupiscentias, aut sorores, id est gustum peccatorum, aut patrem, videlicet delectationem carnis, aut matrem, id est amplexionem vitiorum, aut uxorem, scilicet avaritiam, aut filios, videlicet rapinam et furtum, aut agros, id est superbiam pro gloria nominis mei, ita me inspiciens qui Filius Dei et Salvator hominum sum, centies tantum in quiete mentis suæ corporaliter accipiet, quia omnem sollicitudinem sæculi a se projecit, et me subsecutus est. Unde ei et omnia hæc in ministerio occurrent. Nam primitus relinquenda est domus, videlicet propria voluntas, in qua homo pro libitu suo requiescit, velut ille qui in domo sua in quiete manet; deinde fratres, id est carnales concupiscentiæ, quæ propriæ voluntati conjunguntur; et postea sorores, scilicet gustus peccatorum qui carnales concupiscentias ubique subsequitur; dehinc autem pater, per quem delectatio carnis notatur, quæ in carnalibus concupiscentiis valde delectatur; et post hæc mater, id est amplexio vitiorum, quæ delectationem carnis per omnia amplectitur; et deinde uxor, videlicet avaritia, quæ amplexionem vitiorum imitatur, ita ut illis non

A saturetur, sicut et vir cum uxorem duxerit, in avaros quæstus labitur. Et postmodum filii, id est rapina et furtum quæ avaritiam subsequuntur, quemadmodum homo filiis suis divitias congregare nititur; et tandem agri, scilicet superbia, quæ rapinam et furtum defendere conatur, quoniam cum homo injuste acquisita impune sibi attraxerit, superbire per jactantiam incipit. Sed cum quilibet fidelis ista omnia a se abjecerit, et meliora superabundanter recipit, ut prædictum est; vitam quoque æternam in beatitudine indeficientem possidebit, eo quod se ipsum pro Deo temporaliter neglexerit, et ad cælestia anhelaverit. Iste enim qui seipsum et genus suum et natos suos propter Deum relinquit, quemadmodum Abram fecit, pro quoquoque quod oculis videt et corde attendit, præmium centupli accipiet, velut etiam de Maria dicitur : « Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum (Luc. vi), » quia et illa a vertice usque ad plantam pedis se totam dimittens, de singulis mercede remunerata est. Quapropter et iste cum omnibus supradictis laboribus decorabitur, ut etiam faber opus suum cum eleganti decore exornat, et ad cælestia gaudia tandem transibit. Hæc vetus lex nesciebat, quoniam humanitas Salvatoris illa nondum tetigerat, sed nova hæc in se fideliter colligebat. Filius namque Dei, qui in igne Spiritus sancti a matre genitus est cui et humana genitura omnino ablata et abstracta est, rectam genituram spiritualis vitæ docuit, ita ut homo se ipsum constringat et sanctificet, et sic vivendo angelicam conversationem habeat, quia idem Filius Dei humanitate sua hominem liberavit, et ad superna gaudia reduxit. Deus etiam omnem vitam virtutum creavit, quæ in viventibus mentibus hominum qui se de terra elevant, manent, et qui etiam in hoc mobiles sunt quod de malo ad bonum se semper convertunt, et de virtute in virtutem proficiunt. Et has virtutes illæ aquæ super quas Spiritus sanctus venit, iidem apostoli prodixerunt, cum in bonis exemplis populum præbant, et etiam cælestem conversationem ostenderunt, quæ quasi nubes volat, omnia terrena secundum possibilitatem suam in genere virtutum transiens, sicut Filius meus in Evangelio dicit :

Item verba Evangelii de multis mansionibus quæ in domo Patris sunt, et de duplici genere filiorum Ecclesiæ, spiritualium scilicet et sæcularium.

XL. « In domo Patris mei mansiones multæ sunt (Joan. xiv). » Hoc considerandum sic est : Filii Dei fidelibus suis vitam æternam promittens dixit : In cælesti habitaculo quod Patris mei est, receptacula quamplurima secundum merita hominum sunt, ita ut unusquisque mansionem sibi illic faciat, quemadmodum in corporali vita Deum diligendo querit. Nam in homine qui se ipsum abnegat, quasi homo non sit, et tamen sensibilem gustum peccatorum in corporali vase suo per omnia deserere non potest; sed hoc modo victoriam cor-

poralium desideriorum propter amorem Christi, et propter spem veræ fidei in passione habet, Deus valde delectatur, quoniam spiritui magis quam carni consentit. Hujus quoque tabernaculum cum innumerabilibus ornamentis propter studium victoriæ quo contra semetipsum pugnat ornatur, atque pro singulis hujusmodi laboribus singula præmia recipiet, in quibus etiam viventibus citharis gaudebit, quia Deus nullorum fulgentiam laborum obliviscitur. Unde et omnis harmonia Deum laudando miratur, quod terrenus homo, qui de terra est, in altitudinem illam in qua Deus est, in fide aspiciat, et eadem ius cum omni genere musicorum supra cælos sonat propter miracula quæ Deus in illo operatur. Ipse enim ex illis est qui sæculum reliquerunt, cum rore Spiritus sancti totum mundum bona opinione replentes, et cum gratia ejusdem Spiritus multitudinem hominum ad se trahentes, ita ut per verba et opera eorum quamplurimi in Deo regenerati sint. Iste namque homo omnibus jucundus existit; et quemadmodum aqua quæ hominibus necessaria est, omnem necessitatem eorum sustentat, sic et per istum reliquus populus sustentatur. Sed et sicut terra germinando secunda existit, ita etiam Deus homines alteram ab altero procreari constituit. Et ut ipse Deus in prima creatione terram creavit et aquam produxit, sic etiam homines in duas partes separari prævidit, alteram scilicet, ut filios procrearent, alteram vero ut in tunica Filii Dei a procreatione desisterent. Sæculares autem homines, qui propter Deum magistros suos audiunt, qui eos ut angeli homines custodiunt in cœlesti gaudio Deus secundum merita illorum eleganter exornat. Quapropter et spirituales populi super eos multum gaudent, quemadmodum etiam angeli super ipsos lætantur, quoniam in societate eorum sunt.

Quod benedictio piscibus et aribus ad incrementum a Deo data in spiritali generatione baptizatorum, et in fecunditate virtutum cujusque fidelis impletur, et cur ista quinto diei ascribantur.

XLl. « Et vidit Deus quod esset bonum, benedixitque eis dicens: Crescite et multiplicamini et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram (Gen. 1.) » Vidit Deus quod bonum erat ut justi populi sibi metipsis et propriis voluntatibus renuntiarent, et hoc cum interiori benedictione cordis in Filio suo, qui etiam hoc exemplum dedit, benedixit dicens: Istæ virtutes in Deo crescant, et in bono multiplicentur, et replentur viventes et torrentes aquas, id est apostolos, qui rivulos Scripturæ Dei per scientiam suam in Ecclesia, quæ vitreum et igneum mare est, perducant, ut recordatio incarnationis Domini cum contemptu hujus sæculi in hominibus fiat. Et volatilia spiritalium populorum super terram Ecclesiæ, quæ figura cœlestis Jerusalem est, multiplicentur, quæ replebitur cum Ecclesia, dum novissimus dies pertransierit. « Et factum est vesere et mane dies quintus

(*ibid.*). » Illa scilicet importunitas cum Christianus populus non haberet nisi communem vitam, in sæcularibus operibus tantum vivens, quasi per vesperum declinare se cœpit ad initium fortis diei, in qua singularis vita in abstinentia, in jejuniis et in contemptu hujus sæculi pullulavit, quod in quinta luce veræ fidei per Christum confirmatum, ad ædificationem Ecclesiæ cum benedictione Dei ut dies quintus est. Et iterum alio modo:

Qualiter ea quæ opere quinti diei et benedictione Dei super idem opus suum data ad instructionem mortalitatis referri debeant, adhibito testimonio Isaiæ prophete dicentis: « Qui sunt isti qui ut nubes volant, et quasi columbæ ad fenestras suas, » et quomodo hoc quoque intelligendum sit.

XLII. « Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viventis, et volatile super terram sub firmamento cœli. (Gen. 1.) » Hoc considerandum sic est: Deus in admonitione Spiritus sancti dicit, ut spiritalia dona in mentibus hominum ælifficentur, et in prædictis causis se constringentes, a sæcularibus curis removeantur; et ut homines isti qui aquæ sunt, omne reptile virtutum producant, id est animas in contemplativa vita viventes, et etiam volantes virtutes commune præceptum sæcularis vitæ excellentes, ut propter amorem Dei supra constitutam justitiam seminis sui superabundanter ascendat, sicut bonus ager qui de semine quod in se seminatum est, superabundantem fructum profert, ut servus meus Isaias dicit: « Qui sunt hi qui ut nubes volant, et qui ut columbæ ad fenestras suas (Isa. lx.) » Hoc considerandum sic est: Qui sunt isti qui terrena respicientes, se ipsos abnegant, et mentibus suis ad cœlestia properant et velut columbina simplicitate semetipsos considerant, et sic Deum aspiciunt. O quam magna merces eorum apud Deum est, cum illum retrorsum non abijciunt, sed ipsum omni devotione colunt? Deus enim opus suum ante omnem creaturam præciverat, et cœlum et terram creavit, atque inter hæc duo reliquam creaturam constituit, quemadmodum eidem creaturæ necessarium fuit. Nam in aqua spiritalia, et in terra corporalia significavit; omneque quod immundum est, in aqua mundatur, sicut etiam corpus ex anima vivit, et ut homo corporalia tangit, quamvis animam tangere non possit, sed ab ipsa se vivere scit, et tamen quæ et qualis sit ignorat; atque in hoc scientia ipsius debilis est, terraque cum viriditate sua per aquam subsistit, quam e la n portat, et ex ipsa perfunditur. Et Deus quasdam creaturas ad fortitudinem facti operis sui, id est hominibus constituit, quoniam homo cum ipsis operatur; et ideo etiam in creaturis signavit, sed quantum possibilitatem homo desideria animæ operari habeat, quæ nunquam deficiet, et cujus suspiria per ventositatem ipsius ad cœlum volat. Quicumque enim ascendit, ille quærit ad quem ascendat. Sic etiam anima cum desideriiis suis pulsatur, quatenus ei Deus virtutem ad operandum det; et quia Deus

eam in hoc approbat, ipsi concedit quæ ab eo postulat, sed cum ipsa descenderit, tunc concupiscentias carnis secundum quod gustus illius cupit operatur. Unde et sic duobus modis affligitur, ita scilicet ut supplicia de carne patiatur cum ad Deum ascendit, et multam afflictionem per scientiam cœlestis desiderii habeat, cum concupiscentiam carnis perfecerit. Quopropter etiam Deus homini creaturam discernit, alteram, videlicet visibilem, et alteram invisibilem, quemadmodum et corpus visibile est, et anima invisibilis, ut per hanc quoque conjunctionem quod bonum est eligat. Corpus autem per creaturas pascitur, animaque gustum carnis ad edendum movet, atque per suspiria sua ad hoc tendit, ne ex superfluitate ciborum corpus ita suffocetur, ut suspirare non possit. In hoc namque commisto opere anima ita operatur, ut corpus in spiramine suo cibus recto modo pascatur, quoniam si illud supramodum pascitur, vires animæ dilabuntur; si autem congrui cibi per nimiam abstinentiam illi subtrahuntur, superbus diabolus hominem ita extollit, velut in cœlum ascensus sit, quatenus illum sic per superbiam ruere faciat. Itaque Deus hoc modo crapulam odit, atque irrationabilem abstinentiam reprobatur, ideoque fidelis homo in utroque justum modum sibi imponat. Et omnes prædictæ virtutes sub discretionem quasi sub firmamento cœli esse debent, ut ipsa eas ita regat, ne propter favorem aut elationem mentis alius ascendat quam ferre possint, nec etiam in iteratione sæcularium rerum profundius cadant quam illa constitutio quam a Deo acceperint habeat. Creavitque Deus cetera grandia, et omnem animam viventem atque motabilem quam produxerant aquæ in species suas, et omne volatile secundum genus suum (Gen. 1.) Deus magnas virtutes, scilicet integritatem carnis et continentiam in hominibus per inspirationem Spiritus sancti creat, ipsis omnem pompam atque delicias carnis cum desiderio ardentis amoris Dei abstrahens, ita ut in delectatione carnali se ipsos tanquam mortui sint conculcent, et omnes virtutes viventis animæ, quæ instabili vita persistunt, ita in eis confirmat, ut de humanæ naturæ conjugis non maculentur. Et hæc sunt viventes virtutes quæ Agnum sequuntur, qui nunquam ulla macula iniquitatis maculatus est, atque motabiles ad meliora, cum a negotio conjugii, cui sæcularis sollicitudo adest, desistant. Hæc quoque illustres virtutes in populis istis diversa varietate specierum producuntur, quarum altera castitas, altera continentia est; quibus cæteræ virtutes adherent, quæ ad superiora quasi palma in multitudine generis sui ascendunt. Et vidit Deus quod esset bonum, benedixitque eis dicens: Crescite et multiplicamini et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram (ibid.). Vidit Deus has virtutes valde bonas esse, quia in eis magna dulcedine delectatur, cum ipsæ virtutes Verbum Dei illud imitando tangunt. Quia namque

A Deus hominem, ut bonum operaretur, creavit, sed ipse bonum d. ferens, malum operatus est, voluit Deus Verbum suum hominem fieri, qui in bonitate sua omnem justitiam quam Adam reliquerat plenius profferret. Et ideo etiam populus iste cum ipso Filio Dei exempla ipsius profert, quæ sancta divinitas in eo ostendit, ideoque virtutes istæ benedictæ, quia in ipso surrexerunt. Et tunc virtus Deus dicit: Istæ virtutes quæ me imitari per me inceperunt, crescant, et geminim bonorum operum in eis multiplicentur, et homines qui in instabilitate carnis fluctuant ita repleant, ut in ipsis de vi divinitatis fortiores virtutes, quam humana fragilitas carnis sit, appareant, et sic volantes super terram, id est hominem, multiplicentur, ut infirmitas carnis earum fortitudinis subficiatur. Et factus est vespere et mane dies quintus (ibid.). Ita, ut prædictum est, in Deo fiet bonus finis, cum initio quintæ virtutis, quæ contemptus mundi est ut dies quintus.

Quomodo historia quæ de opere sexti diei in productione jumentorum et reptilium terræ et formatione hominis scripta est, ad litteram intelligenda sit, et quod homo secundum corpus ad imaginem humanitatis filii Dei, quam ab æterno ex Virgine assumpturum præciverat, et secundum animam per scientiam vel imitationem boni ad similitudinem divinitatis factus sit.

XLIII. Et dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta et reptilia et bestias terræ secundum species suas (Gen. 1.) Hoc considerandum sic est. In inextinguibili Verbo suo jussit Deus ut terra animalia viventia in genere suo, id est diversa genera animalium, in formis suis produceret, scilicet jumenta, quæ homini servirent, reptilia in quibus homo timorem Dei habere disceret; bestias etiam, quæ illi honorem Dei demonstrarent; unumquodque animal speciem generis sui habens. Quod et sic impletum est; quatenus homo omnem plenitudinem in eis haberet, ita ut illud eligeret quod ad necessitatem suam sibi prodesset, illudque negligeret quod sibi contrarium foret, et hoc modo honor ejus plenus foret. Jumenta enim homini se adjungunt, reptilia autem eum abhorrent; bestię vero eum fugiunt, et omnibus his dominatur. Et fecit Deus bestias juxta species suas, et jumenta; et omne reptile terræ in genere suo (ibid.), videlicet bestias quæ ferocitate sua timorem homini incutiunt, jumenta quæ illi serviunt, reptilia quoque quæ se coram eo abscondunt, ut præfatum est. Et vidit Deus quod esset bonum et ait: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, et præsit piscibus maris, et volatilibus cœli et bestiis, universæque creaturæ, omnique reptili quod movetur in terra (ibid.). Vidit intuitu hominitatis suæ quod esset bonum et utile et totus orbis terrarum plenitudinem honoris hominis haberet, et ait quasi hominem ad prandium vocans, qui una vis unius substantiæ divinitatis in tribus personis sumus: Faciamus hominem ad imaginem

nostram, id est secundum tunicam illam quæ in utero Virginis germinabit, quam persona Filii pro salute hominis induens, de utero illius, ipsa integra permanente, exhibet, et a qua tunica divinitas nunquam recedet, sed humana anima pro redemptione ejusdem hominis corpus per mortem exuet, illudque per potentiam Divinitatis suscitantem, iterum resumet. Faciamus quoque eum ad similitudinem nostram, ut scienter et sapienter ea intelligat et discernat, quæ in quinque sensibus suis operaturus est, ita ut etiam per rationalitatem vitæ suæ, quæ intra ipsum abscondetur, et quam nulla creatura in corpore manens videre potest, præesse sciat piscibus qui in aquis natant, et volatilibus in acre suspensis et bestiis indomitis, universæque creaturæ super terram commoranti, omnique reptili se moventi in terra, quia rationalitas hominis omnia hæc præcellit. « Et creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculinum et feminam: creavit eos, benedixitque illis Deus et ait; Crescite et multiplicamini et replete terram, et subjicite eam, et dominamini piscibus maris et volatilibus cæli, et universis animantibus quæ moventur super terram (*ibid.*) » Creavit Deus hominem secundum formam humanæ carnis, qua filius ejus sine peccato induendus erat, sicut et homo tunicam suam ad similitudinem sui facit, secundum formam utique illam quam Deus ante sæcula præsciebat. Creavit hominem, masculinum, scilicet majoris fortitudinis, feminam vero mollioris roboris, faciens et in recta mensura longitudinem et latitudinem in omnibus membris illius ordinans, quemadmodum etiam altitudinem, profunditatem et latitudinem reliquæ creaturæ in rectum statum posuit, ne aliqua illarum alteram inconvenienter transcendat. Sic et Deus omnem creaturam in homine signavit, et intra ipsum similitudinem angelici spiritus, hoc est animam ordinavit, quæ in forma hominis operatur, nec ab ulla creatura dum in corpore est videtur, sicut nec divinitas ab ulla mortali creatura videri potest. Anima enim de cælo, corpus autem de terra est, et anima per fidem, corpus vero per visum cognoscitur. Masculinum nempe et feminam Deus creavit; sed masculinum prius, feminam vero postea de viro tollens, illaque parit, sicut et masculus per fortitudinem virum suarum generat, quæ in ipso absconditæ sunt. Per hiemem enim et æstatem fructus crescunt, et proferuntur, et absque istis nulli perficiuntur. Per radicem quoque arboris, quæ viriditatem in se continet, flores et poma enutriuntur et ab uno sunt; ita per masculinum et feminam multi procreantur, qui tamen ab uno creatore procedunt. Nam si masculus solus, vel si femina sola esset, nullus homo generaretur. Unde etiam vir et femina unum sunt, quoniam vir est quasi anima, femina vero velut corpus. Benedixitque eis ille in quem angeli ipsum cognoscendo et laudando aspiciunt, et præcepit ut in augmentatione crescerent,

A et in multitudine proficerent, et imperio suo terram replerent, et eam sibi subjicerent, quatenus dum ab homine coleretur, in fructus prorumperet; et ut etiam dominarentur in aquis natantibus, et in aere volatibus, quia ea cum expansione quinque sensuum præcellerent, et omnibus animantibus motionem vitalis aeris super terram habentibus, quoniam illa gloria rationalitatis superarent. Cum enim homo in plenum numerum sicut Deus eum constituit perficietur, ad terram illam quæ ex terrenis hominibus terra viventium nominatur proveniet, et deinde societatem cum Agno in cælis habebit. O quam magnum gaudium est, quod Deus homo fieri dignatus est, existens in angelis divinus, in hominibus humanus! Quapropter vere Deus B et homo credendus est. Et ideo etiam Deus hominem ad tunicam suam, et ad plenum numerum qui nunquam ab homine secedit posuit, quia et illi velut pater filio suo fecit, qui ei hæreditatem quæ ad ipsum respicit, distribuit, cum ei pisces et volatilia omniaque viventia quæ sine rationalitate vivendo super terram moventur subjecit.

C « Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam, et cunctis animantibus terræ, omnique voluceri cæli et universis quæ moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum; et factum est ita (*ibid.*) » In inextinguibili Verbo suo dixit Deus, quod dedit homini herbam seminariam, ligna quoque in semetipsis sementem emittentia, ut sint illi in cibum, non quod homo omnibus herbis et lignis vescatur, sed quod illis animantibus pascatur quæ et herbis et lignorum fructibus vescuntur, et quod etiam ei concesserit, ut in animantibus terram inhabitantibus, volucrisque et omnibus quæ hac et illac in motibus suis in terra feruntur, et in quibus vitalis aer continetur habeat pastum. Omnia enim quæ in terra vivunt viriditate illa quæ de terra prærupit vesci noscuntur; non ita quod omne animal herbis aut lignorum frugibus utatur; sed quod cum alterum alteri escam in semetipso exhibet, prædictarum herbularum et virentium ramulorum usu nutriatur. Et præceptum Dei hoc modo adimpletum est, quoniam omne quod est voluntati Dei subjectum est; cunctaque ordinatio Dei propter hominem in creaturis patrata est. Nam homo qui inefficiens in anima est, post novissimum diem Deum, qui nunquam inceptit nec finem accipiet, videbit, quia quando homo ut luna crescit et deficit, scilicet dum mortalitatis est, Deum non videbit, nisi quantum ipse in umbra prophetiæ se hominibus ut sibi placet ostendit. Cum enim Deus initium hominis fecit, tunc et novissimum tempus ipsius prævidit, et etiam tempus hoc quo, ex utero matris suæ egrediens, per aquam denuo in Spiritu sancto regenerandus esset. « Viditque Deus cuncta, quæ fecerat, et erant valde bona, et quoniam omnia

creaturas in plena perfectione absque omni defectione creaverat, illudque bonum erat, ut nullum defectum habitura essent. « Et factum est vespere et mane dies sextus (*ibid.*). » Finito principio illo quod Deus in præfatis creaturis et in homine fecerat, quem in locum perditionis angeli prædestinaverat, dies sextus perfecto homine fulminabat, qui etiam eundem hominem per sex ætates mundi diversa opera facturum præmonstrabat. Alio modo :

Quomodo juxta allegoriam per Verbum Dei loquentis per apostolos de terra Ecclesiæ in fide catholica jumenta, et reptilia, et bestię, homo quoque qui cunctis præesse debet secundum differentias ætatum, intellectuum, vel gratiarum in Ecclesia viventium, et illa producta, et iste formatus, et in quo vel ad quid crescere et multiplicari intelligatur.

XLIV. « Dixit quoque Deus : Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta et reptilia et bestias terræ secundum species suas. Et factum est ita (*Gen. 1.*) » Hoc considerandum sic est : Terra, scilicet Ecclesia mea, omnes viventes virtutes producat, quas per doctrinam apostolorum in omnibus generibus virtutum constitui. Conjugati namque, qui sub jugo legis sunt, recte vivant; illi etiam qui in abstinentia carnalium desideriorum reptant, corpora sua in vigiliis, in jejuniis et in orationibus macerent. Qui autem omnem substantiam suam Deo offerunt, etiam animas suas pro ipso ponant, omnia illicita in operibus suis sic dimittentes, ut Deo Salvatori per subjectionem præceptorum ejus, quæ eis constituta sunt, placeant. Et sicut bestię terræ naturam secundum species suas sibi constitutam non transeunt, ita etiam ipsi constitutam sibi formam secundum vires suas observent; et sic in virtutibus istis abstinentia sæcularium rerum perfecta erit. « Et fecit Deus bestias juxta species suas, et jumenta et omne reptile terræ in genere suo (*ibid.*). » De gratia Dei in Spiritu sancto omnes illæ magnæ virtutes spiritualium institutionum, et omnes istæ ordinationes sæcularium, atque omnes hæ vires abstinentium in catholica fide factæ sunt. « Et vidit Deus quod esset bonum et ait : Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram et præsit piscibus maris, et volatilibus cæli et bestiis, universæque creaturæ, omnique reptili quod movetur in terra (*ibid.*). » Et similiter vidit Deus omnes virtutes istas bonas esse, et ait in semetipso : « Nunc faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, ad ædificationem Ecclesiæ. » Quomodo? Faciamus eum ad instructionem Ecclesiæ, ut ipsa cum homine ad omnem ædificationem ejus erigatur, et ut ipse in forma sua ornatus in rationalitate, id est ad imaginem nostram, et in scientia ac in sapientia, id est ad similitudinem nostram formetur, ita ut ipse cum divino opere et humanis justis operibus Ecclesiam ædificet, ut ei lex in Filio meo detur, qui de

A corde meo natus est, quæ etiam in Spiritu sancto accenditur. Et homo in Ecclesia cum scientia sua terrenis rebus cum observationibus Evangelii quod Deus dedit, et cum virtutibus ad bonum volantibus præsit; ipse etiam substantiam et animam suam cum subjectione præceptorum Dei, et cum omnibus cæteris virtutibus cælorum pro Deo ponat, atque in abstinentia carnalium corpus suum maceret, ita ut ipse homo virtutes istas perficiat. Ipsæ quoque virtutes in observatione omnium præceptorum Dei hominem ipsum perficiant, sicut de virtute in virtutem ascendendo, ipsis nunquam saturari possit; et semper in hoc mobilis sit, ut a malo recedat, et bonum faciat.

B « Et creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculinum et feminam creavit eos, benedixitque illis Deus et ait : Crescite et multiplicamini et replete terram et subjicite eam, et dominamini piscibus maris et volatilibus cæli, et universis animantibus quæ moventur super terram. » Deus hominem in Ecclesia ad agnitionem divinitatis suæ creavit, ut in anima sua cælestes virtutes operari cum suspiriis animæ possit, cum quibus Ecclesia gemmis virtutum ornata est. Creavit eum etiam ad imaginem Dei, quæ Filius est, ut cum ardenti amore circumdatus sit, omnia bona in castitate eum excellentioribus virtutibus perficiendo, et ut Ecclesia Dei cum operibus Dei perficiatur. Sic ergo Deus populos creavit, ut viriles, quæ masculina persona sunt, in cælestibus virtutibus haberent, et ut etiam in timore Dei, in angustia animæ, in sæculari vita sub nascentium cura filiorum vincerent, quæ feminea persona est, ut et Ecclesia cum ea ædificaretur. Et in his prædictis causis Deus ea cum plena benedictione sanctæ Incarnationis benedixit; in hoc scilicet quod Filius Dei humanitate indutus est, atque ideo omnia genera virtutum in spiritalibus, et in sæcularibus quæ propter amorem Dei proficiunt, fortiter stillare debuerunt, quia Deus, Deus et homo est, de quo omnis viriditas pullulat. Et in admonitione Spiritus sancti ait, ut populi in Ecclesia in affluentibus justis desideriis crescentes, in unaquaque vita secundum timorem Dei procederent, et in his multiplicarentur, ut in studiis suis fructuosi essent, et virtutes in se ipsis semper innovando, non arescerent; et sic, replerent illam terram, scilicet Ecclesiam, et subjicerent eam Christo et dominarentur in ea, ita ut Evangelium sequerentur, et cum volantibus atque viventibus virtutibus, quæ se a terrenis rebus remouent, et in bono stabiles sunt, se ad cælestia erigerent.

C « Dixitque Deus : Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam et cunctis animantibus terræ, omnique volucris cæli, et universis quæ moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut ha-

Leant ad vescendum. Et factum est ita (*ibid.*). » A Deum in omni constitutione Ecclesie dixit : Ecce jam dedi et misi vobis rectam fidem per Filium meum, quem vos in viriditate inaratae terrae, id est in utero Virginis, super terram natam vidistis, ut intacta terra flores germinat. Filius autem meus semen Verbi Dei attulit, ut super promissam terram, scilicet sanctam Ecclesiam, qua caelestis Jerusalem construitur, seminaretur, attulique legem conjugatorum, qui propagationem seminis sui in nationibus habent, quomodo secundum timorem praeceptorum meorum vivere debeant, ita ut data lex mea vobis in cibum sit, unum in constructione animae, sicut corpus cum cibis pascitur, pascimini, quia Filius meus dixit : « Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris mei (*Joan. iv.*) » Hoc considerandum sic est : Meus cibus qui Filius Dei sum, B Eie est, ut passioni me corporaliter subjiciam, per quam hominem ad paradysum unde ejectus fuerat, devicto diabolo, secundum voluntatem Patris mei reducarn, quia Pater meus ad hoc me misit in mundum, ut salvum faciam illum. Nam ego a Patre missus, in maternis visceribus carnem sine virili humiditate suscepi. Cibus ergo ille in quo Patri meo absque aetate aequalis sum, melior cibo illo est, quo ad horam secundum carnem pascor, ubi caelestis Pater me ad tempus in saeculo isto esse, et cum hominibus conversari voluit, quatenus per verba mea in salvationem redeant, cum eos mecum ad caelestia sursum retraxero. Sic enim opus meum est, cum in humanitate mea hominem redemi, ut et illo se undum me operetur. Vos ergo cum lege mea pascimini, ut animae vestrae non deficiant, quia vobis tempus escarum in lege Dei constitui, in qua pascua vitae invenietis, in quibus omnibus non deficietis, si ea servaveritis, sed in aeternum vivetis. Hominihus quoque per virtutes praeceptis Dei vivi subditis et in caelesti militia imitatoribus Christi effectis, qui a terrenis rebus se removeutes, omni devotione ad justitiam anhelant, et de virtute in virtutem quae ad bonum mobiles sunt, in terra repromissionis ascendunt, et illis sint ciborum differentiae, et tempora temporum, quae eis a magistris constituta sunt. Tempora etiam illa populus ex institutione legis observare debet, in quibus festivitates celebrandae sunt et jejunia peragenda. De ipsis quoque cibis ista distinctio tenenda est, ut non ad superfluitatem, sed sicut opportunitas necessitatis exegerit assumantur, et unicuique secundum mensuram illam qua ipse in Spiritu sancto confortatus et instructus est, recte dispensentur. Istud Christianus homo, qui aedificatio Ecclesiae est, audiat, ut capiti suo recte consentiat. Et hoc ita factum est, quia verba Dei et virtutes in Christiano populo cibus vitae in Ecclesia factae sunt. « Viditque Deus C cuncta quae fecerat, » hoc est approbavit omnia haec proposita et praecepta, et data tempora omnium praedictarum virtutum; « et erant valde bona, » quia in plenitudine exoptabilis gratiae omnipotentis

Dei peracta sunt, ita ut eis nihil deesset, unaquaque virtute solum bonum prius existente; sed hic pariter omnia bona erant, cum omnia pariter apparerent, ut convivium plenum est cum in omnibus justitiis suis perficitur. « Et factum est vespere et mane dies sextus. » Illa mutatio instabilitatis quod in Ecclesia nondum firmitas constitutorum praeceptorum erat, coepit se declinare pro mane fortis justitiae omnis constitutae legis, quemadmodum dies cum viribus solis confortatur, dum sol in ordine suo stat, ut hinc fieret dies sextus, et ut quasi in sexta luce fortis aeternae, populis praecepta Dei secundum voluntatem ejus, et secundum doctrinam magistrorum suorum in Ecclesia adimpleret. Et iterum alio modo?

B De diversitate victualium homini et jumentis in Genesi concessorum, qualiter modo spiritualiter in ecclesia secundum distributionem vel perceptionem spiritualis alimoniae, quod est verbum Dei, teneatur; et quomodo appositum Christi testimonium dicentis : « Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris mei; sed et hoc quod scriptum est : « Et factum est vespere et mane dies sextus, » accipendum sit.

XLV. « Dixit quoque Deus : Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta et reptilia et bestias terrae secundum species suas. Et factum est ita (*Gen. i.*) » Hoc considerandum sic est : Deus in admonitione Spiritus sancti hominibus dicit, qui se omnibus praedictis causis subdunt, scilicet quomodo se Deo in desiderio animae suae diligenter adjungant. Nunc haec terra, id est homo, viventes virtutes animae producat, ita ut exterior homo negotium animae tenens, ad Deum semper suspiret, ut anima et corpus Deo in genere fortissimae virtutis obedientiae, quae morti vim suam in Deo occulte abstulit, obediant, quemadmodum jumenta per subjectionem homini subdita sunt, et ut etiam reptile in officio vilitatis illi subjacet, et sicut bestiae terrae ei serviunt, et ut homo propter subjectionem humilitatis homini se subdit, quia obedientia poena superbiae est omnino eam confundens. Et fecit Deus bestias juxta species suas, et jumenta, et omne reptile terrae in genere suo. Ab omnipotente Deo in homine, qui prius per superbiam libere peccaverat, timor surgit, ita ut ipse homo Deum requirere incipiat, ut primus homo praeceptum obedientiae a Deo susceperit. Et sic Deus in homine facit, quod seipsum sua propria voluntate in subjectionem hominum propter amorem Dei prosternit, ut bestiae ab hominibus comprehenduntur, a quibus etiam nutriuntur et insituantur, sicut ipsi volunt. Similiter homines in illam subjectionem magistrorum secundum speciem sanctae humilitatis computantur, mancipati obedientiae in forma jumentorum, ac etiam in illa vilitate reptantis naturae, ita ut in propria voluntate sua secundum voluntatem magistrorum suorum conculcentur, sicut vilis natura reptilium in genere suo conculcatur.

Repetito omnium quæ de opere sexti diei scripta sunt in Genesi, quomodo secundum moralitatem intelligi vel teneri debeant, et appositio duorum testimoniorum Psalmi et Evangelii, et quo sensu ipsa quoque accipienda sint.

XLVI. « Et vidit Deus quod esset bonum, et ait : Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, et præsit piscibus maris, et volatilibus cæli et bestiis terræ, universæque creaturæ, omnique reptili, quod movetur in terra (*Gen. 1*). » Videt Deus hoc bonum esse, et multum cum superiori dulcedine in hoc delectatur, quod homo in prima justitia quam ipse in homine constituit eum requirit, et in semetipso dicit : Iste homo cum omni in creptione justitiæ se ipsum in illicitis desideriis suis superando tangit me, et cum lucido desiderio primæ constitutionis meæ, quam in primo ortu, dum homo mihi debuit obedire, constitui, per bona opera erigit. Nunc nos tres personæ, illa vis unius substantiæ, quæ primum hominem ad imaginem et similitudinem suam creando tetigit, faciamus ut homini isti magnus honor de sanctitate et cognitione divinarum rerum detur, ita ut sicut patronus habeatur, et dilectionem sanctæ Incarnationis in imagine Dei ad proximum suum habeat, et in scientia sua honorem divinitati in similitudine Dei exhibeat, quatenus per institutionem Evangelii, et per virtutes temporalibus rebus prælatus, se ipsum etiam Deo sacrificet, ita scilicet ut corpus suum per abstinentiam affligat, et se a terrenis ad cælestia promoveat, quatenus cum ipsis virtutibus quæ in eo impletæ sunt operetur, et ipsæ virtutes cum eo, atque in hac prælatione ipse Deum timeat et diligit.

« Et creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam creavit eos, benedixitque illis Deus, et ait : Crescite et multiplicamini et replete terram, et subjicite eam et dominamini piscibus maris, et volatilibus cæli, et universis animantibus quæ moventur super terram (*ibid.*). » Et nunc Deus hominem ad honorem sibi creat ita ut ipse omnino in deitate et in humanitate sua in illo cognoscatur. Quomodo? Potentia Deitatis omnia creatantis et regentis in magistratione hominis ad imaginem ejus secundum rationem facti, quæ cæteris creaturis præest, apparet, miseraio ejus quæ mundo ex humanitate subvenit, in compassione ipsius hominis, qua proximo suo secundum possibilitatem suam parcere et misereri debet, agnoscitur; et hæc bona exempla Verbi Dei sunt, ut Psalmista David ait : « Ego dixi : Dii estis, et filii Excelsi omnes (*Psal. lxxxj*). » Hoc considerandum sic est : Ego vobis hominibus dixi : in hoc Dii estis, quod homo omni creaturæ dominatur, eam ad omnem necessitatem suam sicut desiderat sibi subjiciens, quoniam quemadmodum omnipotentem Deum in fide et timore et amore habet, sic creatura hominem velut Deum per magisterium timoris inspicit et diligit, cum ab ipso pascitur. Sed et filii illius qui in excelsis altus est, vos homines dicimini, quia per gratiam viven-

tis Dei rationales creati estis, quasi ab ipso nati sitis, et quoniam omnem scientiam quæ vobis necessaria est ab ipso habetis : irrationale autem animal nihil aliud scit nisi quod sensu capit. In homine quoque, id est in viventi scientia hominis, vim et fortitudinem perspicuæ justitiæ creat, ita ut nec in se ipso, nec in aliis iniquitati ullatenus prave cedat, quod quasi virile est. In eo etiam creat, ut per donum divinæ gratiæ homini in peccatis vulnerato, cum misericordia parcat, et ut miseria ipsius ita attendat, quatenus vinum poenitentiae ei infundat, ipsumque oleo misericordiae ungat, sic ne ipse homo propter excedentem mensuram, et in remissibilem poenitentiam cadat, et ne tepidus in vanitatem pravorum operum involvatur, quod quasi femineum est. Et istud Deus benedicit, quia humanitatem Filii ejus tangit, ut idem Filius Dei in Evangelio dicit : « Quicumque fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, soror, et mater est (*Math. xii*). » Hoc considerandum sic est : Omnis homo gratia Dei suffultus, qui fecerit bona intentione voluntatem Patris mei, qui per divinitatem Pater meus est in cælis habitans, quia Filius Virginis sum, ita ut hoc in quo natus est repudians, ad Deum cum interiori homine volet, iste in alia natura quam conceptus sit, Deum imitando, et in veneratione perfecti timoris ipsum semper inspicendo frater meus est. Deum quoque fideliter in amplexione charitatis assidue habendo soror mea in hac devotione est, atque in omnibus operibus suis cum voluntate perfectionis ad eundem Patrem meum ascendendo; et in corde, et in corpore eum frequenter portando, mater mea existit, quoniam sic me generat, ubi toto studio sanctitatis in Patre meo per plenitudinem beatorum virtutum floreo. Tunc Deus in semetipso dicit : Iste homo in viribus fortissimarum virtutum crescat, et multiplicatio eorumdem virtutum in eo colatur, ut illa terra scilicet cæteri homines pretiosa pigmenta bonorum operum de eodem nomine audiendo et intelligendo repleatur, et præceptis ejus se subdant, atque ipse homo cum superabundanti felicitate desideriis suis dominetur, in eisdem virtutibus omnem pompam sæculi, quæ quasi mare est sibi abstrahens, et ut in virtutibus et in his quæ in viribus suis ad bonum mobiles sunt superno desiderio ad cælestia currat, ita ut hæc virtutes homini illi illicita desideria, quæ quasi terra sunt, abstrahant. « Dixitque Deus : Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam et cunctis animantibus terræ, omnique volucris cæli, et universis quæ moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita (*Gen. 1*). » Et nunc etiam in Spiritu sancto dicit : Ecce omnia germina virtutum, quæ supra dicta sunt, semen verbi mei afferentia super desideria carnis hominis istius, qui se ita constringit, et omnes fortiores virtutes ad majora præcepta ascendentes per-

sui, ut in semetipsis recto desiderio bonum semen generis sui in verbo meo habentes, sint ei in cibum refectionis animæ; ita ut etiam omnes virtutes per humilitatem Deo subjectæ, et in cœlesti militia volantes, et quæ hominem a terrenis rebus ad cœlestia removeant, et in quibus viventes vires de plantatione Spiritus sancti sunt, cum eo in anima ipsius pascantur, et ipse etiam cum illis in his omnibus alatur. Et hæc omnia in homine illo ita fiunt, qui sic in Deo proficit: « Viditque Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona (*ibid.*). » Videt et nunc Deus quod omnia quæ Spiritus sanctus tribuit, valde bona sunt, quia in plenitudine omnium virtutum perfecta sunt, cum prius unaquæque virtus in semetipsa tantum unum bonum esset, hic autem omnia pariter bona sunt, quia in homine simul apparendo impleta sunt. « Et factum est vespere, et mane dies sextus (*ibid.*). » Et nunc a Deo in homine fit, ut bonus finis cum bono initio sextæ virtutis, quæ obedientia est, tanquam dies sextus resplendeat.

De perfectione cœli et terre, et omni ornatu eorum, et completionem operum Dei, quæ septimo diei ascribitur, et de sanctificatione ejusdem diei, et de requie ipsius Dei quomodo ad litteram intelligenda sint.

XLVII. « Igitur perfecti sunt cœli et terra, et omnis ornatus eorum (*Gen. II*). » Hoc considerandum sic est: Superiora et inferiora elementa cum omnibus sibi adjacentibus viribus tanta plenitudine et perfectione perfecta sunt, ut omni penuria ablata, in abundantia convenientis utilitatis gaudéant. « Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, et requievit die septimo ab omni opere quod patrarat (*ibid.*). » Completio sex distinctionum præfatorum operum dies septimus appellata est, cum Deus omnia quæ creare præordinaverat ad perfectum duxit. Ac sic requievit die septimo operari cessans, quoniam omne opus suum in formis suis perfecerat. Et benedixit diei septimo, et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, quod creavit Deus ut faceret. Deus benedixit diei septimo cum laude, atque eum cum honorificentia solemnitatis sanctificavit, quoniam omnis creatura in illo pleniter creata existit, quam Deus præordinaverat fieri, de qua alia genita procedit. Unde et omnis angelica turba, omniaque occulta mysteria Divinitatis, de perfectione operis Dei Deo benedicebant, ipsumque laudabant, quia cum septem donis Spiritus sancti omne opus suum perfecerat. Item alio modo?

Qualiter hæc secundum allegoriam per Incarnationem Filii Dei et prædicationem Evangelii et operationem sancti Spiritus compleantur in filiis Ecclesiæ, et subjectis fidei Christianæ.

XLVIII. « Igitur perfecti sunt cœli, et terra, et omnis ornatus eorum (*Gen. II*). » Hoc considerandum sic est: Perfecta sunt cuncta cœlestia opera, quæ in transitu terrenarum rerum ad cœlos tendunt, cum terrenis rebus quæ necessitas nascentium

filiorum hominum habet, et ita omne illud perfectum decus cœlestium operum in Ecclesia constitutum est. « Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, et requievit die septimo ab omni opere quod patrarat (*ibid.*). » Completa est omnis constitutio hæc in omnibus his; et hoc ita scilicet quod ego in Filio meo die septimo, id est in plenitudine totius boni, omnem operationem meam sic definivi, ut omnis ecclesiasticus populus videndo, audiendo, et per doctrinam scrutando, bene noverit quid sibi in præceptis meis faciendum sit. Et omnis constitutio mea ita festiva fuit, ut eam in nullo alio nisi in Filio meo a me misso ostenderem, qui omnes ordinationes meas per doctrinam suam, et per apostolos suos cum manifesto opere complevit, quas prophetæ prius in umbratione viderunt. Tunc etiam septimus dies requiei meæ in Ecclesia refulsit, ita ut postea in aperto opere nihil aliud nec in prædicatione, nec cum signis miraculorum, nec cum visione antiquorum sanctorum operarer, nisi ut in Filio meo opera vitæ, et quamplurima secreta, tam futura quam præterita et præsentia, manifestarem; et electos meos tam benigne monerem, ut Incarnationem ejusdem Filii mei, quæ in primo germine floruit, imitarentur. « Et benedixit diei septimo, et sanctificavit illum (*ibid.*). » quia in ipso cessaverat ab omni opere, quod creavit Deus ut faceret. Istum septimum diem in salvatione animarum benedixi, et sanctificavi, dum Filium meum in utero Virginis nisi incarnari. Et benedixi ac sanctificavi eum, quia in isto die meo multum delector, scilicet in illis qui quasi flores rosarum et liliorum jugo legis emancipati, tantum me inspirante se constringere libere incipiunt, ut etiam Incarnatio Filii mei, quam in prophetia ante promiseram, præcepto legis obnoxia non est. Cessavique operari tali modo in Ecclesia, quæ jam in opere sancto sicut nunc lucet, in plena constitutione perfecta est, quia Filius meus, qui meum septimum opus est, ex utero Virginis per humanitatem procedens, omnia hæc in Spiritu sancto mecum perfecit, secundum hoc quod in Evangelio dicit: « Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra (*Matth. xxviii*). » Hoc considerandum sic est: A Deo Patre data est mihi, qui Filius Virginis sum, et omnis potestas hæreditario jure in cœlo facere, et in terra dijudicare quæ facienda et dijudicanda sunt, non tamen ad voluntatem Patris mei transcendam, sed illam in omnibus inspiciam, quia ego in Patre et ipse in me est. Et iterum alio modo:

Item quomodo hæc eadem juxta tropologiam in profectu et perfectione uniuscujusque fidelis consummentur.

XLIX. « Igitur perfecti sunt cœli et terra, et omnis ornatus eorum (*Gen. II*). » Hoc considerandum sic est: Illæ cœlestes et terrænæ virtutes et omnis ornatus eorum in justitia et veritate cum bonis operibus in homine perficiuntur. « Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, et requievit die septimo ab omni opere quod patrarat (*ibid.*). »

Et Deus per septimum diem, qui Filius ejus est, in quo omnis plenitudo boni operis orta est, in homine bonum opus cum omnibus perfectis virtutibus complet, ut faber pretiosos lapides operi suo quod facturus est imponit, quia omnia bona opera in homine, qui per gratiam sancti Spiritus operatur, pleniter ornantur. Tunc etiam Deus in Filio suo ab omni opere requiescit, scilicet ab opere illo in quo homo jam perfectus est, quia ipse juxta opera in Filio Dei, qui septimum opus erat, in utero Mariæ Virginis operari cœpit. Et benedixit diei septimo et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere quod creavit Deus ut faceret (*ibid.*). Benedixit Deus septimum diem in perfectione bonorum operum, hoc est hominem, qui membrum Filii ejus est in ipso. Quomodo?

Scilicet ut interiorem benedictionem, id est eundem Filium ejus, qui de corde ipsius exivit, imitetur, quatenus per exempla ejus, qui Deo Patri obediens factus est, ad vitam revertatur. In ipso quoque homine præfata cœlestia opera sanctificat, cum illi secum gloriam et honorem concedit, ut proximo suo unumquodque debitum, cum voluerit dimittat. Atque ab hac Pater operum severitate jam cessat, qua ante Incarnationem Filii sui nullum cœleste regnum intrare permittebat; nunc autem in eodem Filio suo introitum supernorum gaudiorum patefacit, cum unumquodque debitum homini quod ex corde confitetur, per eundem Filium suum remittit. Hæc ergo fidelis fideliter intelligat, nec in his illam qui verax est contemnat.

PARS TERTIA. VISIO SEXTA.

Mystica visio de ædificio in modum civitatis ostenso, de monte quoque et speculo in illo resplendente, de nube superius candida, inferius nigra, et cæteris in eadem visione apparentibus.

I. Et iterum vidi quasi cujusdam magnæ civitatis, instrumentum quadratum, velut quodam splendore et quibusdam tenebris quasi muro hiuc et hiuc circumdatum, ac etiam quemadmodum quibusdam montibus et imaginibus exornatum. Vidi quoque in medio orientalis plagæ ejus, quasi montem magnum et excelsum, duri albique lapidis, sicut ejus, de quo ignis ejicitur, formam habentem, in cujus summitate velut speculum tantæ claritatis et puritatis resplenduit, ut etiam splendorem solis excellere videretur, in quo etiam velut columba expansis alis apparuit, quasi ad volandum præparata. Idem quoque speculum quamplurima occulta miracula in se habens, quendam splendorem magnæ latitudinis et altitudinis de se emittebat, in quo multa mysteria et plurimæ formæ diversarum imaginum apparebant. Nam in eodem splendore ad australem plagam, quemadmodum nubes superius candida, subterius autem nigra apparebat, supra quam velut plurima multitudo angelorum fulgebat, quorum quidam ignei, quidam clari, quidam ut stellæ videbantur, qui et omnes a quodam vento ut ardentis lampadæ volante movebantur, qui etiam plenus vocum erat, quæ ut sonus maris sonabant. Et ventus idem voces suas in zelo suo extendebat, atque per ipsum in præfata nigredinem prædictæ nubis ignem misit; unde illa in nigredinem sine flamma exarsit; sed et mox in illam flavit, eamque ut densum fumum evanescere et corruere fecit. Sic quoque illam corruentem ab austro supra dictum montem ad aquilonem in quamdam infinitam profunditatem projecit, ita ut se deinceps erigere non valeret, præter quod nebulam quamdam aliquando super terram mituit. Audivique quasi tubas de cælo voci-

ferantes: Quid est hoc quod fortis in viribus suis cecidit? Et sic candida pars præfate nubis clarior effulsit quam prius fecisset, nec vento, qui tribus modis vocum suarum prædictæ nubis nigredinem deiecerat, ullus amodo resistere potuit. Iterumque audivi vocem de cælo dicentem:

De præscientia et prædestinatione et ordinatione Dei ab æterno omnia prænascentis, et in tempore cuncta creantis, et opera rationalis creaturæ districto judicio examinantis.

II. Deus in præscientia sua omnia novit, quoniam antequam creaturæ in formis suis fierent, eas præserivit nec quidquam eum latuit, quod a principio mundi usque ad finem ejus procedit. Quod et præsens visio declarat. Vides enim quasi cujusdam magnæ civitatis instrumentum quadratum, quod designat divinæ prædestinationis opus stabile et firmum, velut quodam splendore et quibusdam tenebris, quasi muro hinc et hinc circumdatum, quia fideles ad gloriam, infideles autem ad poenas justo judicio ab invicem separati deputantur, ac etiam quemadmodum quibusdam montibus et imaginibus exornatum, id est magnis prodigiis miraculorum et virtutum munitum et exaltatum, quoniam Deus omnia opera sua vera et justa faciens, ea tanta fortitudine corroboravit, ut nullo impulsu illius defectus exterminari possint. Quod autem velut in medio orientalis plagæ vides quasi montem magnum et excelsum duri albique lapidis, sicut ejus de quo ignis ejicitur, formam habentem, hoc designat quod in fortitudine justitiæ Deus est, magnus in potestate, excelsus in gloria, durus in severitate, albus in lenitate, quoniam omnia judicia sua in ardore æquitatis perficit. Ipse enim justus est, et injustitiam omnino conterit, quia cælum et terra super eum fundata sunt firmamentumque cum omnibus creaturis sustinet quemadmodum lapis angularis totum ædificium continet. In

cujus summitate sicut speculum tantæ claritatis et puritatis resplendet, ut etiam splendorem solis excellere videatur, quia in excellentia Dei præscientia ipsius tam lucida tamque perspicua existit, ut omnem fulgorem creaturarum excedat. In quo etiam velut columba expansis alis apparet, quasi ad volandum præparata, quoniam in eadem præscientia divina ordinatio se expandens, ad manifestationem sui processit. Nam cum Deus voluit, omnem creaturam prodire fecit. Et ut alibi duæ alæ ad volandum assunt, et ut supra montem sedens considerat; quo volare velit, ita et divina ordinatio duas alas in angelis et hominibus habens, in possibilitate sua velut in monte omnia ordinando sedet; quemadmodum etiam vir qui silendo omnia quæ vult ordinat, atque in præsiidiis angelorum hominem musicens, ipsi cum voluntate et opere quasi alas ad volandum dedit, et in veteri lege velut tacens siluit, quoniam lex tota significativa fuit. Ipsa enim in omnibus præviderat, quod figura in quo vivens spiraculum et scientia erat, nosset quid operari deberet, cum per viventem ventum, id est animam, seu ad dexteram seu ad sinistram respiceret, et si ad dexteram volaret mercedem vitæ acciperet; si vero ad sinistram tenderet, debitis pœnis ibidem subjaceret. Ordinationem itaque istam Deus sub velamento alarum suarum habet, ita ut illum qui ad eum volat sic dicendo: « In te exultabo quoniam fecisti me, unde et anima mea hæret post te, » ipsius dextera protegens suscipiat, plurimamque ornamenta illi tribuat; hunc vero qui ei adhærere recusat, perire permittat ut præfatum est. Sed et cum Filius Dei indumentum carnis assumpsit, quod sanctæ divinitati adhæsit, per quam ipse opus suum quod nondum perfectum erat, in humanitate sua proficeret, mox virtuose cum hominibus, de quo angeli mirabantur, volavit, quod nullus alius hominum nisi Verbum Dei incarnatum facere potuit, illosque per idem indumentum suum sanctificavit, quatenus in eum aspicientes, se ipsos abnegarent, atque ut in expansis alis suis cum eo ad superna desideria volarent.

Quod scientia Dei multa incognita et secreta in se habens, ostensionem mirabilium suorum secundum placitum suum producat, et quid significet trimoda angelorum qualitas in hac visione apparentium.

III. Præfatum quoque speculum, quamplurima occulta miracula in se habens, quendam splendorem magnæ latitudinis et altitudinis de se emittit, significans quod scientia Dei, multa et incognita secreta in se habens, ostensionem mirabilium suorum dilatando et elevando, secundum placitum suum producit. In quo multa mysteria et plurimæ formæ diversarum imaginum apparent, quia cum ostensio mirabilium Dei se aperuerit, ea quæ prius incognita et non visa fuerant, in apertam manifestationem procedunt. Nam in eodem splendore ad australem plagam quemadmodum nubes superius candida, subterius autem nigra apparet, designans quod in ostensione ardentis justitiæ Dei intentio

A beatorum spirituum laudabilis, reproborum vero execrabilis denudatur. Supra quam velut plurima multitudo angelorum fulget, quorum quidam ignei, quidam clari, quidam ut stellæ videntur, quoniam qui ignei apparent, in fortissimis viribus sunt, ita ut nullo modo moveri possint, quia ad faciem suam Deus eos fieri voluit, ut ipsam semper inspiciant. Qui autem clari demonstrantur, in officiis operum hominum, qui opus Dei sunt, nunc moventur, quorum opera officiorum in conspectu Dei coram eisdem angelis sunt, quoniam illa semper considerant, eorumque bonum odorem Dei offerunt, utilia eligentes inutiliaque abjicientes; qui vero ut stellæ videntur, naturæ hominum condolent, eamque ut scripturam Deo repræsentant, hominesque comitantur, verbisque rationalitatis quomodo Deus vult eis loquuntur, atque de bonis operibus illorum Deum laudant; a malis autem se avertunt.

De spiritu Dei zelum suum per beatos angelos ad repellendam et comprimendam præsumptionem reproborum angelorum excitante, et de symphonia bonorum angelorum infatigabili, et ultra hominum intellectum inestimabili et semper nova admiratione Deum laudantium.

IV. Qui et omnes a quodam vento, ut ardentis lampades, volante moventur, quia angelicos spiritus istos Spiritus Dei vivens et in veritate ardens, ad zelum suum contra inimicos suos movet. Qui etiam plenus vocum est, quæ ut sonus maris sonant, quoniam plenitudinem et perfectionem omnium laudum habet, quibus et angelica et humana creatura ad laudem Dei infunditur. Et, ut vides, ventus idem voces suas in zelo suo extendit, quia Spiritus Dei voces rectitudinis iudiciorum suorum ad vindictam reproborum convertit. Atque per ipsam in præfata nigredinem prædictæ nubis ignem misit, unde illa in nigredinem sine flamma exarsit, cum beati spiritus inceptioem perditorum angelorum videntes ad honorem Dei properabant. Ignem quoque ultionis super pessimam infidelitatem interfectionis eorumdem inimicorum suorum ardentem fundebant, illis non ad correctionem, sed ad majorem execrationem absque omni luce salutis æstuantibus, nec Creatori suo debitum honorem exhibere volentibus. Nam quia sine fulgore laudis Creatoris sui esse volebant, pro nihilo computati sunt, quemadmodum pergamenum non scriptum vacuum est, honorem scripturæ non habens. Sed et mox in illam flavit, eamque ut densum fumum evanescere et corrucere fecit, quoniam idem zelus per beatos spiritus conatus reproborum ad nihilavit, sursurumque ascendere volentem, attenuavit et depressit. Multitudines enim bonorum angelorum in Deum aspiciunt, atque cum omni symphonia laudum eum cognoscunt, et cum mirifica singularitate mysteria ipsius, quæ semper in eo fuerunt et sunt, laudant, et nequaquam hoc omittere possunt, quia nullo terreno corpore gravantur. Divinitatem quoque cum viventibus sonis excellentium vocum enarrant, quæ super numerum arenæ maris sunt, superque nu-

merum cunctorum fructuum qui in terra gernuntur, atque super numerum sonorum qui per omnia animalia proferuntur, et super omnem fulgorem qui per solem et lunam et stellas in aquis fulget, et super omnes sonos ætheris qui per flatus ventorum, qui quatuor elementa elevant et sustinent, sunt. Sed in omnibus his vocibus laudum suarum beati spiritus divinitatem nullo sine capere possunt. Quapropter et ipsi in vocibus suis novitatem semper faciunt. Præfatus quoque zelus sic illam corruentem ab austro retro supradictum montem ad aquilonem in quamdam infinitam profunditatem projecit, ita ut se deinceps erigere non valeat, præter quod nebulam quamdam aliquando super terram mittit. In quo ostenditur quod ipse per virtutem sanctitatis angelorum, intentionem malignorum spirituum jam vacillantem, a loco leatitudinis retro aspectu semper viventis ad infelicitatem perditionis, et indeficientis calamitatis repulit, cum illos ad tantam contritionem redegit, ut deinceps rebellare Deo non possint, quamvis pessimis suggestionibus suis homines attentare non negligant.

Quod aliqua pars beatorum spirituum arcana in cælo manens, et vultui sui Creatoris semper assistens, raro ad exteriora mittatur; aliqua vero quæ angelorum nomine censetur, ad diversa officia semper exiens, cum necesse est, hominibus appareat; et quod omnis rationalis creatura non suam, sed Creatoris gloriam semper debeat querere.

V. Est etiam multitudo quædam angelorum cum Deo arcana in cælo, quam Divinitas lumine suo perfudit, et quæ humanæ creaturæ obscura est, præter quod illa per lucida signa cognoscitur. Et multitudo ista cum Deo magis quam cum homine rationalis est, raroque hominibus apparet, cum angeli qui cum hominibus officiales sunt, quando Deo placuerit illis quibusdam signis se ostendunt, quoniam Deus quosdam ad diversa officia constituit, et cum creaturis eos officiales esse fecit. Qui tamen quamvis diversa officia habeant, omnes unum Deum colendo et sciendo venerantur. Quod si scientia cum sono laudis ad illum de quo est non volaret, sed a se ipsa esse vellet, quomodo stare posset, cum per se ipsam non sit? Rationalitas enim sonum laudis in alium semper prætendit, indeque jucundatur, quoniam si a se ipsa sonare vellet, glorificari non posset; quod Satan fecit, cum vivere incepit, quia cum laude ad Creatorem suum non respexit, sed per seipsum esse volens corrui, a divinitate abscissus et conculcatus, quemadmodum stipula a grano abscissa conculcatur. Quapropter quælibet creatura quæ vivit, ad Creatorem suum respiciat, nec gloriam a se ipsa habere querat. Plenum namque gaudium utilitatis ex se ipso homo habere non potest, nisi illud ab alio percipiat; et cum per alium utilitatis gaudium intellexerit, exultationem magnam in corde suo exinde habebit. Hinc

A etiam anima se a Deo creatam recordatur, et in fide ad illum respicit, sicut et homo faciem suam in speculo considerat, quomodo formata sit. Omnipotens enim Deus opus suum hoc modo constituit, ut cum laudibus ad ipsum respiciat, quoniam in magno honore illud perfecit, disponens etiam quod beati spiritus veræ beatitudini contrarios abjicerent dicentes: « Istos a nobis abjiciamus, qui volunt terrere nos. » Unde in voluntate Dei scriptum est:

Verba Psalmistæ ex psalmo xcvi ad idem spectantia, et quo sensu intelligenda sint.

VI. « Elevaverunt flumina, Domine, elevaverunt flumina vocem suam. Elevaverunt flumina fluctus suos a vocibus aquarum multarum (Psal. xcvi). » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est: In celo tuo erecti sunt angelici Spiritus, o Domine omnium creaturarum, extuleruntque quasi fluctus vires suas in submersione hostium tuorum, ac iterum in altum tetenderunt exercitus eorundem spirituum fortitudinem suam voces sonorum quamplurimarum laudum Deo offerentes, quia angelica agmina quasi flumina aquæ vivæ sunt, quæ ventus Spiritus Dei, ad gloriam laudis suæ movet, cum eadem voces contra nigrum draconem præliarentur. Nam Michael in vocibus tubarum occulti iudicii Dei eundem serpentem percussit, quoniam claritatem Divinitatis cognoscere voluit, eumque per virtutem Dei in puteum inferni projecit, qui absque obstaculo fundi est, ubi et sequaces ejus qui ipsi consensuerunt eum velut magistrum habentes, cum ipso ceciderunt. Sed tamen idem omnibus illis plus poenarum recepit, quia in ullum alium quam in seipsum aspiciere voluit, cum isti in illum respicerent. Post ruinam autem hujus antiqui hostis, cælestes chori Deum laudabant, quod accusator eorum cecidisset, et quod locus ejus in cælo amplius non esset inventus. Et tunc etiam majori fulgore mirabilia Dei cognoscebant, quam ea prius vidissent, intelligentes quoque quod in cælo tale prælium amodo non fieret, et quod nullus de cælo ulterius caderet. Sed et in pura divinitate cognoscebant numerum cadentium spirituum scitilibus vasis impleri. Unde et pro gaudio isto quod numerum illorum qui ceciderant hoc modo restaurari sciebant, eundem casum in hujusmodi oblivionem ducebant, quasi non fuisset. Omnipotens quippe Deus cælestem militiam in diversos ordines constituit, sicut enim decuit, ita ut singuli ordines officia sua teneant, et quisque ordo speculativum sigillum alii ordini sit, et in unoquoque speculo divina mysteria sunt quæ idem ordines nec pleniter videre, nec scire, nec sapere, nec finire possunt. Quapropter admirantes de laude in laudem, de gloria in gloriam ascendunt, et sic novi semper sunt, quoniam omnia hæc ad finem perducere non valent. Ipsi quoque a Deo spiritus et vita sunt, Unde etiam in divinis laudibus nunquam deficiunt, igneamque claritatem Dei semper inspicunt, atque ex claritate

divinitatis velut flamma coruscet. Verba autem hæc A per illum qui primus et novissimus est, ad utilitatem fideles devoto cordis affectu percipiant, quoniam tem crescentium edita sunt. —

VISIO SEPTIMA.

Visio mystica de lapide marmoreo instar montis in orientali parte ædifici præmonstratæ civitatis consistente; de innumera quoque multitudine hominum tam in orientali, quam in australi plaga ejusdem ædificii apparentium; sed et de forma et habitu mirabili durarunt imaginum juxta angulum orientalem constitutarum.

I. Post hæc in angulo orientali, scilicet ubi oriens incipiet, quasi marmoreum lapidem sicut montem magnum, et altum, ac integrum aspiciendam, in quo tantum porta velut magnæ civitatis excisa videbatur, quam splendor quidam lucidus ab ortu solis veniens totam perfundebat, nec ultra se extendebat. Et ab eodem lapide fere usque ad alterum orientalem sinem qui versus austrum erat, quasi imagines hominum, videlicet puerorum, juvenum ac senum, quemadmodum stellæ per nubem apparebant, sonum usque ad occidentem dantes, velut mare cum inundando per ventum movetur. Quos etiam quidam splendor de supernis veniens, omnemque pulchritudinem humanæ æstimationis excedens, quodam radio suo perfundebat, quem iterum deinde ad se retraherat. Juxta istum autem præfatum orientalem sinem, aliæ duæ imagines sibi vicinæ stabant, quarum altera, quæ prior erat, caput et pectus quemadmodum leopardus habebat; brachia vero ut homo; sed manus ejus ursi pedibus assimilabantur; aliam autem formam in ea non videbam. Tunica autem lapidea induebatur, nec hæc, nec illæ movebatur, sed visum suum ad æquilibrium retorquebat. Sed altera imago, quæ prædicto angulo vicinior erat, faciem manusque hominis sibi invicem complicatas habebat, et pedes accipitris in se ostendebat. Et quasi tunica lignea induebatur, quæ a summitate sua usque ad umbilicum illius apparebat candida, ab umbilico autem usque ad lumbos ejus subrubea, a lumbis vero usque ad genua ipsius subgrisea, et a genibus usque ad sinem pedum illius turbida. Gladium quoque velut supra lumbos suos in transversum positum tenebat, atque immobili permanens, aspectum suum ad occidentem verterat. Deinde autem quasi alias innumerabiles hominum imagines per totam australem plagam sicut nubem in aere fluentes videbam, quarum alii in capitibus suis velut coronas aureas ferebant, alii ut palmas valde ornatas in manibus suis tenebant, alii ut fistulas, alii ut citharas, alii ut organa, sonusque eorundem instrumentorum, quemadmodum dulcis sonus nubilum intonabat. Et iterum vocem de cælo audivi dicentem ad me :

Quia Deus omnipotens, nulla sibi mutabilitate diversus, justo judicio superbientes angelos damnaverit, et pia miseratione decepto homini subveniens, multis et miris in Veteri Testamento futuræ salutis ejus nuntiis præmissis, in Novo demum Testamento per plurima miracula liberationem ejus compleverit; et quod pro helia ad instructionem et correctionem divinitus data, nulli nunquam mundi ætati defuerit vel defutura sit.

II. Postquam exercitus perditorum angelorum cecidit, Deus hominem in gloriam illorum quam perdiderant ordinavit; sed eo etiam corrumpente, ipsum magno pretio beatæ ereptionis redemit, multis et admirandis nuntiis quibus eum ad vitam revocaret, in Veteri Testamento multoties promissis; in Novo quoque Testamento quamplurimis per liberationem illius miraculis perpetratis. Quapropter in angulo orientali, scilicet ubi oriens incipit, quasi marmoreum lapidem sicut montem magnum et altum ac integrum aspicias, qui designat quod a principio creaturarum, cum mundus creatus est, Deus firmissima petra potens et excelsus in integritate stabilitatis existit nullam mutabilitatem in se habens. In quo tantum porta velut magnæ civitatis excisa videtur, quam ab ortu solis lucidus splendor quidam veniens, totam perfundit, nec ultra se extendit, quia voluntas Dei quemadmodum porta ad quemlibet bona patens, purissimæ divinitatis ordinatione tangitur, quæ supra id quod ordinatum est non procedit, quoniam voluntas et ordinatio Dei hoc modo sibi conveniunt, ut neutra aliam transcendat. Nam Deus in locum quem antiquus serpens perdidit, pia bonitate voluntatis suæ hominem ordinavit, ipsumque in perversa vacillantem, aquis diluvii exspavit, et mundum in Noe juxta examinationem renovavit. Unde et ab eodem lapide fere usque ad alterum orientalem sinem qui versus austrum est, quasi imagines hominum, videlicet puerorum, juvenum ac senum, quemadmodum stellæ per nubem apparent, sonum usque ad occidentem dantes, velut mare inundando per ventum movetur, quoniam a divina fortitudine usque ubi vetus lex cum severitate apparens, si enim ardore justitiæ et veritatis veniente accepit, prophetia in primo opere Dei, videlicet in Adam inceptit. Quæ ita a generatione in generationem per diversas ætates hominum, ut lumen per tenebras, lucebat, nec a sono suo usque ad terminum mundi cessabit, voces multimodarum significationum profertur, cum inspiratione Spiritus sancti, diversis mysteriis imbuatur. Prophetia enim in homine velut anima in corpore est, quia sicut anima in corpore obom-

brata est, et ut per eam corpus regitur, ita et A prophetia a Spiritu Dei veniens, qui omni creaturæ præminet, invisibile est, atque per eam quæque declivia corripiuntur, et ad viam rectitudinis deviantes reduciuntur, sicut etiam inspiratione mea David servus meus loquitur dicens:

Verba David ex primo versu Psalmi XLIV, id est, « Eruclavit cor meum verbum bonum » ad idem et ad utramque Christi generationem pertinentia, et quomodo intelligenda sint.

III. « Eruclavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea Regi. » Illius quoque sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est. Ego qui Pater omnium sum, manifeste ostendo quod ante omnem creaturam eruclavit interior vis mea verbum bonum, scilicet quod genui Filium meum per quem omnia valde bona facta sunt. Quapropter etiam dico in diversa non mutans me, ego qui sum propalans opera mea illi, qui per orbem terrarum regnaturus est. Omnia enim opera mea quæ ab initio facta sunt, Filio meo nota sunt. Prophetia quoque eruclavit in virtute sua verbum bonum, cum idem verbum, per quod omnia facta sunt, carne induendum dicendo mirabilia opera pronuntiavit, et cum illud regem regum futurum demonstravit, atque justum germen hoc integra terra proferre deberet, quæ per opus viri contrita non esset. Istud prophetia per infusionem Spiritus sancti cognovit scilicet in quibusdam senibus, in quibusdam quoque juvenibus, atque in quibusdam pueris, qui in plurimis signis de eodem germine, quod Verbum Dei est, per inspirationem Spiritus sancti loquebantur. Deus namque masculinum de terra creavit, et illum in carnem sanguineam mutavit; sed mulier de eodem viro sumpta, caro de carne in aliud non mutanda permansit. Et isti in spiritu prophetiæ cognoverunt, mulierem per inspirationem Spiritus sancti Filium Dei parituram, quemadmodum flos de suavissimo aere crescit, et ut etiam in virga Aaron præsignatum est, quæ ab arbore abscissa Mariam Virginem ostendebat, de cujus mente vir ita abscissus est, ut nunquam delectatione copulationis alicujus tangeretur, sed per ardorem Spiritus sancti virum unum procreavit, quem omnibus creaturis circumdedit, quoniam illæ ab ipso procedendo, gustum perceperant, quapropter etiam omnes voci ipsius obediebant. Prophetæ namque dixerant quod ex opere charitatis mulier paritura procedere deberet, sicut virga de stirpe Jesse, omnesque virginalem hunc partum Regi, scilicet Filio Dei ascripserunt. Cum enim mulier hæc Filium Dei circumdedit, homines qui ipsum in similitudine imaginis suæ videbant et audiebant, plus eum diligebant, quam si ipsum non viderent, quia quod homines in umbra vident, ad plenum scire non possunt. Unde et prophetæ cum in sono umbræ loquerentur, hæc aliquando velut umbra ipsos pertransierunt; quæ tamen omnia in hominibus postea formata sunt, quoniam sonus prophetiæ de oculis mysteriis divinitatis procedit.

Quia prior duarum imaginum in orientali fine orientis ædificii consistentium, tota fere sermo habitu apparet, tempus quod ante diluvium fuit significet, in quo homines sine lege et cognitio veri Dei crudeli et magis bestiali quam humano ritu vivebant.

IV. Quemadmodum autem vides, juxta præfatam orientalem finem, aliæ duæ imagines sibi vicinæ stant, significantes quod in ortu justitiæ qui in Abel demonstratus est, jam titubante, duo tempora diversorum morum hominum sibi in vicinitate conjuncta, Deus propalavit, aliud quidem ante diluvium sine lege, aliud vero post diluvium sub lege. Quarum altera quæ prior est caput et pectus quemadmodum leopardus habet, brachia vero ut homo, sed manus ejus ursi pedibus assimilantur; aliam autem formam in ea non vides, quia tempus illud quod ante diluvium sine lege fuit, in moribus hominum potestatem et fortitudinem diversarum bestialium naturarum ostendebat, quoniam tunc homines per primam diabolicam deceptionem omnibus vitiis implicati erant, Deum oblivioni tradentes, et secundum gustum voluntatis suæ viventes; interdum vero quasi in brachiis suis ut homo operantes, interdum autem in operibus manuum suarum crudelium bestiarum naturam et rapinam imitantes. Quapropter et honestatem morum homines negligebant, nec secundum humanam disciplinam vivere studebant; sed tantum informes sic remanebant. Tunica autem lapidea induitur, nec hac nec illuc movetur, sed visum suum ad aquilonem retorquet, quia iidem homines, qui in præfato tempore fuerunt, duritiam et gravelinam peccatorum sibi circumdederant, nec se a malo ad bonum convertebant, in scientia sua quidem videntes, quod mala et turpia opera, quibus antiquus serpens congaudet, faciebant, nec tamen ea desistere volebant. Cum enim Deus cælum et terram creavit, terram divisit ita, ut quædam pars terræ immutabilis, quædam vero mutabilis sit, ex qua etiam Deus hominem plasmavit. Homo quoque vigilando et dormiendo mutabilis est. Quando enim vigilat, secundum cursum solis lumine oculorum suorum lumen non habet, sic est quasi ille qui in anima sua velut in nocte obtenebratur.

D De fortitudine, crudelitate et iniquis moribus hominum ante diluvium, et quomodo arte diaboli præter paucos a cultu Dei recesserunt.

V. Et Deus hominem in terra viventium posuit, quæ per spheram solis non illuminatur; sed quæ vivente luce æternitatis perfunditur; sed ille divinum præceptum transgressus, iterum in terram mutabilitatis missus est. Ipse autem duos filios generavit, quorum alter Deo immolavit, alter vero fratrem occidens, reus mortis factus est, et qui Deo immolavit, et vocem Dei audivit, interemptus est. Unde et planctus magnus exortus est. Nam in illa prima creatione homines tantæ fortitudinis, tantarumque virium erant, ut etiam fortissimas bestias superarent. Unde ut cum illis jocularentur

multoties delectati sunt, ipsæque bestię homines A
 tinentes, ferocitatemque suam cohibentes, illis
 subijciebantur; sed tamen ob hoc naturam suam
 non mutabant. Homines autem pulchram formam
 rationalitatis suæ mutantem, bestiis se admisce-
 bant, et quod sic generabatur, si homini magis
 quam bruto animali assimilaretur, illud odio ha-
 bentes negligebant, si vero magis formam bruti
 animalis quam formam hominis haberet, osculo
 dilectionis amplectebantur. Mores quoque eorum-
 dem hominum in duobus modis tunc erant, scilicet
 nunc secundum peiora, quemadmodum leopardus
 et ursus secundum mores hominum et bestiarum
 sunt; ideoque etiam pulcherrimas pennas rationa-
 litatis non habebant, quibus ad Deum recta fide
 et spe anhelarent, quoniam propter prædicta pec-
 cata eadem pennæ in ipsis defecerant. Istud anti-
 quus serpens eis suggestit quatenus gloria rationa-
 litatis eorum periret, quam in homine magno odio
 laniabat. Diabolus enim intra se dicebat: « Quid
 est hoc quod Altus fecit? Illud quippe consilio meo
 plus quam suo consentit. Quapropter in plasma-
 tione ipsius eum superabo. » Sic homines in primo
 sæculo per spumam serpentis polluti secundum
 gustum terreni vasis sui, et non secundum spiram-
 en animæ operabantur, nec quidquam cognos-
 cere volebant præter quod formatum videbant di-
 centes: « Quid prodest mihi ventus, qui nec for-
 matus est, nec mihi loquitur? Quod mihi loquitur,
 et quod mihi accurrit, illud tenebo! Nam diabo-
 lica ars quædam magna animalia insufflavit, atque
 per illa hominibus dicebat: « Ego sum qui vos
 creavi. » Et hoc modo suggestit hominibus ut per
 illa polluerentur, quatenus sonum vocis rationali-
 tatis quo Deum laudare deberent, in eis everterent,
 ne Deum laudarent, sicut nec ipse voluit, nec
 velle querit. Quidam autem pauci qui protoplasmum
 audierant, qui ipsis retulerat quomodo a Deo for-
 matus et quomodo in locum voluptatis positus fuis-
 set, et quomodo inde exisset, naturam suam hu-
 manam gustantes, nec se pecoribus commiscentes,
 ut Deus eos constituit, in eadem natura sua recte
 et sobrie vivebant, atque propter molestiam et
 gravedinem communis plebis, quæ hoc modo, ut
 prædictum est, polluebatur, ad altos montes fu-
 giebant, ibique ex spiramine animæ ita conforta-
 bantur, ut eos peccare non liberet: sed semper
 suspirabant dicentes: « Ubi quæremus illum qui
 nos creavit? » Unde a prædictis populis delude-
 bantur dicentibus: « Quid est quod isti colunt,
 quod nec oculis suis vident, nec manibus palpant? »
 Sed et ædificium Noe deludebant. Et Deus istis in
 mysticis miraculis suis loquebatur, sicut etiam
 Abel filio primi hominis locutus est.

*Quia Deus iniquitates et crimina hominum æri il-
 lius non sufferens, omne genus humanum et
 cuncta viventia exceptis his quæ arca concluserat
 aquis diluvii exterminaverit; et de mutatione solis,
 lunæ, siderum et terræ ab eis qualitibus quas
 ante diluvium habuerant; et quod in fine mundi*

*tanta terram profunditate ignis consumpturus sit
 quanta altitudine aquarum infusione per trita est.*

VI. Postquam autem terra hoc contrario populo
 repleta est, ego qui sum, hæc criminalia ꝑ ꝑ a a
 diutius non sufferens, decrevi hoc, ut genus huma-
 num in aquis suffocaretur, exceptis paucis qui hæc
 cognoverant. Terra vero nequaquam exsiccata est,
 donec delusus populus totus submersus est. Aquæ
 enim totam terram ita perfuderunt, ut velut lutum
 fieret, et huic cadavera hominum ita immerge-
 bantur, ut postea inveniri non possent, quibusdam
 tamen cadaveribus pecorum ex levitate sua in su-
 perficie aquarum apparentibus. Nec terra etiam
 exsiccata est, antequam sol cum itineribus lunæ et
 stellarum, et cum omnibus officiis sui ortum et
 occasum compleret, nec antequam omnia hæc
 aquas in constituta loca sua ut primum posite
 fuerant ad se retraherent. Et sic terra per calorem
 solis in alium modum cocta est quam prius appa-
 ruisse. Sol quippe, et luna ac stellæ, cæteraque
 sidera, post casum Adæ ante diluvium ex nimio et
 valido calore aliquantum turbulenta fuerunt, ho-
 minesque tunc in corporibus suis tam fortes erant,
 ut eundem calorem tolerare valerent. Quod etiam
 nunc fervor magni caloris interdum ostendit, cum
 præfata sidera ab illo turbida aliquando existunt,
 quoniam post diluvium aquis ita perfusa sunt, ut
 in frigore et in calore suo lucidiora quam ante di-
 luvium fuissent existant, terra vero et hominibus
 in majōi debilitate et infirmitate postmodum per-
 manentibus quam prius essent. Nam aqua in dilu-
 vium totam terram usque ad fundum penetrabilis terræ
 perfundens, in lutum mutavit, sicut et in novissi-
 mo die ad eandem profunditatem ardebit, quoniam
 homo ea deinceps non indigebit. Judicia enim sua
 Deus per aquam et ignem super hominem exercet,
 ut quoniam per hæc hominem composuit, per ea-
 dem etiam homo comprimatur. Et sicut Deus hu-
 miditate aquæ totam terram perfundit, et calore
 ignis eam componit et firmat, ita et hominem hu-
 miditate corporis humectat, atque calore ignis ani-
 mæ eum confortat. Illi autem quos Dominus post
 diluvium ad procreationem novi generis servaverat,
 terribili judicio Dei quod viderant perterriti, in ti-
 more Dei ardebant, atque sacrificia sua ad honorem
 Dei immolare cœperunt.

*Quia ex mutatione elementorum vires quoque homi-
 num post diluvium imminute sunt, et de correc-
 tione eorum ad tempus terrore ejusdem judicii
 perterritorum, et de arcu tunc primum pro sæ-
 dere vel signum inter Deum et homines posito.*

VII. Sed deinde genus in genus in minoribus
 viribus processit quam homines ante diluvium
 fuissent, ut præfatum est, quoniam cum terra
 immutata est, vires etiam hominum immutatae
 debiliores factæ sunt, quia antiquam insidiatorem
 subsecuti fuerant, qui gloriam suam in serpentinos
 mores mutaverat, quoniam serpens astutus est ad
 decipiendum illum quem decipere vult, et ad fu-
 giendum ab illo a quo fugere querit. Sic et anti-

quos hostis facit, cum illum quem sperat per dolum mortiferi veneni infidelitatis decipit, et cum ab illo quo devincitur velociter fugit, quia per illum conculcatur, quemadmodum de caelo projectus est. Istud enim tempus in timore Domini ita floruit, quod antiquo serpenti restitit, ne per sufflatum suum oblivio Dei sicut ante diluvium fecerat homini infunderetur. Post diluvium namque Deus novam terram cum novo populo fecit, arcum pro signo in nubibus ponens; ne aquae omnem terram et omnes populos amplius suffocarent; ostendens etiam quod omnes inimici ejus cognoscerent quam magnam potestatem in tremendo iudicio suo super eos haberet. Iudicium quippe Dei magnam fortitudinem inimicos ejus ad percipiendum habet, qui veritatem divinitatis destruere volunt, atque cum igne magnisque tempestatibus post casum filii perditionis, finem omnium mortalium hominum faciet ita ut postmodum nullo modo quidquam mortale appareat.

Quod altera imago tempus illud quod post diluvium sub lege fuit designet, et varietates diversi habitus ejus, distinctiones temporum ab ipso diluvio usque ad adventum Domini, vel finem saeculi, et qualitates morum hominum qui in eis sunt vel futuri sunt significent.

VIII. Sed altera imago, quae praedicto angulo vicinior est, faciem manusque hominis sibi invicem complicatas habet, sed pedes accipitris in se ostendit, designans tempus illud quod post diluvium sub lege in moribus hominum erat, ita usque ad terminum illum procedens, ubi tam austeritas ejusdem legis claudicabat, in quo intentio et opera eorundem hominum ad carnalia magis quam ad spiritalia spectantium, absque labore vacabant, in quo etiam gradiendo, acerbiter et non lenitatem sanciebant, quoniam lex nulli pepercit, sed delinquentem acriter punivit. Et quasi tunica lignea induitur, quia praefatum tempus veterem legem spiritalia fructus negligentem sibi attraxerat. Quae a summitate sua usque ad umbilicum illius apparet candida, quoniam tempus quod ante Noe fuit, qui Creatorem suum cognovit, et se hominem esse scivit, et aedificium sanctitatis primum incepit, et oblationes Deo obtulit, quasi candidum usque ad Abraham, qui velut umbilicus fortitudinis erat, surrexit, quia per voraginem aquarum homines in tantum exterriti fuerant, ut deinde per aliqua tempora timorem Dei per rectitudinem ad se colligerent. Ab umbilico autem usque ad lumbos ejus subrubea est, significans tempus quod ab Abraham usque ad Moysen in circumcissione ardens se extendit, quoniam ut aurora solem praeventit, sic Abraham per signum circumcissionis, in qua luxuriam contrivit, humanitatem Filii Dei praecessit. A lumbis vero usque ad genua ipsius subgrisea est, ostendens quod tempus illud quod a Moyse legislatore, usque ad Babylonicam transmigrationem fuit, in duritia et asperitate legis, secundum carnem processit, quousque et ibi ad multas vanitates incurvari coepit. Et a ge-

nibus usque ad finem pedum illius turbida est, significans tempus quod a Babylonica transmigratione usque ad exterminium ejusdem legis se extendit, ubi Filius Dei venit, qui ipsam in semetipso totam complevit. Quod scilicet tempus turbidum in negligentia et in torpore apparuit, quia eadem lex, jam tunc pro dedecore computata, et quasi turbulenta aqua pro nihilo habita, ad casum suum carnaliter tendebat. Nam qui eo tempore sub lege esse videbantur, solem Justitiae orientem scire volebant, sed solas litteras in tabulis scriptas se inspicere velle dicebant, nec aliud quidquam in eis intelligendum esse affirmabant. Unde ego qui omnia iusto dijudico, iudicia mea quae in Aegypto et in aliis locis super eos extenderam, quando in se ipsis considerabant, faciendo quod volebant, nunc super eos quosdam populos misi, qui eos caperent, et in regiones longinuas dividerent. In hac autem duritia infidelitatis tandem derabunt, quousque antiquus serpens in quodam errante et perditio homine oculum suum movebit, quem occulta divinitas ita occidet, ut ictum illum nec angelus nec homo noverit, et tunc idem legalis populus cum magnis aevumnis ad me respiciet, lugens et plangens quod tandem deceptus sit. Sed quandiu homines deinde in transitorio saeculo permansuri sint, angelo et homini ignotum est. Et praedicta imago gladium velut supra lumbos suos in transversum positum tenet, quoniam circumcissione velut in carnali transitu se habuisse demonstrat, ubi tamen ab umbilico vitalium usque ad lumbos homo per motionem eorum peccat, cum mens hominis ea ad peccandum movet. Et etiam iudicia Dei puram justitiam habentia declarat, ita scilicet quod Deus super illum qui membra hominis dividit, sanguinem ejusdem occisoris fundit, et etiam illum qui se ab eo in aliis malis avertit, iusto examine dijudicatum conterit. Atque immobilis permanens aspectum suum ad occidentem vertit, quoniam homines qui in eodem tempore fuerunt, cum vetus lex vigeat, ad spiritalem intelligentiam se non movebant, casum quidem antiqui serpentis scientes, multaque pericula videntes; sed tamen animarum suarum salutem in torpore et in negligentia habentes. Nam igneus draco videns quod Deus quosdam servaverat, quos inundatio aquarum non deverterat, vagantem iram per flatum suum emisit, intra se furibunde dicens: « Omnes artes meas excitabo, illasque sigillatim excribrabo, quatenus istos quos diluvium non submersit, in aliquibus impedimentis decipiam, et sic eos iterum mihi subjugabo. »

De significationibus hostiarum et circumcissionis et legis quae per prophetiam in Patribus incarnandum Dei Filium praecesserunt, et de praedicatione prophetarum, et quod homo salvari non posset nisi Verbum caro ferret, et de suggestionibus diaboli, quibus homines illudendo decipit, et de modis subventionum quibus semper Deus resistit.

IX. Itaque tempus hoc post diluvium a Noe usque ad Filium meum incarnatum se extendit, qui in se

credentes ad spiritalem intellectum convertit, ubi et aliud tempus non secundum carnem, sed secundum spiritum ad vitam processit. In Noe enim multa miracula ostendi, sicut etiam in prima apparitione in Adam quamplurima miracula perfecit, quoniam ut in Adam omnes nascituros homines prævidi, ita etiam in Noe novum sæculum resurrecturum præsignavi. De germine namque isto fortissimi et velocissimi prophetae surrexerunt, qui linguam suam acuentes, ea quæ in Spiritu sancto videbant, fiducialiter protulerunt, scilicet quia Deus Verbum suum, quod in ipso ante ævum fuit, in mundum missurus esset. Et hoc sic incarnatum est, ut totus mundus inde miretur, atque ad hoc miraculum lingue ipsorum velociter mundum transibant, cum speciosum pro filiis hominum ad terras venturum affirmarent. Sed et rationalitas dictat, et secundum dictatum opus exercetur, quia si dictatus non procederet, opus non subsequeretur. Mundum enim et hominem Deus in Verbo suo dictavit. Nam Verbum, quod sine initio est, opus quoddam dictavit, de quo mundum indumentum sibi induit, ut quando homo peccasset, si Deum confiteretur cum eodem indumento eum ad se retraheret; et ideo si idem Verbum indumentum hoc non induisset, homo non salvaretur, sicut nec perditus angelus salvabitur. Et unde esset hoc quod Deus non haberet possibilitatem illum loco suo restituere qui ab eo recesserat, cum eum penitens confiteretur? Quemadmodum enim omnipotenti Deo placuit ut hominem faceret, ita et ipsi placuit ut illum redimeret, qui in eum confudit. Quapropter prophetiam occulte expiravit, et eam obumbratim misit, usque dum opus suum perficeret; sed antequam illud ad profectum duxisset, per præcurrentia signa ipsum demonstravit. Nam Noe arcam ostendit, Abrahæ circumcisionem dedit, Moysen autem legem docuit, quatenus motio libidinis, quæ sicut serpentis lingua movetur, per istos confunderetur; et ut diabolus per animalia hominem deceperat, antequam Sanctus sanctorum veniret, per animalia in cæremoniis Dei idem diabolus conculcatur.

Et hæc tria signa, videlicet hostia, circumcisio et lex, Filium Dei præcurrebant, eaque ipse pati et finire in se voluit secundum verba inspirationis prophetarum, qui et de Deo et de omnibus malis aquilonis loquebantur, quia quoad antiquus serpens contra Deum pugnare vult, sicut etiam in cælo contra eum pugnavit, homines invadit, eis suadendo ut et ipsi Deo se opponant, et illud quod oculis et manibus palpant pro Deo colant, quemadmodum in Baal et in aliis idolis eis ostendit. Sed ut Deum nemo comprehendere valet, nec opus ipsius quisquam ad finem perducere potest, ita nec diabolus hominem cognoscere valet, nisi prius per suggestionem ipsius homo ad eum anhelet, et tunc in nequitia sua multum gaudet, quod opus Dei sic detrahendo vincat. Nam cum hominem operari posse scilicet, necdum cognoscit quid ille operari velit, et

cum eum ad Deum anhelare intellexerit, ita ut ipse opera sua in Deo ponat, quia per illum creatus est, mox suggestionem suam ad ipsum accedit dicens: « Cum tu possibilitatem faciendi quæ volueris habeas, quare opus tuum ab alieno quæris? Et quid nocebit te, quod opera quæ operari potes facis, cum ille quem creatorem tuum esse dicis, opus suum ut voluit, fecit? » Et sic suggerendo eum decipit. Ventus itaque aquilonis suggestionem et persuasionem istam designat, quia sicut ille domum totam destruit et evertit, ita et hæc diabolica sufflatio rectos sensus hominis in hanc oblivionem ducit, ut inspirationis Dei obliviscatur, et ad Deum suspirare non possit. Spiramen quoque animæ illius quod ad Deum anhelare deberet abscedit, atque ad peccata quæ per corpus suum perpetrare potest ipsum accendit. In sufflato etenim hujus fetidæ suggestionis confudit quod animas etiam rationalium hominum ad se trahere possit, quemadmodum et vermis in luto jacens, ex syco immunditiæ suæ alios vermes procreat. Ipse namque homines in hæc prava et fetida opera perduxit, quod genua sua ad Baal et ad reliqua idola flexerunt, et quorum ore immundus spiritus sonuit et loquebatur, incesta opera eos docens. In initio enim a generatione in generationem populi processerunt, quorum horribiles mentes propter gustum carnis suæ a Deo recesserunt. Sed tamen, ut prædictum est, per arcam Deus justitiam protulit, per circumcisionem, quæ velut chalybs erat, mortem vulneravit, ita ut etiam libido quam serpens exsufflaverat, per illam denudata sit; per legem vero, quam digito suo scripsit, illam confudit, hoc revolvens, quod hominem digito suo fecerat, ministerio hominis, scilicet creatura quam Deus illi dedit prius præcurrente, de qua homo munda animalia sumens, hostiam omnipotenti Deo primum obtulit. Quod autem Abel incœpit, hoc lex totum perfecit, significans quod homo qui hostiam de animali de quo altus offert, se ipsum hostiam Deo offerat. Et ut sol lunam sibi subditam tam crescentem quam deficientem habet ita et Filius Dei verus Sol legem in se habuit, quæ in ipso crevit, cum eam complevit, et quæ in ipso finem accepit, cum se ipsum Deo Patri immolavit. Et ut per mortem ejus eclipsis solis facta est, qui iterum per totum mundum effulsit, sic idem Filius Dei voluit ut homo secundum ipsum luceat, mortem ejus inspicendo, et in illa considerando qui. Il facere debeat. Quemadmodum etiam aratrum cum jumentis terram evertit, in quam semen magnum fructum faciens seminatur de quo homines pascuntur, ita etiam scriptas litteras in præceptis Dei legalis populus tenuit, sed fructu illorum saturatus non est, quia quod in litteris absconditum fuit non cognoscebat. Filius autem Dei per semina verborum suorum credentibus revelavit quod carne et sanguine ipsius saturati vitam habeant, et hoc idem in divinis secretis absconditum per seipsum manifestavit.

De innumerabili multitudine fidelium diversis modis in hac vita tam in exercitiis quam in mortificatione vitiorum pro honore Dei et sua salute viriliter obcertantium et diversa pro meritis premia munere Dei percipientium.

X. Quod autem quasi alias innumerabiles hominum imagines per totam australem plagam sicut nubem in aere fluentem vides, hoc est quod multitudo credentium qui Filium Dei in ardenti justitia imitati sunt et imitantur, mentes suas ad caelestia elevantes, de virtute in virtutem ascenderent et ascendunt. Quorum alii in capitibus suis velut coronas ferunt, quoniam isti cum mentes suas sursum erigunt, iustus et sanctis desiderii cordium suorum animabus suis ornatum superiorum premiorum imponunt, quia bona desideria initium bonae inceptiois sunt, alii ut palmas valde ornatas in manibus suis tenent, quoniam victoriam boni certaminis in operibus suis ostendunt; alii ut fistulas, id est mercedes, quas in timore et amore Dei per doctrinam suam promeruerunt; alii, ut citharas, videlicet premia durae et angustae viae, quae ad vitam ducit; alii ut organa, quia multiplices virtutes, quae in laudibus ad Deum tendunt, in eis apparent; sonusque eorumdem instrumentorum quemadmodum dulcis sonus nubium intonat, quoniam laudes quae in praedictis virtutum dignitatibus et remunerationibus resonant, exoptabili merito in virtutibus operantium, mentesque suas ad caelestia extollentium consonant, quia secundum quod homines bona in rectitudine facientes promerentur, mercedes eorum in remuneratione erunt. Mentis itaque fidelium, ut praefatum est, velut nubes discurrent, cum in desiderio animae in quo beatus homo querit a Deo opus quod operetur, nunquam saturatur, sicut nec rivuli de mari fluentes, ab inundationibus suis desistunt. Et quoniam sancta desideria, quae initium omnium bonorum existunt; ipsis hoc modo ut praefatum est infixata sunt, Deus cum caelesti militia eos coronat, quia ipsi ita adherent, quod nullo modo ab eo separabuntur. Ordinatio enim Dei in creaturis primum designavit quod homo in spiritali vita revivificari debuit, quia cum in lege quaedam pecora ligari, occidi ac comburi, eorumque sanguinem spargi praecipit, quosdam homines sicut nubes currentes, et ad ipsum respicientes, in amore ejus torqueri, et occidi, atque sic immolari praemonstravit. Et quoniam isti ubera virtutum sugunt, quatenus luxuriam aliaque vitia fugiant, victoriam palmarum ferunt, cum etiam sanguinem suum effundunt, antequam per opera infidelitatis ex reti justitiae cadant; sic duobus modis se cruciantes, videlicet contra corpus suum pugnando, atque per ordinationem Dei sanguinem suum effundendo. Unde etiam angelis qui Deo semper assistunt assimilantur. Qui autem per doctrinam omnipotentis Dei officium suum exerceat, alios docendo, fistulis sanctitatis resonant, cum per vocem rationalitatis justitiam in mentes hominum canunt; sicut etiam verbum di-

cat, et sonus resonat, et ut per sonum verbum auditur, et circumdatur, quatenus audiri possit. Et ut per fistulam vox multiplicatur, ita in timore et amore Dei vox doctoris in hominibus multiplicari debet, ubi fideles congregat, et infideles fugat. Hoc modo et alii exsurgunt, qui se ipsos contemnunt et abjiciunt, in virginitatis pudore se costringentes, voluptatemque saeculi pro poena habentes, atque in angelicis laudibus perseverant, et sicut aquila in pleno desiderio cordium suorum ad Deum volant, similes aurorae quae solem praecedit existentes, et cum oculis columbinae simplicitatis Deum semper intuentes. Quapropter et in citharis Deum cui hoc modo adjuncti sunt, hujusmodi laudes referunt, quas humana scientia nequaquam explicare potest. Sed et alii sunt qui innumerabiles virtutes quemadmodum manipulos in praecipis Dei ad se colligunt, atque humilitati reginae virtutum in organis militant, cum se ipsos quasi ad terram pro Dei timore et amore prosternunt. Humilitas enim ipsam imitantibus caelum aperit, eamque negligentibus illud claudit, ita ut nulla persecutione inimicorum reserari possit, superbiamque in infernum dejicit, qui haereditas hominum elatarum mentium est. Atque cum his qui cum ea militant in caelo dominatur; quia sicut cum generibus vocum organa ad sonum laudis convertuntur, ita Deus laudes hominum ad similitudinem angelorum constituit, quoniam ut caelestis exercitus in conspectu Dei superbiam superavit, ita et homines qui se a malis continent, superbiam in semetipsis semper superant. Homo namque opus dexterae omnipotentis Dei, quod ipsa operata est existit, chorumque perditorum angelorum implebit, et ideo etiam in defensione honorum angelorum est. Et in his duobus ordinibus angelorum et hominum Deus valde delectatur, videlicet in laudibus angelorum, ac in sanctis operibus hominum, quia cum his secundum voluntatem suam omnia perficit, quae sic in aeternitate praescita fuerant. Angelus autem coram Deo stabilis est, homo vero instabilis, et ideo convenienter opus hominis deficit; laudes autem angelorum non deficiunt. Caelum quoque et terra Deum tangunt, quoniam per ipsum facta sunt, et ad gloriam Dei sunt; sed quia homo mortalis est, divinae revelationes quae prophetis et sapientibus aliquando manifestantur, velut umbra realitates objubulantur. Cum autem homo ex mutabilitate immutabilis fuerit, tunc claritatem Dei cognoscendo videbit, et cum Deo permanebit, quemadmodum David servus meus in voluntate mea dicit:

Verba David ex psalmo LXXI ad idem pertinentia, et quo sensu accipi debeant.

XI. « Et in velamento alarum tuarum exultabo; adhaesit anima mea post te, quo suscepit dextera tua. » Hujus sententiae intellectus hoc modo, accipiendus est: In defensione protectionum tuarum, o Deus, gaudebo, cum a gravitudine peccatorum libe-

ratus tuero; et quia desideravit anima mea in bonis operibus venire post te, idcirco me alta suspiria trahentem et ad te vociferantem collegit potentia fortitudinis tuæ, quatenus amodo ab inimicis meis salvus sim. Nam ego opus sum quod operatus es, quoniam ante antiquitatem dierum in ordinatione tua habuisti, quod me hoc modo faceres, ut omnis creatura mihi adesset; et cum me creares, mihi secundum te operari dedisti, sicut etiam tu me feceras, unde tuus sum, carnemque immaculatam sicut te Creatorem decuit induisti, et sic sibi iam vestimenti tui dilatasti. Quapropter etiam cum laudibus cælum movisti, illudque cum varietate omnis ornatus in circumcinctio angelorum circumdedisti, qui ad plenum mirari non possunt, cum se velut in circumcinctio cinguli laudum circumdant, quod hominem sic fecisti, quia cingulo laudis illius qui cælestem gloriam recusavit, cum ab ipso evanuit, hominem circumcinxisti, eumque indumento tuo ita firmasti, ut amodo in laude non evanescat. Sed et angeli mirantur, quia de mortali Adam vestimentum tuum tulisti, quod tamen ideo fecisti, quatenus idem transgressor revivisceret, et ut divina claritas, quæ nulla sciscitatione experimenti finire potest, cælesti angelo claresceret dicens: « In conspectu meo semper es, et ideo revocatione non indiges, sicut ille qui per indumentum meum inventus es, quoniam ad plenum me non negaverat, cum per alium seductus fuerat. Cum enim similitudinem meam quæsiit mortalis factus est, unde et per cruciamenta indumenti mei revocandus erat, ne societas fraternitatis tuæ in ipso periret, quia quamvis te sine carne, et eum cum carne creaverim, utrumque tamen virum feci. « Tali modo occulta Divinitas, quæ tota justa est, et quæ a nullo perfecte videtur, nisi quantum se ipsa revelare dignatur, angelo qui in cælestibus sine casu permanserat se ostendit. Ipsa namque in comprehensione dexteræ suæ plenitudinem hanc habet, ut nullus, qui cum pupilla oculi fidei ipsam inspicit pereat, quoniam illi qui eam oculo fidei non inspiciunt, ab aspectu ipsius evanescent, sicut et perditus angelus et ei consentientes perierunt. Cum enim Deus omnia creasset, omnia etiam bene ordinavit, illis videlicet præmia meritorum, qui ad eum aspiciunt; illos autem dijudicando, qui in eum respicere nolunt, ut prædictum est.

Quia per Verbum sine initio ex Patre ortum omnia creata, et per idem Verbum in Virgine carnem factum, homo redemptus sit.

XII. Et hæc omnia per Filium Dei incarnatum revelata sunt, quia qui in eum credunt salvabuntur, qui vero se ab illo avertunt condemnabuntur, quoniam ipse non de radice terræ, sed de integra virgine per voluntatem Patris processit, ante Incarnationem suam cum Patre omnia creans, post Incarnationem vero suam hominem quem plasmaverat salvans, quia formam hominis absque peccato induit et per

A hominem quem creaverat redemit; quod nullus alius facere potuit quam ille qui hominem creaverat. Nam cum Adam simplex et lucidus filius esset, vigilans et dormiens exstitit, quatenus per spiritum saperet, et per sonnum caro illius requiesceret, et sic in immutabilem terram voluptatis ductus est, ut per spiritum immortalitatem cognosceret, et ne per exteriorem visum oculorum invisibilia negaret. Immortalis quidem vita nullam nebulosam lucem habet, quemadmodum formatus oculus, qui per modicum tempus videt, quia illi tenebræ iterum accedunt; et hoc homo patitur, quoniam oculus ipsius nebulosa pelle obductus est. Et pupilla oculi visum interiorum oculorum qui carni ignotus est ostendit; palpebra vero virum carnis qui exterius funditur demonstrat. In duobus itaque modis scientiæ omne opus hominis perficitur. Scientia namque interioris visus hominem divina docet, sed hoc caro prohibet, scientia autem obæcata nocturnaliter opera secundum visum serpentis operatur, qui lumen non videt. Unde et ab operibus lucis quoscunque potest avertit, sicut et in Adam fecit, cum in ipso lumen vitalis scientiæ disturbavit. Scientia quoque in Adam velut prophetia fuit, et hæc usque ad Filium Dei hominem factum perduravit, ita quod ipse illam per se illustraret, quemadmodum sol totam terram illuminat, et quod omnia quæ prædicta sunt, scilicet quæ ante legem, et sub lege facta dignoscuntur, spiritualiter in se complexit, cum se totum superno Patri obtulit, ut etiam scriptum est.

Verba David ex psalmo cum ad hoc ipsum spectantia, et quomodo intelligenda sint.

XIII. « Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum. » Huius sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est: Domine Deus, tu es ille qui facis justa et recta desideria fidelium esse ascensum tuum, ita ut regnes in cordibus illorum, et qui etiam itinera tua dirigis super verba et scripta doctorum, ubi illos excellis, quia sine macula incedis, nullum defectum in te sentiens. Quapropter et nubes ascensus tui sunt, quas velut scalam tibi fecisti, cum per indumentum tuum, o Fili Dei, eas ascendisti, quod de unica et integerrima Virgine, cujus claustrum nullus unquam aperuit, nec tetigit, assumpsisti, quia velut ros in terram, ita in eam intrasti, nec de radice viri, sed de divinitate radicans es, quemadmodum radius solis terram fovet, ut germinum proferat. Ex ipsa quoque sicut in ipsam absque omni corruptione et dolore, quasi in somno existi, sicut etiam Eva a dormiente viro sumpta est, quam idem vir sine vulnere cum gaudio inspexit, et ita etiam unica Virgo Filium suum in sinu suo cum gaudio amplexa est. Et Eva non ex semine, sed ex carne viri creata est, quoniam Deus illam in eadem vi creavit, qua et Filium suum in Virgine misit, nec Eva virgini et matri, nec Mariæ matri et virgini aliæ postmodum similes inventæ sunt. Hoc modo Deus formam hominis se induit, deitatemque suam cum illa obtexit, quæ au-

gellis in cœle visibilis est, quod habitaculum ejus existit. Unde etiam et homo, quem in altitudine et latitudine ac in profunditate formaverat habitaculum ejus est.

Quia Filius Dei in his quæ per carnem gessit vel pertulit, universa quæ et ante legem et in lege de ipso vel typicis factis significata, vel mysticis verbis prænuntiata sunt, compleverit; et quod post ascensionem suam instar duodecim ventorum seu duodecim signorum cœli, missio Spiritu duodecim apostolorum roborans, et per prædicationem eorum mundum illustrans omnia in melius convertit.

XIV. Iste Filius Dei incarnatus omnia præterita miracula, quæ eum præcesserant, in semetipso complevit, ut supra dictum est. Nam in infantia sua cum Herodes illusus est a Magis, querens eum perdere, casum antiqui serpentis ostendit, qui celestia studebat perturbare. In pueritia autem sua tempus quod ab Adam usque ad Noe erat demonstravit, cum contra ignorantiam Adæ magnam sapientiam in se habuit, ita ut eum nulla macula peccati tangeret, ubi etiam æstimatio diaboli, qui hominem ex toto perditum esse putabat, per hoc decepta est, cum nesciret quod Deus humanam formam indutus fuisset. Omnes enim qui eum tunc videbant et audiebant admirabantur dicentes: « Talia nunquam vidimus nec audivimus qualia in hoc puero sunt, » scilicet quod in simplici et in inlocta pueritia, magnæ profunditatis sapientia appareret. Hæc dicentes nesciebant eum radicem esse scientiæ angelorum et hominum, nec illum de quo angeli et homines radicati sunt. Ipse quoque in humanitate sua erexit illud quod per Adam defecerat, videlicet revelationem justitiæ, quoniam omne opus suum patri suo ascripsit, et sicut arbor de virilitate radicis grossos suos profert, ita et ipse in divinitate de qua in humanitate radieavit, universa opera sua perfecit, quia ab illa venit, et cum illa absque omni divisione est. Sed et in carne sua in melius sordida opera hominum reparavit, et doctrina sua cum inspiratione Spiritus sancti, sanctitatem eos induit, atque tali modo velut quodam diluvio dimersos et peccatis mortuos, ad vitam justitiæ revocavit, quemadmodum et sub Noe præsignatum fuerat. Idem autem Filius Dei in carne juvenis apparens, tempus a Noe usque ad Abraham cui circumcisio injuncta est in se declaravit, quoniam ipse in aquam se mittens, illamque in corpore suo sanctificans, magnas quoque virtutes faciens, ostendit, quod homines post diluvium sanctius quam ante diluvium viventes, atque incesta quæ prius dilexerant repudiantes, ab injustitia oblivionis Dei cessabant, ita ut nullas incesti operis, in confusionem duceretur. Castitas quippe in eodem Filio Dei luxuriam concubavit, atque fume magisterii eam ligavit; ipsamque per abstinentiam peccatorum sibi servire coegit, quia ipse Filius Dei omnem justitiam per se ostendens et docens, eam per abscisionem peccatorum in humanitate sua perfecit, quemadmodum etiam circumcisio, quæ in uno loco ad confusionem serpen-

tis facta est, manifestavit. Sed eum deinde carnalia præcepta, quæ per Moysen data sunt, in semetipso complevit, et, ligaturam vineulorum cæteraque opprobria passus, vivaque hostia in cruce pro omnibus suis factus, a sæculo declinavit, velut dies a nocte separatur, quia postquam plurima signa fecerat, et per semetipsum multa occulta miracula ostenderat, de terra ablati est. In passione et in morte quoque sua manifestavit Babylonicam potestatem, cum filii Israel in captivitatem ducti sunt, sicut et ipse gentilibus ad crucifigendum traditus est. Et tunc discipuli ejus tristes effecti sunt, sicut et præfati captivi lætitiæ deponentes, organa sua in lugubres voces mutaverunt. Qui tamen a morte resurgens, discipulis in quamplurimis argumentis apparens, reversionem præfatorum captivorum per hoc notavit. Atque ubi eosdem discipulos ire in orbem universum jussit, quatenus credentes baptizarent, et hoc post ascensionem suam infusione Spiritu sancti confortavit, ne diversis tribulationibus adversariorum victi succumberent, sed ut illos gloriosis miraculis superarent, veterem legem carnaliter finitam ipsamque in spiritualem vitam esse conversam demonstravit. Eos quoque, quantum capere potuerant, docebat, quia eum nondum ut in divinitate sua est videre valebant, quemadmodum homo qui formam alterius inspicit, sed tamen animam ejus intueri non prævalet. Nam cum Pater eum in cor suum videri exierat, et ubi nunquam deerat retraxit, sicut homo anhelitum suum in se reducit, omnes exercitus angelorum, omniaque celestia arcans eum Deum et hominem palam videbant. Unde et ipse discipulos suos illo igne tangebatur, de quo in ventre matris suæ conceptus est, fortissimamque vim super vim leonis, qui bestis non timet, sed capit, in igneis linguis illis inaudit, ne homines vererentur, sed ut eos experirent. In aliam enim vitam quam prius non cognoscebant Spiritus sanctus eos mutavit, spiramineque suo eos ita suscitavit, quod se homines esse nesciebant. Atque in majore et fortiore parte ipsos visitavit, quam ullum antea seu postea visitaret, quoniam prophete plurima per Spiritum sanctum loquebantur, multique plurima miracula post eosdem discipulos faciebant; nullus tamen eorum igneas linguas videbat. Per hoc etiam quod exterioribus oculis igneas linguas videbant, interior sic confortabantur, ut omnis timida medio periculorum eis ita in venis auferretur, quatenus in nullo periculo terrorem aut timorem haberent; quam fortitudinem divina vis ipsis in igneis linguis influxerat. Omnipotentem enim Patrem decebat, ut hunc duodenum numerum quem Filio suo conjunxerat conservaret, quatenus iidem discipuli alios docerent, quæ ab eo audierant. Et sic etiam Deus firmamentum constituit, et firmitatem ipsius cum flatibus duodecim ventorum, et duodecim signis currentium mensium composuit, et ut idem firmamentum omnia officia sua cum igne perficit, ita et isti in omnibus miraculis igne Spiritus sancti fir-

mati sunt, quoniam doctrina eorum ut flatus ventorum in omnem terram exiit, et ut sol illuxit, atque mariyria ipsorum velut cum austro ardebant. Menses enim cursum suum cum omnibus illis quæ firmamentum sustentant perficiunt, et Deus cum veridicis hominibus istis omnia signa sua in catholica fide complexit, ac decimum numerum, qui homo est, quem dragma illa significat, quam sapientia invenit, per Filium suum ad cœlestia reduxit. Sic Unigenitus Dei et Filius Virginis, cujus nomen est *Stella maris*, de quo omnia flumina exeunt, et ad quod iterum redeunt, quemadmodum et de eodem Unigenito Dei omnes salvationes animarum venientes, iterum in ipso manent, omnia quæ prædicta sunt, quæ ante eum in lege, seu ante legem fuerunt, per semetipsum perfecit. Omnia quoque in meliorem statum convertit, ita ambulans super pennas ventorum, id est in præfatis mirabilibus excellens facta patriarcharum et verba prophetarum, ad documenta scripturaque omnium doctorum, atque in humanitate sua super omnem creaturam quæ homo est volans; omnemque creaturam a Patre suo in hereditatem accipiens, ut etiam discipulis suis loqueretur dicens :

Verba Christi in Evangelio de potestate a Patre sibi tradita loquentis et quomodo intelligenda s'nt.

XV. « Omnia tradita sunt mihi a Patre meo (Matth. xi). » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est : Ego qui Verbum et Filius Dei sum a Patre meo exivi, a quo mihi tradita sunt omnia quæ ipse prædeterminaverat, producens in formas, quemadmodum verba proferunt cogitationes quæ in corde latent. Ad quem iterum vado incarnationis meæ dispensatione completa, opere scilicet quod mihi commisit in eadem æternitate, qua semper ante ævum cum ipso eram inseparabiliter manens, qui me propter numerum supplendum quem constituerat misit. Et sicut in excelsis creandi potestatem, sic etiam in inferioribus mundi partibus quod creatura perierat, ab eo reparandi potestatem accepi. In vera namque Dei præscientia omnia ut futura erant æternaliter laterunt, quæ postea per Verbum suum; scilicet Filium suum creavit; cui etiam liberandi quæ creaverat, ac regendi potestatem commisit, et sic omnia Filio suo tradita sunt, qui ante ævum in deitate Patri coæternus erat, et consubstantialis.

Quia prophetarum verba ante Incarnationem Domini obscura et ignota intelligi non poterant; sed Christus secundum eum vivens in mundo, et hæc adimplens intelligibilia reddiderit, et quod per aquam baptismi et originale et actualia peccata in fide Trinitatis abluantur.

XVI. Filius namque Dei ambulabat super pennas ventorum, quoniam prophete pennæ verborum Spiritus sancti fuerunt, quia ut Spiritus sanctus eos inspiraverat, sic ipsa loquendo prophetabant. Atque in hoc exemplum eidem Filio Dei dederant, quoniam secundum quod ipsi de eo prædixerant, ita et ipse in mundo manens faciebat, hominemque

A humero suo ad cœlos et ad paradisiaca loca ut præfatum est reportavit. Supernam autem mansionem et paradisiacum locum Deus hoc modo constituit, sicut homo qui ædificia subditis suis ædificat. Atque in hæc eadem loca Filius Dei animas fidelium in præcepto Patris sui a tartareis locis ereptas secum tulit, ut homo ille facit, qui civitatem suam cum paucis hominibus primum comprehendit, quam postea magna multitudine implet. Omnipotens itaque Deus ante Incarnationem Filii sui hæc omnia prægnaverat, hominique creaturam ad operandum concesserat; sed solus homo erectus visu suo sursum ad cœlum aspicit, cætera autem animalia ad terram prona et homini subdita sunt; et sic homo per rationalem spiritum inextinguibilis est, per carnem vero cum vermibus patribilis. Et propheta verbis infantium similis erat, quorum verba intelligi non possunt, sed postquam maturiores fuerint, tunc verba ipsorum intelliguntur, et sic ante incarnatum Dei Filium prophetia ignota fuit, nec intelligebatur, in Christo autem aperiebatur, quia ipse radix ramorum omnium honorum existit. Radix enim primum gramen profert, et gramen germen, deinde germen ramos, rami vero flores et flores fructum, et sic etiam et radix Adam ostendit, gramen patriarchas, germen prophetas, rami sapientes, flores vero legalia præcepta, fructus autem Filium Dei incarnatum, qui per aquam fideles et credentes in remissionem peccatorum reduxit. Per aquam enim omnem blasphemiam peccatorum mundavit, quæ in Adam serrexit, et quemadmodum ignis per aquam exstinguitur, ita et originale crimen ac cætera peccata in lavacro baptismi abluantur, et quoniam Spiritus sanctus in aquam venit, hominem per circumcisionem peccatorum mundavit. Animam quoque ejus, quæ per deceptionem antiqui serpentis venenosa fuit, sanctificavit, ita ut illa in communionem veræ fidei deinceps tabernaculum ipsius existat. Quapropter de illo qui in baptismo remissionis peccatorum non abluitur, David inspiratione mea loquitur dicens :

Verba David ex psalmo ciii, et de his qui in baptismo per infidelitatem remissionem delictorum non percipiunt, et de his qui in eo per fidem mundantur.

XVII. « Posuisti tenebras, et facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestię silvæ. » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est : O Deus et rector, qui omnia juste dispensas, tu posuisti recto judicio tuo tenebras poenarum ad vindictam malorum, de quibus etiam erecta est nox, quod perditio est reproborum, quia dum increduli in tenebris infidelitatis sunt, tenebras mortis incurruunt. Et sic deinde æternaliter in perditionem ruunt, et in ipsa nocte fidei luce carente pertranseunt omnes qui feroces sunt in tyrannide, et infructuosi in incredulitate, quoniam dum infidelitatem non depouunt, et ad te Deum per gratiam baptismi non currunt, quasi nunquam fuerint, in oblivionem ibunt.

Sed fidelis ille est qui, deposita tenebrositate incredulitatis, et fugata nocte æternæ damnationis, pertransit universos mores bestiales, atque infructuosas actiones, se ad vitam convertens, quam ille qui vita est attulit, diabolo quoque renuntians, et in lavacro baptismi se mundans. Filius enim Dei discipulis suis hominem in aqua regeneratum esse evangelizavit, alioquin in cœlum non levaretur, nisi prius per aquam et Spiritum sanctum a pec-

A catis mundaretur, quia cum homo seminatur ex patre in matrem missus, et ex ea generatus, in baptismo inspirationem Spiritus sancti recipit, et sic etiam particeps sanctitatis fit; infidelis autem a sanctitate proficitur, et in pœnalia loca mittitur. Verba autem hæc fideles devoto cordis affectu percipiant, quoniam per illum qui primus et novissimus est, ad utilitatem credentium edita sunt.

VISIO OCTAVA.

Visio brevis de tribus imaginibus, et descriptio status vel habitus earum, et de ordinibus sanctorum coram eis apparentibus.

I. Vidi etiam quasi in medio præfatæ australis plagæ tres imagines, duas videlicet in quodam purissimo fonte stantes, circumsepto et ornato superius rotundo et perforato lapide, velut in ipso radice esse, quemadmodum arbores in aqua interdum crescere videntur, alteram quidem purpureo, altera autem candido fulgore ita circumdata, ut eas perfecte intueri non possem. Tertia autem extra eundem fontem supra præfatum lapidem illius stabat, candida veste induta, ejusque facies tanta claritate fulgebat, ut ipsa claritas faciem meam reverbaret. Et coram eis beati ordinis sanctorum velut nubes apparuerunt, quos diligenter intuebantur.

Verba primæ imaginis, virtutis scilicet charitatis, magnificentiam operum suorum in angelis et hominibus, et in doctrina prophetarum et apostolorum enarrantis, et excellentiam virtutum sapientiæ et humilitatis summa laude extollentis.

II. Prima autem imago dicebat: Ego charitas viventis Dei claritas sum, et sapientia mecum opus suum operata est, atque humilitas quæ in vivo fonte radicavit adjutrix mea existit, ipsique pax adhæret. Et per claritatem quæ ego sum vivens lux beatorum angelorum fulminat, quoniam sicut radius a lumine fulget, ita claritas hæc beatis angelis lucet, nec esse debuit quin luceret, sicut nec lux absque fulgore est. Ego enim hominem scripsi, qui in me velut umbra radicans fuit, quemadmodum umbra cujusque rei in aqua conspicitur. Unde et vivus fons sum, quia omnia quæ facta sunt velut umbra in me fuerunt, et secundum umbram hanc homo factus est cum igne et aqua, quemadmodum et ego ignis et aqua viva sum. Quapropter et homo in anima sua habet, ut quæque secundum quod vult ordinet. Omne autem animal umbram habet, et quod in ipso vivit, ut umbra in eo hac et illac vadit, et cogitationes in rationali animali sunt, in brutis autem animalibus non, quoniam illa tantum vivunt et sensus habent quibus cognoscunt quid fugere, vel quid appetere debeant; sed tantum anima a Deo spirata rationalis est. Claritas quoque

B mea prophetas obumbravit, qui per sanctam inspirationem futura prædixerunt, ut in Deo omnia quæ facere voluit antequam fierent umbra fuerunt; sed rationalitas cum sono loquitur, et sonus velut cogitatio est, et verbum quasi opus. De umbra autem hac scriptura Scivias processit per formam mulieris, quæ velut umbra fortitudinis et sanitatis erat, quoniam vires istæ in ea non operabantur. Vivens itaque fons Spiritus Dei est quem ipse in omnia opera sua dividit, quæ etiam ab ipso vivunt vitalem vitam per eum habentia quemadmodum umbra omnium in aqua apparet, et nihil est quod manifeste hoc videat unde vivit; sed tantummodo illud sentit per quod movetur. Et ut aqua illud quod in ipsa est fluere facit, sic et anima vivens spiraculum est, semper in homine manens, eumque sciendo, cogitando, loquendo et operando quasi manere facit. In umbra quoque hæc sapientiæ æquali mensura omnia metiebatur, ne aliud pondere suo aliud excederet, et ne etiam aliud ab alio in contrarium moveri posset, quoniam ipsa superat et constringit, omnem diabolicæ artis malitiam, quia ante initium omnium initiorum fuit, et post finem eorum in fortissima vi sua erit, nec ullus resistere valebit. Nam nullum in auxilium suum vocavit, nec ullius eguit, quoniam prima et novissima fuit, nec ab ullo responsum accepit quia prima et cunctarum rerum institutionem operata est. Et in se ipsa, et per se ipsam constituit omnia pie et leniter, quæ etiam a nullo inimico destrui poterunt, quoniam inceptionem et finem operum suorum excellenter vidit, quæ omnia pleniter composuit, ita ut etiam omnia per ipsam regantur. Ipsa quoque opus suum inspexit quod in umbra aquæ vivæ in rectam constitutionem ordinavit, cum etiam per hanc prædictam et indoctam muliebrem formam quasdam diversarum rerum naturales virtutes, quædamque scripta vitæ meritorum nec non et quædam alia profunda mysteria apernit, quæ illa in vera visione videns valde debilitata est. Sed ante omnia hæc sapientiæ verba prophetarum, verbaque aliorum sapientium, nec non et Evangeliorum in vivo fonte hauserant, æque discipulis Filii Dei commiserat, quatenus flumina vitæ aquæ per illos in totum or-

hæc diffunderentur, quibus homines velut in rete ducti ad salvationem reducerentur. Fons utique saliens viventis Dei puritas est, et in ipsa claritas ejus resplendet, in quo splendore Deus cum magno amore omnia complectitur, quorum umbra in salienti fonte apparuit, antequam Deus ea in formis suis prodire jussisset. Et in me charitate omnia resplenderunt, splendorque meus formationem rerum ostendit, sicut umbra formam indicat, atque in humilitate quæ adjutrix mea est, per jussionem Dei creatura processit, in eademque humilitate Deus ad me se reclinavit, quatenus arida folia quæ ceciderant, in ea beatitudine relevaret, qua omnia quæ vult facere potest, quoniam illa de terra formaverat, unde et post casum ea liberavit. Nam homo pleniter factura Dei est qui cælum respicit et terram domando conculcat, et omnibus creaturis imperat, quia per animam altitudinem cæli aspicit. Quapropter et per illam cælestis est, sed per visibile corpus terrenus existit. Deus itaque hominem in imis jacentem in humilitate collegit contra illum qui in confusione de cælo projectus est, quoniam cum antiquus serpens per superbiam scindere vellet angelorum concordiam, Deus ipsam forti potentia sua tenuit ne per rabiem illius laceraretur. Satan enim in altis gloriam magnam habens in se computavit se posse facere quæcumque vellet, ne ob hoc gloriam siderum perdere, se.l omnia habere volebat, et ideo cum ad omnia inhiaret, perdidit totum quod habebat.

Quod quæcumque Deus operatus est in charitate, humilitate et pace perfecit, et expositio præscriptæ visionis sub imaginibus harum trium virtutum ostensæ.

III. Iterumque vocem de cælo ad me dicentem audiui: Omnia quæcumque Deus operatus est, ea in charitate, in humilitate ac in pace perfecit, quatenus etiam homo charitatem diligit, humilitatemque apprehendat, pacem quoque teneat, ne cum illo in interitum vadat, qui virutes istas in primo ortu suo subsannabat. Nam vides etiam quasi in medio præfatæ australis plagæ tres imagines, duas videlicet in quodam purissimo fonte stantes, circumsepto et ornato superius rotundo et perforato lapide, velut in ipso radicatæ sint, quemadmodum arbores in aqua interdum crescere videntur, quæ in fortitudine ardentis justitiæ tres virtutes in nomine sanctæ Trinitatis sunt, quarum prima est charitas, secunda humilitas, tertia pax. Charitas quidem et humilitas in purissima divinitate, de qua flumina beatitudinis fluunt existunt, quia hæc duæ virtutes ad liberationem et erectionem hominis, qui in imis peccatorum depressus jacebat, unicum Dei Filium per totum orbem terræ diffusum demonstrant, cum corpus ejus in cruce perforatum et sepultum mirabili potentia divinitatis surrexit, lapidemque fortitudinis et honoris se esse ostendit, quoniam omnia miracula quæ idem Filius Dei in mundo gessit ad gloriam Patris sui reduxit. Nec

eandem virtutes a divinitate separatæ sunt, sicut nec radix ab arbore seceritur, quia Deus charitas existens, in omnibus operibus et judiciis suis humilitatem tenet. Charitas enim et humilitas cum eodem Dei Filio ad terras descendentes, cum ad cælos redeuntem relexerunt. Altera quidem purpureo, altera autem candido fulgore ita circumdata, ut eas perfecte intueri non possis, quod designat charitatem in cælesti amore velut purpuram ardere, humilitatem vero terrenas sordes in candore rectitudinis de se excutere. Quod quamvis mortali homini difficile sit per omnia imitari quandiu vivit in carne, Deum tamen super omnia diligere, et se in omnibus humiliare propter mercedem æternorum non negligat. Quod autem tertia imago extra eundem fontem supra præfatum lapidem illius stat, hoc est quod pax quæ in cælestibus manet etiam terrena negotia, quæ extra cælestia sunt defendit, quia ipsam Filius Dei verus angularis lapis existens attulit, cum totum mundum nativitate sua illuminavit, et cum ipsum angelum in laudabili carmine suo Deum et hominem cognoverunt. Ejusque facies tanta claritate fulget, ut ipsa claritas faciem suam reverberet, quoniam pax, quæ per Filium Dei surrexit, non ita ut in supernis est, in terrenis teneri potest, quia cum cælestia in stabilitate unanimatis semper sint, terrena in titubatione hæc et illac projecta multotiens immutantur. Sed tamen homo, qui opus Dei est, ipsum laudabit, quoniam anima hominis in laude erit, ut angelus est, quia dum homo in sæculo vivit, terram colit quomodo vult et quomodo desiderat, Deumque ostendit, quoniam secundum illum signatus est. Et coram eis beati ordines sanctorum velut in nube apparent, quos diligenter intuentur, quia per charitatem et humilitatem ad gloriam supernæ celsitudinis perveniunt, cum mentes fidelium quasi nubes de virtute in virtutem fluunt, ubi etiam illos charitas et humilitas diligenti examinatione et tuitione considerantes, ad desideria supernorum strenue et leniter accedunt. Nam charitas ornatric operum Dei est, quemadmodum annulus per nobilem lapidem ornatur; humilitas autem in humanitate Filii Dei aperte se manifestavit, qui de integra stella maris surrexit. Et ipse casum primi hominis non extimuit, nec expulsio primi hominis eum exterruit, quoniam nullum peccatum ipsum tetigit, quia totus in divinitate radicans fuit, sed quidam qui eum videbant et cum eo ibant exaruerunt, et velut arida folia ceciderunt. Ipse tamen in locum eorum alios germinare fecit, nec ullius hominis consilium habuit, quomodo inimicos suos superaret, qui ab eo voluntate propria ceciderant. Sed et otiosus non erat sicut primus homo in casu suo a bonis operibus vacabat, quoniam in gloriosorem vitam, quam prius positus fuisset, hominem renovabat, nec in sedem superbiæ se reclinavit, quemadmodum diabolus qui hominem cum pestilentia inobedienciæ decepit, timoremque non habuit, quomodo hominem

illi auferret, quia caput ejus valida fortitudine A in carne pati voluit. Homo enim opus dextræ Dei conterendum præcivit. Prædictis quoque virtutibus Ecclesia exornata et dotata in cubiculum regis ducebatur, ut scriptum est :

Verba David ex psalmo XLIV Ecclesiam vario virtutum cultu decoratam commendantia.

IV. « Astitit regina a dextris tuis in vestitu decorato circumlata varietate. » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est : O Fili Patris, in desponsatione catholicæ fidei astitit Ecclesia prosperitati supernorum desideriorum dotata humanitate tua, quæ rubore sanguinis tui perfusa est, circumamicta quoque multiplicibus virtutibus, quas de domo patris tui tulit, cum in amplexus dilectionis tuæ se posuit. Ista quippe desponsatio per voluntatem omnipotentis Dei processit, qui illam cum fulgenti opere perfecit, ubi a summo usque ad imum hominem collegit, quem indumento justitiæ decoravit, cum Filius Dei pro redemptione hominis B in carne pati voluit. Homo enim opus dextræ Dei est, per quem ipse vestitus et vocatus ad regales nuptias est, quas humilitas fecit, cum Deus altissimus in ima terræ respexit, et ecclesiam de communi populo collegit, quatenus ille qui ceciderat per poenitentiam resurgeret, seque in sanctis moribus renovaret varietate virtutum quasi viriditate florum adornatus. Superbia autem semper corrupta est, quia unamquamque rem comprimit, dividit et abstrahit; humilitas vero nulli quidquam rapit seu abstrahit, sed omnia in charitate retinet, et in ipsa Deus ad terras se reclinavit, atque omnes virtutes per ipsam collegit. Virtutes namque ad Filium Dei tendunt, sicut virgo virum repudiando Christum sponsum suum vocat, ipsæque humilitati adjunctæ sunt, cum eas ad nuptias Regis perducit. Verba hæc fideles devoto cordis affectu percipiant, quoniam per illum qui primus et novissimus est ad utilitatem credentium edita sunt.

VISIO NONA.

Visio de duabus imaginibus mirabili claritate fulgentibus, et descriptio habitus earum; et de tenebris totam occidentalem ædificii plagam occupantibus et de igne cum sulphure et aliis tenebris usque ad medium septentrionalis plagæ se incurvante.

I. Deinde prope septentrionalem angulum qui versus orientem respiciebat vidi imaginem cujus facies et pedes tanto fulgore radiabant, ut idem fulgor visum meum reverberaret. Vestem autem quasi ex albo serico induerat, et viridis coloris desuper tunicam habebat, quæ diversis margaritis ubique ornata apparebat, atque velut in auribus, in aures, in pectore monilia, in brachiis vero armillas portabat, quæ omnia velut ex purissimo auro erant, pretiosis lapidibus ornata. Sed quasi in medio ejusdem septentrionalis plagæ vidi aliam imaginem erectam stantem, formamque mirabilem habentem, in cujus summitate ubi locus capitis ejus esse debebat, tanta claritas fulgoris radiabat, ut idem fulgor visum meum repercuteret. In medio autem ventris ipsius caput hominis capillos canos, barbamque habens apparebat, et pedes ejus similitudinem pedum leonis imitabantur. Sed et sex alas habebat, quarum duæ ab humeris sursum ascendentes, et se recurvantes ad invicem se conjungebant, prædictamque claritatem tegebant; duabus autem a præfatis humeris usque ad verticem supradicti capitis deorsum se extendentibus; duabus vero a lumbis ejusdem imaginis usque ad talum pedum ipsius descendentibus, et se aliquantulum quasi ad volandum expandentibus, reliquo corpore velut piscium, et non volatilium pennulis per totum velato. Et in duabus alis quæ se ad verticem præfati capitis extendebant, quinque specula apparebant, quorum

unum in summitate dextræ alæ erat, in quo scriptum videbatur, *Via et veritas*, et unum in media ejus in se scriptum habens : *Ego ostium omnium arcanorum Dei sum*, unumque in fine ipsius in quo scriptum continebatur : *Ostentio omnium bonorum C existo*, atque in summitate sinistræ alæ unum erat in se scriptum continens : *Speculum sum in quo intentio electorum consideratur*, et unum in fine ejusdem alæ scriptum habens : *Nuntia nobis si tu es ipse qui regnaturus es in populo Israel*. Et imago hæc dorsum ad aquilonem verterat. Per totam autem occidentalem plagam velut teterrimas tenebras fumigantes aspicebam, sed prope angulum eadem plagæ qui versus septentrionem erat, nigerrimus ignis cum sulphure et densissimis tenebris ebulliens fere usque ad medietatem septentrionalis partis se recurvando extendebat. Audivique vocem de celo mihi dicentem.

Quia prima duarum imaginum sapientiam insinuat, et multifaria pulchritudine habitus ejus universas creaturæ genera quam Deus in diversis rerum naturis et speciebus condidit significet.

II. Omnipotens Deus, qui per sapientiam omnia condidit, mirifica opera sua diversis significationibus aperit, atque in donis suis mirabilis existens, ea unicuique creaturæ secundum quod vult dividit. Hominem quoque ad beatitudinem supernorum reducere volens, ei in mirabilibus figuris hæc quæ in cælestibus, et quæ in terrestribus, et quæ in infernalibus mansionibus sunt, prout vult congrue demonstrat. Unde prope septentrionalem angulum, qui versus orientem respicit, vides imaginem cujus facies et pedes tanto fulgore radiant, ut idem fulgor visum tuum reverberet, quoniam ubi stul-

lita finitur et iustitia oritur, sapientia veræ beatitudinis manifestatur, cujus initium et finis humanum intellectum superant, quia eadem luce præscientiæ qua principium operis sui inspevit, eadem et finem ejus prævidit. Vestem autem quasi ex albo serico induit, quoniam hominem in candore et suavitate dilectionis amplectens, etiam Filium Dei in decore virginitatis incarnatum ostendit et quomodo hoc fieret homini ignotum est, sed sola divinitas hoc novit. Et viridis coloris desuper tunicam habet, quæ diversis margaritis ubique ornata apparet, quia etiam exteriores creaturas, scilicet in aere volantes, et in terra ambulantes, seu reptantes, ac in aquis natantes, quorum spiritus cum carne deficiunt, sapientia non abjicit, sed eas vegetat et retinet, quoniam servitium homini impendunt, et ab eis pascitur, et etiam ipse velut ornatus in margaritis ejusdem sapientiæ existunt, cum naturam suam non excedunt ut homine multoties rectam sibi institutam viam transgrediente. Atque velut in auribus in aures, in pectore monilia, in brachiis vero armillas portat, quæ omnia velut ex purissimo auro sunt, pretiosis lapidibus ornata, quoniam omnes creaturæ illi obediunt, præceptorumque ipsius recordantur. Unde etiam opera ejus comprehensione plenitudinis ita muniantur, ut nulla creatura ita imperfecta sit, quod ei quidquam in natura sua desit, quin plenitudinem totius perfectionis et utilitatis in se habeat; et sic omnia quæ per sapientiam processerunt in illa quemadmodum purissimus et elegantissimus decor sunt, splendidissimo quoque fulgore essentia suæ licentia. Homo etiam complens præcepta mandatorum Dei, vestis candida et suavitas sapientiæ est, viridique indumentum per bonam intentionem et viriditatem operum multimodis virtutibus ornatum, auriumque illius decor, cum se ab auditu malorum susurrationum, averit, pectoris ejus munitio, cum illicita desideria negligit, brachiorum quoque ipsius honor fortitudinis est, cum a peccato defendit, quia omnia hæc ex puritate fidei oriuntur, profundissimis donis sancti Spiritus, justissimisque scripturis doctorum decorata, ubi fidelis homo bonis operibus illa perfecit.

Quod altera imaginum omnipotentem Deum designet, et quid claritas in loco capitis, quid hominis caput in medio ventris ejus apparet, quid etiam pedes ejus similitudinem pedum leonis habentes expriment.

III. Sed quasi in medio ejusdem septentrionalis plagæ vides aliam imaginem, erectam stantem, formamque mirabilem habentem, quæ contra fortitudinem injustamque æstimationem antiqui serpentis, omnipotentem Deum designat, in majestate sua invincibilem et in virtutibus suis mirabilem, quoniam profunditatem mysteriorum ejus nullus ad finem perducere potest. In cujus summitate, ubi locus capitis ejus esse deberet, tanta claritas fulgoris radiat, ut illum fulgor visum tantum repercutiat, quia excellentiam divinitatis, quæ omnia il-

luminat, nullus dum mortali corpore gravatur videre potest, cum nec angeli aspectui ejus semper assistentes ipsum ad finem perducere valeant, eum inspicere assidue desiderantes, quoniam Deus claritas illa est, quæ nec esse incœpit nec finitur. In medio autem ventris ipsius caput hominis capillos canos barbamque habens apparet, significans quod in perfectione operum Dei antiquum consilium ad salvationem hominis fuit, magnam dignitatem rectitudinis in se ostendens, quam nemo dinumerare nec comprehendere potest, quemadmodum initium et finis rotæ quæ æqualem circumulum habet, ab homine discerni non prævalet. Nullus enim homo illud finire potest, quod angeli comprehendere nequeunt, quia æternitas ante ipsos æqua-

liter volendo et perficiendo fuit, nec illius rei eguit quoniam semper plena fuit. Unde et idem caput formam humani capitis habet, quia Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam fecit, et potestatem operandi illi dedit quatenus quod bonum est operaretur, Creatoremque suum laudaret, nec illius oblivisceretur. Deo etenim nullus similis est, nec esse potest; sed qui illi assimilari voluit deletus est, quia hoc esse non debuit. Cum autem Deus virtutem suam potenter ostendere voluit, in alvum Virginis respexit, et sicut in die septimo ab omni opere suo requievit, hominemque deinde operari instituit, ita et Filium suum in utero Virginis requiescere fecit cui et omne opus suum commisit. Nam Spiritus sanctus leni calore suo carnem Virginis absque omni incendio motus carnalis viri tetigit, quemadmodum ros super gramen leniter cadit, ita ut flos scilicet Filius Dei in carne ejusdem Virginis formam hominis assumeret, qui etiam multa tolerantia propter hominem crimina ejus sustinuit. Nam in circumcissione sua per baptismum hominem purgandum designavit, et in passione ac in morte sua illum de criminalibus peccatis redimendum, ac in ascensione sua ipsum cælesti regno associandum demonstravit, atque his modis numerum beatorum usque ad tremendum tempus iudicii complebit. Et pedes prædictæ imaginis similitudinem pedum leonis imitantur designantes quod Deus divinitatem suam hominibus quandiu mortales sunt abscondit, quibus tamen in legalibus præceptis, et in aliis creaturis plurima bona ostendit. Quæ tandem omnia per Filium suum velut cum pedibus leonum ad se trahet, et examinabit, ita ut tota terra concutiat, et firmamentum evertatur, et mortalis homo sic finem habens, rationem de operibus suis reddat, ubi et Filium Dei immortalē videbit.

Quomodo sex alis eadem imago circumamicta apparuerit, et quid figurent eadem alas.

IV. Sed et sex alas habet, quæ sex dierum opera sunt, in quibus homo Deum invocando laudat, et se ipsum adiutorio Dei procurat; quarum duæ ab humeris sursum ascendentes, et se recurvantes ad invicem se conjungunt, prædictaque claritatem

tegunt, quæ dilectionem Dei et proximi ostendentes, et se per fortitudinem bonorum operum sursum erigentes, rigore deposito, necessitati proximorum condescendunt. Mystera etiam arcanorum Dei comprehendunt, quoniam et eadem alæ etiam cœlestem militiam supernorum spirituum manifestant, quos Deus ad vultum suum posuit, eos specula miraculorum suorum constituens, cum vultum ipsius inspiciunt, quem tamen nulla celebritate laudis, nec ullo termino ad finem perducere valent. Duabus autem alis a præfatis humeris usque ad verticem supradicti capitis deorsum se extendentibus, vetus et novum testamentum significatur, quæ fortitudinem præceptorum Dei portant, et se ad antiquum consilium declinando extendunt, cum in veteri testamento prophætæ Filium Dei prædixerunt, quem in novo filii Ecclesiæ per devotionem fidei susceperunt. Ipse etiam potestatem Dei declarat, quæ possibilitatem creandi et faciendi qui vult habet, quemadmodum et avis expansis alis suis in altitudinem, in latitudinem et in profunditatem volat, quoniam et Deus omnia cœlestia secreta in recto itinere constituit, ita ut eorum splendor nunquam cesset, et in veritate ipsius nunquam finem habeant, sicut nec veritas umbram falsitatis habet. Alis vero duabus a lumbis ejusdem imaginis usque ad talum pedum ipsius descendantibus, et se aliquantulum quasi ad volandum expandentibus, præsens sæculum et futurum ostenditur, ubi in præsentem generatio præterit et alia succedit, et ubi in futuro stabilitas indeficientis vitæ adveniet, cum circa finem mundi id ipsum manifestabitur, terroribus et prodigiis quamplurimis eundem finem velut volando præcurrentibus. Et lumbis ingluviis gutturis diabolici gustum peccatorum et carnalium desideriorum immittit, ubi cibi descendunt et emittuntur, et ubi carnis concupiscentia in peccatis crescit; sed divina protectio eos defendit, et castitatem cum crectione bonorum operum ipsis tribuit. Nam Deus incestos actus qui per motum linguæ serpentis in primis hominibus surrexerunt, postea per hominem unum constrinxit, qui potentibus alis virginæ naturæ, offi ium luxuriæ in mentibus hominum contra carnis jura contrivit.

Quid significet quod hæc eadem imago toto corpore pennulis piscium et non pennis volucrum velata videtur; et quod Dei Filius, diabolo nesciente, mundum per carnem intraverit, et ad quid Pater illum tantas passiones sustinere voluerit.

V. Unde et reliquo corpore velut piscium et non volatilium pennulis per totum velato designatur quod sicut forma piscium formæ volatilium dissimilis existit, et ut occultum est quomodo pisces nascantur, et qualiter crescant et aquæ in quibus vivunt festinum cursum habent, et pisces etiam cum ipsis festinanter fluunt, ita quoque et Filius Dei totus in sanctitate natus est, et in aliena natura, scilicet ab aliis hominibus separatus, in justitia totus sanctus fuit, in qua et hominem expansis alis om-

nia bonorum operum in cœlum reportavit, sicut et in antiqua lege per signa sacrificiorum multoties præsignatum fuerat, et ut per ipsum in virginæ natura deinde completum est. Mox enim et Adam noxiale pomum comedit, gustum in peccatis concepit, ita ut peccare posset. Quapropter et paradisi gloria ab ipso recessit, et in exilium missus est. Statim quoque diabolus luxuriam adversus Deum protulit, et nativitatem hominum cum impudica confusione evertit, atque in dolo suo cogitabat, quod homo qui in tantis sordidus esset, regnum cœlorum intrare non posset quoniam fornicationis non esset populus Dei, nec ipse Deus eorum. In spurcitiis namque motus carnis diabolus valde gaudebat, et intra se dicebat: « Ego hominem de glorioso loco suo deieci, eumque in maximas sordes misi, et ideo nulla pars Deo in illo est, quia ipse totus mundus nullam sordiditatem vult nec recipit. Quapropter et homo in loco meo remanebit. » Sed Deus antiquum serpentem celavit quomodo hominem liberare vellet, et spurcitiis quæ per dolum illius ebullierant, per Filium suum abluit, et vulnera quæ homini luxuria indixerat per illum delevit. Istud Deus in medio potentæ suæ, in qua ante omnia initia fuit, et in medio noctis infernalis putei fecit, sicut et in medio noctis per angelum percutientem signaverat, in medio videlicet potentæ suæ quoniam potens erat facere quæcumque voluit; atque in medio noctis, cum antiquus inimicus superba opinione putabat quod homines cepisset sicut vellet, et ita tantam multitudinem hominum possedisset, quasi eos in medio cordis sui haberet: tunc Filius Dei, ut præfatum est, diabolo nesciente, occulte venit, atque humanitate sua hamum illius quo homines capiebat commisit, quem etiam devictis hostibus suis pro signo triumphi in vexillum crucis suspendit, et Patri suo cum omni militia cœlestis exercitus ostendit. Unde et idem exercitus canticum novæ laudis elevabat, gaudens quod tam magna multitudo beatarum animarum a tam truculenta captivitate liberata esset, quia prædictus Dei Filius eas in locum beatitudinis collocaverat.

Et quare omnipotens Deus unicum Filium suum qui nullum debitum in peccatis habuit, tantas passiones pati permisit? Idcirco videlicet, ne antiquus deceptor ullam occasionem adversus Deum haberet, quia homo illi libenter consenserat, et quoniam præcepta illius per omnia secutus fuerat. Si enim homo peccator pro aliis hominibus occideretur, malignus spiritus diceret quod ille nullum liberare posset, quoniam de propriis peccatis arguendus esset, in quibus ei consensisset, quapropter et nullam possibilitatem haberet, ut et sibi et aliis finem captivitatis abstraheret. Unde vivens Deus Filium suum dedit, cuius forma similitudinis formæ Adæ fuit, quatenus per indumentum humanitatis suæ hominem redimeret.

De quæque speculis in diversis locis duarum mediarum alarum ejusdem imaginis apparentibus, quid designent, et quomodo scriptura quæ in eis ostensa est intelligenda sit.

VI. Et in duabus aliis quæ se ad verticem præfati capitis extendunt, quinque specula apparent, quæ in Veteri et Novo Testamento, quæ ad dignitatem antiqui consilii respiciunt, quinque luminaria diversorum temporum ostenduntur; primum videlicet in Abel, secundum in Noe, tertium in Abraham, quartum in Moysè, quintum in Filio Dei, quæ omnia hominibus ad viam veritatis lucent; cum etiam ipse Filius Dei clausuram cœlestium gaudiorum per passionem suam aperuit. Quorum unum in summitate dextræ alæ est, in quo scriptum videtur: *Via et veritas*; quod alta mysteria miraculorum Dei designat, quæ nullus hominum per scientiam suam plenarie comprehendere valet, nisi quantum in circulo fidei capit, sicut nec umbra in speculo quicquam plus operatur quam ei per formam demonstratur, et quæ ad salutem populorum viam justitiæ ac veritatem rectitudinis ostendunt, quatenus homo Deum timens, ad cœlestia perveniat; velut etiam opera et finis Abel declarant. Et unum in mediâ ejus in se scriptum habet: *Ego ostium omnium arcuorum Dei sum*; quoniam in perfectione salutaris defensionis manifestatio secretorum Dei declaratur, ostendens quod omnipotens Deus in latitudinem totius creaturæ miraculis suis se expandit; sicut etiam a primo homine usque ad novissimum multiplicia signa miraculorum perficit, videlicet prophetando, nuntiando, et faciendo, nec in his cessabit, donec omnia quæ facturus est compleat, quemadmodum nec in prima creatione creaturæ requievit, antequam ex toto eam completeret, sicut et in Noe variis signis præfiguravit. Unumque est in fine ipsius, in quo scriptum continetur: *Ostensio omnium bonorum existo*, quia in fine isto finis diabolicæ irrisionis est præmonstratus, atque ortus cunctorum bonorum præfiguratus, designans etiam quod Filius Dei formam hominis de simplici virgine esset assumpturus, et omnia bona per se completurus. Quod et liber vitæ denuntiat, qui nunquam delectatur, in quo etiam cœlestis Jerusalem cum omnibus virtutibus suis descripta est, quas nullus enarrare valet; sicut nec mirabilia Dei quisquam ad finem perducit, quæ etiam omnia Abraham in circumcisione quam præcepto Dei complevit, fideliter præmonstravit. Atque in summitate sinistræ alæ unum est in se scriptum continens: *Speculum sum, in quo intentio electorum consideratur*, quoniam in initio justitiæ cum superna defensione per virtutem electorum suorum iniquitatem opprimeret, tam simplex et pura devotio illorum apparuit, ut diabolicis artibus resisterent, et se vivum holocaustum Deo offerrent. Quapropter et Satan retrorsum projectus, Deum tam fortem super inimicos suos cognovit, ut etiam in profundo inferni exterritus, eum per omnia contremisceret. Unde et multi, qui in parte

A aquilonis per montiferum pomum dormiebant, in speculo timoris Dei per pœnitentiam evigilaverunt, scilicet homicidæ, adulteri, raptores, mendaces ac alii quique peccatores Deum exorantes, quatenus eos ab antiquo hoste liberaret. In pœnitentia namque istorum Deus valde laudatur, quoniam omnes ordines pœnitentium et fidelium hominum Deum in potestate sua magnum cognoscunt, qui eos sic liberat, et peccata eorum delet. Quapropter et in eis valde delectatur, qui cum velut nox in peccatis mortales fuissent, quasi purum diem per pœnitentiam illos fecit. Unde et multo plus eum diligunt, a diabolo sic erepti, quam si ereptione per pœnitentiam non indignissent, nec deinceps ab amore ejus torpescent. Itaque timor Dei omnibus tam electis simplicibus et innocentibus quam peccatoribus necessarius est, quoniam eos oportet timorem Dei prius habere quam amorem ejus gustent; et ideo etiam in præfato speculo intentiones ipsorum velut scriptura apparent, quas Deus semper inspicit. Et unum in fine ejusdem alæ scriptum habens: *Nuntia nobis si tu es ipse qui regnaturus es in populo Israel*, quia ubi Vetus Testamentum finitum est, et novum incepit, Unigenitus meus apparuit, qui Satan in inferiorem puteum inferni velut lapidem submisit, ita quod in nullo ventoso flatu voluntatis suæ spirare poterit, ut prius fecit, in quo factio idem Filius meus electis suis æterna præmia demonstravit, quemadmodum ad Moysen locutus sum dicens:

C *Verba Dei in Exodo loquens ad Moysen, « Ostendam tibi omne bonum, » et quomodo de Incarnationis Dominicæ mysterio accipienda sint.*

VII. « Ostendam omne bonum tibi, et vocabor in nomine Domini coram te, et miserabor cui volueris, et clemens ero in quem mihi placuerit. » Rursumque ait: « Non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo et vivet. » Et iterum: « Ecce, inquit, est locus apud me, stabis super petram. Cumque transibit gloria mea ponam te in foramine petræ, et protegam te dextera mea donec transeam, tollamque manum meam, et videbis posteriora meâ (Exod. xxxiii). » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipendus est: Ego qui Dominus cunctorum sum, quoniam per memetipsum sum, tibi qui puro corde me colis, æternæ vitæ beatitudinem quæ omne bonum est ostendam. Vocaborque Dominus coram te, qui creator omnium creaturarum sum, cum tu Israel tunicam Filii mei videris, quam Adæ promisi, quando eum nomine suo vocavi, et quando tenebrosam vestem illi dedi, quia tenebrosus erat. Ob hoc etiam nullus hominum peccatis hominum gravatus vultum meum videre potest, quandiu mortalis existit, quoniam per suggestionem diaboli de nigredine aquilonis niger est, et sicut quæque lucida ab aquilone aversa sunt, sic claritas veræ lucis ab Adam recessit, cum per consilium antiqui serpentis ad aquilonem respexit. Proinde quia mortalium nemo gloriam meam perfecte intueri potuit, per prophetas meos loquendo

miracula mea ostendi, qui in umbra loquebantur, quæ de luce formabatur, quæ etiam obscurior luce sua erat, sicut omnis umbra obscurior substantia sua est de qua procedit. Sol quoque et luna atque omnia sidera homini obnubilata erant, ita ut nudam claritatem illorum videre non posset; atque omnia ventorum spiramina illi ad videndum oblecta erant, et ideo quasi in umbra dicebatur, ut prædictum est: « Nuntia nobis si tu es ipse qui regnaturus es in populo Israel. » Nam Spiritus sanctus in populo suo prophetando protulit, quod per primam vocationem qua Adam vocatus est præfiguratum erat, quod liberator hominum venturus esset. Tunc Filius Dei humanitate indutus venit, cujus claritatem divinitatis homines videre non poterant, cum enim quasi alium hominem inspicerent; sed tamen ipse in alia via quam homines viverent, scilicet sine gustu peccati, eis se ostendebat, sic autem ut comederet, bibere, dormiret et se vestiret, nullam maculam delictorum habens. Judæi vero alique multi ipsum videntes, Filium Dei esse dubitabant, atque in hoc scientiam suam obnubilabant, nec mirabilia ipsius in fide capiebant; sed in duritatem saxorum conversi sunt, quemadmodum coluber in caverna petra latet. Sed tamen ipse dextra sua quamplurimos Judæorum et paganorum cum innumerabili exercitu salvandorum obtinebit, donec omnia mirabilia ipsius pertranseant, et tunc manum magni operis sui levabit, omnibusque amicis suis posteriora sua demonstrabit, quatenus omnes cognoscant qualiter cum diabolo dimicaverit. Et tunc, o Israel, in illo fiducialiter confides, cujus miracula, ut Adam claritatem æternæ vitæ fugisti in ipsum non credendo; ipseque tunc tibi erit sub lingua tua, ut favus mellis; et ut cibus lactis in ostensione operum suorum, quæ ad te colliges, et brachio tuo apprehendes querula voce dicendo: « Ach, ach, quandiu decepti sumus! » et sic adimplebitur quod me inspirante scriptum est:

Item verba David ex psalmo xcn, ubi loquitur: « Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus », et quomodo intelligi debeat.

VIII. « Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus. » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est. Deus, qui via et veritas est, sub arcanis rectæ constitutionis suæ omnia ornamenta firmamenti cum mirabilibus elationibus maris posuit et cum mirabili elatione maris ornamenta firmamenti perfudit, eaque in aliqua parte secundum cœlestia arcana in similitudine speculi posuit; sed sicut umbra in speculo nihil absque forma sua potest, sic nec ornamenta firmamenti quidquam per se nisi per superna secreta operari prævalent. Ornamenta quippe firmamenti de supremis arcanis resplendent, quemadmodum fulgor ab igne procedit, quia ignis materia fulguris est, et fulgur pertranseat, igne autem permanet; ita et ornamenta firmamenti pertranseant, cœlestis autem harmonia manendo perdurat. Quæ propter et mirabilis in altis cœlorum

Dominus est, quoniam nulla transitoria res perfecte potest ea respicere, quæ nunquam transibunt, quia illa in deficiente perfectione sunt. Sed Deus in ornamenti et in signis firmamenti hominibus cœlestia demonstravit, quatenus in speculo fidei miracula sua per hæc cognoscant; et si prædicta ornamenta videre non valerent, scientia eorum caeca esset; sicut etiam aquilo omni luce privatus, post ruinam diaboli nunquam claruit, qui quoniam honorem Altissimi subsannavit, ideo et ipse nullum lumen retinuit. Mirabiles quoque elationes maris sunt, cum homines qui in instabilitate hæc et illac iuvandant, Spiritu sancto accensi a terrenis ad cœlestia se elevant; et sic etiam mirabilis in altis virtutibus Dominus, cum illo ad quæque bona ita confortat, ut scribibus vitiorum deinceps se salutare recusent. Unde etiam Scriptura habet:

Item verba ejusdem ex eodem psalmo ubi dicit: « Etenim firmavit orbem terræ qui non commovebitur. »

IX. « Etenim firmavit orbem terræ qui non commovebitur. » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est: Deus cum pleno opere replevit orbem terræ, et ideo non commovebitur, quoniam si creaturis repletus non esset, quadam inanitate concussus moveretur. Omnis enim creatura locum suum qui ipsam ministrando portat replet; sed Deus miracula sua in homine operatur, orbemque terræ illi ad necessitatem corporis sui commisit. Ipse etiam firmavit Ecclesiam toto orbe terrarum diffusam, quæ nulla tempestate adversariorum conteretur, quamvis plurimis tribulationibus multoties fatigetur. Nam miracula sua Deus in illa assidue perficit, nec in hoc cessabit, quousque numerus electorum suorum cum cœlesti harmonia compleatur. Vultus autem Divinitatis super harmoniam istam est, nec ipsa ullo sine terminari poterit, nec quidquam per se sed per ostensionem vultus Divinitatis facere valet, sicut nec umbra in speculo apparens aliquid per se facit, sed per formam suam de qua procedit. Et cœli dicuntur qui Deum inspiciunt, cœlique qui eum prophetant, cœlum quoque sunt, quod Filius Dei in humanitate se ostendebat. Cœli autem illi nominantur qui de splendore vultus Dei quemadmodum scintillæ ab igne resplendent, et in quibus Deus omnes iuivicæ suos superavit. Sed cum Deus cœlum et terram creavit, in medio eorum hominem posuit, quatenus eis domiando imperaret, et hoc medium secundum medium illud est, quo Filius Dei in medio corde Patris est, quia ut consilium a corde hominis, ita et Filius a Patre Deo exivit. Nam cor consilium habet, et consilium in corde est, et unum sunt, nec ulla divisio ibi esse potest.

Quia in eo quod præscripta imago aorsum ad aquilonem verterat hoc designetur quod Deus consilium Incarnationis Filii sui et redemptionis humanæ a diabolo et omnibus spiritibus malignis absconderit.

X. Et imago hæc dorsum ad aquilonem verterat,

quoniam omnipotens Deus cunctos aquilonis amicos celavit, quod cum Filio suo facere voluit, et sicut filios retrorsum dejecit, ne illum lumen viderent, ita in nulla scientia opus Filii Dei videbant, et quoniam hæc omnia Deus per antiquum consilium ordinaverat, ideo illis abscondita erant. Per vim enim zeli Dei diabolus in abyssum dimerisus est, omneque lumen illi ablatum est, ita ut jam nullum fulgorem beatitudinis videat, quia omnino exæcatus est, quoniam similitudinem illius qui de nullo, sed qui per semetipsum est habere voluit, et licet in illi timore iudicia Dei nunc sentit et eis respondet, illa scilicet quæ ad ipsum pertinent puniendo. Nam in timore iudiciorum Dei novit, quod Deo nequaquam resistere potest; sed tamen ramos operis illius abscondit, sicut in primis hominibus fecit, illos videlicet seducendo qui ei ex toto corde consentiunt. Propter quod etiam in perditionem vadunt, qua idem hostis semper rugit ut animas devoret, nec ab hoc furorē ullo tædio cessat, Deus autem in magnis præconiis et multis signis occultam divinitatem suam hominibus ostendit, atque per sapientiam in creaturis multa eis demonstravit; in quibus secreta divinitatis ipsos cognoscant, quemadmodum homo multas formas per scientiam suam coloribus depingit. Sed et sicut antiquus serpens in casu suo Deo resistere non potuit, sic etiam nec contradicere valuit, quin Deus supernum eorum in maiore laude per Filium suum cum animabus iustorum restitueret, de quo illi ceciderunt, qui opus ejusdem Filii Dei ante novissimum diem pleniter scire non poterunt, et qui tunc de cælesti exercitu magnam confusionem sustinebant, quia locus eorum in maiore benedictione replebitur, quam ante fuisset. Filius enim Dei, ut prædictum est, in aliena via præ aliis formosus processit, proles virginis naturæ existens, quoniam prima virgo per serpentinum consilium corrupta est; Virgo autem Maria tota sancta fuit, quæ de Spiritu sancto Filium concepit, et virgo peperit virgoque permansit. Hæc nativitas per antiquum consilium prædestinata erat, et tota spiritualis in divinitate occultata latebat, nec in scientiam hominum volavit, eo quod non multiplex, sed unica in divinitate esset, ubi idem Dei Filius ante antiquitatem dierum ex Patre natus existit, quoniam Pater eum hominem fieri in voluntate sua semper habuit. Qui in aliena natura humanitatis veniens, sinistram partem Leviatan evertit, cum mille vitia peccatorum de guttore illius per opera castitatis abstraxit, quia abstinentia et contritio peccatorum de castitatis sunt, in quibus virgines et poenitentes propter dimissa peccata carnalium desideriorum ad desponsationem Agni volant, quoniam et Filius Dei, Virginis Filius, virginitate coronatus, poenitentes ad ipsum torrentes suscepit. Ab initio enim idonenti humanitatis suæ omnia spiritualia in omni operabatur, quæ etiam usque ad novissimum perveniet, et hæc in medio potentie suæ sunt,

A non per numerum dierum, sed per vim operis sui, ac ea in recta statera habet, ita ut per nullam illusionem superari possit. Nam in humanitate sua super pennas ventorum volavit, et sicut aquila in solem, sic ipse in faciem Patris aspexit, quia sicut Abraham circumcisionem carnis acceperat, per quam spiritalis vita, quam aqua significat, intelligitur, ut pisces in aqua vivunt, ita etiam anima hominis per baptismum circumciscitur, atque in aqua spiritaliter ad vitam regeneratur, in qua in æternum in sede beatitudinis vivet, quemadmodum etiam de sede majestatis Dei dicitur.

Verba David ex psalmo ci, ubi scriptum est: « Dominus in cælo paravit sedem suam, » et quo sensu accipienda sint, et brevis recapitulatio de incarnatione Domini,

B
C
D
XI. « Dominus in cælo paravit sedem suam, et regnum ipsius omnibus dominabitur. » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est: Filius Dei, qui Dominus hominum, Dominus angelorum Dominusque omnium virtutum est, in cælo beatitudinis paravit sedem suam, quemadmodum cogitatio hominis instrumentum operis sui secundum desiderium ipsius operatur; et ut omne opus secundum voluntatem ejus perficit, nec in illa re idem Filius a Patre suo recessit ut Adam fecit, qui in lacum mortis cecidit. Unde etiam regnum ipsius omnibus, videlicet in cælo et in terra, dominabitur, ut inimicos suos ut scabellum pedum suorum concalcabit, quia caro ipsius per gustum peccati in terra nunquam tacta est, ac ideo etiam nullus dolor eam evicit; sed per duram et asperam passionem omnia terrena superavit. Quem autem deceret liberare hominem, nisi igneam Filium Dei, qui de cælo ad terras descendit, et de ipsis ad cælos ascendit, et qui rore divinitatis sicut guttam mellis supernam gratiam super populum suum stillat, ita ut fideles nunquam ab invicem superari possint? Omnia enim opera bona Pater in Filio suo operatus est, quod in nullo alio fieri potuit, quoniam ipse, ut præfatum est, a Patre nunquam recessit, sicut nec splendor solis a sole separatur. Ipse itaque pro liberatione hominis ad terras venit, hominemque redemit, quem nemo alius redimere potuit, quia Pater eum sic venire disposuit, velut propheta David, Spiritu sancto inspirante, dicit:

Item verba ejusdem ex psalmo lxxi ubi legitur: « Descendit sicut pluvia in vellus, » et quod hoc quoque ad incarnationem Domini referendum sit.

XII. « Descendet sicut pluvia in vellus, et sicut stillicidia stillantia super terram. » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est: Adam in consilio diaboli per transgressionem præceptorum Dei mortalis fuit, et ideo Filius Dei descendit, velut ros suavitatis, in alvum Virginis, quæ suavis, mitis et humilis ut ovis in moribus suis erat, quatenus hominem de morte suscitaret, sicut et per eversionem terræ per aratrum fructus in pluvia suscitatur.

Aratrum quippe præceptum legis est, quod in humanitate sua idem Filius Dei hominibus dedit, ut in cognitione præcepti huius ad vitam resuscitarentur, et secundum exemplum suum quasi cum aratro carnalia desideria in semetipsis everterent, et etiam sic per exempla sanctorum operum fructuosi fierent, de die in diem perficiendo, quemadmodum ipse eos præcesserat. Et hoc modo stillicidia super eos mittebat, agrumque virtutibus plenum ex ipsis faciebat, quem benedixit, et fructibus omnium bonorum scilicet castitate, continentia et patientia, et cæteris beatitudinibus replevit.

Quia tenebræ ad occidentalem plagam visæ itemque ignis cum sulphure aliisque densioribus tenebris ad septentrionalem præscripti edificari partem ostensus, ubi in exteriori mundo pœnalia loca sint, in quibus peccatorum animæ cruciuntur, demonstrent, et etiam interiorem eorundem peccatorum cæcitatem, qua per infidelitatem obscurantur significet.

XIII. Per totam autem occidentalem plagam veluti teterrimas tenebras fumigantes aspicias, quoniam ibi pœnalia loca sunt, quæ diversa genera tormentorum in se habent, quia cum homo per declivia peccatorum ad occidenta tendit, cæcitatem infidelitatis per nequitiam malum vaporem emittentem sibi attrahit; et sic etiam earundem tenebrarum pœnas incidens, se ipsum in confusionem mittit, cum creatorem suum negligit. Sed prope angulum ejusdem plagæ, qui versus septentrionem est, nigerrimus ignis cum sulphure et densissimis tenebris ebullens, fere usque ad medietatem septentrionalis partis se recurvando extendit, quia idem locus est pœnalis profunditas, et lacus perditionis animarum illorum, qui Deum contemnentes cum bonis operibus scire noluerunt. Quapropter et ibi acer ignis cum amaritudine sulphuris, et inextricabilibus tenebris evaporat, et ad destinata loca se dilatat, ita ut diversitatem earundem pœnarum humana scientia ad perfectum scire non possit, quandiu homo in mortali sæculo vivit. Homo quoque cum ad occasum infidelitatis pervenerit, quæ ad perditionem respicit, ita ut nec justa opera nec Deum diligat; ignis pervergentis cum acerbitate et cæcitate morum illi occurrens, ad plenitudinem infelicitatis et submersivis eum perducit, ita ut spem vitæ non habentem, perditio ipsum per omnia in se trahat. Nam homo qui stultitiam sequitur, et sapientiam per quam Deus omnia creavit abominatur, se ipsum condemnat, cum nullam moderationem in malis habens, de futura vita nihil cogitat, nec si alia vita sit scire desiderat, nec quomodo mutabilis sit perspicaciter perpendit. Infantiam enim suam et pueritiam, juventutem et maturam ætatem homo capere valet, quid vero in decrepita ætate de ipso fiat, nequaquam comprehendere potest, aut quomodo mutandus sit. Per rationalitatem quippe animæ se initium habere cognoscit; sed quomodo sit quod anima non moritur, et quod finem non habet, nequaquam scire aut capere potest.

A *Quia Deus omnia per sapientiam quæ consultanda diaboli malitiam fecerit, et ut cum sit invisibilis ab homine per fidem intelligeretur, et per opus suum cognosceretur; et quid ordinationem totius operis sui ante ævum in se ipso habuerit quod temporaliter condidit, in hoc quoque hominem secundum se constituens ut prius in se cogitando diserneret, quidquid postmodum operando exerceret.*

XIV. Deus itaque per sapientiam firmamentum posuit, et hoc cum viribus siderum velut cum clavibus compilavit, sicut et homo domum suam cum clavibus firmat ne cadat. Sidera etiam lunæ adsum, quæ de sole accenditur, et in defectu suo lumen sideribus stillat, et quam utique sapientia in antiquo consilio secundam cum sole homini fecit, qui omnis creatura est, cum illa succum terræ infundit, sed sol divinitatem, luna vero innumerabilem numerum humani generis designat, et hæc omnia ornatus sapientiæ sunt. Firmamentum quoque sedes omnium ornamentorum suorum est, sicut et homo sedem habet, quæ terra est, quæ illum sustinet; illudque Deus cum ornatu suo ad laudem suam posuit, sicut sapientia hoc præordinaverat. Unde et creatura ipsi sapientiæ quasi vestis fuit, quoniam opus suum tetigit, sicut et homo vestem suam sentit. Si autem homo sic creatus esset, ut vestibus carere posset, tunc opere non indigeret, nec ullo ministerio teneretur, nisi quod tantum corpus tegimen animum esset, et per animam moveretur. Deus quoque videri non potest, sed per creaturam cognoscitur, quemadmodum etiam corpus hominis propter vestem videri non potest. Et sicut interior claritas solis non cernitur, ita nec Deus a mortali creatura videtur, sed per fidem intelligitur, velut etiam exterior circulus solis vigilantibus oculis aspicitur. Et omne opus quod sapientia instituit, hoc contra malitiam diaboli fecit, quia ille omne opus ipsius semper odio habuit et odit, usque in finem pleni numeri, cum ipso in tanta fortitudine percussus peribit, ut deinceps adversus Deum præliari non tentet. Omnis quoque ordinatio sapientiæ suavis et lenis existit, quoniam ipsa tunicam suam in sanguine Agni qui misericors est lavat, cum sordibus aspersa fuerit; quapropter et super omnia ornamenta creaturarum amanda est, omnibusque sanctis animalibus amabilis videtur, quia in amplexione aspectus ejus nunquam extediari poterunt. Quemadmodum etiam sapientia ordinavit, spiritus in homine vivit et vigilat, acullatenus finietur, sed quandiu homo in corpore vivit, cogitationes ipsius supra numerum in eo multiplicantur, sicut etiam sonus laudis in angelis innumerabilis est. Cogitatio quoque in juventute benignis vivit, et ipse illam verbo rationalitatis emittit, ac per eam opus suum operatur, quod tamen in se nequaquam vivit, quoniam ille initium habuit. Sed æternitas in semetipsa vivit, nec unquam in defectu apparuit, quia ante ævum æternaliter vita fuit. Cum autem anima in immortalitatem mutatur, postmodum anima non vocatur, quoniam per cogitationes cum homine tunc nihil operatur.

sed deinceps in laudibus angelorum est qui spiritus sunt. Unde et ipsa etiam tunc spiritus vocabitur, quia cum corpore carnis deinceps non laborabit. Merito autem homo vita dicitur, quoniam enim per spiraculum vivit vita est, sed et cum per mortem carnis in immortalitatem mutatur, in vita erit; post novissimum quoque diem cum corpore et anima in aeternitate vita est, quoniam cum Deus hominem plasnavit, occulta mysteria sua in ipso clausit, quia sciendo, cogitando, et operando ad similitudinem Dei factus est. Divinitas enim ordinationem omnis operis sui in semetipsa habuit, quemadmodum illud fieri deberet, et secundum hoc hominem ut cogitare posset constituit, ita ut ille omnia opera sua in corde suo primitus diceret, quam faciat quia clausura mirabilium Dei est. Deus namque ordinat, homo autem cogitat, angelus vero scien-

tiam habet, in qua semper cum voce laudis et cum dilectione honoris Dei sonat, nec aliud quam in Deum perspicere et ipsum laudare desiderat. Et Deus ante ævum absque omni cessatione operis quod facturus erat in se habuit; et sic homo, qui clausura miraculorum ejus est, cum oculo fidei ipsum cognoscit, eumque cum osculo scientiæ amplectitur, quem oculis carnalibus videre non potest, atque secundum ipsum operatur. Angelus etiam electa opera ejus Deo cum odore bono offert, quæ ille ad superna per bonam voluntatem mittit, viliaque opera quæ in aliam viam magis quam ad Deum aspiciunt, etiam idem justo judicio demonstrat. Verba autem hæc fideles devoto cordis affectu percipiant, quoniam per illum qui primus et novissimus est, ad utilitatem credentium edita sunt.

VISIO DECIMA.

Visio extrema, in qua rota multæ amplitudinis ostensa, qualis esset diligenter describitur; iterumque imago charitatis sub alio schemate conspicitur.

I. Deinde juxta montem quem velut in medio orientalis plagæ conspexi, ut prædictum est, quasi rotam miræ amplitudinis similitudinem candidæ nubis habentem, et ad orientem versam vidi, quam in medio in transversum, scilicet a sinistro latere usque ad dextrum latus suum, linea obscuri coloris velut halitus hominis est distinguebat, ita ut etiam ejusdem rotæ medietatem quæ super eandem lineam erat, alia linea quemadmodum aurora rutilans, a summitate ipsius rotæ usque ad medietatem prælatæ lineæ descendens ostenderet. Superior autem pars medietatis ejusdem rotæ a sinistro latere usque ad medietatem sui quasi viridem colorem emittebat, et a dextro latere usque ad medietatem sui velut rubens color fulgebat; ita ut hi duo colores aequali mensura spatiorum inter se dividerentur. Medietas vero ejusdem rotæ, quæ sub prædicta linea in transversum ducta erat, colorem pallidum quadam nigredine intermistum demonstrabat. Et ecce in medio ejusdem rotæ in præfata linea iterum vidi imaginem, quæ charitas mihi prius denominata est sedentem; alio tamen ornatu eam nunc apparentem, quam prius vidissem. Nam facies ejus ut sol lucebat, tunica autem ipsius ut purpura fulgebat, et torquem auream pretiosis lapidibus decoratam circa collum suum habebat; calcamentis claritatem fulguris ex se reddentibus induta. Sed et ante faciem ejusdem imaginis quasi tabula ut crystallus perlucida apparebat, in qua scriptum erat: *Pulchram formam argentei coloris manifestabo, quia civitas quæ initio caret magnam claritatem habet; sed unumquodque quod initium habet ambiguum in terroribus est; nec secreta Dei in plena scientia*

capere potest. Et imago hæc prædictam tabulam inspiciebat. Unde et linea in qua sedebat movebatur, et mox ubi eadem linea prædictæ rotæ in sinistra ejus parte conjuncta videbatur, exterior pars ipsius rotæ per breve spatium aliquantulum aquosa, et deinde aliquantulum ultra medietatem medietatis ejusdem rotæ, quæ sub præfata linea in transversum ducebatur rubicunda, et postmodum pura et lucida, et tandem velut turbida et procellosa tempestas efficiebatur, scilicet prope finem ejusdem medietatis, ubi præfata linea ejusdem rotæ affixa erat. Audivi que vocem de cælo mihi dicentem:

Quia Deus vere unus dici non possit si sibi similem ex natura haberet, et quod præmonstrata rotæ qualitas ipsum Deum initio et fine carentem ad omnia bona paratum ostendat, et quomodo tota ejusdem rotæ descriptio ad aeternitatem vel potestatem Dei seu animarum salutem referatur.

II. O homo, audi et intellige verba illius qui erat, et qui est absque officio mutabilitatis temporum, quia in ipso hoc antiquum consilium fuit, quod diversa opera facere voluit; et hæc quasi radium solis ante antiquitatem dierum inspexit, quoniam futura erant. Nam Deus unus est, et huic unitati nihil se conferre potest, sed ipse præcivit, quia quoddam opus quod facturus erat, similitudinem hujus unitatis sibi usurpare tentaret. Unde et illi obstaculum repercus, tonitruis opposuit, quoniam ipse illa unitas est, quæ nullum sibi similem habet, alioquin unitas nominari non posset; et ideo etiam illum a se abiecit, qui similitudinem hanc perverse appetit, et sic qualibet rationalis anima in homine quæ de illo qui verus Deus est existit, ut quod sibi placet eligat, et quod sibi displicet abiecit, quia quid bonum seu quid nocivum sibi sit cognoscit. Sed quamvis Deus unus sit, in vi tamen cordis sui opus quoddam præcivit, quod magnifice multiplicavit; ipseque Deus ille vivens ignis est, per quem animæ spirant, et ante

initium fuit, et etiam initium et tempus temporum extitit. Hæc omnia præsens visio manifestat. Nam juxta montem, quem velut in medio orientalis plagæ conspicis ut prædictum est, quasi rotam miræ amplitudinis similitudinem candidæ nubis habentem, et ad orientem vorsam vides, quæ Deum initio et fine carentem, sed nitentem in operibus suis existentem, et ad omnia bona paratum ostendit. Quam in medio in transversum, scilicet a sinistro latere usque ad dextrum latus suum, linea obscuri coloris velut halitus hominis est distinguit, quia perfecte per principium caduci mundi, et per finem ejus ad æternitatem tendentem voluntas Dei apparet, cum temporalia ab his quæ æterna sunt sequestravit; ita ut etiam ejusdem rotæ medietatem quæ super eandem lineam est, alia linea quemadmodum aurora rutilans a summitate ipsius rotæ usque ad medietatem præfatæ lineæ descendat. Per hoc ostenditur quod perfectionis Dei plenitudinem quæ in cælestibus per voluntatem ipsius temporalia excellens existit, divina ordinatio ad quælibet bona directa, et quasi quodam fulgore indeficiente, ante principium mundi, et post finem ejus, et in ipsis mundi temporibus mirabiliter apparens, ad omnem justitiam paratam esse manifestat. Unde superior pars medietatis ejusdem rotæ a sinistro latere usque ad medietatem sui quasi viridem colorem emittit, quoniam Deus quando creaturas quemadmodum ab ipso præcite erant in formis suis ad laborem prodire faceret, quasi in viriditate voluntatis suæ habebat. Et a dextro latere usque ad medietatem sui velut rubeus color fulget; quia Deus post finem mundi ea quæ a transitorio sæculo ad vitam sunt in melius commutans; animabus quoque fidelium mercedem fulgentium laborum suorum reddens, nullum laborem, nullumque defectum eis ultra dominari permittit: « ita ut si duo colores æquali mensura spatio inter se dividantur, » quoniam sicut æternitatis ante principium mundi initio caret, sic etiam finito mundo finem non habet; sed principium et terminus mundi quasi uno circulo comprehensionis concluduntur. « Medietas vero ejusdem rotæ, quæ quæ prædicta linea in transversum ducitur, colorem pallidum quadam nigredine intermixtum demonstrat, quia caduca tempora mundialis rerum initium et finem habentia, quibus indeficiens æternitas nullo fine conclusa dominari designat; atque nunc pallorem angustiarum, nunc nigredinem tribulationum, quandiu mundus durat multoties graviter portat. Sed et hæc omnia, quæ prædicta sunt, alio modo ad salutem animarum hominum respiciunt, ita ut ad summam fortitudinem, quæ in perfectione fulgentis justitiæ consistit, potestas Dei conjuncta sit, quoniam potestas et fortitudo Dei sibi ætherentes sunt. Potestas quidem Dei rotanda æqualitate temperantiæ est, quia initio caret et fine, et ampla possibilitate omnia quæ vult facere potest: candidaque in lenitate cælestium judiciorum fulget, quoniam nulla mutabilitas, nulla

A vicissitudo incrementi seu detrimenti Deum tangit, nec ullum tempus eum unquam dividit, sed semper absque initio illæsus, et immutabilis permanet, omnibus quæ sunt vitam tribuens, et se ipsum pure colentes, ad summam beatitudinem colligens. Plenitudo quoque potestatis ejus justa moderatione cuncta disponens, atque in altitudine, et in profunditate sua incognita homini existens, æterna et temporalia quasi in circulo nec initium nec finem habentem demonstrat. Itaque et potestatis Dei perfectio, quæ æternitatem divinæ ordinationis manifestat, et providentia ejus in his quæ æterna sunt fulgens, ab æternitate ipsius potestatis ad plenitudinem divinæ ordinationis se extendens, in operibus suis se ipsam declarat, animasque beatorum in superna gloria permansuras covat. B *Æternitas quoque perfectionis potestatis Dei in his dispositionibus quæ futurae erant, cum plenitudine creaturarum, velut viriditatem venturi et processuri germinis ostendit, cum cælum et terra nondum fuissent, sicut et dona sancti Spiritus cordi hominis viriditatem inferunt, ut bonum fructum afferat. In his vero quæ post finem mundi ac stabilitatem immutabilitatis pervenient, quasi rutilantem fulgorem demonstrat, quia tunc omnia perfecta erunt, nec ullum deinceps defectum sentient, animabus quoque sanctorum ad superna sublatis; ita ut etiam æternitas Dei sicut ante principium mundi initium non habuit, sic quoque post finem illius nullo termino claudatur, ubi et tunc beati sine fine in cælestibus gaudebunt. Sed C et perfectio potestatis Dei sub æternitate omnia temporalia diversos modos habentia concludens, omnia Deo subjecta esse ostendit; eosque, qui Deum negligunt, ad infernalium loca mitti deponit, quoniam omnia examinantur, quæ Deo repugnare videntur.*

Quare virtus charitas alio in hac quam in superiori visione cultu adornata conspiciatur.

III. Quod autem in medio ejusdem rotæ in præfata linea ferum viles imaginem, quæ charitas tibi prius denominata est sedentem, alio tamen ornata eam nunc apparentem quam prius vidisses; hoc est quod in perfectione illa qua potestas Dei omnia sibi subjicit, voluntati Dei charitas quasi quiescendo conjuncta est, quoniam charitas omnem voluntatem Dei adimplet, nunc isto, nunc illo ornata decorata, quia virtutes quæ in hominibus operantur, charitatem velut quodam decore ornata demonstrant, cum omnia bona per charitatem fiant. Nam facies ejus ut sol facit, monens ut homo omnem intentionem cordis sui in verum solem figat; tunica autem ipsius ut purpura fulget, quatenus homo cum visceribus misericordiæ indumentum sibi faciens, unicuique potenti quantum poterit subveniat. Et torquem auream pretiosis lapidibus decoratam circa collum suum habet, innuens ut homo jugum subjectionis sibi imponens, cum laudis virtutibus illud adornet, ita ut in omnibus humilitatis Deo se veraciter subiectum esse ostendat, quemadmodum et Filius Dei

Patri suo usque ad mortem carnis per omnia obedi-
vit. Calceamentis quoque claritatem fulguris ex se
reddentibus induta est, quatenus omnia itineris ho-
minis in lumine veritatis sint, et ut homo vestigia
Christi sequens aliis exempla rectitudinis fideliter
præbeat.

*De tabula instar crystalli perlucida ante imaginem
charitatis apparente, et quid significet quod, ipsa
imagine eandem tabulam inspiciente, linea ses-
sionis ejus movetur; et brevis repetitio de crea-
tione cæli, terræ, angelorum et hominis.*

IV. Sed et ante faciem ejusdem imaginis quasi
tabula ut crystallus perlucida apparet, scriptumque
habens, quod divinitatem quæ initio caret, nihil
initio subjacens, ad plenum capere possit, quoniam
coram Charitatis intuitu præscientia-Dei ostenditur,
quia Charitas et præscientia Dei in unum consenti-
unt. Præscientia enim absque omni offensione
perlucida, nec initio aut fine conclusa, nec etiam a
mortali creatura determinata, ostendit quod homo
qui Charitati subjectus esse vult, cum ea quæ in
Deo sunt diligit, et Deum in puritate fidei inspicit,
nec quidquam ipsi quod caducum est proponit, in
superioribus gaudiis sedem sibi ponit, quoniam
Deus eum illo venturum prævidit. Et imago hæc
prædictam tabulam inspicit, unde et linea in qua
sedet movetur, quia cum charitas Dei præscientiam
ipsius intuebatur, in qua omnia quæ in creaturis
futura erant apparuerunt, cum creaturæ quæ
creandæ erant nondum fuissent, voluntas Dei ad
quam Charitas quasi quiescendo conjuncta est, ad
formationem creaturarum se movit, et sic cælum
et terra, cæteræque creaturæ quæ in eis sunt, per
jussionem Dei surrexerunt. Nam cum angeli præ-
cesserunt, quidam ex ipsis Creatorem suum negli-
gentes, irrevocabiliter corruerunt, quidam vero in
servitute et dilectione illius persisterunt. Deus ita-
que post alias creaturas hominem creavit, quatenus
omnia quibus indigeret sibi præparata inveniret,
eumque viventi spiramine illuminavit, atque miri-
fice factum duobus modis munivit, scilicet ut ignis
et flamma esset, ignis quidem in anima, et flamma
quæ de ipsa flagrat in rationalitate. Flamma autem
rationalitatis novit ubi cum osculo electionis ope-
retur, quod scientia boni et mali est, per quam non
ardet in illo quod ad opus suum non eligit, sed
cum molestia ab illo fugit, quod operari non vult,
nisi faber eam percutiat, quatenus aliquantulum
ibi ardeat, quo ipse eam vertere voluerit, et ubi
illa etiam per electionem interdum ardet, ibi eam
faber multoties cessare facit. Et has duas vires
Deus in fictili vase posuit, quatenus illud quod
sibi utile esset operaretur. Sed et sicut ignis flam-
mam in se continet, sic et rationalis homo vires ad
operandum habet, et istæ duæ præfatæ vires in fi-
ctili vase sunt, ipsumque fictile vas cum illis exi-
stit. Si autem ignis et flamma in nulla re arderent,
ardor eorum ubi videri posset? Unde et prædictas
vires oportet opus habere, quo fictile vas est, in quo
anima et rationalitas opera sua exercent. Ventus quo-

A que acrius est, reliquasque creaturas implet, cum
quibus homo operatur, ita ut etiam homo non esset,
si reliquæ creaturæ non fuissent. Et Deus ignis et
vivens spiritus est, magnumque opus fecit, de quo
Filius ejus indumentum tulit, per quod deitatem suam
occultans, quamplurima miracula perpetravit, cum
quo etiam mundum pertransivit quousque decimum
numerus, qui perditus erat, sibi attraxit. Idem etiam
opus contra illum qui aquilonem concupivit Deus
constituit, eumque per illud omnino superavit, in
maxilla ipsum ita percussit, ut caput suum ulterius
levare non possit sicut prius fecit. Divinitas enim
bonos angelos claritate sua vestivit, et apud se or-
dinavit, ut opus suum quod in se ipsum aspiceret,
et propriam voluntatem suam sequendo a Creatore
suo recederet, zelo suo castigando comprimeret,
quia rationalitas cum secundum voluntatem carnis
operatur, ultionem Dei sibi attrahit; quod autem
ad Creatorem suum respiceret dicens: « Deus meus
es tu, » illud igne sancti Spiritus laudes suas ad
multiplicandum accenderet, quemadmodum scrip-
tillæ ignis multiplicantis. Sed et rationalitas in
duabus partibus electionis consistit, et quod eligit
hoc ad se colligit, et aliud reprobat, quoniam in
una electione duo quæ sibi dissentiant habere non
potest, quia qui alii ministrat, se ipsum despicit,
et qui sibimetipsi operatur, per ea quæ facit alii
non ministrat, et ideo in unum hæc non consen-
tiunt. Rationalis enim homo primum optat et desi-
derat, et postea in aliquo idem operatur. Irratio-
nale vero animal vivit sicut ei constitutum est, nec
plus valet, quia oculum scientiæ in rationalitate non
habet; sed ad materiam naturæ suæ se vertit;
homo autem per fidem cum Deo habitat.

*De ultione Dei in transgressores naturalis legis per
aquam diluvii, et diverso statu temporum ab ini-
tuo usque ad incarnationem Domini.*

V. Quod autem, ut vides, mox ubi eadem linea
prædictæ rotæ in sinistra ejus parte conjuncta vi-
detur, exterior pars ipsius rotæ per breve spatium
aliquantum aquosa sit, hoc est quod postquam vo-
luntas mea potestati meæ ad procreationem creatu-
rarum conjuncta creaturas produxerat, judicia
ejusdem potestatis meæ ad effusionem aquarum in
diluvio apparuerunt, quoniam, primo homine filios
generante, progenies eorum de malo in malum se
immersit. Adam namque et filii ejus propter timo-
rem meum secundum naturam hominis justè germi-
naverunt; sed posteri eorum contra naturam homi-
nis se nequissime violaverunt, quod ego diutius
sustinere nolens per diluvium eos suffocavi. Qua-
propter et diabolus exterritus contremuit, quia for-
titudinem meam per quam homo sic dissipatus est in-
vincibilem vidit. Et deinde aliquantum ultra me-
dietetatem medietatis ejusdem rotæ, quæ subpræfata
linea in transversum ducta est rubicunda, ac postmo-
dum pura et lucida existit, quoniam a diluvio usque
ad Incarnationem Filii mei, quem transacta forti-
tudine temporum in fine eorum potenter sub silentio

voluntatis meæ misit, iudicia potestatis meæ in ruborem justitiæ transierunt, quia etiam post diluvium per diversas ætates dierum hominēs in operibus suis fulgorem timoris mei arripuerunt. Nam ædificatio justitiæ in Noe surrexit, circumcisio in Abraham, legalis propositio in Moysē, prophetia vero in prophetis, istaque omnia idololatriam compresserunt, velut dies noctem fugat, in quibus omnia tempora currunt, quemadmodum opera hominum in hominibus apparent. Cum autem omnia hæc ad occasum tenderent, velut cum sol occidit, et cum sic populus generando procederet, plenitudinem numeri illius inspexi, de quo inspiratione mea scriptum est :

Verba Pauli de plenitudine temporis, in quo misit Deus Filium suum factum ex muliere, qui et in adventu suo mystica dicta vel facta veterum implendo absolvit et doctrina sua et prædicatione apostolorum vel magistrorum Ecclesiæ mundum illustrans omnia in melius convertit.

VI. « Ubi venit plenitudo temporis misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus (Galat. iv). » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est : Deus Pater, qui caret initio et fine, in plenitudine temporis ab æterno præordinati, Filium suum pro redemptione perditum hominis ad terras misit signis et miraculis quamplurimis præfiguratum. Quod bene per arcam Noe nobis insinuare videtur. Significat enim Ecclesiam in præsentis sæculo tentationum variarum impulsibus fluctuantem, quam Filio suo nunc in restaurationem filiorum ejus per fidei gratiam conjunxit. Quæ etiam in vertice montium constituta Dei omnipotentis æternitatem figurare potest, qui omnes creaturas antequam fierent tales longe ante præviderat, quales in præsentis per verbum suum distincte per species suas apparent. Cœlestis etiam illa civitas, quæ Dei filiorum habitaculum est, opere turrim elegantissimo constructam profert, per cuius ornatum pulcherrimum Abrahamæ summe fidelis obedientia significatur, Dei Filium nobis, et infinita miraculorum ejus insignia representat. Lex namque data per Moysen obedientiam indefessam postulavit, sine qua nullo modo, sicut nec domus absque columnis, quibus sustentetur, nec homo sine corde, quo regatur, valeret subsistere. Obedientia etenim quidam ignis est, et lex splendor ejus est. Et sicut Abraham ad Domini præceptum domum suam patriamque relinquens, primus per circumcisionem immutatus est ; sic Dei Filius absque omni contagione sanguinis, ex integerrima Virgine sancti Spiritus igne conceptus et genitus legem per Moysen datam in meliorem statum per semetipsum spiritaliter convertit. Quos enim de peccatorum sanguine procreatos hostiarum legalium sanguis liberare nequivit, decebat Conditoris sui clementiam, ut sui sanguinis inæstimabili pretio solus ipse eos liberaret. Et velut homo de creatura sibi concessa Deo sacrificium offerre consuevit, sic

A Dei Filius carne de homine sumpta, quam Deo Patri pro ipso offerret indutus est. Filius itaque Dei in mundum veniens, puram et lucidam doctrinam hominibus proposuit, et omnia quæ prædicta sunt perlustrans, ea in alium modum permutavit, ita ut idola in Deum vivum, et prophetia in spiritalem viam conversa sint, quoniam sicut verbum hominis in inspiratione spiritus ejus emittitur, ita et Unigenitus Dei de Patre in aulam Virginis missus, et de Spiritu sancto conceptus est. Atque sic carne assumpta ex eadem Virgine natus, omnia præterita et futura per semetipsum manifestavit, et quæque narrata et audita hominum gesta in meliora convertit, inutilia scilicet delendo, utiliaque conservando ; quemadmodum in exercitu bonorum angelorum fecit, quos post ruinam perditorum plus clarificavit. Nam ante nativitatem ejus omnia velut in tenebris erant, quæ post assumptam carnem sicut sol illuminavit, quia ipse lex fuit eam complendo, et in id quod melius erat convertendo, præceptisque Patris sui obediendo, quod Adam facere neglexerat. In eodem quoque Filio Dei justitia et pax conjunctæ sunt ; atque in justitia, de qua mundus cum spuma serpentis in peccatis obscuratus est per humanitatem illius compressa, est, quoniam ipse præliator cum justitia et pace injustitiæ resistit, justitia scilicet quæ divinis præceptis circumdata est, pace autem quæ gratia Dei homini parente munita existit, atque electos suos in similitudine illa, qua beati angeli cum Deo perstiterunt ad se collegit. Qui cum in cœlos corporaliter ascenderet, Spiritus sanctus igneis linguis ita accendit, ut in interiori scientia sic perlustrarentur, ut etiam alios hoc modo sibi conjungerent, quatenus ipsi quamplurima miracula et signa facerent, catholica fide decorati, et bonis operibus sanctificati. Sic doctrina Filii Dei multum fructum afferens, et de virtute in virtutem ascendens in puritate processit ; pluriusque populus in luce fidei fulgens ei se subdidit, ita ut multi qui per oblivionem et infidelitatem in casu Adæ obnubilati erant, cum vera fide et sanctissimis operibus elucidati sint. Et necesse fuit ut Filius Dei in fine temporum veniret, quia antiquus serpens deceptione et irrisione ac blasphemia totum hominem violaverat. Sed et hoc necesse erat, ut præsentia humanitatis corporis ejusdem Unigeniti Dei opus suum operaretur, quod operari incepit per summos rectores Ecclesiam regentes, et per alios eidem Ecclesiæ prælatos, et deinde cum sacerdotibus eorumque subditis, atque cum eremitis virgineum ordinem habentibus, et cum acie spiritalium hominum, qui secundum angelicam aciem sunt, et qui etiam in tuba laudum secundum angelicam laudem Deum colunt, et cum pœnitentibus, qui per imitatores Dei ad ipsum clamant, atque cum bonis conjugatis, magistrorum suorum præceptis obedientibus, et cum continentibus, qui se ipsos repudiantes mandum relinquunt. Sic enim Filius Dei a regalibus sedibus operatus est, et ut cum præsentia corporis

sui ad Patrem suum rediit se illi ostendens, ita et A
recta opera horum omnium colligens, ea Patri suo
ostendit. Isti autem prædicti ordines qui per do-
ctrinam Filii Dei constituti sunt, in magno studio
de virtute in virtutem ascendendo arserunt, quem-
admodum dies post primam horam per ardorem
solis usque ad nonam ferventius ardet.

*Quod tempora ista a pristina apostolicæ disciplinæ
fortitudine quasi in muliebrem debilitatem defi-
ciant, et universa tam in elementorum contur-
batione quam in morum depravatione in deterius
abeant.*

VII. Et postmodum per doctrinam apostolorum,
et per virtutes cæterorum sanctorum puri et lucidi
facti sunt usque ad dies istos, qui quasi in muliebri
debilitate a fortitudine sua descenderunt, quia
tunc in eis omnis bona consuetudo, quæ per gra-
tiam Spiritus sancti a temporibus apostolorum in
hominibus plantata primitus erat, in caliginem ja-
culorum, quibus antiquus serpens mundum dece-
perat ducebatur. Apostoli enim doctrinam suam
quasi chalybe firmaverant, atque cum clausura
cæli illam clauserant, et in timore Dei frena ipsi
imposuerant, ne in irrisionem duceretur; sed ut in
quotidiana strenuitate haberetur, et quia doctri-
nam suam secundum cursum solis constituebant,
ipsam per abstinentiam ciborum, et per laudem et
orationem sanctificabant. Antiquus autem serpens
in semetipso scrutando sciscitabatur quomodo le-
gem istam destrueret et exstingeret, quoniam se ex
toto deceptum videbat, et quia etiam se bellandi
tempus contra filios hominum per hoc cognovit ha-
bere, quod conceptionem hominis in peccatum ver-
terat. Unde et quemdam regalis nominis iudicem
æstuanti libidine prævaricationis inflammavit, ita
ut plurimas nefandas vanitates sibi advocaret, quasi
eas coleret, qui etiam hoc tandiu fecit, quousque
manus Domini eum percussit, sicut Neronem nec-
non et alios tyrannos in omni honore ipsorum con-
culcavit. Tunc viriditas virtutum aruit, atque om-
nis iustitia in defectum declinavit, et ideo etiam
viriditas terræ in omni germine suo descendit,
quoniam superior aer in alium modum quam prius
constitutus fuisset mutatus est, ita ut æstas contra-
rium frigus, et hiems contrarium calorem postmo-
dum multoties habuerit, et tanta ariditas, ac tanta
humiditas cum aliis quibusdam præcurrentibus sig-
nis, quæ Filius Dei ante diem iudicii discipulis
suis perquirentibus ventura prædixerat in terra
multoties fuerint, ut multi dicerent diem iudicii
imminere.

*Verba quædam arcana Filii ad Patrem interpellan-
tis eum pro vexatione quam in corpore suo, quod
est Ecclesia, a quibusdam membris suis deserenti-
bus iustitiam sustinet, et pro completionem numeri
electorum ab æterno dispositi, et quomodo eadem
verba intelligenda sint secundum diversas qualita-
tes temporum ab exordio mundi usque in præsens.*

VIII. Unde et Filius ad Patrem loquitur dicens :
In principio omnes creaturæ viruerunt, in medio

flores floruerunt, postea viriditas descendit. Et
istud vir præliator vidit et dixit : « Hoc tempus
scio. Sed aureus numerus nondum est plenus. Tu
ergo paternum speculum aspice. In corpore meo
fatigationem sustineo; parvuli etiam mei deficient.
Nunc memor esto quod plenitudo quæ in primo
facta est arescere non debuit. Et tunc in te ha-
buisti, quod oculus tuus nunquam cederet, usque
dum corpus meum videres plenum gemmarum.
Nam me fatigat, quod omnia membra mea in irri-
sionem vadunt. Pater, vide : vulnera mea tibi os-
tendo. Ergo nunc, omnes homines, genua vestra ad
Patrem vestrum flectite, ut vobis manum suam
porrigat. » Huius sententiæ intellectus hoc modo
accipiendus est : In principio, scilicet ante dilu-
vium, tanta fuit terræ viriditas, ut illa fructus suos
absque labore hominum produceret, et tunc etiam
homines nec disciplinam ad sæculum, nec devotio-
nem ad Deum perfecte habentes, terrenis tantum
et voluptatibus suis insudabant. Post diluvium au-
tem, velut in medio temporis, scilicet quod medium
inter diluvium et Filium Dei in mundum venientem
fuit, flores cum novo succo et cum omni germine in
alia vice quam prius fecissent floruerunt, quoniam
terra humiditate aquarum et æstu solis tunc cocta
fuit. Et sicut flores fructuum tunc plus quam prius
multiplicati ascendebant, ita etiam scientia homi-
num in sapientia per Spiritum sanctum accensa
proficiebat usque ad novam stellam, quæ Regem
regum ostendebat; itaque sapientia de igne Spiritus
sancti ardebat, per quem Verbum Dei in utero
Virginis incarnatum est, quod etiam prædicta stella
demonstrabat, in qua Spiritus sanctus hoc opus
gentibus manifestavit, quod in utero Virginis per-
fecerat; claritasque flammæ Spiritus sancti sonus
Verbi est, quod omnia creavit. Nam Spiritus san-
ctus uterum Virginis fecundavit, atque in igneis
linguis super discipulos Filii Dei venit, et post eas-
dem igneas linguas cum eisdem discipulis et cum
ipsorum sequacibus multa miracula operatus est.
Quapropter et idem tempus de virtute in virtutem
ascendens tempus virile dictum est, et sic per plu-
rimos annos in forti curatione perduravit. Postmo-
dum viriditas a fortitudine sua descendit, et in mu-
liebrem debilitatem versa est, omnem iustitiam
postponens, et stultitiæ morum hominum subji-
ciens, quia in diebus istis quisque hominum quod
sibi placet facit. Unde et in eis Ecclesia desolata
est, quemadmodum vidua quæ solatio sollicitudinis
viri sui caret; quemadmodum rectum baculum
magistracionis non habet, super quem homines se
inclinant. Sed perversi mercenarii propter avari-
tiam pecuniæ parvulos meos in valles prosternunt,
eosque ad colles et ad montes ascendere prohibent;
ipsisque nobilitatem, hæreditatem, prædia et divi-
tias abstrahunt; et hoc ut lupi rapaces faciunt,
qui vestigiis ovium insidiantes, oves quas rapiunt
laniant, et quas laniare non possunt fugant; atque
dolosa deceptione parvulos meos per majores judi-

ces, et per iniquos tyrannos devorant. Quapropter A dies isti diabolicæ artis carcer sunt, quia diu sustinui populum meum per tyrannidem inimicorum derideri, quoniam ipsis funes dimissi sunt, quatenus diversis pœnis homines affligant, velut etiam in Veteri Testamento mihi rebelles sæpius castigavi. Ego etiam quosdam aëris spiritus multa tempestate aliquos homines in his eisdem diebus terrere permisi, et sic eos percussi, ipsosque plurimis plagis pœnarum et plurima imbecillitate ac infirmate corporis affixi, quoniam ab inquietis moribus suis non cessant. Invidiam quoque et odium in sinum suum collocant, damna aliorum in semetipsis computantes, atque pallium honestatis et utilitatis eis auferentes, et omnem nequitiam et sanguinis effusionem super illos inducentes. Sed et per creaturam, quam ad utilitatem hominis feci, multoties B iudicantur, ita ut per ignem et per aquam suffocentur, et per ventum et aërem fructus terræ ipsis auferatur, et sol et luna ipsis inconvenienter ostendantur, quia cursus suos ut a Deo constituti sunt non peragunt, sed eos excedunt. Unde etiam terra aliquando movetur, velut currus qui aliquo impulsu dissolvitur. Hoc modo dies isti cursum suum qui squalidis moribus hominum complebunt, sanguinem effundendo, omnemque honestam constitutionem Ecclesiæ destruendo, atque auream justitiam cum aere et plumbo iniquitatis contaminando, et omnem voluntatem hominum in diversitate nequitie librando. Ante finem autem dierum horum, muliebris scilicet debilitatis, justitia, quam C Filius Dei cum annulo desponsationis discipulis suis in omnem terram eos mittendo commiserat, surget, vestesque suas, quas ab apostolis suscepit, per iniquitatem populorum contaminatas et scissas demonstrabit.

Mystica descriptio quomodo apostoli justitiam, quam a Domino per mundum prædicandam susceperant, et secundum diversitatem naturalium morum suorum, et secundum distributionem gratiarum cælitus sibi infusarum multiplici vestitu gloriæ decoraverunt; et de excellentia doctrinæ Pauli apostoli, et quare sublimitate revelationum elevatus et pondere infirmitatis depressus sit.

IX. Nam Matthæus, mitis in moribus suis existens, nec profundum ingenium habens, blande et leniter homines docuit; doctrinamque apostolorum utique affirmans, eam doctrinæ suæ quasi magistram prætulit. Et sic plurimum populum cum prædicatione, quæ ut favus mellis dulciter stillavit, in vera fide ad Deum convertit, quoniam propter suavitatem morum ipsius doctrinam ejus populi lambebant, quemadmodum infans lac sugit; et ideo etiam Spiritus sanctus eum tetigit, ita ut de incarnatione Filii Dei fideliter scriberet. Ipse utique ex serico piæ intentionis camisiam, id est bene ordinatam contritionem, et ut lux diei lucidam paravit, illaque justitiam induit, ubi pro justitia a martyri non declinavit. Sed Thomas fortes strenuosque

mores ad usum hominum habuit, nec leviter ad quamque causam se convertit, nec ulli rei facile consentit; sed quod vidit hoc credidit, et quidquid interius invisibile erat, hoc non nisi per ostensionem signorum capiebat. Unde enim est ut signa per opera cognoscantur, quoniam corporalia corporaliter videntur, et spiritalia spiritaliter capiuntur; et per sanctitatem operum homo spiritualis esse scitur. Sic iste plurimum populum ad Deum convertit, justitiamque cum veste ex viridi serico et proluxa super camisiam vestivit; quæ ut radius solis fulsit, ubi cum rectitudine bonæ intentionis illam ornavit, et per omnia lucere fecit, corda incredulorum ab idolis ad Deum convertens, seque martyrio suo rectori omnium offerens. Petrus autem tunicam ex B bysso et purpura contexit, cum rectitudinem, lenitatem et strenuitatem propalavit, illaque justitiam cum ecclesiasticis ordinibus induit, ubi et se multis tribulationibus corpore et anima subiecit. Matthias vero, mitis et humilis existens, columbinosque mores habens, ac diversitatem morum hominum, invidiamque et odium fugiens, vas Spiritus sancti fuit, qui in illis habitat qui mentes suas in plateis discurrere et diversa sciscitare non permittunt; atque coram fidelibus et infidelibus multa signa et mirabilia in humilitate quasi nesciens fecit, martyriumque velut epulas desideravit. Unde justitiæ regalem sedem super quam honeste sederet paravit, capita aquilarum et leoninos pedes in quatuor columnis suis continentem, quia per quatuor partes mundi in humilitate volavit, et a nulla C injuria vinci potuit. Prædicationem quoque suam late diffundens, et quamplurima opprobria patienter sustinens, omne opus suum viriliter ad perfectam perduxit. Quapropter et homines eum libenter audierunt, eumque quamplurimum dilexerunt, justitiamque super sedem quam paraverat per humilitatem suam sedere fecit. Deus namque duodecim apostolos in vicissitudine diversorum morum elegit, sicut etiam duodecim prophetas elegerat, quoniam mirabilis Deus est.

Et deinde scintillam suam invenit, eamque igne suo accendit, scilicet Paulum, in quo etiam multa mirabilia fecit, quia et in ferocibus et in strionis D signa sua complet, quemadmodum et in mitibus, ne populus eos abiciat dicendo quod tantum in bonis miracula sua operetur. Spiritus enim sanctus omnem doctrinam apostolorum per Paulum decoravit, qui montem altæ mentis portavit, et ferox ut leopardus fuit, super omnia frendens, quæ superare voluit, quoniam omnia quæ voluisset se posse perficere putavit; scintillamque fidelitatis Spiritus sanctus in illo invenit, quia persecutionem non propter invidiam et odium, sed propter amorem veteris legis agebat. Et Deus bestias prius quam hominem creaverat, hominemque ad imaginem et similitudinem suam præcedentibus bestiis fecerat. Veterem quoque legem secundum bestias primum dedit, quam per humanitatem Filii sui in spiritalem

intellēctum secundum exercitium laudis angelorum A postea convertit. Nam sicut hominem primum plasnavit, et ut deinde spiraculum vitæ in illum misit, ita et veterem legem præmisit, quam postmodum nova lege in melius commutavit. Sic et Paulum in nimio zelo inveniēns, in veterē lege ipsum prostravit, atque per hoc illi ostendit, quod nomen Filii sui in nova lege portaturus esset. Spiritum quoque illius in altitudinem elevans demonstravit ei mirabilia quibus contra ipsum pugnavit; sed tamen intra illum anima ejus latuit, ita ut vix sentiret se vivere, quemadmodum anima in corpore manens cogitationes suas emittit. Si enim Deus illi miracula sua leniter manifestasset, propter ferocitatem animi sui ad priorē zelum reversus fuisset. Quapropter Deus eum valde constrinxit, totumque corpus illius labore perfudit. Infirmus quippe illius in duobus modis erat, ita ut omnes venæ corporis ejus languore perfunderentur, et ignea jacula diaboli quadam dulcedine carnis ipsum fatigarent. Sed quia mirabilia Dei in spiritu viderat, idcirco etiam fortissimam vim in spiritu suo habebat, et quoniam plurima arcana et occulta mysteria ultra quam homini licitum sit loqui inspexerat, ideo etiam verba et prædicatio ipsius velut clavi in altum fixi, qui domum sustinent, fuerunt, quoniam et Filius Dei, quem Maria Virgo genuit, istum de tribu Benjamin elegit. Unde et cæteris omnibus qui cum ipso corporaliter manebant, prædicando plus laboravit. Mulier quoque ad honorem et ad gloriam mariti sui se ornat, et ut ipsi tanto pulchrior esse videatur. Et per hoc homo cognoscat qualiter animam suam coram summo rege ornare debeat, quia cum homo charitatem habuerit, vestem auream sibi induit; atque cum castitatem amat faciem suam cum pretiosis margaritis ornat, et cum abstinentiam ciborum ad se colligit, purpura et bysso se vestit. Quapropter etiam homo qui a peccatis se abstinere vult, carnes devitet, quæ tamen ob reparationem sanitatis manducantur, quoniam carnes sæpe carnem hominis ad peccata trahunt. Paulus autem præceptum virginitatis in lege non habuit, unde et illam hominibus non indixit, sed consilium dedit, quia præceptum timorem, consilium vero amorem habet; et ideo præceptum timoris quod exterius auditur, multoties prævaricatur; consilium vero amoris, quod omnes venæ hominis in desiderio percipiunt firmiter tenetur. Sed quoniam primitus per serpentem consilium disturbatum est, ex antiquo consilio Deus homo factus est, in quo charitas ita ardebat, ut totum mundum illuminaret. Et ideo etiam Paulus ex occulto consilio de virginitate consilium, et non imperium dedit, quam nemo hominum per imperium constituere debet, quoniam Deus illam in semetipso ad perfectum duxit. Unde et castitas legale præceptum servitii seu timoris non habens, sola libera in Deo absque omni timore stat.

Rota itaque currus justitiæ Paulus est, quæ sicut rota currum, currus vero omne pondus portat; ita doctrina Pauli legem Christi fert, quoniam nova lex de veteri lege texta est, in qua Moyses circumcisionem et oblationes conclusit, quæ omnia Spiritus sanctus in novam sanctitatem renovavit, et quæ Paulus cum novo igne in subscripta catenula monilis justitiæ conglutinavit. Quæque enim opera in recta honestate sanctificavit, ita videlicet ut conjugium in timore Dei fieret, et recte viventes continentes essent; et ut homo per abstinentiam se non plus affligeret, quam per gratiam Dei sufferre posset; et ut virginitas cum corona summi regis se ornaret, quia a Deo sumpta est, quoniam sicut Deus primum hominem absque omni succo carnis plasnavit, ita et ipse indumentum suum sine omni sudore peccati a virginitate tulit. In his enim tribus modis scilicet conjugio, continentia, et virginitate Paulus omnes virtutes omnemque vitam sanctorum collegit, atque doctrinam apostolorum elegantiori colore decoravit. Ipse quoque calcæamenta justitiæ ex purpureo serico faciebat, cum sæculum per omnia relinqueret, et cum plus omnibus condiscipulis suis per vias ecclesiarum discurrendo laboraret; illaque purissimo auro velut stellis lucentibus exornavit, cum per bona opera quibusque credentibus exempla in sanctitate lucentia proposuit, ubi etiam corpus suum ad passionem dare festinavit.

Jacobus autem qui frater Domini dictus est suaves mores habens mitis fuit, doctrinamque suam soli Deo intrinsecus obtulit, nec vanam gloriam quæsit, sed in magno studio rectas vias curens lutulentas plateas infidelitatis purgavit. Populum quoque ad veram fidem convertit, atque dulciter dictavit, quomodo doceret Filium Dei de Virgine natum, quod etiam dulcibus verbis ostendens, sanctis quoque operibus ac plurimis signis affirmavit. Per suavem itaque auditum verborum suorum in aures justitiæ paravit. Sinistra enim auris ex hyacintho fuit, coloremque puræ nubis habuit, significans quod Filii Dei absque peccato in mundo conversatus est peccata hominum delens et abluens; dextera autem ex rubicundo hyacintho fuit, passionem ejusdem Filii Dei demonstrans, per quem diabolus devictus est. Unde et ipse martyrio se subdidit.

Simon vero sapiens et strenuus fuit, atque innumerabilibus peccatis infidelium amara tormenta prædicavit, magnaque signa in firma fide fecit. Unde et homines eum libenter audierunt, ac torrens iter ad fidem paravit, quia timorem mortis eis proposuit. Hoc modo per magnam præconium ex smaragdo et rubels lapillis, et ex bacis atque margaritis monile justitiæ fabricavit, cum per munimentum strenuorum morum monile fecit, cui smaragdum per viriditatem prædicationis, ac rubeos lapillos cum cæteris bacis et margaritis per timorem pœnarum imposuit, nec tormentum martyrii me-

uit, sed illud patienter sustinuit. Cui Paulus succurrit, et quamvis calcamenta justitiæ fecisset, ad idem monile elegantissimam catenulam suspendit ex purissimo auro factam duodecimque lapidibus et pretiosissimis margaritis sine defectu firmissime ornatam. Quæ usque ad pedes ejusdem justitiæ descendens, in fine suo formata duo capita habebat, scilicet ad dextram partem suam ex rubicundo sardio velut caput capricorni, ad sinistram vero ut ex auro quasi caput leopardi, ita ut etiam caput capricorni capiti leopardi resistere videtur. Nam munimento doctrinæ cæterorum apostolorum doctrinam suam adjunxit, eamque bonis operibus, et tam apostolicis doctrinis quam cæteris virtutibus irreprehensibilem adornavit, ita ut ad finem rectitudinis perdurans non deficiat, quousque mundus finiatur. Ubi etiam circa eundem finem velut in duobus capitibus duæ potestates apparebunt, altera scilicet ad salvationem in laboriosa constrictione per Enoch et Eliam sursum ascendens; altera vero ad perditionem in dissimulatione gloriosorum miraculorum et virtutum per Antichristum fremendo properans, sic etiam ostendentes, quod hi qui ad cœlestia tendunt, illos qui ad diabolicam seductionem festinant opprimunt. Jacobus autem frater Joannis muliebre velamen ex albo serico et auriphrygio incarnationem passionemque Filii Dei prædicando contexit, dum idola per plurima miracula destrueret, quo caput justitiæ circumdatum ita ornavit, ut omnis Ecclesia Deo laudem daret, ubi et ipse ad martyrium capitis se inclinavit.

Joannes vero per miracula quæ Deus illi ostendit cingulum ex viridi serico castitatem viridi et suavi intentione producens fecit, cui duodecim lapides prophetiarum virtutum cum plurimis margaritis bonæ voluntatis inseruit. In cujus oris viridem colorem ramo de quo balsamum sudat similem posuit, quia perseverantiæ castitatis viriditatem et odorem virtutum adjunxit, illoque justitiam circumcinxit, quando per preces populi (in principio erat Verbum) edidit. Sed Philippus mitis existens, ac in doctrinâ sua humilis apparens, plurimum populum sibi attraxit. Unde etiam hoc modo armillas ex auro fabricavit, quibus smaragdos rubicundosque hyacinthos, ac nobilissimas margaritas imposuit, ita ut etiam aurum pro multitudine lapidum istorum vix videri posset, quoniam in doctrina, et in operibus suis viriditatem, laborem et innocentiam virtutum demonstrans bonam voluntatem suam quantum potuit intrinsecus celavit, armillasque istas brachiis justitiæ circumdedit, cum martyrio suo bona opera sua complevit. Bartholomæus autem in magno studio prædicationis nec fatigari potuit, nec etiam ab hoc cessare voluit. Quapropter ex auro, et ex aliâ pulcherrima materia electrum cum elata cælatura, et cum pretiosis lapidibus intermistum fecit, quod de præfatis armillis usque ad ulnas brachiorum justitiæ dilatando extendit, et

etiam ab eisdem armillis usque ad prædictas ulnas in tribus locis dividendo distinxit; eandemque divisiones cum quibusdam gracilibus et aureis catenulis connexuit. Nam ipse ex bona voluntate quam in fide habuit, verba prædicationis suæ cum occultis secretis mysteriorum Dei, et cum electis virtutibus extulit, eaque usque ad sanctam operationem dilatavit, cum in uno Deo tres personas recte distinguens, veram Trinitatem invisibiliter et ineffabiliter sibi connexam fideliter et decentissime asseruit; sic quoque mentes hominum ad se trahens, corpusque suum passioni totum subjiciens, brachiaque justitiæ mirabili ornatu circumponens. Andreas quoque anulum ex auro purissimo faciens, optimum topazium illi inseruit; Filiumque Dei sponsum justitiæ esse manifestavit, quando sanctam fidem per pulchritudinem virtutum in ecclesia ornavit; anulumque istum digito justitiæ imposuit, cum in crucem se suspendi permisit. Sed et Thadæus prudens et subtilis fuit, moresque hominum investigare studuit, et ideo etiam quamplurimos ad utilitatem fidei convertit, quia ipsum superare non poterant, dolumque serpentis vivens per sancta opera coram populo multa miracula ostendit. Pallium quoque ex rubicundo serico fecit, illudque diligenter adornare studuit; ornatumque justitiæ circumdedit, quoniam cum charitatis opera in fulgore cæterarum virtutum composuit, et illa ad verum decorem perduxit, justitiamque cum eis obtexit, ubi etiam se passioni corporale subjecit. Petrus vero eam sic vestitam videns, et quamvis ipsam tunica induisset, coronam tamen ex auro optimo fabricavit, quam etiam pretiosissimis lapidibus et gemmis decoravit, illamque capiti justitiæ imposuit, quia per hoc quod gloriam Filii Dei infideliter et intrepide prædicavit, et omnibus virtutibus et occultis mysteriis ornatam demonstravit, cum corona sanctitatis et honoris justitiam exornavit; ipsamque in cruce pendens, martyrio suo super caput illius decenter dedit. Tali modo justitia ab apostolis vestita erat.

Brevis superiorum repetitio; quomodo in diebus istis virilem fortitudinem non habentibus omnia ecclesiastica instituta in deterius concidant, et testimonium Psalmistæ ubi dicit: (Justus es, Domine,) et ad quid appositum et qualiter intelligendum sit.

X. Sed ipsa faciem velut solis splendorem fulgentem habens, quoniam semper coram Deo splendida et immutabilis est, forti clamore superum iudicem invocat, vestesque suas a sceleratis hominibus pollutas esse, ut præfatum est, demonstrat. Nam dies isti muliebris debilitatis virilem fortitudinem non habent, ita scilicet ut omnia ecclesiastica instituta, sive sæcularia sive spiritualia sint, in deterius descendant, et nunc in alio modo quam apostoli seu cæteri antiqui Patres ea constituerint, consistant, per quæ omnia primitus Ecclesia velut sol lucebat, et justitia coronata erat, quemadmo-

dum propter dominationem regni rex nominatur, et ut propter diadema et regales vestes suas honoratur. Justitia enim Dei per ecclesiasticas dispositiones et per omnia ad illas spectantia coronata et ornata est; ipsaque materia est omnium legalium justificationum, quæ ab omnipotente Deo constitutæ, et igne Spiritus sancti accensæ sunt, quemadmodum domus per inhabitantes eam sublimatur. Unde scriptum est: « Justus es, Domine, et rectum judicium tuum (Psal. cxviii). » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est: Justus es in omnibus judiciis tuis, o Domine, qui omnibus dominaris; quoniam tu justitia illa es quæ nunquam ab ulla iniquitate obnubilatur: sed quæ opus suum ostendit, sicut vexillum constitutum ducem præcedit. Opus quoque justitiæ cælum et terra cum reliqua creatura est, et justitia Deus est, qui veritatem ostendit, cum bonis rumoribus sanctorum operum, quæ eidem justitiæ, velut rami arbori infixæ sunt. Quapropter et rectum in æquitate judicium Dei est, quia nullam obscuritatem falsitatis habet; quoniam illa velut immundissimum lutum conculcat, quod in putredine fetet. Justitia itaque Dei super montes clamat, et vox ipsius ad cælum sanat, atque conqueritur, quod primum facta mons sanctitatis in ecclesia, modo in monte sanctitatis destructa jacet. Nam ego justitia Dei lugubri voce dico:

Querimonia sive clamor justitiæ ad Deum judicem adversus sceleratos et impios, et diversis criminibus contaminatos, qui antiquis Patrum institutionibus repudiantes, ornamentis gloriæ suæ eam despoliando destituunt

XI. Corona mea schismate errantium mentium obnubilata est, quoniam quisquæ secundum voluntatem suam legem sibi constituit, et qui magistrum deberent habere, ac virgam illius pati, magistri esse volunt, atque petulanti constitutione semetipsos regentes, et utile dicentes quidquid eligunt; sicque infideles existentes, quia in se confidunt, nec à se ipsis, nec ab aliis hoc modo salutem vitæ consequuntur, quam nemo præter Deum dare potest. Nam per omnia hæc corona mea obnubilata est, quoniam ista facientes in claritate illa me non inspiciunt, qua a Deo processit. Tunica quoque mea D pulvere terræ aspersa est, quam illi contaminant, qui sancta et bona conversatione, sæculo relicto, tunicam Filii Dei induunt, quoniam meretricibus se admiscunt, quemadmodum de juniore evangelico filio scriptum dignoscitur. Jugo namque Christi per imitationem circumcisionis et legalis constitutionis sacerdotum jugati sunt; sed prævaricando fornicatores existunt, nec cum juniore filio clamant, qui ad patrem suum recurrit dicens: « Pater, peccavi in cælum et coram te (Luc. xv), » malumque adulterii velut eis constitutum sit in consuetudine habent. Quapropter et tunicam meam pulvere peccatorum maculant, nec ab ea eundem per penitentiam pulverem excutiunt, sed quasi vermes in pu-

tre dine peccatorum se fovent. Hinc etenim cæci, surdi et muti sunt, officium meum non clamantes, nec judicium meum judicantes; sed avaritiam deglutiunt, et vulnera non sanant, quia vulneribus pleni sunt, et ad Scripturam quæ eis loquitur surdi sunt, eam nec audiendo, nec eam alios docendo. Et his modis tædium in omnibus constitutis ordinibus ecclesiæ est, ipsaque velut sine baculo incedit, quoniam omnes constitutiones suæ jam pene defecerunt. Cum enim sol in nube obnubilatus fuerit, gaudium jucunditatis in creaturis non est, nec etiam in populis, cum sine rege sunt. Constitutiones namque ecclesiasticorum ordinum obnubilatæ sunt, quia constitutiones absque opere nominari solummodo volunt, ideoque etiam verum gaudium in ipsis non est, sicut nec in file quæ sine operibus est. Vere istud sic non perdurabit, nec permanebit, quoniam judicium Dei his minatur, qui omnes voluntates suas in proprietate sua quasi absque Deo sint complent. Ego enim quæ in antiquo consilio surrexi ad judicium Dei clamo de his querimoniam faciens, qui pallium meum a me abstraxerunt, et qui omnibus ornamentis meis me destituerunt; judicesque eorum adversum ipsos in adjutorium mihi advoco, in eadem vocatione qua creator cunctorum mulierem vocavit, quando illam de viro tulit, quatenus faceret ei adjutorium simile sibi. Quemadmodum enim mulier viro subdita est, et ut filios producat, sic etiam homines præcepta Dei per me deberent audire, eisque obedire. Et quia hoc non faciunt, sed me negligunt; idcirco quoties ab eis percutior, toties judicium Dei ipsos vallat, velut in antiquo tempore per diluvium accidit; et ut in veteri lege, et in nova lege multoties factum est, sicut et adhuc sæpius fit. Ego quippe Justitia nominor, et Ecclesia per regenerationem spiritus et aquæ de me orta est, et unum sumus, sicut etiam Deus et homo unus sunt. Igitur ferocissimis judicibus clamabo, qui me vindicabunt de furiosis morsibus illorum, qui me, ut lupi agnos, persequuntur. Ipsi quoque peccatores existentes cum saginato vitulo non epulantur, sed Samaritanis similes sunt, qui in duabus legibus esse volebant. Quapropter et in irrisionem Eliæ prophætæ convertentur, qui illis qui Baal colebant, quasi illudendo dicebat, quod clamarent voce majore. Deus enim si esset Baal, et forsitan loqueretur, aut in diversorio esset, aut in itinere, aut certe dormiret ut excitaretur. Et ideo etiam decepti sunt, quoniam gratia Dei longe ab eis est, quia præcepta quæ suscipiunt non servant, sed illa retrorsum projiciunt dicentes: « Cum voverimus præcepta Dei nostri observabimus, quia modicum tempus in correptione ipsi placet. »

Quia Deus ista justitiæ detrimenta in indeficienti lumine claritatis suæ considerans, quamvis peccata hominum propter penitentiam dissimulet, oblivioni non tradat, et verba ipsius super hoc idem.

XII. Et istos incongruentes dies detrimenti totius æquitatis vir ille qui contra diabolicas acies, et

contra omnem nequitiam fortis praeliator existit, in A insufficienti lumine claritatis suæ videt, nec oblivioni tradit, quamvis dissimulet peccata hominum, quatenus pœnitentiam agant, et dicit : « Hoc tempus quod a bono declinat, et in malum cadit, in occultis iudiciis meis scio ; quoniam iniquitates hominum quæ per diversa curricula succedentium sibi temporum discurrunt, ita transitorie non negligo, quin illas flagellis justæ correctionis examinem. Sed aureis numerus, scilicet martyres illi, qui in rubore sanguinis sui velut aurum fulgentes, in primitiva Ecclesia propter veram fidem occisi sunt, nondum est plenus, quia martyres illos expectant, qui in novissimo tempore perditis erroris ob confusionem nominis mei corpora sua ad passionem martyrii tradent, quemadmodum Joannes dilectus meus testatur dicens :

Testimonium de Apocalypsi Joannis apostoli ad ista competens, et quo sensu accipienda sint.

XIII. « Et dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec compleantur conservi eorum, et fratres eorum, qui interdicendi sunt sicut et illi (Apoc. vii). » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est. Divina inspiratione ostensum est illis, qui propter amorem Dei temporali morti se subjecerant, ut corpora eorum requiescerent in pulvere resolutionis tempus adhuc modicum, id est ad prædestinationem illam donec compleantur in omni perfectione qui servi Dei erant, videlicet Deo in omni veritate servituri, sicut et ipsi et fratres eorum, quia etiam in corporibus suis quemadmodum et ipsi passibiles erunt, ita quoque ut propter Filium Dei quamplurimis tribulationibus atritii, mortem corporalem subeant. Sanguinea etenim vox martyrum, qui nec peccata, nec quare occiderentur sciebant, ad Deum ascendit ; sed splendor divinitatis eis resplendet, ita ut in eodem divinitatis splendore Innumerabilem multitudinem futuram prævideat. Nam claritas æternæ vitæ illis datur, in qua cognoscunt responsum quod ipsis ostenditur ; clamorque eorum cum squalidis operibus peccatorum obnubilatus non est, quoniam innocentes fuerunt, et quia sanguis ipsorum propter Incarnationem Filii Dei effusus est, ubi et Agnum sanguinem suum effusurum protestati sunt. Et horum conservi dicuntur, qui propter fidem et justitiam occiduntur ; fratres autem, qui in novissimo tempore per Antichristum consumerentur, sicut infantes per Herodem consumpti sunt, qui Filium Dei negavit, quemadmodum et Antichristus eum negabit. Nam vox effusi sanguinis hominis per animam ejus sursum ascendit clamando et conquerendo, quod illa de sigillo corporis, in quo eam Deus posuerat, expulsa sit ; ac deinde mercedem operum suorum sive in gloria, sive in pœnis eadem anima recipit. Prima nempe vox sanguinis in Abel ad Deum clamare cepit, quoniam Cain constructionem operis Dei præcipitanter et proterve destruxerat. Quapropter Filius Dei iterum dicit :

Item querimonia Filii ad Patrem pro tribulatione quam in corpore suo patitur ab his qui per malitiam contra eum calcitrant, et pro parvulis qui vanitatem amplectendo a bono deficiunt ; et quod angeli licet ex immensa claritate resurgant, sanctorum tamen opera hominum quasi speculum laudis approbando inspiciant.

XIV. Tu ergo paternum speculum, quod claritas divinitatis est, in qua exercitus angelorum fulget, quemadmodum formæ illæ quæ in speculo ostenduntur, quia idem speculum ipsis angelis semper resplendet, aspice et ostende quantas injurias patior ab his qui me negligunt. In corpore meo, scilicet in membris meis quæ contra me per malitiam calcitrant, cum mihi in rectitudinem adherere deberent, fatigationem perversitatis sustineo, quoniam ubi in eis per viriditatem bonorum operum quiescere possim non invenio. Parvuli etiam mei qui in humilitate deberent incedere, et omnem pompam sæculi abjicere, in eo quod nihil est deficiunt, quia vanitatem superbiæ amplectuntur sanctos se esse putantes, operaque sua in laudibus humanæ gloriæ portantes. Et quoniam in hac transitoria laude a cœlesti laude deficiunt, laudem angelorum non attendunt, quia angeli sanctam divinitatem frequenter laudant, in Deo novam laudem semper inventientes, quoniam illum ad finem perducere non possunt. Ipse enim clarissimum lumen est, quod nullo modo exstinguetur, ita ut angelica turba ab ipso clarescat, quia angelus sine opere carnali laus est ; homo autem cum opere carnali laus existit, ejusque opera angeli laudant. In laudibus enim quibus Deum laudant, sancta etiam opera hominum approbant, illaque quasi speculum laudis inspiciunt, quoniam Deus hominem mirifice ex anima et corpore composuit, nec claritate angelorum caret, cum in illorum societate sit, quia Deus etiam ordinavit ut divinitas et humanitas in uno Deo gloriose laudetur. Hinc autem diabolus illuditur, qui angelus existens Deus esse voluit ; sed Deus illum quasi decepit, cum de limo terræ hominem creavit, qui anima et corpus in uno est, nec anima sine corpore, nec corpus sine anima homo existit ; animaque cum corpore, et corpus cum anima operatur. Corpus namque clausura est, in qua anima clauditur, et animam multoties constringit, ita ut ipsa corpori cedat, nec illud cohibere valeat, quin opus suum quod querit faciat, quoniam cum illo occupata est, gustusque carnis ipsi displicet, qui tamen contra voluntatem ejus per venas sæpius perficitur, in quibus ipsa operatur. Sed cum homo alienam vitam desiderat, quæ contra concupiscentiam carnis est, anima celeri itinere illam apprehendit et perficit, quia toto desiderio illam in semetipsa gustat.

Quod justitia et morum honestas et dignitas virtutum a diebus diluvii usque ad adventum Domini per prophetas roborata, et deinde per apostolos et doctores in Ecclesia longo tempore resurgentes, sed modo depravata post dies ivos qui ex injusti-

tia torpent, iterum ante finem post multas tribulationes in hominibus reformabuntur.

XV. Dies autem istos qui injustitia torpent, ut præfatum est, canis igneus, sed non ardens in libro *Scivias* designat, aliis in fortitudine fortioribus eos subsequens, in quibus homines quidam rectitudinem inspicientes supradictamque levitatem deponentes ad justitiam se convertent. Justitia itaque ab Incarnatione Filii Dei per plurima curricula dierum ad excelsa sanctitatis velut per quasdam scalas in fide catholica ascendit, et quasi purissimo auro honorum operum perfusa et per lucida in eadem fide effulsit, nec ulla indignitate pravorum operum sorduit, sed invincibilis perstitit. Diebus autem illis, inquam, plurima longitudine usque ad supradictos muliebris levitatis dies transactis, in eadem fide per quasdam descensus indignationes cœpit inclinari, et quibusdam tenebris injustitiæ obtenebrari. Nam justitia et honestas morum, cæteræque dignitates virtutum a diebus diluvii in hominibus paulatim creverunt, et ad fastigia sua paulatim ascenderunt usque ad dies prophetarum, qui illas ita corroboraverunt, ut maximum splendorem usque ad Filium Dei darent. Et deinde in apostolis cæterisque doctoribus per plurimam longitudinem dierum in eadem dignitate et splendore duraverunt usque fere ad ortum præfati sæcularis judicis, mœchiciæ magis quam timoris Dei cultoris, ante cujus initium paulatim decrescere et ad deteriora inclinari cœperunt, sicut etiam a diluvio usque ad prophetas paulatim sursum ascenderant. A diebus autem ejusdem judicis radix iniquitatis ac oblivio justitiæ et honestatis ortæ sunt, quæ ita se dilatando et propagando quasi in muliebri debilitate processerunt usque ad alium rectorem spiritualis nominis gestatorem, qui prudentiam et malitiam serpentis habuit, quem judicium Dei occidit. In cujus diebus præfata iniquitas, atque superflua consuetudines vitiorum hominum per divinam examinationem ad purgationem cœperunt incalescere, et fervere, atque spumas ejicere. Unde et tam acriter et acerbè nunc colantur, et a spumis suis purgantur, ut homines in periculis istis magno mœrore et tristitia commoveantur. Sed dies mœroris et tristitiæ nondum adsunt.

Quia supernus judex querimoniam justitiæ interim suspiciens, vindictam suam super prævaricatores requirit, et maxime super iniquos Ecclesiæ prælatos per multa incommodorum judicia inducet, donec debita examinatione purgati per penitentiam respiscant, et sic ordo dignisque in rectitudine restitutus ad honorem dignitatis suæ revertetur.

XVI. Justitia enim postquam ad supernum judicem querelam suam ut supra dictum est direxerit, ille voces querimoniæ ejus suscipiens, justo judicio suo vindictam suam super prævaricatores rectitudinis atque tyrannidem inimicorum eorum super eos grassari permittet, sic ad invicem dicentium : *Quandiu rapaces lupos istos* *patiemur* et tolera-

vimus, qui medici esse deberent et non sunt? Sed quoniam potestatem loquendi, ligandi et solvendi habent, idcirco ut ferocissimæ bestiæ nos capiunt. Scelera quoque eorum super nos cadunt, omnisque Ecclesia per eos arescit, quia quod justum est non clamant, legemque destruunt, quemadmodum lupi agnos devorant, atque in crapula voraces sunt, adulteriaque quamplurima perpetrant, et propter talia peccata absque misericordia nos judicant. Raptores etiam ecclesiarum sunt, et per avaritiam quæcunque possunt deglutiunt, atque cum officiis suis nos pauperes et egenos faciunt, ac se ipsos et nos contaminant. Quapropter justo judicio dijudicemus et dividamus eos quia seductores magis quam doctores existunt, et hoc etiam idcirco faciamus ne pereamus, quoniam si sic perseveraverint, totam regionem sibi subjiciendo disturbabunt. Nunc autem dicamus eis, quod secundum justam religionem habitum et officium suum compleant, quemadmodum antiqui Patres illa constituerunt, vel a nobis recedant, et ea quæ habent relinquunt. Hæc et his similia divino judicio excitati illis acriter proponunt, atque super eos irruentes dicent : « Nolumus hos regnare super nos, cum prædiis, et agris, et reliquis sæcularibus rebus, super quas principes constituti sumus. » Et quomodo decet ut tonsi cum stolis et casulis suis plures milites et plura arma quam nos habeant? Sed et num conveniens est, ut clericus miles sit, et miles clericus? Unde abstrahamus eis quod non recte sed injuste habent. Diligenter autem consideremus quid cum magna discretione pro animabus defunctorum oblatum sit, et illud eis relinquamus, quoniam hoc rapina non est. Omnipotens enim Pater recte divisit omnia, cælum scilicet cœlestibus, terram vero terrestribus; atque hoc modo justa divisio inter filios hominum sit, videlicet quod spiritalia homines ea habent, quæ ad ipsos respiciunt, sæculares autem illa quæ eis conveniunt, ita ut neutra pars istorum aliam per rapinam opprimat. Deus quidem non præcepit ut tunica et pallium alteri filio daretur, et alter nudus remaneret, sed jussit ut isti pallium, illi tunica tribueretur. Pallium itaque sæculares, propter amplitudinis sæcularis curæ, et propter filios suos qui semper crescunt et multiplicantur habeant; tunica vero spiritali populo concedatur, ne in victu aut in vestitu deficiant, et non plus quam necesse sit possideant. Quapropter judicamus et eligimus ut omnia quæ prædicta sunt recte dividantur; atque ubicunque pallium cum tunica in spiritalibus invenitur ibi pallium subtrahatur, et indigentibus detur, ne per inopiam consumantur. Et sic tandem per hanc judicalem sententiam omnia ista secundum voluntates suas perficere conabuntur. Sed pontificales dignitates, omnesque in spiritali habitu sub eis degentes, illis cum clausura cœli primitus resistere multum laborabunt. Sed cum tandem præsenserint quod nec potestate ligandi, nec solvendi, nec confirmatione oblationum suarum, nec strepitu armo-

rum, nec blanditiis, nec minis, ipsis resistere poterunt, divino iudicio territi inanem superbamque fiduciam quam prius in seipsum semper habuerant deponentes et in se redeuntes, coram illis humiliabuntur, atque ululando clamabunt, et dicent: « Quia omnipotentem Deum in ordine officii nostri abjecimus, idcirco super nos confusio hæc inducta est, videlicet ut ab illis opprimamur et humiliemur, quos opprimere et humiliare debueramus. » Nam illis super quos principes constituti eramus, et his qui nobis per disciplinatum subiciebantur, Deus funem subiectionis abstraxit, nobisque eos dominari permittit. Quapropter consideremus quod iusta iudicia Dei patimur, quoniam regna mundi nobis subjugare voluimus, sicut et nos sub iugo Dei esse debebamus, et quia voluptatem cuiusque carnalis concupiscentiæ perfecimus, ne ob hoc ullus nos arguere audebat. Deus enim genti Judæorum præcepit ut sacrificia de animalibus Creatori suo offerrent; sed illi iussa eius contemnerent, in omnes carnales sensus se convertebant. Unde et gentes alienigenarum super eos inducti sunt: nobis autem ut vivam et spiritale sacrificium offerremus indixit, sed nos illud pollutis manibus tractare non pertinuimus, et cum diademate accepti sui nos coronaret, super omnia nos exaltavimus, atque concupiscentiis carnis nostræ omnibus modis compleximus; et ideo inimici nostri super nos grassantur, quemadmodum prioribus prævaricatoribus inimici eorum dominati sunt. Et tunc tam majores quam minores utriusque populi, clerum ita ordinabunt, et ea quæ illi necessaria sunt hoc modo disponent, ut nec in victu aut in vestitu defectum habeant; et a sæcularibus huiusmodi opprobria deinceps non sustineant. Hæc autem tam in spiritali quam in sæculari populo quasi in prima hora diei incipientur, et deinde velut in tertia in plenum opus perducentur, et tandem quemadmodum in sexta ex toto perficiuntur, et omnes gradus hominum quasi post sextam considerabuntur, et in alium modum quam modo sint disponentur, ita scilicet, ut quisque ordo in rectitudine sua consistat, et etiam liberi ad honorem libertatis suæ, et famuli ad debitam servitutem subiectionis suæ redeant.

Quod ultione Dei per correctionem prævaricatorum sedata, ordinatio iustitiæ et pacis tranquillitas ante sæculum sicut et ante primum Domini adventum resplendeant, Judæorum etiam aliqua parte conversa et gaudente, et illum advenisse fatente quem modo negant.

XVII. Sed tamen inter hæc omnia velut leo in libro Scivias notatus ostendit, dura etiam crudelique bella timore Dei abjecto multoties exsurgent, et plurimi hominum in occisione cadent, plurimæque civitates per destructionem ruent. Sicut enim vir fortitudine sua femineam molliem vincit, et ut leo reliquas bestias superat, ita et crudelitas quorundam hominum quietem aliorum in diebus illis

A per divinum iudicium consumet, quoniam Deus crudelitatem pœnarum ad purgationem iniquitatum inimicis suis tunc concedet, sic etiam a principio mundi semper fecit. Cumque homines predictis afflictionibus purgati fuerint, tedium præfatorum præliorum incurrent, atque iustitiam in cunctis ecclesiasticis constitutionibus, quæ Deo placitæ sunt per timorem Dei apprehendent, illique plurima bona superaddeunt, et hoc tam in diebus pacis quam belli et cuiusque laboris facient. Et tunc iustitia recte sponsa nominabitur, quæ in lectum veri regis relicta concubina ducetur, cuius studium fuit, ut interitum quædam legalia præcepta per simulationem servaret, et interdum consuetudinem prævæ sodalitati sibi conjungeret, unde et B rex illam abjiciet, quia prædicti dies velut concubina erant, hominibus in quibusdam constitutionibus ecclesiastica mandata observantibus; in quibusdam vero illa omnino relinquentibus. Omnipotens namque Deus, qui verus Salomon est, sponsam suam videlicet iustitiam cum omnibus ornamentis, id est cum omnibus ecclesiasticis ordinibus ornabit, ita ut ornamenta ipsius palam appareant, quæ concubina hoc modo in illa obscuraverat, ut aliquando videri non possent. Unde et dies illi destructionem inutilium dierum demonstrabunt, et consolatio desolationem evacuabit, quemadmodum nova lex veterem legem immutavit, et ut tempus curationis tempus casus ad meliora perduxit, quoniam si prædicta mala in levitate et in scandalo consuetudinis suæ inconcussa perdurarent, veritas ita obnubilaretur, ut turres cælestis Jerusalem moverentur, et omnis ecclesiastica institutio contaminaretur velut homines absque vero Deo essent. Nam prævaricatorum iustitiæ in tali opprobrio tunc erunt, quasi mulier quæ, iusto conjugio relicto, adulterium facit, quia ecclesiastica præcepta prævaricando quasi adulterium perpetrarant, et ideo etiam afflictionem et despectionem sustinebunt, quemadmodum femina quæ a viro suo relicta consolatione illius caret. Sed et tam novæ et incognitæ ordinationes iustitiæ et pacis tunc adveniant, ut homines inde admirentur dicentes, quoniam talia prius nec audierint, nec cognoverint; et quia D pax ante diem iudicii ipsis data sit, sicut etiam pax primum adventum Filii Dei præcurrit, pro timore tamen superventuri iudicii pleniter gaudere non valentes, sed omnem iustitiam in catholica fide ab omnipotente Deo querentes, Judæis etiam gaudentibus, et illum jam adesse dicentibus, quem venisse modo negant. Pax enim illa quæ adventum incarnationis Filii Dei præcesserat, illis diebus pleniter perficietur, quoniam fortis viri in magna prophetia tunc surgent, ita ut etiam omne germen iustitiæ in filiis et in filiabus hominum tunc florebit, velut per prophetam servum meum in voluntate mea sic prædictum est: « In die illa erit germen Domini in magnificentiâ et gloria et fructus terræ sublimis, et exultatio his qui salvati fuerint de Israel (Isa. lv). »

Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est : *Quantum diversis gaudiis in Ecclesia propter recuperatum iustitiæ statum, et temporalium rerum copiam et spiritualium bonorum abundantiam in diebus penultimis per aliquantum temporis perfruentur, ea Judæorum et hæreticorum parte qui in malo perstiterunt de proximo Antichristi adventu perniciose præsumptione exsultante.*

Verba Isaïæ prophetae primum Domini adventum testificantia, quæ in sæculo maxime complebuntur per illuminationem Judæorum, qui scandalo Christi obcæcati in passione ipsius a viriditate fidei et bonorum operum exaruerant.

XVIII. In die hac cum angeli pacem hominibus datam canerent, fuit Filius meus de virgine natus, ab eisdem angelis magnificatus, a pastoribus quoque, qui eum pia devotione quærebant, glorificatus, et fructus terræ cui pax reddita erat, et cui aer suavitatem administrabat, superabundans, et gaudium illis qui de præterita tribulatione malorum liberati erant in filiis Jacob, quia multis tribulationibus iusto iudicio prius conterebantur. Sed et cum lux veræ fidei corda fidelium illustrabit, Filius meus in ipsis magnificabitur, quoniam illum de me exisse credent, atque glorificabunt, ubi eum ad me in gloria redisse constabunt. Quapropter et ipsis fructus bonorum operum sublinabitur. Exultatio quoque in eis angebitur, cum de diabolica potestate erepti, et de tartareis pœnis liberati inter filios Dei computabuntur. Floriditas autem vineæ Sabaoth, quæ de flore virgæ Aaron processit, quæ per spumam serpentis non incaluit quando Filius meus in cruce passus est exaruit, quia oculi Judæorum in umbra mortis gravati fuerunt, ubi verba prophetiæ audientes, ea cum vero flore abjecerunt, quem tota terra cognovit, cum in cruce exspiravit. Et ideo etiam seipsos occiderunt, ac sic tam in Veteri quam in Novo Testamento exaruerunt, quoniam Vetus Testamentum est sicut hiems, quæ omnem viriditatem in se abscondit; Novum vero quasi æstas, quæ gramina et flores producit.

Verba ejusdem Christi Domini, quæ, dum ad mortem duceretur, de viridi et arido ligno lamentantibus se respondit, et quomodo intelligi debeant.

XIX. Quapropter ipse etiam lamentantibus se dicebat: « Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? » (Luc. xxiii.) Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est: Ipse viride lignum fuit, quia omnem viriditatem virtutum protulit, sed tamen ab incredulis abjectus est; Antichristus autem aridum lignum est, quia omnem viriditatem iustitiæ conculcans ea quæ in rectitudine viridia sunt arida facit, unde etiam ad nihilum deducitur. Viride quoque lignum illi dies fuerunt, in quibus homines respectum reparationis omnium dolorum habebant, et in quibus nullum timorem futuri iudicii novissimi temporis metuebant; aridum vero lignum cum discessio, de qua Paulus electum vas meum loquitur, ante filium perditionis apparebit, ubi etiam omnis dolor superveniens cælum et terram commovebit. Cælum quippe et terra in futuro iudicio movebuntur, quemadmodum in viridi ligno præsignatum est, cum rota firmamenti, quæ plurima signa in se habet, illo occumbente splendorem lucis subtrahit, sicut etiam in prædictis verbis prophetarum ostenditur.

XX. In diebus itaque supradictis suavissimæ nubes cum suavissimo acre terram tangent, illamque viriditatem fructuositatis exsudare facient, quia homines ad omnem iustitiam tunc præparabunt, quemadmodum in præfato tempore femineæ debilitatis fructuositas terre defecit, quoniam elementa peccatis hominum violata, in omnibus officiis suis destituta tunc fuerunt. Principes quoque cum reliquo populo iustitiam Dei recte ordinabunt, omniaque arma, quæ ad necem hominum parata erant, interdicent, illa tantum ferramenta conservantes quibus terra colitur, et quæ ad necessitatem usus hominum respiciunt; et si quis hæc transgredietur, ferro proprio necabitur, atque in desertum locum abjicietur. Et ut nubes suavem et rectam pluviam ad fructum iusti germinis tunc emittat, sic et Spiritus sanctus rorem gratiæ suæ cum prophetia, sapientia et sanctitate in populum fundet, ita ut ille tunc appareat quasi in alium modum bonæ conversationis mutatus sit. Vetus namque lex umbra spiritalis vitæ fuit, quoniam illa tota per creaturam signata erat, velut in hieme omnis fructus in terra absconditus nequaquam cernitur, quia nondum formatus est, nec eadem lex ætatem habebat, quoniam Filius Dei nondum incarnatus apparuerat; sed ipso veniente illa tota in spiritalem significationem mutata fructus æternæ vitæ in præceptis Evangelii ostendit, quemadmodum etiam æstas flores et fructus producit. In diebus etenim illis vera æstas per virtutem Dei erit, quia tunc omnia in veritate consistent, sacerdotes scilicet et monachi, virgines quoque et continentis et reliqui ordines in rectitudine sua stabunt, iuste et bene viventes, omnemque sublinitatem et superfluitatem divitiarum abjicientes, quoniam sicut per temperiem nubium et aeris necessaria utilitas fructuum tunc producetur, ita et germen spiritalis vitæ per gratiam Dei tunc propalabitur. Prophetia quippe, ut præfatum est, tunc aperta erit, sapientiaque jucunda et robusta, omnesque fideles in his velut in speculo considerabunt se, et tunc etiam veri angeli hominibus familiariter adhærebunt, novam et sanctam conversationem in eis videntes, eum nunc propter sententia peccata eorum ab ipsis sæpius declinent. Sed et tunc iusti gaudebunt ad terram repromissionis tendentes, ac spem æterni præmii exspectantes; et tamen pleniter non lætabuntur, quia futurum iudicium adesse videbunt; et hoc in similitudine peregrinorum facient, qui ad patriam tendunt, plenum gaudium non habentium cum adhuc in peregrinatione sunt. Judæi autem et hæretici tunc valde lætabuntur dicentes: « Gloria nostra in proximo est, illique conculcabuntur, qui

nos fatigaverunt et expulerunt. » Attamen quamplurimi paganorum Christianis se tunc adjuugent copiam honoris et divitiarum eorum videntes; atque baptizati cum ipsis Christum prædicabunt, quemadmodum in tempore apostolorum factum est; Judæisque et hæreticis dicent: « Quod vos gloriam vestram dicitis, hoc mors æterna erit, et quem vos principem vestrum nominatis, illius finem cum maximo horrore et periculo videbitis, atque tunc ad nos convertimini diem illum inspicientes, quem nobis stirps auroræ videlicet stellæ maris Mariæ ostendit. » Dies utique illi fortes et laudabiles in pace et stabilitate erunt, similesque armatis militibus qui in rupe jacentes hostibus suis insidiantur, et quos ad internecionem persequuntur, adventumque novissimi diei annuntiabunt, quia quicquid prophetæ boni seu gratiæ prædixerant, in ipsis complebitur. Sapientia quoque, religiositas et sanctitas in eis confirmabitur, quoniam si Filius Dei a prophetis prædictus non fuisset, et velut in ictu oculi venisset, cito oblivioni traderetur, sicut et perditus homo qui quasi latenter veniens, citissime destruetur.

Quod eandem pacis quietem et fructuum redundantiam hominibus sibi et non Deo tribuentibus et circa religionem denuo torpore incipientibus iterum tantæ subsequenter tribulationes quantæ nunquam ante in mundo efferbuerunt.

XXI. Attamen in eisdem diebus præfata justitia et religio ad fatigationem debilitatis in eisdem diebus interdum in hominibus inclinabuntur, sed vires suas cito resument; interdum etiam iniquitas surget et iterum cadet, interdum quoque bella, fames, pestilentia et mortalitas grassabuntur, et iterum evanescent, nec omnia ista in uno statu ac tenore diu tunc stabunt, sed hæc et illac movebuntur, ita ut nunc appareant, nunc autem elabantur. Sed et in ipsis diebus inter omnia hæc, quemadmodum equus in libro *Sciæ* demonstrat, petulantia morum, atque factantia animorum, necnon plenitudo voluptatum et aliarum vanitatum absque reverentia in hominibus multoties exsurgent, quia illi in quiete pacis quiescentes, et abundantia frugum redundantes, nullo incursu bellorum terrebutur, nec penuria frugum constringentur. Sed hæc sibi met tribuentes, Deo, a quo omnia bona procedunt, debitum honorem in his non exhibebunt. Quapropter et tanta pericula præfata quietem et abundantiam subsequenter, quanta prius visa non sunt. Nam cum homines in hujusmodi quiete, ut prædictum est, residebunt, nulla pericula metuentes, alii dies omnium dolorum advenient, in quibus lamentabilis vox prophetarum, atque vox Filii Dei adimplebitur, hominibus præ timore continuarum afflictionum mortem desiderantibus et dicentibus: « Ut quid nati sumus, » et optantibus ut montes decidant super eos. Priores namque dies dolorum et calamitatum aliquam refocillationem et reparationem interdum habebant, isti autem omnium dolorum et iniquitatum pleni a malis non cessabunt, sed dolor

A dolori, iniquitas iniquitati in eis accumulabitur, omnique hora homicidium et injustitiam pro nihilo computabuntur, et quemadmodum animalia ad manducandum occiduntur, ita et homines in furore aliorum in eisdem diebus interficientur. Cum enim gentes paganorum Christianos in pace resideere et in substantia locupletos esse viderint, crudeliter fiduciam in fortitudine sua habentes dicent: « Christianos armis nostris invademus, quoniam sine armis et sine robore sunt, eosque velut oves occisionis capere et occidere possumus. » Et sic de longinquis regionibus ferocissimam et immundissimam gentem convocabunt, eam et se in fornicatione et in immunditia atque in omni malo adjuugent; populumque Christianum ubique rapinis et præliis invadent, et plurimas regiones et civitates destruent. Ecclesiasticis quoque disciplinam quamplurimis vanitatibus et immunditiis polluent, et omnes quos poterunt eodem modo contaminabunt. Unde et dies illi alios pessimos dies futuros manifestabunt, adventum quoque perditum hominis denudabunt, quoniam ut immundus, qui in immunditia se semper polluit, iude non saturatur, sic et idem dies immunditiarum pleni erunt, nec his saturari valent. Quod et David prævidens clara voce dixit: *Verba David ex psalmo xxi in persona Christi et Ecclesiæ persecutiones iniquorum denuntiantis, et quomodo intelligenda sint.*

XXII. « Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. » Quod quamvis ob certitudinem futurorum ad litteram de præteritis sonet, de futuris tamen sic accipiendum est. Increduli per multam stragem infidelitatis dividunt secundum voluntates suas ordinationes sæcularium dignitatum et operationum quibus velut vestimentis in Ecclesia indutus fueram; atque super hos qui quasi vestis mea in spiritali vita mihi viciniore erant mittent quamplurimas vanitates, cum eos a rectitudine viarum suarum averterunt, et omnia jura ecclesiarum per destructionem ad nihilum redegerunt, atque cum super eos dederint leges iniquitatis, ut ipsos omnino conterant. Sed his malis etiam idem David respondet dicens: « Tu autem, Domine, ne elongaveris auxilium tuum, ad defensionem meam conspice (*Psal. xxi*). » Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est: Ego Ecclesia, quæ sponsa Filii tui, o cælestis Pater, esse debui, quamvis modo debilitata sim, ad te, o Pater omnium, vociferor petens ne differas mihi auxiliari, quoniam membra mea, quæ membra Filii tui sunt, in destructionem et dispersionem vadunt, ac ideo quantocius ad defendendum et me et illos inclina oculos misericordiæ tuæ, ne a te neglecti omnino conteramur.

Item interpellatio Filii ad Patrem pro liberatione corporis sui, quod est Ecclesia.

XXIII. Sed et Filius eisdem verbis ad Patrem loquitur: « O Pater, ego semper tecum fui, et tu me misisti carnè vestiens me, et sic in terra au-

bulavi, et quidquid mihi iussisti hoc perfecti, quia veritas tua sum, et ideo etiam omnes inimicos meos sub pedibus meis posuisti, et super ipsos sto, quoniam in sinistra parte sunt, et ad te non pertinent, quia verum opus tuum ad dextram tuam est. Illud quoque tecum operor quemadmodum ante exordium dierum præordinaveras, atque inimicos meos judico, velut Dominus scabellum pedum suorum comprimit. Itaque adiutorium tuum ad me inclina me vindicans de inimicis meis, quoniam ego filius tuus super aspidem et basiliscum ambulo. Quapropter etiam ad protectionem meam membrorumque meorum conspice, quia omne opus quod voluisti, et mihi imposuisti ad profectum duxi, et ita ego sum in te, et tu in me, et unum sumus. Iterumque idem Filius ad Patrem dicit: «Nunc memor esto quod plenitudo quæ in primo facta est arescere non debuit, quia in principio mundi finem mundi inspexisti, nec oblivioni tradidisti, sicut illorum oblivisceris, qui in perditionem vadunt, et quod plenitudo generationis hominum quæ in primo tempore et in primo homine prævisa et facta est, nondum arescere in defectione debuit, quoniam in te non fuit, quod homines ante præordinatum tempus in generationibus suis omnino delicerent. Et tunc etiam cum hominem creasti in te scilicet in antiquo consilio habuisti, quod oculus tuus videlicet scientia tua omnia pleniter prævidens, omniaque recte disponens nunquam cederet ab illo quod in te præordinatum erat, id est quod homo propter ullam intemperantiam suam ex toto periret, aut quod mundus deficeret, usque dum corpus meum in membris suis, quia fideles membra mea ordinatione tua sunt, videres plenum gemmarum, id est perfectum in omnibus illis, qui per me in te confidunt, et te colunt; quasi gemma in virtutibus cornescans.»

Quia tunc temporis Christiano populo in pœnitentiam redacto, et multis afflictionibus pro peccatis suis macerato, gratia eis divina per multa miracula, sicut et antiquo populo suo fecit subveniet, et hostibus subactis plurimam paganorum multitudinem fidei suæ adjiciet.

XXIV. Denique cum incredulæ et horribiles gentes, ut supradictum est, facultates ac possessiones ecclesiarum circumquaque invadentes, ad interuersionem delere studuerint, velut vultures et accipitres ea quæ sub alis et sub unguibus suis habent constringunt, et cum eis Christianus populus omnibus modis in pœnitentia peccatorum suorum maceratus, nec morte corporali perterritus, resistere in armis tentaverit, fortissimus ventus ab aquilone cum maxima nebula, et cum densissimo pulvere veniens, flatus suos divino judicio contra illos emittet, ita ut guttura eorum nebula, et oculi ipsorum pulvere hoc modo impleantur, quatenus ferocitatem suam deponentes in maximum stuporem convertantur. Sancta enim Divinitas signa et miracula in Christiano populo tunc faciet, sicut etiam cum Moyse in columna nubis fecit, et sicut

A Michael archangelus ad defensionem Christianorum contra paganos pugnavit, ita ut fideles filii Dei in protectione ipsius euntes super inimicos suos irruant, et victores illorum per virtutem Dei existant, alios quidem morti tradentes, alios vero de finibus suis eficientes. Quapropter quam maxima turba paganorum Christianis in vera fide tunc addetur ipsis dicentibus: «Deus Christianorum Deus verus est, qui talia signa in ipsis fecit.» Sed et victores quos Deus in defensione sua habebit, Deum laudabunt dicentes: «Laudemus Dominum Deum nostrum; vere enim magnificatus est in nobis, quia in nomine ipsius victores existimus. Unde etiam et fortitudo nostra laus ipsius est, quoniam per eum tam inimicos ipsius quam nostros superavimus, cum in eum fideliter credidimus.» Et iterum dicent: «Attendamus quoque Dominica verba in Evangelio. Exsurget gens paganorum contra gentem Christianorum, sicut in nobis factum est. Quapropter adjacentes nobis civitates et villas destructas reedificemus, ac fortiores, et munitiores eas faciamus quam prius fuissent, ne amodo per hujusmodi mala conteramur, ut nunc contriti sumus. Et hoc totis viribus suis, omnique substantia sua fortiter et largiter complebunt.»

Quod in diebus illis Romanis Imperatoribus a pristina fortitudine decidentibus imperium in manibus eorum paulatim decrescet et deficiet, et etiam insula apostolici honoris dividetur, et alii aliis magistri vel archiepiscopi in diversis locis superponentur.

C XXV. In illis autem diebus imperatores Romanæ dignitatis a fortitudine qua prius Romanum imperium strenue tenuerant descendentes, in gloria sua imbecilles sicut, ita ut imperium in manibus eorum divino judicio paulatim decrescat et deficiat, quoniam ipsi squalidi et tepidi et serviles et turpes in moribus suis existentes, in omnibus inutiles erunt, et a populo quidem honorari volent; sed prosperitatem populi non quærent, et ideo etiam honorari et venerari non poterunt. Quapropter etiam reges et principes multorum populorum, qui prius Romano imperio subjecti erant, se ab eo separabunt, nec ulterius ei subijci patientur. Et sic Romanum imperium in defectum dispergetur. Nam unaquæque gens et quisque populus regem sibi tunc constituet cui obediat, dicens quod latitudo imperii Romani magis sibi oneris prius fuerit, quam honoris. Sed postquam imperiale sceptrum hoc modo divisum fuerit, nec reparari poterit, tunc etiam insula apostolici honoris dividetur. Quia enim nec principes nec reliqui homines, tam spiritualis quam secularis ordinis in apostolico nomine ullam religionem tunc invenient, dignitatem nominis illius tunc imminuent. Alios quoque magistros et archiepiscopos sub alio nomine in diversis regionibus sibi præferent, ita ut etiam apostolicus eo tempore dilatatione honoris pristinae dignitatis attenuatus, Romam et pauca illi adjacentia loca vix etiam tunc sub insula sua obtineat. Hæc autem ex parte

per bellorum incursionem evenient, ex parte quoque per commune consilium et consensum et spiritalium et sæcularium populorum perficientur, illis hortantibus ut quisque sæcularis princeps regnum et populum suum muniat et regat, ut quilibet archiepiscopus seu alius spiritalis magister subditos suos ad rectitudinem disciplinæ constringat, ne deinceps malis illis affligantur, quibus divino nutu prius afflicti sunt.

Quod iterum tunc temporis iniquitate repressa, et justitia revalente, disciplina honestatis, et antiquarum jura consuetudinum repullulabunt et observabuntur, et prophetae multi erunt, et occulta Scripturarum sapientibus patebunt, plurimis interim hæresibus passim ebullientibus, quæ Antichristi vicinum denuntiant adventum.

XXVI. Et tunc iterum iniquitas aliquantulum debilis jacebit, interdum quoque surgere attentabit; sed justitia in rectitudine sua interim stabit, ita ut homines illorum dierum ad antiquas consuetudines et disciplinas antiquorum hominum in honestate se convertant, et eas teneant, et observent, sicut antiqui illas tenere et conservare consueverant. Sed etiam tunc unusquisque rex et princeps, ac episcopus ecclesiasticæ dignitatis se ipsum in alio castigabit, cum, alium justitiam observare et honesto vivere videbit, atque unaquæque gens correctionem ab alia sumet, cum illam ad bona proficere et ad rectitudinem surgere audiet. Aer quoque tunc iterum suavis erit, et fructus terræ utilis, hominesque sani et fortes fient. In ipsis etiam diebus multæ prophetiæ ac plurimi sapientes erunt, ita ut etiam occulta prophetarum et aliarum Scripturarum sapientibus tunc ad plenum pateant, et filii et filiæ eorum prophetent, velut ante multa tempora prædictum est, et hoc in tali puritate veritatis fiet, ut acrei spiritus irrisionem in illis tunc facere non possint. In eodem quoque spiritu illi prophetabunt quo prophetæ secreta Dei olim annuntiaverunt, et in similitudine doctrinæ apostolorum, quorum doctrina super omnem humanum intellectum fuit. Interim etiam tam multæ hæreses et tam plurimæ turpitudines cum aliis malis ebullient, quæ etiam Antichristum in proximo adesse ostendent, ita ut homines eorundem dierum dicant quod tanta crimina et tantæ immunditiæ prius non fuerunt sicut in diebus eorum apparuerint. Quod et porcus in libro *Scivias* descriptus manifestat, quia dum justitia aliquando regnat, iniquitas illam oppugnat; et dum aliquando iniquitas viget, justitia illam confundit, quoniam mundus in uno statu nunquam permanet.

De qualitate judiciorum divinæ potestatis circa finem mundi manifestandorum, et quia tunc plurima pars hominum sinceritatem catholicæ fidei deserta ad filium perditionis convertetur.

XXVII. Nunc autem, o homo, quod vides, quoniam prædicta exterior pars supradictæ rotæ tandem velut turbida et procellosa tempestas, scilicet prope finem ejusdem medietatis ubi præfata linea eidem rotæ affixa est apparet, hoc demonstrat quod

A **A** judicia potestatis Dei turbida et procellosa in diebus illis erunt, cum nec puritatem nec quietem catholicæ fidei in cordibus incredulorum hominum circa finem fortitudinis illius in qua mundus mole vigeat inveniant, videlicet ubi voluntas Dei potestati ipsius ita conjungitur, quatenus in voluntate Dei sit, quando mundus et ea quæ in mundo sunt per potentiam ejus finiuntur, quia homines temporis illius sinceritatem atque stabilitatem veræ fidei fugient, et a vero Deo recedent ad filium perditionis se convertentes, qui omnia ecclesiastica instituta conturbans, maximas procellas adversitatis fidelibus ipsi resistentibus inducet. Nam cum post multas tribulationes, quas homines in invasionibus alienarum gentium, et in semetipsis cum divisione imperii perpassi erant, jam velut in quiete resederint, iterum repente multæ hæreses, multæque contrariedades ecclesiasticæ dignitatis ebullient.

De conceptione et ortu Antichristi, et quod ab exordio diabolico spiritu repletus, et in abditis locis occultatus et nutritus, omnibus magicis artibus usque ad virilem ætatem imbuetur; et quanta in diebus illis rerum vel temporum in mundo, vel in Ecclesia perturbatio et incertitudo futura sit.

XXVIII. Immunda quoque mulier in eodem tempore immunda filium concipiet, quoniam angelus serpens, qui Adam absorbit, illum hoc modo cum omni turba sua insabit, ut nec aliquid boni in ipsum intret, nec in eo esse possit. In abditis enim et in diversis locis nutrietur, ne ab hominibus cognoscatur, omnibusque diabolicis artibus imbuetur, et usque ad plenos dies ætatis suæ occultabitur, nec perversitates, quæ in se erunt, manifestabit, usquedum se plenum et superabundantem in cunctis iniquitatibus cognoverit. Ab initio autem ortus illius multa certamina multaque contraria rectorum ordinationum ebullient, et ardens justitia a rectitudine sua obtenebrabitur, et charitas in hominibus exstinguetur. In eis quoque amaritudo et asperitas oriatur, ac tantæ hæreses fient, ut etiam hæretici errores suos aperte et indubitanter prædicent; tantaque dubietas et incertitudo in catholica fide Christianorum erit, ut homines in dubio habeant quem Deum invocent; atque plurima signa in sole, et luna, et in stellis, et in aquis, et in cæteris elementis et creaturis apparebunt, ita ut etiam velut in pictura in portentis suis futura mala prænuntient. Unde etiam tanta tristitia illo tempore homines occupabit, ut mori quasi pro nihilo ducant. Qui autem in catholica fide tunc perfecti erunt, in magna contritione expectabunt quid Deus ordinare velit. Et hæ tribulationes hoc modo procedent: usquedum filius perditionis os suum ad contrariam doctrinam aperiat. Sed cum ille verba falsitatis, et deceptionum suarum protulerit, cælum et terra contremiscent, catenaque monilis justitiæ quam Paulus usque ad pedes ejusdem virtutis descendente fecit, ut supra dictum est, velut magno flatu venti tacta tunc primum movebitur, quoniam usque

ad idem tempus inconcussa et inconvulsa permanebit. Paulus quippe doctrinam suam multis miraculis tam fortiter corroboravit, ac illam profundissimis verbis tam honeste decoravit, ut etiam usque in finem mundi sic perduret, quemadmodum et hæc eadem catena ad pedes ejusdem justitiæ quasi ad finem mundi descendens demonstrat. Ipse quoque per veritatem in elevatione spiritus sui de secundo adventu Filii Dei, ac de mortifero incursu filii perditionis credentibus locutus est dicens :

Testimonia Epistolæ Pauli ad Thessalonicenses finem mundi et adventum et opera et judicium Antichristi denuntiantia, et quomodo intelligi debeant.

XXIX. « Neque terrèamini, neque per spiritum neque per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam, quasi instet dies Domini. Ne quis vos seducat ullo modo, quoniam nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur, et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. (II Thess. 11). Illius sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est : Vos qui Dei estis, et qui verbis ejus creditis, cauti estote ne in cordibus vestris ullo terrore quatiâmini, neque spiritali scilicet deceptione, neque verbosa seductione, neque per scripta velut ad vos veraciter sint directa, quasi adsit dies ille, quo conditor cunctorum abscondita cordium denudabit. Cavete etiam ne quis per illursoria et phantastica facta vos inclinet ulla occasione in seductionem, quoniam nisi venerit tempus illud, quo ecclesiastica sublimitas dissipabitur, et quo vera fides conculcabitur, quod discessio intelligitur, quæ fiet in tempore scelerati filii ejus mater immunda existit, nesciens a quo conceperit, et manifestus fuerit ille qui homo peccati erit, quia per initium suum totus peccatis infundetur, unde et sic peccator existet, omnia peccata recitando et recolligendo, ac filius crudelissimæ perditionis quoniam totus in perditione manebit ; ea quæ contraria Deo sunt homines docens, quem etiam seductor humani generis ita inflammabit, quemadmodum ipse furere primitus incœpit, cum Deo similis esse voluit ; quapropter etiam adversabitur omnibus Deum colentibus, et efferet se ultra omnem creaturam Deum se nominans, et ut quasi Deus colatur præcipiens, non credatis, quasi adsit dies Domini, scilicet quo judicabit orbem terrarum cum mundus finem accipiet. Iterumque idem Paulus Spiritu sancto infusus dicit : « Nam mysterium jam operatur iniquitatis, tantum ut qui tenet nunc teneat, donec de medio fiat (ibid.) » Illius sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est : Occulta suggestio jam in operibus hæreticorum manifestatur, in quibus persuasor iniquitatis jacula præmittit, veritatem veræ fidei opprimere volens ; ideoque recta intentione, ac bono conamine studium hoc in fideli homine tantum sit, ut qui fidem apostolicam et vere catho-

licam tenet, nunc firma stabilitate teneat illam inconvulsam, donec de medio illo quod inter ortum et defectum sui est fiat, quoniam circa tempora filii perditionis fides a fortitudine sua declinans, jam incurvata debilitabitur. Nam qui ecclesiasticam in Deo sublimitatem et fidem rectam habet aliquid magni tenet, quia per illam cœleste regnum intrabit ; qui vero fidem non habet nihil tenet, quoniam in perditionem ibit ; et sic etiam homo in medio potestatis Dei existit, quia antequam homo formatus fuisset Deus erat, et postquam homo corporaliter finiatur Deus in virtute sua perdurat.

Quod antiquus hostis, qui primum hominem seducendo devicit, et per hominem Christum revictus per alium hominem iterum se putans posse vincere Antichristum justo Dei permissione tota malignitate sua infundet, ut ad impugnandam fidem catholicam et doctrinam Christi destruendam innitatur.

XXX. Antiquus enim hostis, quem fortitudo divinitatis in lacum abyssi projecit, quemadmodum in vehementes aquas plumbum decidit, quoniam iniquitatem constituere voluit, cum Deus justus et verax sit, et nullum sibi similem habeat, quia per se ipsum æternaliter subsistens cuncta ex nihilo fecit, quoniam hominem primum superaverat, per alium hominem scilicet Antichristum æstimat se posse perficere quod olim incœperat, cum adversus Deum pugnam tentavit. A diabolo quippe Antichristus infusus cum os suum ad perversam doctrinam ut prædictum est aperuerit, omnia quæ Deus in antiqua, et in nova lege constituerat destruet, incestumque et alia similia non esse peccata affirmabit. Dicit enim quia peccatum non sit, si caro carnem calefaciat, sicut nec hoc si homo ab igne calefat, affirmans etiam quod omnia castitatis præcepta per ignorantiam facta sint, quoniam cum homo alter calidus, alter frigidus sit, calore et frigore oporteat eos invicem temperari. Et iterum ad fideles dicit : « Vestra lex continentie contra modum naturæ constituta est, scilicet quod homo calidus esse non debeat, in ejus spiramine ignis est, qui totum corpus hominis incendit. Et quomodo iste contra naturam suam frigidus esse possit? Sed qua ratione homo omitteret, quin carnem aliam calefaceret? Homo enim ille, quem magistrum vestrum esse dicitis, legem quæ supra modum est vobis dedit, quia sic videre vos jussit. Ego autem dico : Vos in his duobus modis videlicet caloris et frigoris estote, atque in invicem vos fovete, et prædictum hominem injusta præcepta vobis dedisse considerate, quoniam quamvis juberet ne homines se mutuo foverent, ipsi tamen naturam suam carnaliter coluerunt. Videte ergo ne injusta doctrina amodo seducamini, quoniam in me est quid facere possitis vel non, nec magister vester rectas propositiones vobis proposuit, qui vos esse voluit sicut spiritum qui carne coopertus non est, et qui non operatur, cum nata caro hominum sic creata non sit, quæ per ignem infunditur et formatur, quia si filii non crearentur, possibilitatem

operandi non haberent. Unde et vos quid sitis scitote. Nam ille qui vos primum docuit vos decepit, et in nullo vos adjuvit: ego autem vobis infundo, ut vosmetipsos cognoscatis, et ut quid sitis sciatis quoniam creavi vos, et totus in omnibus sum; ille vero omnia opera sua alii assignans a se ipso nihil loquebatur, quoniam de se nihil potuit; sed ego a meipso loquor, atque per me ipsum omnia possum. » Hic verbis et aliis similibus iste infelix filius perditionis homines seducet, docens eos ut secundum igneum carnis gustum vivant, et omnem voluntatem carnis suæ perficiant, cum tam vetus quam nova lex homines ad castitatem inviteat, ita scilicet ne castitas modum suum transcendat. Et hoc modo Lucifer per illum justitiam Dei abnegabit, atque omne quod facere incœperit, per ipsum se posse perficere putans, Jordanem in os suum fluere æstimabit ita ut baptismus deinceps non nominetur, sed illum retrorsum abiciat, quemadmodum ipse per baptismum abjectus est. Unde sic dominando tantum numerum populi sibi subjugare putabit, ut Filius Dei parvum numerum fidelium ad comparationem numeri sui habeat.

Quare Antichristus homo peccati, et filius perditionis ab Apo tolo vocetur, et testimonium ex Apocalypsi Joannis ad hoc competens, et quomodo intelligendum sit, et quod diabolus et in Veteri et in Novo Testamento sectatores habuerit, alios per idola, alios per hæreticos decipiens.

XXXI. Præfatus quoque homo peccati homo dicitur, quoniam omnia mala perficiet, et quia illa omnia super ipsum fundentur, filiusque perditionis vocatur, quoniam mors et perditio ipsi dominabuntur, atque, ut prædictum est, perversis et nefandissimis modis multitudinem populorum seducendo, sibi attrahet, seque ut Deum adorare faciet, videlicet etiam ut Joannes sub imagine bestię feritatem ejus describens per ostensionem veritatis dicit: « Et adoraverunt eam omnes qui habitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni (Apoc. xiii). » Hujus quoque sententię intellectus hoc etiam modo de futuris accipiendus est: Proni corpore et mente adorabunt bestiam iniquitatis, qui habitationem cordium suorum terrenis rebus intelligent, quorum non sunt exarata signis sanctitatis nomina in æternitate vitæ illius, in cuius ore dolus inventus non est. Quapropter in perditione erit quicunque scripta hujus perditii hominis ipsum colendo adorabit, et qui scripta Satan in corde suo geret, qui a Deo expulsus est, quoniam a se ipso Deus esse voluit. Unde et mors nominatus est, quia vitam fugit, in qua nulla mortalitas invenitur, sed quæ omnia vivificat. Et isti omnes qui huic perditionis filio adhærebunt opera illius facientes, in libro vitæ Agni non scribentur, quoniam Agnus iste Verbum Dei est per cuius verbi fiat omnis creatura processit. Diabolus autem in Veteri et in Novo Testamento sequentes se assidue habuit; in Veteri quidem per Baal; in Novo autem per Sadduceos, qui nervi ipsius in schismate sunt, qui legem Dei,

A quæ radix justitiæ est, in qua patriarchæ et prophætæ latebant, cum sordibus Baal primum violaverunt; sed et illos qui postea in Novo Testamento cum Sadduceis in resurrectionem in afflictione justitiæ abnegaverunt quia prædictæ radicis rami evangelium est, fructusque ramorum Christi testimonium existit, quod idola Baal et Sadduceos fortiter contrivit. Sed tamen deinde ab istis hæretici procedent, qui conditioni primæ pullulationis contradicent, errorque istorum pejor priore erit, quoniam Deum in creatione sua, et in viventibus animalibus ex toto negabunt. Omnes autem isti infelicem bestiam, videlicet perditum hominem, adorabunt, fidemque omnipotentis Dei deserentes dicent, quod nihil eis obsit, si præcepta Dei negligant.

De signis vel portentis et tempestatibus quas per magicas artes facturus est, et quomodo mori et resurgere se simulans quamdam scripturam fallaciam diaboli inventa in frontibus sequentium se describi faciet, qua decepti ulterius ab eo decelli et separari non poterunt.

XXXII. Et sic infidelitas eorum ad præfatum aureum caput leopardi in prædicta catena monilis apparens descendit, quod Antichristum designat, qui se Deum velut aureum caput nominans, per diabolicas artes et per suscitationem elementorum horrenda portenta maximasque tempestates faciet, quod Deus ita fieri permittet, quatenus omne genus humanum casum illius cognoscat. Nam et ideo quasi pro redemptione populi sui per occisionem se mori et per resuscitationem se resurgere simulabit, quamdamque scripturam in frontibus sequentium se scribi faciet, per quam omne malum eis immittet, ut etiam antiquus serpens hominem decipiens, cum quoque in captione sua postmodum habens, libidine incendit, atque per eandem scripturam contra baptismum, et contra Christianum nomen magica arte eos ita infundet, ut ab illo discedere non cupiant, et ut secundum ipsum quemadmodum Christiani secundum Christum omnes vocentur. Hanc scripturam Lucifer in se diu habuit, nec eam ulli hominum revelavit, excepto huic soli, quem in utero matris suæ totum possidebit. Quapropter etiam omnem voluntatem suam se confidit per illum posse perficere. Sed idem perditus homo animam, et quod vivit non a diabolo sed a Deo habebit, cum et ipse infelicissimus inquisitor antiquæ seductionis, qui omnia bona odit, vivere suum a Deo acceperit. Nam Deus solus vita est, omnisque auctus, et omne quod vivit per illum movetur, quoniam ipse solus initium sine initio est. Et sicut Lucifer in celo contra Deum pugnavit, ita etiam per hunc perditum hominem in terra adversus humanitatem Filii Dei certare tentabit. Et hoc per scripturam hanc faciet, qua Deum et Creatorem omnium negabit, se majorem illustrationem donorum suis conferre confidens, quam Christus Filius Dei in se credentibus contulerit. Scriptura autem hæc in nulla lingua prius visa aut inventa

est, quia Lucifer eam in semetipso primum invenit, A illamque eo dolo proferet, quo homines seducit ne Creatorem suum cognoscant; atque per ipsam infideles hoc modo deludet, ut nequaquam aliud colere, quam quod illi videbunt placere, studeant. Dicit enim idem filius perditionis quod sicut lignum abscissum deponitur, quousque pictor illud componat et ornet, ut ab omnibus veneretur, ita quoque homo natus honore careat, quousque scriptura ista extollatur, quoniam major salus et virtus in ipsa sit quam in creatione hominis fuerit. Sed Deus omnes conatus ejusdem scripturæ cum auctore suo destruet; scriptura autem quam Spiritus sanctus dedit non pertransibit. Cumque his falsis signis ex omni genere hominum ad se colligere incœperit, sancti et iusti in timore magno concutientur. B

Promissio Dei de restitutione Enoch et Eliæ, et quomodo interim cum eis agatur, et qualiter cum restituti fuerint se in adversis inter homines habebunt, et quanta adversus Antichristum prædicationis et miraculorum potestate emitescent, a quo tamen martyrizati cum innumeris aliis e mundo migrabunt, et beatorum numerus martyrum ad plenitudinem debitæ perfectionis perducetur.

XXXIII. Sed Ego qui sum recordabor quomodo primum hominem formaverim, et quali modo omnia opera quibus Lucifer contra me per hominem pugnaturus esset præviderim, et atque quomodo sanctas virtutes adversus illum pugnando signaverim, quemadmodum in Enoch et Elia feci, quos de germinae hominum, qui toto desiderio mihi adhæserant, elegi. Et circa novissimum tempus hominibus ostendam quatenus testimonium istorum duorum testium homines confidenter recipiant. Nam in mysterio meo eos doceo, operaque hominum eis manifesto, ita ut illa sciant, quasi ea corporaliter viderint; sapientioresque scriptis et sermonibus sapientium sunt. Cum enim ab hominibus corporaliter sublatis sunt, omnis timor et tremor eis ablati sunt, ita ut æquanimitè omnia quæ circa ipsos sunt sufferant, egoque in secretis locis absque omni læsione corporis eos servo. Et cum filius perditionis perversam doctrinam suam evomet, istos eadem vis per quam prius de medio hominum ablati fuerant, quasi in vento reducet, et quandiu cum hominibus in terra morabuntur, semper post quadraginta dies resicientur, quemadmodum etiam Filius meus quadraginta diebus transactis esurivit. Istos autem fortes et sapientes caput capricorni in præfata catena monilis justitiæ demonstratum significat, quoniam sicut capricornis fortis est, et in altum ascendit, sic ipsi in potentia mea fortes erunt, in altitudinem miraculorum meorum velociter elevandi. Tantam enim virtutem in miraculis meis habebunt, quod majora signa in firmamento et in elementis, ac in cæteris creaturis filio perditionis facient, ita ut fallacia signa illius veris signis istorum deludantur. Unde et ob nimiam virtutem miraculorum eorum ex omnibus populis homines ad ipsos current verbis eorum credentes, atque ad

PATR. CXCVII.

martyrium, quod eis filius perditionis inferet, cum ardenti fide velut ad convivium properantes, ita ut etiam occisores ipsorum pro nimia multitudine occisos dinumerare lædeat, quia multitudo sanguinis eorum sicut rivus aquarum effundetur. Sed tandem cum filius perditionis hos duos veræ sanctitatis viros nec blanditiis, nec minis potuerit superare, nec signa, nec miracula eorum offuscare, jubebit eos crudeli martyrio consummari, memoriamque ipsorum de terra penitus deleri, quatenus nec ullus hominum in tota terra sit, qui ei deinceps audeat resistere. Tunc, ut supra dictum est, aureus numerus beatorum martyrum, qui in primitiva Ecclesia propter veram fidem occisi sunt, in martyribus istis, qui in errore novissimi temporis occiduntur, ad plenitudinem perfectionis suæ perducitur, quoniam tempus hoc omnia conculcans omniaque devorans, lupus, qui in libro Scivias describitur, designat, quia ut lupus in rapacitate sua quæcunque potest devorat, ita et in tempore illo fideles qui in Filium Dei credunt, absorbeantur. Quapropter et idem Filius Dei ad Patrem iterum dicit ut præfatum est :

Item interpellatio Filii ad Patrem in ostensione vulnerum suorum ipsis hominibus ut eis parcat commendantis, et eosdem homines ut genua sua Patri flectant, quod ipsorum misceatur, exhortantis.

XXXIV. « Jam me fatigat, quia ordinatione tua carne indulus sum, quod membra mea, videlicet illi qui sacramento baptismatis mihi adhæserant, nec a me recedunt, et quod in irrisionem diabolicæ illusionem vadunt, cum filium perditionis audientes colunt, ex quibus tamen lapsos recolligo, rebelles autem et in malo perseverantes abjicio. Pater, quoniam ego Filius tuus sum, vide ea charitate, qua me in mundum misisti, et considera vulnera mea, quibus præcepto tuo hominem redemi, illaque tibi ostendo, quatenus et tu illorum miserearis quos redemi, neque permittas eos de libro vitæ deleri; sed per sanguinem vulnerum meorum ipsos in pœnitentia ad te recollige, ne ille qui et incarnationem ac passionem meam illudit, eis in perditione dominetur. Ergo nunc, omnes homines, qui antiquum serpentem deserere, et ad Creatorem vestrum redire desideratis, attendite quod ego Filius Dei et hominis Patri meo vulnera mea ostendo pro vobis. Unde etiam vos genua vestra quæ multoties ad vanitatem iniquæ contrarietatis inclinastis, ad Patrem vestrum qui vos creavit, et qui vobis spiraculum vitæ dedit, in puritate fidei flectite, peccata vestra ex corde pleniter consistentes, ut vobis qui in afflictione tam corporis quam animæ estis, manum suam fortem et invincibilem porrigat, quatenus a diabolo et ab omni malo vos eripiat. » Sic Filius ad Patrem loquitur, membraque sua illi commendat, ac illa castigat, ut vero capiti suo adhæreant, ne perditio primi et novissimi proditoris ea absorbeat. Quotiescunque enim omnipotens Pater pravis operibus hominum irritatur, Filius ejus ipsi vulnera sua ostendit, videlicet ut propter illa hominibus parcat, quoniam ipse corpori suo non pe-

percit, quatenus ovis quæ ei ablata fuerat, in sanguine suo retraheretur; ideoque etiam eadem vulnera ipsius tandiu aperta permanebunt, quandiu homo in mundo manens peccat. Quapropter et idem Filius Dei ab hominibus requirit ut genua sua ad omnipotentem Patrem suum flectant, quoties judicia ejus promerentur, quatenus propter vulnera sua quæ in carne passus est, et quæ Pater ipsius semper inspicit, eos ab omni malo liberet.

Quod Enoch et Elia in oculis omnium a morte suscitatis et ad nubes sublatis, et resurrectio mortuorum omnimodis confirmabitur, et antiquus serpens per filium perditionis adversus Deum et sanctos in maximum furorem excitabitur.

XXXV. Postquam autem Enoch et Elias per filium perditionis mortem corporalem subierint, sequaces illius multum gaudebunt, quoniam eos deiecisse videbunt; sed deinde cum spiritus vitæ eos suscitaverit, ac sursum in nubes sustulerit, gaudium illorum in timorem et in tristitiam atque in magnam admirationem vertetur. Nam per resurrectionem et sublevationem istorum ego omnipotens probabo, quod resurrectio et vita mortuorum nulla reprobatione incredulorum contradici possit, quin eodæ cum elementa, cum quibus homo peccaverat, purgabuntur, homo quoque de morte resuscitetur, atque in majorem claritatem, quam prius creatus sit, per pœnitentiam, quæ Deo placet, restituatur; quia sicut omnis compago hominis per pœnitentiam movetur, ita et ipse cum lugubri voce pœnitentiæ cœlum movet, ac Deum cum cherubin ex toto laudat. Tunc antiquus serpens propter resurrectionem istorum in maximam iram commovebitur, et perditum hominem in æstimationem illam ducet, ut thronum suum de quo expulsus est, possideat, quatenus per hoc resurrectio præfatorum virorum et memoria Filii Dei in hominibus omnino deleatur, et in semetipso loquetur, dicens: « In hoc filio meo majus prælium nunc faciam quam dudum in cœlo fecerim, omnenque voluntatem meam per ipsum complebo, nec huic voluntati meæ Deus aut homo resistere valebit, scioque et cognosco quod superari non potero. Unde et in omnibus victor ero. Et deinde idem filius perditionis multitudinem populi convocabit, ut gloriam suam manifeste videat, cum supra cœlos ire tentabit, ita etiam ut si quid catholicæ fidei in Ecclesia incon vulsum remanserit, per ascensionem ipsius in toto tabescat. Sed cum astante populo audiente superioribus elementis præceperit, ut eum suscipiant ad cœlum euntem, verba Pauli fidelis mei implebuntur, quæ spiritu veritico repletus dicit: »

Quod ille iniquus in præsumptione sua revelatus dum multitudine populi adstante et audiente superioribus elementis præceperit, ut eum in cœlum euntem suscipiant, juxta testimonium Apostoli, a spiritu oris Domini Jesu interficietur, et quod hæc videntes ad veram fidem relicto errore convertentur, et sic tota diaboli elatio subruetur.

XXXVI. « Sed tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui (II Thess.

A 11). Hujus sententiæ Intellectus hoc modo accipiendus est: Eo tempore de nudabitur ille filius iniquitatis, eumque mendacem fuisse omni populo apparerebit, cum præsumptionem ad cœlos ascendendi arripuerit, quoniam ipsum in præsumptione ista damnator et salvator populorum qui Filius Dei est occidet, et hoc fortitudine illa faciet, qua ipse Verbum Patris existens, totum orbem terrarum justo judicio judicabit. Cum enim iste filius perditionis diabolica arte se sursum extulerit, divina virtute dejectiur, atque fetor sulphuris et picis eum suscipiet, ita ut etiam astantes populi ad præsidia montium fugiant. Tantus quippe terror hæc videntes et audientes occupabit, ut diabolo filioque ejus abrenuntiantes, ad veram fidem baptismi convertantur. Quapropter antiquus serpens attonitus in semetipsum frendens dicit: « Et nos confusi sumus. Amodo homines nobis ita subjugare non valimus, quemadmodum hactenus fecimus. »

Quia post ruinam Antichristi gloria Filii Dei amplificabitur, et omnes credentes in eum humiliter voce laudabunt eam, et testimonium ex Apocalypsi Joannis ad ista competens, et quo sensu intelligendum sit.

XXXVII. Sed et omnes in Filium Dei fideliter credentes flebili atque laudabili voce Deum laudabunt, velut per dilectum et veridicum testem meum scriptum est: « Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus, quæ projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt illum propter sanguinem Agni, et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas suas usque ad mortem (Apoc. XII). Hujus sententiæ intellectus hoc modo accipiendus est: Nunc diabolo devicto, filioque ejus Antichristo prostrato, facta est superna dispositione salus, nulla diabolica pericula metuens, et virtus illa omnino contereus, et regnum omnibus dominans, qui sub regimine Dei nostri sunt, et potestas invincibilis Christi scilicet Filii ejus, quem verum Sacerdotem super salutem animarum constituit. Nam projectus est in æternam damnationem accusator pertinacissimus et insidiator inquietissimus illorum videlicet qui filii Dei sicut et nos existentes supernam hæreditatem nobiscum habebunt, qui accusabat illos diversis suggestionibus ipsius consentientes, coram intuitu summi Creatoris et Judicis, et hoc tam in spiritali quam in sæculari transgressione omni tempore faciebat, quoniam homo semper peccat. Primum enim prælium perditum angeli, quo contra Deum pugnavit, volens se Deum esse, Deus vicit, et in illo etiam ultimum prælium, quod cum illo facturus erat, prævidit, cum filium ejus eum deiecit, et cum ipsum per illum omnino tam confudit. Et ipsi qui veraciter Deum confitentur vicerunt illum cum ei non consenserunt propter sanguinem Agni, per quem redempti sunt, et per quem ipsi etiam plurimas adversitates in corporibus suis sustinentes

victores exstiterunt, et propter verbum, id est doctrinam quam testificatus est in catholica fide, quæ etiam ab illo verbo se extendit, per quod omnes creaturæ processerunt, nec dilexerunt animas suas eas in corporibus suis retinentes, sed ad mortem corporum suorum præcedere fecerunt, cum corpora sua temporali morti in plurimis passionibus subjecerunt, ubi et easdem animas suas omnipotenti Deo reddiderunt. Martyres enim usque ad mortem currerunt, et priusquam Filium Dei negarent passionibus se subjecerunt, et ideo etiam Abel, et prophetae, cæterique martyres qui usque in novissimum diem pro Deo occisi sunt, testimonium Filio Dei perhibent, quod etiam ipse in voluntate Patris sanguinem suum pro ipsis fuderit. Itaque bellum filii perditionis hoc modo finitum est, nec ipse deinceps in ulla cultura apparebit. Unde gaude, qui in cælo et in terra habitationem habetis. Post casum autem Antichristi gloria Filii Dei amplificabitur.

Epilogus libri ipsius, in quo pro opere suo, scilicet pro reparatione hominis, Deo laus celesti voce exsolvitur, et opusculum istud cum auctore suo eidem Deo et fidelibus ejus studiose commendatur.

XXXVIII. Et iterum de cælo vocem verba ista me docentem audivi: Nunc laus Deo sit in opere suo, hominè videlicet, pro cuius reparatione maxima prælia in terra fecit, quemque super cælos elevare dignatus est, ut simul cum angelis faciem ipsius in unitate illa qua verus Deus et homo est laudet. Sed ipse omnipotens Deus panperculam femineam formam per quam hanc scripturam edidit, oleo misericordiæ suæ ungeri dignetur, quoniam ipsa absque omni securitate vivit, nec etiam scientiam ædificationis Scripturarum, quas Spiritus sanctus ad instructionem Ecclesiæ proposuit, et quæ velut murus magnæ civitatis sunt habet. A die enim natiuitatis suæ in doloribus infirmitatum, quasi reti illaqueata est, ita ut in omnibus venis, medullis et carnibus suis, continuis doloribus vexetur, nec dum tamen eam dissolvi Domino placuit, quoniam per cavernam rationalis animæ quædam mystica Dei spiritualiter videt. Hæc autem visio venas

A ejusdem hominis ita pertransivit, ut ipsa propter eam multa fatigatione sæpe commoveatur, aliquo tamen tempore levius, aliquo depressius, in fatigatione infirmitatis laborans. Unde etiam mores a diversis moribus hominum alienos habet, quemadmodum infans, cujus venæ nondum ita plenæ sunt, quatenus mores hominum discernere possit. Ipsa enim cum inspiratione Spiritus sancti officialis existit, et complexionem de aere habet; ideoque de ipso aere, de pluvia, de vento, et de omni tempestate infirmitas ei ita infixæ est, ut nequaquam securitatem carnis in se habere possit, alioquin inspiratio Spiritus sancti in ea habitare non valeret. Sed Spiritus Dei magna vi pietatis suæ ea interdum ab hac infirmitate quasi rore cujusdam refrigerii a morte suscitatur, quatenus officialis cum inspiratione Spiritus sancti in sæculo vivere possit. Omnipotens autem Deus, qui omnem fatigationem passionis ejusdem hominis veraciter cognovit, gratiam suam in ipsa ita perficere dignetur, ut pietas ejus in hoc glorificetur, et illius anima cum de hoc sæculo migraverit ad æternam gloriam ab eo clementer suscipi et coronari gaudeat. Sed liber vitæ, qui scriptura Verbi Dei est, per quod omnis creatura apparuit, et quod omnium vitam secundum voluntatem æterni Patris velut in se præordinaverat, exspiravit, hanc scripturam per nullam doctrinam humanæ scientiæ, sed per simplicem et indoctam femineam formam ut sibi placuit mirabiliter edidit. Unde nullus hominum tam audax sit, ut verbis hujus scripturæ aliquid augendo apponat, vel minuendo auferat, ne de libro vitæ, et de omni beatitudine quæ sub sole est deleatur, nisi propter excribationem litterarum, aut dictionum, quæ per inspirationem Spiritus sancti simpliciter prolata sunt, fiat. Qui autem aliter præsumperit, in Spiritum sanctum peccat. Unde nec hic nec in futuro sæculo illi remittetur. Nunc iterum laus sit omnipotenti Deo in omnia operibus suis ævum, et in ævum, quia ipse primus et novissimus est. Verba autem hæc fideles devoto cordis affectu percipiant, quoniam per illum, qui primus et novissimus est, ad utilitatem credentium edita sunt.

TRIGINTA OCTO QUÆSTIONUM SOLUTIONES

Petente Wiberto monacho Gemblacensi per sanctam Hildegardem ad ipsum transmissæ.

(Bibliotheca Patrum ed. Lugdun., t. XXIII, p. 583.)

WIBERTUS MONACHUS HILDEGARDIS.

Matri sanctissimæ HILDEGARDIS, WIBERTUS.

Gaudium quod de visione et colloquio tuo, cum abbate nostro tempore Quadragesimali, ad te pro-

D sciscendo, divinitus mihi indutum credideram, ad tempus quidem mihi invidia, ut puto, diaboli sublatum est. Nam cum Coloniam usque processissemus, ter nostrum impediens Satana, et per iniquas car-